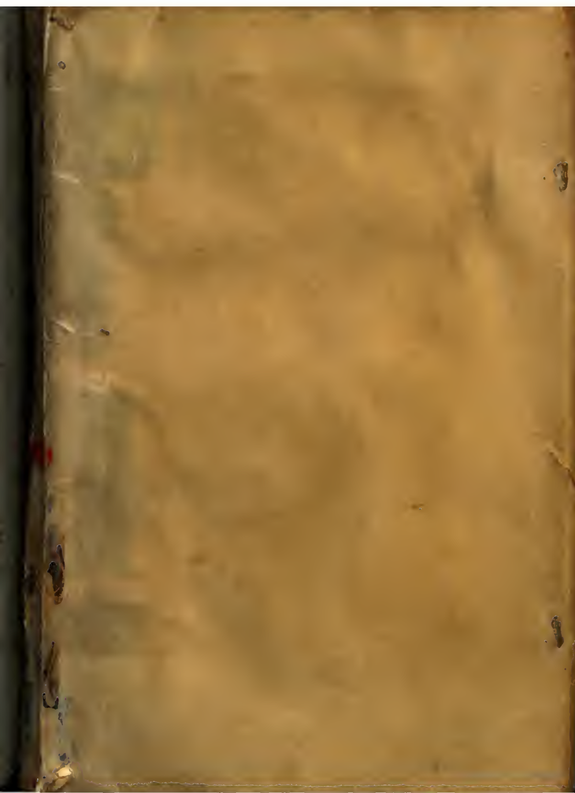
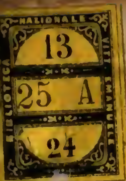

NAZIONALE
13
25 A
24
BIBLIOTECA
VITT. EMANUELE

Mureti.

Emtus Romæ. 1564. ixλ. δ!

DE SACRIS ECCLESIÆ MINISTERIIS AC BENEFICIIS LIBRI VIII.

In quibus quicquid ad plenam Iuris Pontificij cognitionem necessarium est, breuiter ac dilucidè explicatum continetur.

ITEM;

[redacted]

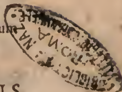
Authore Francisco Duareno Iureconsulto, & ordinario Iuris ciuilis Doctore in ciuitate Biturig.

Opus ab authore denuo auctum ac emendatum.

IN MEMORS. IN ME VITA.

PARISIIS,
Apud Hieronymum de Marnef, & Guilielmum Cauellat: sub Pelicano, Monte D. Hilarij.
1563.
CVM PRIVILEGIO REGIS.

DIPLOMATE Henrici Fracorum Regis interdictum est horum librorum impressione distractionéque omnibus typographis ac bibliopolis, nisi quibus imprimere eos ac distrahere Fraciscus Duarenus permiserit. Diploma signo Regio maiore obsignatū est, cui Andreas Guillartus magister libellorū,& Claudius Albaspineus viri clarissimi subscripserunt.

EX ACTIS CVRIÆ PARlamenti Parisiensis.

CVM Franciscus Duarenus libello Senatui oblato exposuisset, se octo libros de sacris ecclesiæ ministeriis, ac beneficiis conscripsisse, cúmque aliquot Senatores eiusdem curiæ renūciassent se eos libros legisse, nec aliquid eis periculosum, aut suspectum contineri, decreuit Senatus licere Fran. Duareno eos libros edere ac publicare, vt in actis Curiæ plenius perscriptum extat. Die 19. Nouembris 1551.

Subscriptore Camusio secretario.

FRAN. DVARENVS LECTORI S.

ETSI non diffidebam cùm hos de iure Pontificio libros emisi, operam meam in re honesta, conatúmque integris & sanis hominibus probari posse: tamen fœlicior fuit eorum librorum, vt ita dicam, genius, quàm sperabam. Nec verò id ita esse iudico, quòd tam auidè expetiti sint à multis, vt eos, quàm sæpissimè excudi formis necesse fuerit. Non enim is sum, qui iudicio multitu-

dinis multùm tribuam, & bonis placere quàm plurimis honeſtius ſemper eſſe duxi. Sed quia ex literis multorum, ac nunciis cognoui nullum ferè locum in Europa eſſe in quo hominibus piis, ac intelligentibus gratus non ſit noſter hic qualiſcunque eſt labor, meritò id fœlicitati cuidam, aut diuinæ potius erga nos bonitati adſcribendum eſſe puto: cum præſertim neque ea vis ingenij in me ſit, neque eruditio, vt tot taliumq́; virorum iudicio reſpondere me poſſe exiſtimem. Itaque facilè animum induxi, vt hos libros denuo in manus ſumens menda corrigerem, & nõnulla adderem quæ omiſſa fuerãt in ſuperiore editione. Hoc autem maturius eram facturus, ſi mihi per typographum quendam licuiſſet,

cuiſſet, qui iam quater eos impreſſit me inſcio, & ita imitari, & exprimere conatus eſt primam editionem, eamq; mendoſam, vt primo aſpectu eadem eſſe videretur. Nam fuit ea hominis confidentia, vt annum etiã ipſum ac diem primæ illius editionis adſcribere in aliis poſterioribus non dubitarit. Quid opus eſt pluribus? Ipſe tandem comperi tractatos non aliter eſſe libros meos, quàm accidere ſolet, cùm quid furtim, feſtinãter, & in magno depreheñſionis metu, admittitur. Feci igitur non minus libenter, quàm neceſſariò, quanquam aliquantò quàm vellem ſerius, vt his libris impoſita vulnera ſanarem, quibus præter me nemo facilè mederi poterat. Auarici Biturig. Calend. Maij. Anno 1557.

AD MARGARITAM FRANCISCAM REGIS SOROREM,

ducémque Biturigum, epistola scripta ab authore antequam Lutetia Parisiorum Auaricum Biturig. migrasset.

VM nuper ex vrbe ad fanum Mauri, ego & quidam alij nostri ordinis viri sanè boni, & literarũ amantes festis diebus otiosisq; concessissemus, nuntiatúmque nobis esset Michaëlem Hospitalem, qui inter Senatores curiæ Parisiensis & integerrimus & doctissimus habebatur, illuc aduentasse, confestim ad eius villam salutãdi visendíque hominis causa perreximus. Qui vt salutantes nos comiter ac humaniter excepit, moram nullam interpo-

terponendam esse putauimus, quin simul cum eo amœnißimis in locis eius vici suauißimè colloquẽtes deambularemus. Ac multis iam spatiis confectis, tandem ad prætorium hortósque ventum est, qui Gul. Budæi fuisse dicebantur. Quo in loco nullus profectò fuit, quin libentißimè consisteret, nõ solùm quia ad æstum, caloremq; vitandum longè erat commodißimus: sed quia talem, tãtúmque virum, qui memoria nostra vniuersam Europam sui nominis gloria impleuerat, nobis velut in conspectu ponere videbatur, ac ita versabatur ante oculos species eius & imago, cuius sedem, domicilium, vestigia contemplabamur, vt nihil posset cadere iucundius. Est enim nescio quo pacto naturâ hoc nobis insitum, vt locis in quibus summi præcellentesq; viri multum versati sunt, aut supellectile, vel re alia, quã in vsu habuerunt, magis quàm

librorum ab eiſdem conſcriptorũ lectione ſæpenumero cõmoueamur. Teſtatur Cicero cùm aliquando veniſſet Metapontum, non antè ad hoſpitẽ diuertiſſe, quàm locum ipſum in quo vitam ædiderat Pythagoras, ſedemq́; vidiſſet. Et Lucianus author eſt, Epicteti philoſophi lucernam, quæ fictilis erat, tribus drachmarũ milibus emptã fuiſſe. In hortis igitur Budæi viſum eſt omnibus conſidere, qui ſimul Hoſpitale duce illuc cõuenerant, optimis ſanè ac erudititiſsimis viris, quorũ nomina, raram eximiamq́; eorum virtutẽ admiratus, continere me nõ potui, quominus hîc adſcriberem. Fuerunt enim hi, Bart. Fayus, & Anton. Sennetonius, ordinis ſenatorij lectiſsimi ornatiſsimiq́; viri, & inſignis cùm doctrinæ, tum etiã integritatis & probitatis nomine conſpicui ac venerãdi, Frãciſcus & Sebaſtianus Albaſpinei fratres: quorum hic adoleſcentiæ

vixdum

vixdũ annos egressus, multas legationes magna cum laude obiuerat, ac in rebus gerendis vbique talem se præstiterat, vt amplißimis iam sacerdotiis atque honoribus benignitate Regis auctus esset: ille tuam Biturigum prouinciã ita tum regebat ac moderabatur, vt ab eo omnis ęquitatis, iustitię, prudẽtię, magnitudinis animi exẽpla peterentur: vterque nobis propter similitudinem studiorũ & beneficiorum magnitudinem coniũctißimus erat. In eo consessu & colloquio multos variósque sermones hàbitos fuisse recordor, tum de studiis Budæi, quæ mihi propter veterem cũ eo homine consuetudinẽ aliquanto erant notiora quàm cæteris, tum de tristi admodũ atque acerbo casu, quẽ literæ interiores extincto illo lumine pertulerũt. Ac vt alius ex alio nascitur sermo, hinc arrepta est occasio commemorandi, quàm paucis annis, quantam literæ bonæ iactu-

ram,

ram, paucorum hominũ interitu, in Gallia nostra fecissent. Nam Budæi fatum non longo admodum interuallo secuta est Regis Francisci patris tui mors luctuosa, principum omniũ, quos vnquã sol vidit, literis deditissimi, vt iam bonorum omnium consensu, literarum ac disciplinarũ parentis cognomen ei tribuatur. Nec ita multò pòst reginam Nauarrę Margaritam, cælesti haud dubiè præditã ingenio fœminã, & eo in literas amore ac studio, vt Francisco Regi, cuius erat soror, non concederet, inuida fata nobis eripuerunt. In hanc sententiã cùm multa grauiter & copiosè à singulis dicerentur, memini tum ita locutum Hospitalẽ fuisse, vt dolorem nostrũ, mærorémque oratione sua non parum leniret ac minueret. Is enim ex tanta clade fœminam vnam superesse dicebat, cuius ea esset nõ solùm authoritas ac maiestas, verùm etiam doctrina singularis

cum

cum honesta volũtate affectúque coniuncta, vt literas collabẽtes sola facilè sustentaret ac tueretur. Ac postquam de te studiísque tuis, & admirabili literarum omnium, tum Græcarũ, tum Latinarum cognitione, pleraque non audita ab aliis, vt ipse affirmabat, sed à se comperta, atque intellecta, nobis magna cum attẽtione & admiratione audientibus narrauit, nemo mehercule fuit, qui protinus in cœlũ manus præ gaudio tolleret, & ad bene sperãdum de re literaria vehemẽtissimè cõmoueretur. Est enim in Hospitalis oratione præter elegãtiam & vbertatem eruditissimo viro dignã, grauitas etiam summa, & vt prudentis rectíque hominis quædã naturalis authoritas, quæ ad fidẽ faciendam plurimum valet. Hunc verò sermionẽ sic excepit Fran. Albaspineus, vt Biturigũ ciuitati prouinciæque mirũ in modum gratularetur, quòd nuper eius tibi

procurationẽ,gubernationẽ,ducatúmque Rex Christianiß. Henricus frater tuus mãdasset,atque credidisset. Quid enim, inquiebat, nobis optatius, fœlicius, diuinius contingere potuisset, post eam animi consternationẽ, quæ Margarita Regina Nauarræ fato functa, inter ciues nostros oborta est, quàm repentè eam nobis ducẽ quasi cœlitus demissam esse, in qua eadẽ pietas ac religio, bonitas par atque humanitas, ingenium fœlicius, & lõgè politior doctrina insint, quæque ad ea quæ iã rectè præclaréque instituta sunt, non solùm tuẽda & conseruanda, sed etiã augenda & amplificãda diuinitus quodãmodo nobis data videatur? Subiiciebat ille, venisse iam tẽpus, quo Biturigũ ciues verissimè idẽ dicere possent, quod Themistoclẽ Atheniẽsem dixisse ferunt, cùm exul & profugus ad regem Persarum cõfugisset, & ab eo honorificè exceptus locupletatúsque

túsque

túsque fuisset: O amici perieramus, nisi periissemus. Longum esset, nec valde necessarium sigillatim omnia hîc recensere, quæcunque in eo congressu de te recitata sunt. De quibus omnibus tametsi fama vbique terrarũ increbuerat (magna siquidẽ fortuna nihil occultũ esse patitur) tamen ad opinionem confirmandã, quam animo vtcũque prius imbiberam, magnũ pondus habuit ea disputatio. Nam antè vix adduci poterã, vt has lucubrationes nostras in tuo nomine diuulgari & apparere sinerẽ. Cogitabã enim non eo me hominem esse vel ingenio, vel doctrina, vt quicquã auribus tuis dignum afferre possim, & scholasticas disputationes, de Iure præsertim, & quęstionibus forẽsibus mulieri offerri ineptũ ac indecorũ quibusdã visum iri satis intelligebã. Ac sicut olim prouerbio notati sunt, qui Veneri suẽ immolabãt, quòd Adonis apri dẽte perẽptus,

ideóque sus Veneri, vt amasij interfector gratus non esset: sic ego subueritus sum ne mihi vitio detur, quòd nec muneris oblati, nec personæ tuæ rationem habuerim: Verùm omnem mihi scrupulũ dubitationémque exemit ista, quæ nũc animo meo insedit penitus de te persuasio. Nam singularis tua in bonarum artiũ studiosos humanitas facit, vt qualẽcunque sedulitatẽ nostrã te in bonam partẽ accepturã confidamus, quanuis hoc opus ita à nobis elaboratũ perfectúmq; nõ sit, vt si ex nostra æstimatum fuerit industria, magis quàm dignitate ipsius argumẽti, dignũ tuo nomine patrocinióque iudicari debeat. Ac si qui fortè sint qui rem à nobis tractatam parum tibi conuenire existimẽt, in eo falli eos constat, quòd te ex aliarũ mulierũ natura, ingenio & moribus fingunt: nec satis norunt quantũ inter te reliquásque huius seculi fœminas intersit. Cùm igitur ea sit

&

& naturæ tuæ bonitas, & doctrina ac eruditio, vt præter pudorē pudicitiámque insignē, muliebre nihil in te conspiciatur, & cū excellentissimis viris meritò cōferri possis, equidē iure culpandus nō videor, si tibi munus literariū obtulerim, quod aptum cōueniénsq; viro esse nemo nō fateatur. Non deerūt fortasse, qui dicēt studiū literarum in muliere quidē ferendū esse, sed non earū quæ ad res politicas & forēses pertinent. Sed cùm ita moribus nostris cōparatum sit, vt principes fœminę guber nacula Reipublicæ teneāt, cur earum rerum sciētia, quibus ad Rempublicā regēdam opus est, eisdem interdicta sit nō video. Nisi fortè quis dicat eas vicaria ma gistratuū opera vti hîc solere, quos ista co gnoscere sufficiat. Verùm ego vt anxiam nimis & exactā harum rerum cognitionē à principibus minimè flagito, ita minus idoneos esse ad gubernationē Reipublicæ

eos censeo, qui ne primoribus quidem labris, vt dicitur, hæc degustarunt. Ac huiusmodi sunt hi nostri libri, nisi vehemẽter ipsi fallimur, vt iis etiam qui forẽsem iudiciariámque artem ipsi non exercent, sed rerum cùm diuinarũ, tum ad statum publicum spectantium studio capiuntur, nonnihil conducant. Quarum rerum cognitione vt honesta ac pernecessaria te mirificè delectari accepimus. Et hæc quidem à nobis dicta sunt, vt ineptiarum ac temeritatis crimen, quod nobis obiici posset, si minus à te, certè ab aliis quibusdã, in quorum manus scripta nostra venient, aliquãdo fortaßis, dilueremus. Nec difficile est ex iis quæ iam diximus perspicere ac iudicare, quæ me ratio impulerit, vt libros meos tibi legendos exhiberem. Verùm alia quædam nõ leuis huius incœpti causa etiam fuit, prẹter eas, quẹ hactenus à nobis expositæ sunt, quòd videlicet in locum

locum illustris Reginæ Nauar. ducísque Biturigum modò successeris, quæ studiorum nostrorum fructum, si quis existat, iure suo à nobis repetere posset. Quam enim superstitem adhuc & viuam diutissimè colui & obseruaui, cùm apud Bituriges tuos ius ciuile interpretarer, & annuum mihi eo nomine largiretur, eidẽ profectò mortuæ quod potero officiũ præstare quàm maximè cupio: vt eius quæ tam præclarè ac diuinitùs, non dicam de me & studiis, sed de vniuerso hominum genere merita est, sacrosanctam apud nos memoriam esse omnes intelligant. Sed quia animo iam fœliciter in cœlum recepto humana non conueniunt, nec quantum vellem ei impræsentiarũ tribuere possum, quicquam in viuam officij collaturus fui, nemini iustius quàm tibi nunc deferendum esse videtur: vt pote quam illa incredibili amore semper complexa sit, &

pietatis, religionis, doctrinæ, cæterorúmque ornamentorum suorum velut hæredem quodammodo reliquerit. Et arbitror pios illos sanctißimósque Manes, si loqui nobiscum possent, id sibi pergratum ac iucundum esse dicturos. Quo nomine fortaßis opera hæc nostra, qualiscunque ea sit, acceptior tibi futura est, eámque ut boni consulas te vehementer etiam atque etiam rogo. Vale, Lutetiæ Parisiorum, Idib. Iun. 1559.

INDEX SINGVLORVM *capitum, quæ his octo libris continentur.*

LIBER PRIMVS.

De Ecclesia, & ministeriis ecclesiasticis.

LIBER SECVNDVS.

De origine, definitione, ac diuisione beneficiorum.

LIBER TERTIVS.

De iis qui possunt beneficia conferre.

LIBER QVARTVS.

Quibus poßint beneficia conferri.

LIBER QVINTVS.

Quibus modis acquirantur beneficia, & ministri Ecclesiæ ordinentur.

De

LIBER SEXTVS.

De iis, quæ in beneficiis distribuendis præcipuè obseruanda sunt.

LIBER SEPTIMVS.

Quod ius habeat beneficiarius in beneficio suo, & quemadmodum beneficia retineantur & conseruentur.

LIBER OCTAVVS.

Quibus modis beneficia amittantur, & vacent.

INDICIS FINIS.

PRÆFATIO IN QVA DE VNIVERSO IVRE PONTIFICIO, AC DE INSTITUTO authoris disseritur.

CVM de iure canonico siue pontificio aliquid scribere instituerem, satis prospiciebam fore, vt hòc consilium meum in varias reprehensiones incurreret. Non enim adeò rerum imperitus sum, vt non intelligam, quàm malè audiat hoc tempore istius iuris professio, quámque displiceat non vulgo tantùm & imperitæ multitudini: sed iis etiam, qui cæteris acutiores, acriorísque iudicij haberi volunt. Nam plerisque persuasum est, ius pontificium nihil aliud esse, quàm inconditam quandam decretorum, & constitutionum farraginem à semidoctis pontificibus ad quæstum magis, quàm ad Reip. Christianæ commodum editarum: cuius nec liberalis cognitio, nec admodum necessaria videatur. Nec desunt, qui totum hoc ius plenum erroribus esse non obscurè testentur, è quorum numero Cynus Pistoriensis clari nominis iu-

risconsultus fuit. Alij, tametsi multa præclara & vtilia iure pontificio contineri nō inficiētur: tamen quia partim ea in desuetudinem abiisse vident, partim diplomatibus pontificum venalibus ferè subuerti solere, inanem prorsus nostrum esse laborem contendunt, nec vllam in hoc genere doctrinam recōditiorem magnopere requiri dictitant, sed eam sufficere, quæ in foro vsitata sit, & ex vulgaribus commentariis hauriatur. Non *necesse habeo hîc commemorare, quoties mihi cum his dimicandum fuerit, qui vicem meam (si* Diis *placet) non mediocriter dolere se dicerent, quòd studiis grauioribus omißis, in his nugis ineptiisque tēpus contererem.* Quorum *ego iudicium, & authoritatem, vt prorsus non contemno, ita rationes aliquas habere mihi videor, quibus hoc institutum consiliúmque meum bonis & eruditis hominibus approbare facile poßim:* Nam *vt de iure pontificio dicam quod sentio, constat imprimis iam inde ab initio nascentis ecclesiæ apostolos* Christi, *ac sacerdotes de ritibus in ecclesia necessariis quædā constituisse, cùm absque ordine &* εὐταξίας *verum* Dei *cultum retineri non posse animaduerterent.* Hinc Paulus *ad* Corinthios *scribens,* πάντα, *inquit,* εὐσχημόνως, καὶ κατὰ τάξιν γινέσθω. Hos *imitati successores per multas ætates variis in conuentibus veluti leges quasdam condiderunt, quas canones, id est, regulas, seu ius canonicum vocamus.* Ea *siquidem erat horum modestia, vt decreta huiusmodi sua, leges vocare non auderent, ne principum ac magistratuum authoritatem sibi arrogare viderentur.* Et *quanquam principes ipsi negligentibus episcopis ac sa-*

cerdotibus leges plerũque ad gubernationem ecclesiarum, & ritus ecclesiasticos pertinentes ferrent: tamen ea veneratione sacros illos canones prosequebantur, vt ab eorum præscripto vix vnquam sibi deflectendum esse ducerent. Et Iustinianus *noster disertè ait, se ita leges scribere, vt sacros canones imitentur.* Totum *autem ius canonicum, quo nunc vtimur, præcipuis aliquot voluminibus continetur.* Vnum *est à* Gratiano *compositum quadringẽtis ferè ab hinc annis, quod variis canonibus, sententiisque veterum patrum vndique collectis refertum est, decretorúmque titulo inscribitur.* Nec *eo libro vllus est in hoc genere vtilior, quãuis in eo nonnihil desiderent eruditi.* Fatetur Martialis *quodam versu, in suis libris mala plura esse, quàm bona, aut mediocria, nec aliter vllum scribi librum solere: nemo tamen sanus ideo libros eiusmodi omnes cõtemnendos aut reiiciendos esse dixerit.* At Gratianus *noster plurimis abundat præclaris aureísque sentẽtiis, vt æquum non sit, ob nonnulla, si quæ in eo deprehẽduntur errata, è studiosorum manibus librum longè vtilißimum excutere, nullo duntaxat meliore, probatioréque allato.* Alterum *volumen est* Gregorij *noni editum nomine, quod diuersorum pontificum* Romanæ *sedis epistolas, quæ dicuntur* Decretales, *complectitur.* In *eo* Decretalium *volumine multa intueri licet, quæ à prisca illa disciplina, quam decretorum liber à* Gratiano *editus continet, multum degenerent.* Atque *hinc natum est illud apud nostrates tritum ac vulgò iactatum,* Malè *cum rebus humanis actum esse, ex quo decretis alæ accesserunt.* Est *enim hæc rerum humanarum*

conditio, vt ferè in deterius prolabâtur: Sic omnia fatu, inquit poëta, in peius ruere, & retrò sublapsa referri. Eius tamen libri lectio negligenda iuris studioso non est, quòd multa ad iuris non modo pontificij, sed etiam ciuilis cognitionem vtilia contineat. Quo enim tempore conscriptæ sunt illæ epistolæ, quibus pōtifices Romani de iure consulentibus more veterum imperatorum respondebant, causæ ecclesiasticæ antiquam simplicitatem iam amiserant, erántque huiusmodi, vt ad eas dirimendas ac definiēdas iurisconsulti & pragmatici adhiberentur: vnde factum est, vt canonum peritus, nisi idem iuris ciuilis sciētia instructus sit, vulgari prouerbio inter rudes, & imperitos numeretur. Alius est liber Bonifacij octaui, quē ideò in Francia receptū non esse accepimus, quòd quæ in eo extant cōstitutiones, pleræque in odium, & æmulationē Philippi Francorum regis editæ, & ad Romanæ aulæ quæstū excogitatæ credātur. Vtcūque se res habeat, quisquis in foro hodie versari cupit, nō parum eius libri lectione iuuari potest: nec dissimilis est cæterorum librorum tum à Clemente quinto, tum ab aliis promulgatorū ratio: ex quibus, si cum iudicio legantur, fructus & commodi plurimū colligere licet. Quanquam enim libenter facio, vt iuuenes ad horum librorum studium adhorter: tamen ab omnibus vitiis eos pertinaciter vindicare nequaquam institui. Illud enim fateri vel inuiti cogimur, mores hominum ecclesiæ titulo insignitorum ita paulatim degenerasse, vt posteriores constitutiones pontificum ferè anterioribus cedant, ac de eis merito dici posse videatur quod scribit Homerus,

παῦροι γάρ τοι παῖδες ὁμοῖοι πατρὶ πέλονται.
οἱ πλέονες κακίους, παῦροι δέ τε πατρὸς ἀρείους. Itaque sicut hoc tempore valde necessariũ est, sacerdotum deformatos mores ad priscam religionem reuocare: ita expediret fortaßis ex tot tãtisque constitutionibus pontificiis, quicquid verius, syncerius ac vtilius est in breue aliquod volumen conferre. Nec id futurũ aliquãdo desperamus hoc præsertim pontifice Iulio 3. quẽ rumor est (atque vtinã is vanus non sit) de ruinis ecclesiæ fulciẽdis & restituẽdis canonibus antiquis seriò cogitare. Quo nihil potest in eius mentem ac cogitationẽ cadere diuinius. Extãt Hesiodi versus, quibus ætatis suæ vitia deplorat, & se alio tempore natũ non esse cõqueritur.

Μηκέτ' ἔπειτ' ὤφελον ἐγὼ πέμπτοισι μετεῖναι
Ἀνδράσιν, ἀλλ' ἢ πρόσθε θανεῖν ἢ ἔπειτα γενέσθαι. Sed quoniam his votis nihil proficitur, modis omnibus enitendum est, vt veteres mores ac instituta reuocãtes, aureã quandam ex ferrea ætatem efficiamus. Vetus est illud, Moribus antiquis res stat Romana, virísque. Quod de Ecclesia & statu ecclesiastico multo verius dici potest. Nec aliter censuerunt antiqui illi patres in conuentu Niceensi, qui ita decreuerunt, τὰ ἀρχαῖα ἔθη κρατείτω. Quam ad rem noster hic tractatus nonnihil vt spero adiumenti allaturus est: hoc enim mihi propositũ fuit, vt sensim ab heroicis ætatibus ad nostrorũ vsque temporum fecem deueniẽs, priscos canones ac instituta primùm, deinde recẽtiores constitutiones in mediũ adducerem: sed temporis vbiq; habita ratione, quo ẽdita, ac promulgata quæq; fuit, exempla quoque interserui, ex Eusebio, Sozomeno, Socrate, Theodorito, Chrysostomo,

Basilio, Gregorio, Hieronymo, Augustino, Cypriano, atque alijs veteribus scriptoribus ecclesiasticis decerpta, quos mihi eam ob rem euoluere omneis nõ sine magno labore ac vigiliis necesse fuit. Itaque quisquis omnium sæculorum, atque ætatũ à Christo, & eius apostolis ad nostra vsque tempora canones, decreta, constitutiones, ritus, moresque ecclesiasticos nosse, ac inuicem conferre volet, hi nostri libri si minus satisfacient omnino, certè non minimo ei futuros adiumento confirmare ausim. Nam cùm hæc primùm scribere aggressus sum, mihi tantũ animus erat, commentarios ad memoriæ subsidium, & locos cõmunes de rebus in foro vsitatis conscribere, qui mihi ad causas forenses tractandas vsui essent. Verùm ab amicis persuasus, vt commentationes meas cum studiosis communicarem, non inuitus feci, vt rerum omnium, quæ in iure pontificio disputantur, fontes indicarẽ ac patefacerem, quò ad plures manaret nostrarum vigiliarum, si quæ sit, vtilitas, & non iis tantùm qui foro & litibus dediti sunt: sed cæteris etiã omnibus prodessem. In iis sanè quæ ad forum & iudicia præcipuè spectant, modum adhibui, qui docẽdi rationi & methodo, quam in toto hoc opere secutus sum (haud scio, quàm fœliciter) mihi conuenire videbatur: nec singulas quæ incidere solẽt, quæstiones, quæque ab aliis spinosè subtilitérque disputantur, omnino hîc agitandas esse putaui. Quanquam plerasque sic attigi, vt verear, ne à quibusdam in ea re nimius existimer, qui nihil de fece, quod aiunt, nos haurire facilè patientur. Malè etenim docet, qui omnia docet. Idque à nobis non multos ante annos satis demonstratum est in eo libello,

quem

quem de docēdi discēdíque iuris ratione ad And. Guillartum scripsimus, qui tum nobis ius ciuile interpretantibus operam dabat, nunc præfectura libellorum iuuenis adhuc, sed prudētia senili in regia, summísque tribunalibus fungitur. Ac eleganter Chrysostomus: In lampadem, inquit, si parum instillaueris olei, satis alimēti habet ignis: sin iusto largius infuderis, etiam quæ in ea est flammam extingues. Nec minus venusta simi litudine vsus est Aristo, Græcè quidem, vti & Chrysostomus, sed in hanc sententiam: Veratrum si craßius sumptum fuerit, purgat: tritum verò ac comminutum, suffocat: sic & nimis anxia subtilísque in philosophia disputatio. Quod ad elocutionem attinet, quidnam hîc præstiterim, paucis dicam. Equidem vt à nouo illo & verè portentoso genere orationis, quod barbari doctores condiderunt, multū semper abhorrui: ita dedi operam, vt propriè, Latinè, ac dilucidè res mirum in modum inuolutas & obscuras explicarem: nam ius pontificum, quod multos annos iacuit, nec vllum habuit lumen Latinarum literarum, nonnihil excitare ac illustrare conatus sum: idque tametsi consecutum me non profiteor: secutum tamē esse præ me fero. Ac vehementer eos hortor, qui maiorem dicēdi facultatem sibi com parauerint, vt inchoatū informatúmque à nobis opus aliquando expoliant. Non enim hæc nitescere posse dif fidimus, modò egregius quispiam artifex operi manus admoueat. Illud sanè omnino vitare non potuimus, ne rebus nouis noua quædam imponeremus nomina, aut recepta vulgò retineremus: quanquam id à nobis modicè factum est, & cùm ad id nos cogere inopia vide-

batur. Licuit enim, sempérque licebit Signatum præsente nota producere nomen. Qupd & in philosophia Cicero ipse fecit plerũque, & alij non pauci, quorum apud omnes eruditos grauis est authoritas. Liuius quidem de summis magistratibus Carthaginẽsium loquẽs, non Consules eos, sed Suffetes potius vocat. Itaque fastidij delicatißimi est, ea verba contemnere ac despuere, quæ à nostræ religionis authoribus, & veteribus theologis vsurpata sunt. Quo nomine Spiridion quendam episcopum apud Cyprios concionantem, acriter obiurgasse fertur, vt Sozomenus ait. Hæc de pontificio seu canonico iure, déque nostro instituto paulò fusius præfari volui, vt quanta sit huius iuris non solum vtilitas, sed etiam dignitas quædã & amplitudo, iis præsertim iuuenibus, qui liberalius instituti, cane peius & angue ius pontificiũ oderunt hoc tempore, planum facerem, & simul ostenderem in re tenui, ieiuna & abiecta, vt est quorũdam persuasio, tãtam me operam non collocasse: Nam cæteris, qui nulla re magis quàm quæstu & lucro commouentur, quales permultos alũt ferè Tribunalia, superuacanea fortaßis oratio nostra futura est: cùm hi vel eo solo nomine ius canonicum amplectantur, ac velut filiolam exosculentur suam. Iis enim litibus, quæ ex rebus ecclesiasticis oriuntur, & iure magis pontificio quàm ciuili dirimuntur, omnia vix fora hodie sufficiunt: cuius rei duæ mihi præcipuæ videntur esse causæ: Vna est, quia personarum ecclesiasticarum, quæ iure pontificio reguntur, ea est multitudo vt populus vniuersus in treis ordines distribuatur, Sacerdotium, Nobilitatem, ac Plebem, quorũ omnium

nium amplißimus est sacerdotum siue ecclesiasticorum ordo. Altera causa est, quia immensas ecclesiæ opes nemo non, quibuscunque modis potest, ad se rapit: innumerabiles eius rei gratia paßim excogitantur technæ & fraudes, veteres canones indignè miserabiliterque soluuntur: vt quæ inde nascuntur, controuersiarum neque finis neque modus vllus reperiatur. Vnde fit, vt nulla alia ex re vberior quæstus ad causidicos, pragmaticósque redeat. Proinde qui ad quæstum omnia referunt, nec vllum sibi alium finem studiorum, scopúmque proponunt, hi mea oratione non egent, quò ad studium iuris pontificij alliciantur. Cum iis igitur mihi res est impræsentiarum, qui cùm generosioris indolis sint, & literis elegantioribus expoliti, ius pontificium ob eas, de quibus iam diximus, causas auersantur & fastidiunt, quibus nostra oratione iam aliqua ex parte satisfactum esse opinor. Nam isti vituperàt factum, quod ab aliis vnum laudatur maximè: quòd videlicet cum antiquorum canonum simplicitate, & grauitate recentiorum argutás, vt dicunt, ineptias coniunxerimus. Est enim posteriorum canonum vsus hodie maior & frequentior in foro. Sed illi fortaßis de rebus forensibus admodum solliciti non sunt. Itaque illud eis obiiciemus, quod elegans & festiuus poëta scribit: Non opus est nobis nimium lectore guloso: Hunc volo, qui fiat non sine pane satur. Et sanè mirari satis non poßum ista ab iis despici, qui libros de sacris, sacerdotibus, cæremoniisque veterum ethnicorum cum voluptate legunt, eiúsque rei scientia, vt honesta ac liberali delectantur. [redacted]

[redacted]? *Est enim harum rerum cognitio homine politico digna: nec dubium est quin iura, quibus nunc vtimur, pontificia, ad statum publicum & politiam maximè spectēt, quæ tametsi aliquādo emendata immutatáque fuerint, vt sæpe res huiusmodi solent: tamen futurum auguror, vt eorum cognitionem nihilominus affectet posteritas, nec satis eruditus habeatur, cui hæc ignota fuerint. Illud postremo hîc admonere lectores volumus, quædam in his scriptis inueniri posse, quibus nondum suprema manus imposita sit. Id enim nobis non licuit, cùm otij temporísque satis ad ea recognoscenda, limandáque non suppeteret, & magnæ nos rationes impellerēt, ne vltra editionem differremus. Idque eò nos æquiore animo fecimus, quòd spes nobis sit multorum exemplo scripta nostra quāuis edita iam peruulgatáque, cùm id necessitas poposcerit, emendare, & subinde opus sub incudem ita reuocare, vt nouissima quaque editione absolutius atque limatius in publicum prodeat.*

LIBER PRIMVS DE ECCLESIA ET MINISTERIIS ECCLESIASTICIS.

Argumentum.

QVONIAM via & ratione de beneficiis ecclesiasticis differere instituimus, operæpretium nobis visum est ab ipsa Ecclesia initium facere: Deinde ministeria, officiaque ecclesiastica sic describere, vt quid vniuscuiusque sit proprium, facilè intelligi poßit. Nam hoc fundamento non iacto qui rem tractant beneficiariam, sæpenumero eos perturbare omnia ac confundere videmus: Quisquis enim nescit, quid sit Ecclesia, quid potestas ecclesiastica, quemadmodum à politica differat, qui sint episcopi, presbyteri, diaconi, hypodiaconi, & alij huiusmodi ecclesiarum siue gubernatores, siue ministri, hunc necesse est in magna rerum, quæ ad hoc argumentum pertinent, ignoratione versari: Elementa siquidem hæc sunt totius iuris pontificij, quo vtimur, quódq; tot voluminibus perscriptum nobis pontifices reliquerunt. Sed & de monachis quoque aliquid attingere oportet: idque eo magis, quia beneficia, quæ regularia dicuntur, aliter satis commodè explicari, cognoscíque non possunt.

DE ECCLESIA; POTESTATE ECCLESIASTICA ET CIVILI, AC de vtriusque discrimine,

Caput primum.

CIVITAS vna est inter Christianos, vnáque Resp. latè per orbem diffusa, nec vllo circumscripta loco, quam vsitata iam receptáque appellatione Ecclesiam dicimus: huius sacrosanctæ & augustæ ciuitatis status in sacris, & sacerdotibus, & magistratibus consistit, vt de publico Romanorum iure scribit Vlpianus [a]. Nam etsi religionis & sacrorum procuratio omnibus aliis rebus antiquior nobis esse debeat: tamen imperio magistratus ad tranquillitatem inter homines tuendam est opus, sine qua ne religio quidem consistere potest. Itaque Iustinianus noster maxima Dei inter homines dona esse ait [b] sacerdotium & imperium: quòd vnum diuinarum rerum administratio, alterum humanarum gubernatio moderatióque sit. Nō enim vt apud Hebræos quondam atque Romanos iidem & reges erant & Pontifices [c], ita in Christiana Rep. idem homo vtrâque personam sustinet & vtrumque munus exequitur: sed duæ sunt

a. L. 1. de Iust. & Iur.

b. Nouel. 6.

c. Eusebius libro 1. hist. eccle. c. 5. c. cleros. 21. dist.

ſunt functiones diuerſæ, quarũ vnaquæque plurimum operis habet ac difficultatis [d]. Communis tamẽ eſt vtriuſque finis & ſcopus: nempe religionis & mandatorum diuinorum in otio & pace cõſeruatio: Hinc Iuſtinianus noſter de conſenſu & concordia rerum diuinarum & humanarum, ſacerdotij & imperij loquens, ſymphoniæ verbo vtitur. Eius verba hæc ſunt [e]: ὥστε τὰ θειότερά τε, καὶ ἀνθρώπινα συνδραμοῦντα μίαν συμφωνίαν ταῖς ὀρθαῖς ποιήσασθαι ψήφοις. Nec minus imperium magiſtratus, quàm ſacerdotium à Deo conſtitutum eſt, vt docet Paulus ad Rom. [f] Sunt enim magiſtratus & ſacerdotium velut vnius corporis, id eſt, Eccleſiæ duo membra præcipua: quorum alterum alterius auxilio eget. Sed eò ſacerdotium magiſtratu dignius habetur, quòd hic corpori & rebus externis, illud animæ ac ſpiritui potiſſimum ſeruiat [g]. Itaque harum gubernationum altera ſpiritalis vulgò dicitur, quia ſpiritus & animæ tantum eſt curatio: altera temporalis, quia non æternarum rerum ac ſpiritalium adminiſtratio eſt, ſed externarũ potius & corporalium, quæ ad temporariam hanc vitam pertinent, & pro tempore, mutationẽ recipiunt. Id ſatis oſtendit Valentiniani imperatoris oratio de Ambroſij ad epiſcopale munus ꝓmotione, apud Theodoritum [h]. Nam cùm Ambroſius, qui tum Prætura fungebatur, omnium ſuffragiis lectus eſſet epiſcopus Mediolanẽſis eccleſiæ, exultans gaudio Valentinianus, dixit ſe gratias agere Deo,

d. c. duo ſunt. 96. diſtin.

e. Nouel. 42.

f. cap. 13.

g. d. c. duo ſunt.

h. lib. 4. cap. 7.

quòd is animorum curationem ei viro tradidiſſet,cui ipſe antea corpora commiſerat [i].Tametſi autem Eccleſia,cœtus ac multitudo Chriſtianorum omnium,fideliúmque ſit:tamen aliter nonnunquam accipitur in iure pōtificio: nempe pro collegio & conuentu ſacerdotum , ac miniſtrorum doctrinæ diuinæ, qui clerici appellantur [k]. Hinc poteſtas eccleſiaſtica , à ciuili ſeu politica diſtinguitur . Sed de vtriuſque poteſtatis diſcrimine & officiis videndum eſt,& ab eccleſiaſtica tanquam ſublimiore digniore que incipiēdum.

i. c. Valentinianus.63. distinct.

k. not.in c.relatū.de teſta. c.cū clerici de ver.ſig.c. vlt. Ne præl. vices ſuas.

De poteſtate & iuriſdictione eccleſiaſtica. Cap. 2.

Sacerdotum functio & officiū latiſſimè patet. Nam præter docendi munus adminiſtrandi ſacramenta,ordinandi miniſtros Eccleſiæ, & quædam alia, quæ non ſunt inſtituti noſtri , poteſtatem habent aliquas veluti leges condēdi de cęremoniis,& aliis id genus,vt omnia decenter & ordine fiant . Item de rebus in religione obſcurioribus iudicium faciūt : ac ſi quæ dubitatio emerſerit,eorum cognitio eſt,nō magiſtratuum ciuilium [l]. Cauſam enim fidei in Eccleſia,agendam quis abnuat ? inquit Ambroſius [m]. Præterea iuriſdictionem aliquam,& coërcitionem habent in Eccleſia,quoniam abſque diſciplina aliqua munus ſuum tueri non poſſunt. Ea autē diſciplina duplex eſt: vna populi,altera cleri:Nam populum ſibi commiſſum,corripiendi caſtigandíque,& à ſacra communione arcēdi ius habēt, ob

l. l.omni innouatione.C.de ſac. eccl.

m. c. conuenior.23.q.8.

ob graue ſcilicet delictum & contumaciam, quę noceat Eccleſiæ [n]. Quæ poteſtas nihil detrahit imperio magiſtratus, quia nihilominus coërcere, & legitimis ſuppliciis delinquentes afficere ei licet [o]. Poteſt & ſacerdotibus obſiſtere, ſi temerè & ob alias cauſas, quàm quæ canonibus expreſſæ ſint, quempiam à communione ſummouerint [p], vt paulò pòſt docebimus. Ad hæc delicta quædam ſunt, quæ legibus nō puniuntur: vt vſura, concubinatus, periurium, &c. correctioni tamē Eccleſiæ ſunt obnoxia, & ideo crimina eccleſiaſtica appellantur. Hæc de cauſis criminalibus. Cauſæ verò ciuiles laïcorum in Eccleſia non iudicantur, niſi quæſtio aliqua de fide, aut re alia ſpirituali occurrat [q], aut niſi conſentiant litigatores [r]. Non ignoro Theodoſium imperatorem Romanum legē promulgaſſe, qua cautum erat, vt lites omnes & controuerſiæ forenſes ad iudicium Eccleſiæ remitterentur, ſi alteruter litigatorum id poſtularet: Quæ lex à Carolo Magno poſteà renouata, confirmatáque fuit [f]. Sed mutatis epiſcoporū moribus, in deſuetudinem abiit, vt credibile eſt, vtraque conſtitutio. Nec verò dubium eſt, quin ſacerdotibus reges omnes ac principes in huiuſmodi rebus cedere, ſéque eis ſubiectos agnoſcere debeant [t]. Quamobrem Valentinianus imperator, cùm de epiſcopi cuiuſdam electione ageretur, ita locutus eſt ſacerdotibus: Talem in pontificali conſtituite ſede, cui & nos, qui gubernamus imperium, ſyncerè „

n. ca. Nouit. de iudic.

o. l. 1. C. de ſum. tri. l. placet. C. de ſac. eccl.

p. No. 123.

q. d. ca. cōuenior. d. l. omni innouatione.

r. l. ſi qui ex cōſenſu. C. de ep. aud.

ſ. c. quæcunque. 11. q. 1. c. nouit. de iud.

t. c. quoniam. 18. diſtinct. c. quis dubitet. c. duo ſunt. 96. diſt.

„ capita nostra summittamus,& cuius monita, dū
„ tanquā homines deliquerimus, necessariò veluti
„ curantis medicaméta suscipiamus. & Constan-
„ tinus ad episcopos conuentus Niceni! Deus,
„ inquit, vos constituit sacerdotes, & potestatem
x. histo. eccle. lib.10. vobis dedit de nobis quoque iudicandi [x]. Proinde Innocent. pontif. Rom. Arcadium Imperatorem à sacra communione summouit, quia consenserat, vt Ioannes Chrysost. à sua sede pelleretur [y]. Et Ambrosius Valentiniano Imperatori fortiter obstitit iubenti, vt templum sedémque suam Arrianis cederet. Sed nihil est ea historia memorabilius, quam Theodoritus lib.5. describit de Theodosio Imp. quem idem Ambrosius cùm Mediolanensis episcopus esset, non solum exclusit à communione & ingressu templi: sed etiam ad publicam pœnitentiam deposita purpura, omníq; regio ornatu, adegit: quòd apud Thessalonicam aliquot millia hominum indicta causa, ipsius iussu trucidata essent: vt nescias, maiorémne episcopi libertas, an Imperatoris obedientia animíque demissio admirationem mereatur [a]. Ac vt eius rei perpetuum superesset monumentum, pleniórque esset satisfactio, suis monitis & exhortationibus perfecit quoque Ambrosius, vt legem promulgaret Imperator, quæ etiamnum in Codice Iustiniani inter constitutiones Imperatorias extat [b] in hæc verba, Si vindicari in aliquos seuerius cōtra nostram consuetudinem pro causæ intuitu iusserimus,

y. d.c. duo sunt.

a. c.cū apud. 11.q.3.

b. tit. de pœnis.l.si vindicari.

mus, nolumus statim eos aut subire pœnam aut excipere sententiam: Sed per dies triginta super statu eorum, sors & fortuna suspensa sit. Eadem humilitate ac deiectione vsus est Federicus primus, qui Ænobarbus est appellatus, [redacted]tificis coactus, qui Imperatorem pro templi foribus humi prostratum pedibus calcasse fertur, ac illud ex sacris literis pronunciari iussisse: Super aspidē & basiliscum ambulabis, conculcabis leonem & draconem. Nec verò aliorum principum necessaria est commemoratio, qui à pontificibus Rom. excommunicati sunt & anathemate notati: cùm in manibus omnium sint historiæ, & quæ adduximus exempla, ad id quod instituimus demōstrandum sufficiant. Quod ad disciplinam clericorum attinet, notandum est, ob quascunque causas laïci castigantur ab Ecclesia, multò magis eos puniēdos esse. Sed magistratus nihilo secius in eos animaduertunt, postquam à suis antistitibus depositi, ac de gradu suo deiecti fuerint, nisi crimina sint ecclesiastica [c]. Ecclesiastica voco nō ea tantum, de quibus locuti sumus, concubinatum, periurium, &c. sed etiam venationem, bellum, aut negotiorum sæcularium tractationem, aliáve id genus, quæ clericis interdicta sunt, cæteris non item. Nam de iis non cognoscunt magistratus [d]. De causis verò ciuilibus clericorum non sacerdotes olim, sed præsides & magistra-

c. Nouel. 83. & 123.

d. d. Nou. 83. & 123.

e. l. cum clericis. l. omnes. l. Iubemus. C. de ep. & cle. tus cognoſcebant[e]. Sed ne auocarentur à miniſterio ſuo,& vt promptius lites finirentur, Iuſtinianus ciuilium quarundam cauſarum cognitionem eis permiſit: ſed ita vt liberum eſſet victo, ſententiæ contradicere, & ad ciuilem magiſtratum prouocare[f]. Verùm cõſtitutiones Romanorum pontificum huic iuri non paruũ derogauerunt: quibus cautum eſt, non ſolum vt clerici ad magiſtratus tribunal inuiti non trahãtur,ſed vt ne volentes quidem iuriſdictioni magiſtratus ſe ſubiicere poſſint, ſiue ciuilis ſit, ſiue criminalis cauſa[g]. Qua de re videnda ſunt,quæ Gratianus ex variis authoribus collegit quæſtione prima cauſæ ſiue hypotheſeos vndecimæ.

f. d. No. 83. & 123. c. ſi quis 11. q. 1.

g. c. ſignificaſti c. ſi diligẽti. de foro. cõ.

De pœnis & coërcitionibus eccleſiaſticis. *Cap.* 3.

Quod autem diximus de coërcitione,quam habent ſacerdotes tum in clerum,tum in populum,id paulo longiorem explicationem deſiderat: quia nondum ſatis demonſtratum eſt, quo genere coërcitionis poſſint vti,& varia commemorantur pœnarum genera in antiquis recentioribúſque canonibus, quarum vt grauiſſima, ita etiam vſitatiſſima fuit olim exterminatio illa, quam canones ἀφορισμὸν, & ἀνάθημα, nos excommunicationem vulgò appellamus: Eáque vti aduerſus quenquam non licebat, niſi èx graui aliqua cauſa, propter quam canones id fieri iuberent,vt ait Iuſtinianus[h]. Nam is qui èxcommunicatus

h. Nou. 123.

nicatus & anathema factus est, non solùm à sacris summouetur, verùm etiam ab hominũ consortio, quasi aqua & igni quodammodo interdictum ei sit. Estque hoc pœnæ genus illi non dissimile, quo Druydes sacerdotes Gallorum olim vsos fuisse testatur Cæsar[i] his verbis: Si quis aut priuatus, aut publicus eorum decreto non stetit, sacrificiis interdicũt: Hæc pœna apud eos est grauissima. Quibus est interdictum, ij numero impiorum ac sceleratorũ habentur, ab iis omnes discedunt, aditum sermonémq; defugiunt, ne quid ex contagione, incommodi accipiant: neque iis petentibus ius redditur, neque honos vllus communicatur. Solebant quoque Græci εἴργεσθαι τῆς ἀγορᾶς, καὶ τῶν ἱερῶν, id est, foro & sacris arcere. Cuius pœnæ pleraque in Græcis authoribus exempla reperiuntur. Sed & Plinius[l] testatur regem Arabum morte multari, nullo interimente, auersantibus cunctis, & commercia etiam sermonis negantibus. Magnus autem est huius excommunicationis vsus propter disciplinam Ecclesiæ & excommunicati emendationẽ: est enim neruus ecclesiasticæ disciplinæ, vt verè Innocentius quartus ait[m]. Nec vt pereat quis, ideo excommunicatur, sed vt pudore suffusus resipiscat tandem, & ad frugem bonam redeat. Quod cùm acciderit, absoluitur & ad sacram communionem admittitur[n]. & hæ sunt claues regni cœlorum, potestásque ligandi & soluendi, quam Christus apostolis suis eorúmque suc-

i. lib. 6. de bel. Gal.

l. lib. 6. c. 22.

m. c. Cùm inter. de consue.

n. ca. inter hæc. 33. q. 2.

o. c. audiuimus. c. quodcunque. 24. q. 1.

cessoribus concessit[o]. Quod est accipiendum, si quis simpliciter excõmunicatus fuerit. Si enim inter sacros homines, & vt Græci dicũt ἀναθήματα habitus sit authoritate Ecclesiæ propter atrocissimum fortè scelus aliquod, omnis ei spes veniæ vt plurimum adimitur[p]. Sed quo grauior est pœna, eo apud Deum futurus est acceptior, si Ecclesiæ iudicium æquo animo ferat, hócque commodo seueritas condemnationis compensatur & mitigatur. Verùm animaduertẽdum est non temerè quanquam olim absolui consueuisse absq; castigatione aliqua propter exemplum, vt dixi, & vt exploratũ esset, eum seriò ad Ecclesiam redire. Itaq; vt satisfaceret Ecclesiæ quam læserat, & simul pœnitentiæ suæ, ac mutatæ voluntatis clarum documentum præberet, plorans & sordidatus publicè absolutionem petere cogebatur[q]. Sed hæc satisfactio ex causa aliqua honesta aliquando remittebatur, sicut & pleræque aliæ pœnæ ecclesiastica authoritate alicui inflictæ. Eáque remissio quæ indulgentia vulgò appellatur, res est apud nos hodie frequentissima.

p. c. Engeltrudam. 3 q. 6. c. nemo. 11. q 3. c. si quis suadẽte. 17. q. 4.

q. c. cum aliquis. 11. q. 3

r. not. in c. quod autẽ. de pœ. & remis.

[r] Præter hanc excommunicationem, quæ tam clericis quàm laïcis varias ob causas irrogatur, aliæ sunt pœnæ ecclesiasticæ, quibus clerici præcipuè affici solent: Nam ministerio, officióque suo vel ad tempus[s], vel in perpetuum iis interdicitur[t]. Fítque interdum hæc interdictio simpliciter & sine adiunctione, interdum adiicitur, vt nudum honoris gradúsque sui nomen retineat

s. c. presbyter. 2. q. 5.

t. c. si quis viduã. 50. dist. c. si quis amodo. 81. distin.

absque

absque administratione. Qua pœna Melitiū episcopum aliquādo multatū fuisse scribit Theodoritus [v]. Aliquando etiam augendæ pœnæ causa exprimitur, vt in monasterium cōiiciatur & includatur [x]. Est & pœna carceris iure pontificio recepta [y]. Quamuis à iuris ciuilis authoribus non probetur [a]. Sed & curiis olim tradi solebāt, eisdē seruituri, ac ex clericis fiebant curiales, quorū in iure ciuili crebra est mentio [b]. Verùm curiam interpretati sunt quidam pontifices potestatē ciuilem, & magistratū, cui traduntur solenni exauthoratione præcedente, quam degradationē vocāt, vt magistratus in eos animaduertat [c]. Quod nō eò dico, vt eiusmodi exauthorationē improbē, aut magistratus animaduersionē in criminibus, quæ ecclesiastica nō sunt. Cuius etiā meminit Iustinianus in locis suprà adductis: sed morē in Ecclesia receptū nocētes clericos tradēdi suppliciis afficiendos, veteribus cognitum fuisse vix mihi persuadeo. Huius autē pœnæ exemplū est apud Iustinianum [d], cùm iubet presbyteros aut diaconos, qui post ordinationem vxorē ducunt, curiæ cū bonis suis tradi. Meminit & Theodoritus [e]. Sed notandū est eos, qui ita cōdemnati essent, honore & priuilegiis curialiū siue decurionum frui solitos non fuisse, quāuis onera omnia curialia subirent, vt ex nouella Iustiniani XLV. de Iudæis, Samaritanis & hæreticis facilè colligitur. Ac de iis curialibus, quos Maiorianus in quadā constitutione seruos Reip. vocat, multa

v. lib. 1. c. 9. tripar. lib. 2. c. 12. c. presbyter. 28. distin. c. presbyteros 50. dist.
x. c. si episcopus. 50. dist.
y. c. quanuis. de pœ. in 6.
a. l. Aut dānū. de pœnis.
b. c. clericus. 3. q. 4. c. si quis sacerdotium. c. statuimus. 11. q. 1.
c. c. ad falsariorū. de cri. fal. c. nouimus. de ver. sig. c. degradatio. de pœ. in 6.
d. No. 123.
e. lib. 4. c. 22. trip. hist. lib. 7. c. vlt. & lib. 6. c. 7.

perfunctoriè & dicis causa, vt ita loquar, tueri videtur magis, quàm verè & ex animo. Idq; apparet primùm ex eo quòd fluctuat ille cōtra morem suum, nec certam profert sententiam. Deinde quia non obscurè significat ideo se eam constitutionem defendere, quod in loco Ecclesiæ Romanæ subiecto maneat[d]. Extat sanè constitutio Clementis V. quæ Bonifacianam sic interpretatur, vt Francorum Regem non aliter pontifici Romano subiectum esse dicat, quàm ante eam constitutionem fuerat. Idque in Philippi Pulchri Francorum regis gratiam se facere testatur, qui grauem ea de re contentionem cum Bonifacio habuerat[e]. Quale verò hoc beneficium pontificis in regem fuerit, alij videant. Ego certè neminem paulo saniorem, eruditiorémq; hoc tempore esse arbitror, cui inceptum illud Bonifacij probari possit. Ac maximè verendum est, si tales esse pergant reliqui, ne D. Bernardi vaticinium tandem verum esse comperiamus, qui ad Eugenium pontificem Rom. scribens de vtroque gladio: Vtrunque, inquit, habere si voles, vtrunque perdes[f]. Traditum est in Meroë, Iouis sacerdotes adeò superstitione implesse animos, vt nonnunquā misso nuntio necem regi Æthiopiæ demandarent nullo detrectante, aut mandatum iussionémve abnegante: donec ad Erganenem regem peruentum est, qui omnes occidit & sacerdotium sustulit.

d. Bar. in l. 1. de req. reis.

e. extrau. meruit. tit. de priuil.

f. lib. 2. de cōsid. ad Eug.

De ciuili gubernatione. Cap. 5.

Politica gubernatio magiſtratus, à Deo perinde conſtituta eſt ac ſacerdotium ipſum, vt antè diximus [g]. Quod adeò verum eſt, vt ita ſenſerint Ethnici. Inter quos Homerus diſertè ait regis imperiũ à Ioue proficiſci. Verſus eius hi ſunt, lib. 1. Iliad. ἐπεὶ οὔποθ' ὁμοίης ἔμμορε τιμῆς σκηπτοῦχος βασιλεύς, ᾧτε ζεὺς κῦδος ἔδωκεν. Et lib. 2. θυμὸς δὲ μέγας ἐστὶ διοτρεφέος βασιλῆος. τιμὴ δ' ἐκ διός ἐστι. φιλεῖ δέ ἑ μητίετα ζεύς. Id enim natura eſt inſitum hominibus, authore Ariſtotele. Quare cùm id ius naturale ſit, id eſt, à Deo naturaliter mentibus noſtris inditum, neceſſe eſt, vt & diuinum quoque dicatur. Id docet Paulus [b], cùm ait, Omnem hominem poteſtatibus excellentibus ſubditum eſſe debere, nec magiſtratum ſine cauſa gladium geſtare, cùm ad vindicanda ſcelera Dei miniſter ſit. Quos enim doctrina & exhortatio ſacerdotis compeſcere ac meliores efficere nequit, hi metu ſuppliciorũ abſtinere à flagitijs per magiſtratum coguntur [i]. Petrus quoque nos admonet, vt regem honore proſequamur, vtque non tantum ei, ſed etiã præſidibus ab eo miſſis ad nocentium vindictam & laudem rectè agẽtium pareamus. Magnum igitur Dei donum eſt, & non mediocris vſus inter homines hæc poteſtas, quæ rerum omnium ad incolumitatem ſtatus publici ſpectantium gubernationem complectitur. Sola enim ſacerdotibus relinquitur Eccleſiæ rerúmque eccleſiaſticarum ac ſpiritalium curatio [l]. Sed poteſtas hæc ciuilis vtcũque delibata primùm à ſacerdotibus, deinde

g. c. quæſitum 23. q. 4.

b. Roma. 13.

i. c. nõ fruſtra. 23. q. 5. l. 1. de Iuſt. & iur.

l. c. te quidem 11. q. 1.

deinde ſenſim ac pedetētim adeò imminuta eſt, vt ad extremū penè in ordinem redacta ſit. quod iam à nobis demonſtratum eſt. Illud præcipuè hîc tractandum occurrit, an principes ſeu magiſtratus in Eccleſiam, réſque aut perſonas eccleſiaſticas imperium aliquod & poteſtatem habeant, & ſciēdum eſt verbis tam Petri, quàm Pauli ſuprà recitatis, quia generalia ſunt, etiam clericos & perſonas eccleſiaſticas contineri [m]. De Romanis pontificibus aliquid ſuprà attigimus, quorum aliqui Imperatorem dominū ſuum nominare haudquaquam veriti ſunt [n]. Alij etiam ipſius iudicium libenter, aut æquo certè animo ſubierunt [o]. Sed hoc nimis ſanè odioſum hac tēpeſtate argumentum omittamus. Notādum eſt præterea magiſtratum ſiue principem non modo corporis ſubſtantiæque noſtræ cuſtodem eſſe, quaſi ad vim atque iniuriam prohibendam tantum conſtitutus ſit: ſed etiam religionis & cultus diuini, quod ad externam diſciplinam attinet. Quanuis enim legibus ciuilibus, ea præcipuè contineantur, quæ ad arcendam iniuriam tuendámque pacem pertinent: tamen & de pleriſque aliis rebus ad honeſtatem aliquam, & maximè ad religionem ſpectantibus leges fiunt. Quarum omnium cuſtodem eſſe magiſtratum Ariſtoteles ait. Tria ſiquidē iuris præcepta ſunt, quorum primū eſt, Honeſtè viuere: eiuſq; præcepti multa exempla ſunt in iurè ciuili, de quibus alibi diximus. Nec me latet de rebus ſacris

m. c. magnū 11. q. 1.

n. c. ſacerdotibus. 11. q. 1. c. Salonitana. 63. diſt. c. quoties. 1. q. 7.

o. c. nos ſi incompetenter. 2. q. 7.

ac ſpiritalibus iudiciũ eſſe ipſius Eccleſiæ. Nam ſynodi epiſcoporum ac preſbyterorum de rebus ſacris rectius, quàm prophani homines iudicare poſſunt[p]. Quod ſatis animaduertit Alexander Rom. imperator, quanuis Chriſtianæ religioni addictus non eſſet. Sic enim de eo ſcribit Lampridius. Pontificibus tantum detulit & quindecim viris, atq; auguribus, vt quaſdam cauſas ſacrorum à ſe finitas iterari & aliter diſtingui pateretur. Nec alienum eſt à propoſito, quod de Leontio Tripolitano epiſcopo à ſcriptoribus eccleſiaſticis memoriæ proditum eſt. Cùm enim Conſtantius Imperator in conuentu epiſcoporum de eccleſiaſticis multa verba faceret, & promulgaret conſtitutiones, omnibus aliis approbantibus, hic ſolus obſtinatè tacuit. Ac ſciſcitante imperatore cur ipſe loquentibus cæteris ſolus taceret, reſpondit ſe cogitabundum mirari apud ſe, quòd à propriis negotiis tantum ei ſupereſſet otij, aliena vt curaret. Quanuis autem de rebus ſacris iudicium ſit Eccleſiæ, vt diximus: tamen vbi ſemel conſtituta ſunt ac iudicata, magiſtratus officium eſt Eccleſiæ iudicia & decreta tueri & conſeruare, ſi id neceſſarium eſſe perſpexerit. Itaque blaſphemias, hæreſes, & omnem impietatem externam punit & vindicat[q]. Sacerdotes item in officio continet magiſtratus, diſciplinam eccleſiaſticam conſtituit ac reformat[r]. Quorſum enim tot conſtitutiones principum editæ ſunt de officio ſacerdotum & diſci-

p. d. l. omni innouatione. C. de ſac. eccl. d. c. cõuenior.

q. c. quando. 23. q. 4. c. de Liguribus. c. quali. 23. q. 5.

r. c. filiis. 16. q. 7.

diſciplina eccleſiaſtica, niſi eas executioni mandare poſſint? Quales permultæ ſunt Romanorum imperatorum lib. 1. C. Iuſtinia. & lib. τῶν νεαρῶν. Sed multo plures extant principum Galliæ antiquorũ, & Caroli Magni præſertim, breui, vt ſpero, in lucem exituræ, vt de recẽtioribus taceam, quæ nemini non hodie in Gallia cognitæ ſunt. Ex quibus facilè perſpici poteſt, principem leges condere poſſe, quibus epiſcopi cæteríque omnes Eccleſiæ miniſtri ad canonum eccleſiaſticorum, veteríſque diſciplinę obſeruationem in regno ac ditione ſua cõpellantur. Eóque iure atque authoritate poſt hominũ memoriam vſi ferè ſunt reges noſtri, non tantum in Galliæ ſuæ epiſcopos, ſed in ipſos etiam põtifices Rom. ſi quid in finibus Galliæ aduerſus canones & diſciplinam eccleſiaſticam moliri viderentur. Huiúſque libertatis expreſſiſſima quotidie veſtigia conſpiciuntur in ſummis tribunalibus, cùm à reſcriptis Romani pontificis appellationes interponuntur. Nam etſi ab executione eiuſmodi reſcriptorũ appellari ſoleat magis, quàm à reſcriptis: tamen effectu hac appellandi genera non differũt. & videtur hic mos ex errore interpretis ortum habere, qui reſcriptum D. Pij apud Vlpianum è Græco in Latinum malè conuertit. Et quoties præſens rerũ ſtatus mutationẽ aliquam in ſpiritalibus rebus poſcere credebatur, habito conuentu epiſcoporum Eccleſiæ Gallicæ, quod tempori viſum erat conuenire, conſtituebatur.

ſ. c. 1. de app.

Ac tantum abeſt, vt Romani pōtificis vllum interueniret decretum, vt is etiam interdum in ordinem cogi ſoleret [t]. Exemplorum pleni ſunt annales noſtri & acta monumentáque curiæ Pariſienſis de Clodoueo, Carolo magno, Ludouico Pio, Philippo Auguſto, ſancto Ludouico, Philippo Pulchro, Carolo quinto, Carolo ſexto, Carolo ſeptimo, & aliis regibus perpetuæ memoriæ cauſa diligentiſſimè perſcripta. & vulgo circunfertur libellus curiæ Pariſienſis ad Ludouicum vndecimum Francorum regem miſſus, in quo miſerabilis illa Eccleſiæ confuſio, ac perturbatio demōſtrata eſt, quæ ex Rom. curiæ nūdinatione tum naſcebatur, & ſimul Regum noſtrorum ac magiſtratuum in aſſerenda libertate Eccleſiæ Gallicæ aduerſus pontificem Roma. virtus, & conſtantia. Suffragatur nobis Iſidorus apud Gratianum, cuius hæc verba ſunt: Principes ſæculi nonnunquam intra Eccleſiam poteſtatis adeptæ culmina tenent, vt per eandem poteſtatem diſciplinam eccleſiaſticam muniant. & paulò pòſt: Cognoſcunt, inquit, ſe deo reddituros eſſe rationem propter Eccleſiam, quā à Chriſto tuendam ſuſcipiunt: nam ſiue augeatur pax & diſciplina Eccleſiæ per fideles principes, ſiue ſoluatur, ille ab eis rationem exigit, qui eorum poteſtati ſuam Eccleſiam tradidit [v]. Principes enim ſunt religionis & Eccleſiæ defenſores, ac, vt Eſaias loquitur, nutritij [x]. Id quod Iuſtinianus noſter expendiſſe videtur, cùm ait ſe nihilo

t. c. de capitulis. 10. diſt.

v. c. principes 23. q. 5.

x. c. 49.

minorem

minorem Eccleſiæ, quàm vitæ ſuæ curam habere [y]. Eôdem pertinet Ioadis regis exéplum me- *y. Nou.3.* moria dignum, quod imitari coguntur aliquãdo reges magiſtratúſq; noſtri: nam cùm ſuſpectos haberet ſacerdotes, ne pecuniam interuerterét, quæ offerebatur à populo ad tutelã templi, eam primùm in arcam clauſam inferri, deinde ſcriba ſuo præſente fabris ac cementariis erogari iuſſit [a]. Porrò ex iam dictis ſatis colligi poteſt, non *a. 4. Reg. c. 12.* omnino alienum à vero eſſe, quod plerique aſſerunt, concilium ſiue conuentum Eccleſiæ, principis iuſſu & imperio conuocari poſſe: Nam & ſi de pontificis Rom. authoritate cõtendere hîc nolim: tamen ſi officio in hac re ſuo non fungatur, nec cæteri fortè eius conſiliarij & collegæ, Cardinales vulgò appellati: ſed canones omnes, quod abominor, & diſciplinam eccleſiaſticam contemnant, ac pro nihilo ducant: boni certè principis eſt eius negotij curam ſuſcipere, niſi malit Eccleſiæ deſertor ac proditor verius, quàm tutor haberi. Quod non modo Conſtantinum, ſed pleroſque etiam alios imperatores Rom. fe- *b. c. ſexta. 16. diſtinc. c. Adrianus. 63. diſtinct.* ciſſe, veteres teſtantur hiſtoriæ [b].

Quam poteſtatem habeat princeps circa miniſteria eccleſiæ. Cap. 6.

De clericorũ ac miniſtrorum Eccleſiæ ordinatione loco magis idoneo diſputaturi ſumus. Sed interim animaduertendum eſt, quãuis ſacra

res & maximè ſpiritalis habeatur, nihilominus regem noſtrum in eam plurimum iuris atq; authoritatis meritò ſibi vindicare: nam epiſcoporum & archimandritarum creatio ferè ex eius nutu pẽdet, ſublata canonicorum atque monachorum electione. Quod ægrè admodũ fert hodie vniuerſa eccleſiaſticorum hominum natio, queruntúrque vulgò ex aulicorum fece prophanos abiectiſſimóſque homines ſibi antiſtites dari ſolere. Verùm eos cogitare & expendere imprimis decet, cùm eorum cupiditas & corruptio tanta eſſet, vt nulla veterum canonum habita ratione indigniſſimos quoſque promouerẽt, vt in re prorſus alioqui deſperata, hoc veluti cauteriũ quoddam neceſſarium viſum fuiſſe. Deinde nõ ità de his rebus princeps decernit, vt incommodis, ſi quæ ſunt, vitiíſque medẽdi facultas Eccleſiæ aut eis qui ſe κορυφαίυς eius eſſe & capita dictitant, omninò erepta ſit. In conſecrationibus enim & ſolennibus ordinationibus liberum eſt eis, ſine graui morum, ætatis, doctrinæ examinatione neminem in clerum recipere, & tales conſecrare ſacerdotes, qui idonei ſint ad quancunque functionem Eccleſiæ, quam princeps ipſis committere voluerit. Nam princeps impoſitionem manuum, conſecrationem, inquiſitionem eccleſiaſticis viris nunquã ademit, ſine qua nemo eccleſiis præficitur. Huc accedit, quòd cùm princeps patronus ſit eccleſiarum, ac monaſteriorum, non permittunt canones eum hoc

iure

iure fraudari: quod nihil planè aliud eſt, quàm præſentatio quædam, ſeu nominatio: adeò vt pontificibus oblatum nominatúmque, ſi idoneus non videatur, reiicere & aliter eccleſiis cõſulere liceat. Ac certo certius eſt, nullo vnquam tempore ſiue canonicos ſiue monachos tantum potuiſſe, vt ſine permiſſu regis electionem aliquam celebrare ipſis liceret. Eodémq; iure imperatores ac reges alios pleroſque vſos fuiſſe cõſtat etiam in electione Rom. pontificis. Qua de re multa Gratianus collegit, ad quem lectores remitto [c]. Optarem ſanè à principibus maiorem haberi delectum perſonarum. Attamen res eiuſmodi eſt, vt eccleſiaſtici viri de ſe magis, quàm de principe, qui patroni tantum, non etiam ordinatoris officio fungitur, conqueri debeant. Quod ſi culpam conferant in pontificem Rom. vt pleroſque eorum crebrò facere audio, quòd probationem ac examinationẽ ſibi retinere, & legibus omnibus ac canonibus, quoſcũque paſſim ſoluere cõſueuerit, ipſe me nihil interpono. Penes alios eſto hac de re iudicium. Illud vnum verè ingenuéq; dico, nihil Reipub. eccleſiæque Gallicæ mihi videri vtilius, quàm authoritate regis paſtores præfici eccleſiis, ſi à põtifice Rom. obtinere poſſint epiſcopi, vt ordinatio, inquiſitio, ac confirmatio ſecundum veteres canones libera ipſis relinquatur, modò ipſi officij ſui meminiſſe velint. Quis enim eſt adeò imperitus rerum, vt Rom. curiæ artes non norit, & quantum

c. c. Adrianus. c. in ſynodo. c. cũ lõgẽ. c. Reatina. 63 diſtinc. c hinc etiam. 16 q. 1.

ea hirudo gallici exorbeat sanguinis quotidie, non satis intelligat? Dicam, quod à viris peritissimis, ac diu in Rep. versatis non semel accepi, quáquam incredibile videtur, quotannis variorum diplomatum à pontifice obtétorum nomine ad septingenta aut eo amplius aureorum millia Romam hinc exportari solere, quæ ita illic velut capta vinctáque detineãtur & custodiantur, vt nullo vnquam postliminio ad nos redeãt. Quid multa? In prouerbium abiit iandudũ Romana permutatio, plumbi videlicet cum auro, non minus, quàm illa Diomedis & Glauci apud Homerum: cuius & Vlpianus noster meminit [d].

d. l. 1. de con. emp.

Nec causari possunt episcopi huius regni liberã non fore ordinationem, si regis authoritas necessariò accedat: est enim ad frænandam non paucorum cupiditatem summè vtilis ac necessaria, qualis fuit olim populi consensus, sine quo non poterant ministri Ecclesiæ ab episcopis ordinari. Idque potest iis obiici, quibus absurdum videtur ius, quod regaliorum à nostratibus vulgò appellatur, regem nostrum in quasdam sui regni ecclesias habere. Quid enim aliud hîc agit Rex, si pauca quædam excipias, quàm quòd à ciuibus cuiusque ciuitatis & plebe quondam fieri solebat? cuius consensu, vt dixi, pastores ecclesiarum ordinabantur. Nam ipsam ordinationem, & inquisitionem, quæ cum beneficij collatione coniuncta antiquitus erat, nunquam sibi attribuit. Populo autem propter tumultus & dissidia

verisimile est hoc ius ademptú, ac in principem translatum esse. Nam scinditur incertum studia in contraria vulgus. Quo tamẽ iure nec semper, nec in omnibus ecclesiis princeps vtitur. Sed de his omnibus infra copiosius differemus *. *e. lib. 3. c. vlt.*

De Hierarchia, & varijs administrationibus Ecclesiæ. Cap. 7.

Quæ sit potestas ecclesiastica, & quemadmodum a politica differat, satis pro instituto diffecruimus. Nunc de iis videndum est, per quos ecclesiasticæ res procurantur & administrantur. Quorum varij sunt gradus. Nam, vt Petrus apostolus in epistola Clementis ait, Ecclesia magnæ cuipiam naui similis esse videtur, in qua præter vectores seu epibatas, gubernatore, proreta, nauta, & ministris quibusdam alijs opus est. Populus enim in Ecclesia vectoribus, episcopus proretæ, presbyteri nautis, diaconi & alij qui clerici dicuntur, reliquo nauis ministerio comparãtur. Horum igitur alij parent, nullóque munere ecclesiastico funguntur: & hi verbo Græco laïci, quasi populares vulgò dici solẽt. Alij imperant, & principatum quendam in cæteros habent qui hierarchia à Græcis appellatur. Quanquam eo verbo rarissimè vsos fuisse veteres existimo. Hi enim ministri aliorum, quàm domini aut principes vocari maluerunt. Quod eorum singulari modestiæ & sanctitati ascribendum esse puta-

mus. Sed de nomine, modò vt rem teneamus, minus est laborandum. Vt igitur tota res commodius explicetur, ministerium doctrinæ diuinæ, quod Lucas vocat διακονίαν τοῦ λόγου à cæteris ministeriis distinguemus. Circa ministeriũ doctrinæ animaduertendum est, Christi legatos, siue apostolos initio exorientis Ecclesiæ per singulas ciuitates, in quibus Christus colebatur, administratores quosdam instituisse, qui gubernarent ecclesias, ipsisque præessent. Hos vocarunt sacerdotes, quòd sacrorum curationem haberent, & presbyteros, id est, seniores, quòd prudentia & grauitate venerabiliores essent cæteris. Nam hoc Græcum verbum non ad ætatem, sed ad dignitatem quandam potius refertur [f]. Idque multis exemplis demonstrat Budæus noster. Quam loquendi formam nostrates imitantur, seignores vulgò appellantes eos, quos honore aliquo dignos iudicant [g]. Dicuntur præterea ministri, vt ait Chrysostomus [h], & pastores quòd ministrent magis, quàm dominētur cæteris, & gregem sibi commissum pascāt. Quod verbum iis conuenire, qui alios gubernandos susceperunt, indicat Homerus, cùm Agamemnonem subinde vocat ποιμένα λάων. Sed & episcopi quoque, quasi speculatores atque inspectores sunt appellati. Quo ferè sensu episcopi ab Arcadio iureconsulto vocantur, qui pani cæterisque rebus venalibus præsunt [i]. Nam Paulus in epistolis vtraque appellatione, presbyteri nempe & episcopi,

f. c. cleros. 21. distinct.
g. c. 1. de cens.
h. homi. 2. in epist. ad Philip.
i. l. vlt de mune. & hono.

episcopi, promiscuè vtitur. Idque Chrysost. Augusti. Hierony. & plerique alij annotauerunt [l]. Verùm communis illa administratio presbyterorum visa est incommoda propter dissidia & contētiones, quas pariebat. Quare ne vnusquisque ad se trahens Christi ecclesiam rumperet, vt inquit Hierony. operæpretium duxerunt in singulis ciuitatibus vnum ex presbyterorum ordine cæteris præficere, ita vt cum eorum consilio omnia gereret, atq; administraret. Huic vni nomen episcopi quod antè omnibus erat, commune, attributum: vt insigni aliqua propriáque appellatione à cæteris facilius discerni posset [m]. Proindeex eo tempore reliqui presbyteri, nunquam episcopi sunt appellati [n]. Quanuis episcopi presbyterorū nomen non respuerint [o]: & notandum est in singulis ciuitatibus horum presbyterorum collegium quoddam fuisse, cui præerat episcopus. Cuiusmodi est hodie canonicorum collegium, qui in eorum locum successisse videntur. & hunc cœtum presbyterorum vocat senatum Ecclesiæ Hieronymus [p]. Nondū enim presbyteri separatas habebant ecclesias in quibus docerent, & sacramenta administrarent. Quod vel Sozomenus demonstrat, cùm ait, consuetudinem fuisse in Alexandria tempore suo, vt vno existente super omnes episcopo, presbyteri seorsum ecclesias obtinerent, & populus in eis collectas solēniter celebraret [q]. Sed crescente numero Christianorū cum passim constructæ

l. d.c. cleros. c.olim.95.distinct.

m.c.legimus. 93.distinct.

n. Euseb. lib. 6.c.33.hist.eccle. & trip. hist.lib.4.c. 24.

o. Euseb.lib. 5.c.24.

p. c. ecclesia. 16.q.1.

q. trip.hist. lib.1.c.19.

essent basilicæ seu Ecclesiæ nõ in ciuitatibus mo dò, sed etiam in vicis atque pagis, tandem inter presbyteros confusionis discordiæque vitandæ causa vbiq; terrarum diuisæ sunt regionibus, ita vt vnusquisq; sua ecclesia regioneque contentus ab aliena omnino abstineret. Cuius rei author fuisse dicitur Dionysius vrbis Romæ episcopus, vt ex ipsius epistola ad Seuerinũ episcopũ Cordubensem scripta colligitur, quæ integra apud

r. c.13.q.1. Gratianũ non extat [r]. De ecclesiis, inquit, parochianis, vnde apostolicã sedẽ consulere voluisti, qualiter sint custodiẽdæ per Cordubensem prouinciã, ac diuidẽdæ sacerdotibus, nihil tuæ charitati melius nobis videtur intimare, quàm vt sequaris, quod nos in Rom. Ecclesia nuper egisse cognoscitur. Ecclesias verò singulas singulis presbyteris dedimus, parochias & cœmeteria eis diuisimus. Sed vnicuique ius proprium habere statuimus, ita videlicet vt nullus alterius parochiæ terminos, aut ius inuadat: sed vnusquisq; suis terminis sit cõtentus, & taliter Ecclesiã & plebem sibi cõmissam custodiat, vt ante tribunal æterni iudicis ex omnibus sibi commissis rationẽ reddat, & nõ iudicium, sed gloriam pro suis actibus accipiat. Hãc quoq; normã, charissime, te & omnes episcopos sequi cõuenit, & quod tibi scribitur, omnibus quibuscũque potueris, notũ facias, vt non specialis, sed generalis fiat ista præceptio. Anacletũ autẽ idẽ decreuisse apud Gratianum legimus, quod Dionysius Romæ factum fuisse refert.

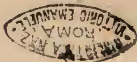
refert. Presbyteri, inquit, per castella & modicas ciuitates atq; villas debent ab episcopis ordinari & poni: singuli tamen per singulos titulos suos f, &c. Historiographi r, diuisionem quandam titulorum & diœcesium in vrbe, Euaristo atque Marcello ascribunt. Sed cuius inuentum hoc fuerit, non multum arbitror ad rem pertinere. Parœcias autem appellarunt veteres fana illa & ecclesias, quæ singulis assignantur presbyteris in cuiusque episcopi diœcesi. Sed paulatim corrupto vocabulo parochiæ appellari cœperunt v. Quanquam pro tota illa diœcesi ipsius episcopi, quæ in varias regiones distributa est, frequenter hoc verbum accipitur, vt postea dicemus θ. Sciẽdum est præterea post hanc ecclesiarum partitionem & distributionem episcopi in magna illa diœcesi sua & presbyterorum in suis ecclesiis parem nõ fuisse potestatem atque authoritatem: cùm ordinatio presbyterorum, cæterorúmque ministrorum Ecclesiæ, basilicarum consecratio, & quædam alia episcopo tantum permissa sint, non etiam presbyteris inferioribus x.

f. c. episcopi. 80. distin.
r. vt Platina.
v. tit. de paro.
θ. lib. 2. c. 7.
x. c. perlectis. 25. dist.

De variis presbyterorum generibus. Cap. 8.

Presbyteri, quos episcopo subesse diximus: non omnes eiusdem gradus, dignitatis, atque authoritatis sunt. Nam archipresbyteri inter eos reperiuntur: sicut & inter episcopos archiepiscopi a. Sunt autem archipresbyterorum duo

a. Grat. in dec. 60. dist. c. 1 de æt. & qual.

genera: quorum vrbani quidam dicuntur, alij vicani. Vrbani dicuntur, qui in vrbe & in maiore Ecclesia officio suo funguntur. Cùm enim episcopus propter absentiam fortè vel occupationes suas, non possit omnia episcopi munia vel solus, vel vnà cum presbyteris obire, sed curas suas cum eis partiri necesse habeat: vtilius visum est ex presbyteris vnum cæteris præponere, qui ea quæ ad presbyterorum officium pertinent, partim ipse exequatur, partim aliis facienda præscribat: quàm omnibus simul presbyteris id committere, ne contentio aliqua inter ipsos ex communione administrationis oriretur [b]. Itaque archipresbyter vrbanus eam potestatem habet in maiore Ecclesia, quam quiuis presbyter in parœcia sibi assignata habere dicitur. Sed & cæteris quoque eiusdem Ecclesiæ presbyteris, qui cardinales, id est, primarij & præcipui dicuntur ad differētiam eorum qui in inferioribus ecclesiis sunt constituti, haud dubie pręest [c]. Archipresbyteri vicani nullā in vrbe potestatem, nullum ministerium habent, sed in maioribus celebrioribúsque pagis constituuntur. Ac singulis præter Ecclesiæ propriæ curationem, certarum ecclesiarum, certorúmque presbyterorum, qui videlicet per minores titulos habitāt, inspectio, obseruatióque committitur [d]. Hactenus de presbyteris episcopo inferioribus. Nunc de episcopis est videndum, quorum varij quoque gradus reperiuntur.

b. c. officiū de offic. archipresb. de. c. perlectis. 25. distin.

c. c. 2. de off. archip.

d. c. vlt. de off. archip.

De

De episcopis, qui gradus sint episcoporum, & quæ potestas olim fuerit eorum, qui chorepiscopi dicebantur. Cap. 9.

Episcoporum varij sunt gradus. Quidam enim præsunt vni alicui ciuitati, & vicis, qui illi ciuitati subsunt. Et hi simpliciter episcopi appellantur. Alij non tantum ciuitati, sed etiam prouinciæ quæ multas ciuitates complectitur, præsident, & dicuntur arhiepiscopi: quòd episcopis superiores sint. Metropolitani autem ideò vocantur, quia in metropoli aliqua, id est, matrice ciuitate iam olim constituti sunt. Alij non vni prouinciæ, sed multis præfecti sunt: & in omnes non solùm episcopos, sed etiam archiepiscopos potestatem habẽt. Ideóque primates, seu patriarchæ dicti sunt [e]. Hi sunt numero quatuor (præter Romanum episcopum, qui vertex omnium, & princeps esse dicitur, de quo mox videbimus) Constantinopolitanus, Alexandrinus, Antiochenus, Hierosolymitanus [f]. Quibus & alij quidam veluti minorum gentium patriarchæ adiecti sunt, Aquileiensis, Cantuariensis, Biturigensis & Gradensis. Ideò autem instituta est potissimum hæc hierarchia, vt augustæ illius ac diuinæ ciuitatis, quam nos Ecclesiam vocamus, vnitas ac tranquillitas melius conseruetur. Nam Ecclesia vna est, inquit Cyprianus, quæ in multitudinem latius incremento fœcunditatis extenditur. Quomodo solis multi radij,

e. c. cleros. 21. distin. c. vrbes 80. distinct. c. prouinciæ. 99. dist.

f. c. antiqua. de priui. c. sacrosanctæ. c. Cõstãtinop. c. renouantes. c. diffinimus. 22. distin.

ſed lumen vnum: & rami arboris multi, ſed robur vnum tenaci radice fundatum[g]. Deinde huius ordinis hierarchici ingens in eo conſpicitur vtilitas, quòd ſicut epiſcopus conuocat presbyteros ſuæ ciuitatis & vicorum ciuitati ſubiectorum, vt eorum conſilio res eccleſiaſticas adminiſtret, & controuerſias dirimat: ſic archiepiſcopus, aut patriarcha ſuæ prouinciæ aut nationis antiſtites cogit & cõgregat, quò grauiora negotia in ampliori maioríque conuentu tractari ac definiri poſſint, & quæ perperam ac iniuſtè decreta, vel iudicata ſunt, ad maius iudicium gradatim referantur[h]. Nam huius rei gratia ſynodi tam ciuitatum, quàm prouinciarum, atque nationum ſingulis annis indici ſolebant[i]. Quod & conſtitutione quadam præcipit Iuſtinianus[l]. Illud prætermittendum non eſt, antiquitus cùm epiſcopi otio, vt veriſimile eſt, ſuo conſulere vellent, vicarios quoſdam epiſcopos ordinare ſolitos fuiſſe, qui vulgò chorepiſcopi dicebantur, authore Damaſo in verboſa quadã epiſtola, quaſi χωρικοὶ, id eſt, ruſtici epiſcopi: quia non in ciuitate, ſed per vicos & pagos munus epiſcopi quadantenus gerebant. Nam lectores, exorciſtas, cæteróſque inferioris ordinis clericos ordinare ipſis licebat, quamuis presbyteros, aut diaconos ordinare non poſſent[m]. Verùm hoc prætextu, quòd epiſcopalem honorem ſibi inſolenter arrogarent tandem, nec vlla ſatis bona ratio eorũ inſtitutionis appareret, id munus omnino

ſublatum

g. c. loquitur. 24. q. 1.

h. 6. q. 3. & 4.

i. 18. diſt. c. ſicut olim. de accuſat.

l Not. de ſanct. epiſ.

m. conc. Ancyr. c. 13. con. Neocæſ. c. 13. cõ. Antioch. c. 8. & 10. c. eccleſiis. 68. diſt.

ſublatum atque antiquatum eſt [n]. & facilè mihi perſuadeo, archipresbyteros, de quibus antè locuti ſumus, in eorum locum ſucceſſiſſe, quibus neque epiſcopi nomen attributum eſt, neque aliud quicquam eorum, quæ epiſcoporũ propria ſunt: ne fortaſſe ipſis audaciæ atque inſolentiæ illius, propter quam deiecti fuerant minuti iſti epiſcopi, occaſio præberetur.

n. c. quãuis. c. chorepiſ. opi. 68. diſt.

De epiſcopo Romano, ac de eius amplitudine & authoritate, tum de nominibus varijs, quibus appellari ſolet. Cap. 10.

Epiſcopus Romanæ vrbis, quin primus patriarcharum olim habitus ſit, dubium non eſt. Id enim varijs cõciliis & principũ ſanctionibus eſt conſtitutum [n]. Vnde in hiſtoria eccleſiaſtica non ſemel legimus ius conuocandi vniuerſalis concilij ad ipſum pertinere. Quam poteſtatem à Chriſto receperit, nécne, noſtrum diffinire non eſt, ſed theologiæ profeſſorum. Ego etenim, qui me iuriſconſultum profiteor, de his rebus tanquam politici cuiuſdam ordinis cauſa hominũ conſenſu inſtitutis, ita diſſero, veritus ſcilicet, ne theologi noſtri temporis aut interdicto mecum contendant, aut me ex iure manu cõſertum vocent, quod temerè in proprias ipſorum poſſeſſiones irruerim. Siue igitur hoc datum eſt vrbi, quæ caput imperij erat, ſiue apoſtoli Petri memoriæ, qui primus in ea ſediſſe dicitur, aut denique ipſius Chriſti inſtitutioni, vt vulgò receptũ

n. Nou. Inſt. 131.

est, constat vetustis temporibus, primam præcipuámque sedem episcoporum in Ecclesia Rom. fuisse. Quo honore atque dignitate initio moderatè admodum vsi sunt, adeò vt cæteros episcopos fratrum, collegarúmque loco semper habuerint, nec imperium exercere in eos regum ac principum more vnquã in animum induxerint. Id quod ex epistolis Hieronymi ad Nepotianũ & Euagrium facilè perspici potest. Nam & concilio Carthaginensi III. capite XXVI. vetitum fuerat, ne quis princeps sacerdotũ, aut summus sacerdos: sed tantum primæ sedis episcopus appellaretur [o]. Itaq; quod de summo Romanæ vrbis pontificatu legitur in nouel. Iustiniani, qua de præscriptione cẽtum annorum loquitur, quibusdam valde suspectum est, nec in Græco Iustiniani codice τῶν νεαρῶν reperitur ea constitutio. Hinc Gregorius põtifex Rom. Ioanni episcopo Constantinopolitanæ vrbis, quæ noua tunc Roma propter translationem imperij dicebatur, vehementer obstitit, cùm imperatoris Mauritij authoritate fretus episcopũ se vniuersalẽ Ecclesiæ esse contenderet, & extat eiusdem Gregorij in Gratiani collectaneis epistola ad Eulogium patriarcham Alexandrinum scripta, qua episcopi vniuersalis titulum, quasi superbam insolentémque appellationem respuit [p]. Verùm nõ ita multò post Bonifacius tertius magna contentione à Phoca imperatore obtinuit, vt episcopus œcumenicus & vniuersalis fieret: eámque authoritatem

o. c. primæ sedis. 99. dist.

p. c. ecce. 99. distinct.

tatem ceteri eius ſucceſſores non ſolùm mordicus retinuerunt, ſed mirabiliter auxerunt etiam: præſertim à Pipini & Caroli Magni Franciæ regum temporibus, qui ſtudio incredibili Eccleſiam Romanam ſunt proſecuti, adeò vt regium excedat faſtigium pontificatus, & magnitudine ſua nunc laborare videatur. Admirati ſunt veteres ſacerdotem Commanorum in Ponto, cui vt à Strabone literis proditum eſt, regum Ponticorum tempore maximus ſecũdum regem honos habebatur, & regium diadema geſtare licebat. Commana etiam imperio eius ſuberat, cum ſacris ſeruis, qui hieroduli dicebantur, nõ pauciores ſex millibus, in quos omnem poteſtatem habebat, dempta ſolùm vendẽdi facultate. Nec eo inferior perhibetur Commanorum ſacerdos in Cappadocia, de quo multa idem author ſcribit. Fuerunt & alij, quorum ſplendor & magnitudo multum celebratur. Verùm ea eſt Põtificis Romani amplitudo & maieſtas, vt omnes, quotquot vſquã fuerunt pontifices ac ſacerdotes longo poſt ſe interuallo reliquerit. & hæc, vt ita dixerim, monarchia magno conſenſu Chriſtianorum ideo recepta eſt, opinor, quia tot tantáque inter epiſcopos erant diſſidia, tam diſcrepantes ſententiæ & voluntates, vt in illa iam propemodum ferrea ætate nullum aliud pręſentius remedium ad conſeruandam Eccleſiæ vnitatem ſupereſſe videretur. Scitũ etenim eſt illud Homeri: οὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη, εἷς κοίρανος ἔστω, εἷς βασιλεύς.

Quid quod naturales dicuntur esse conuersiones Rerump. vt mirum non sit Aristocratiam aliquãdo in Monarchiam commutari,& rursus Monarchiam in aliud gubernandi genus, cùm vel hæc in Tyrannidem, vel illa in Oligarchiam degenerat. Etenim Hierarchia hæc de qua loquimur, ecclesiastica eò euasit, vt nõ abs re quis ciuili cuipiam gubernationi eam comparauerit: tametsi longè dignior augustiórque habeatur. Nec sanè me fugit quid Christus ipse de muneris ecclesiastici, & principatus atque imperij discrimine Apostolos suos docuerit, quídq; Petrus ea de re scripserit in graui illa epistola, qua episcopi officiũ ab eo describitur. Sed hæc theologis libenter discutienda relinquimus. Quæsitum est à plerísque, cur episcopus Rom. Ecclesiæ Papa appelletur, quasi hoc vocabulum cæteris episcopis commune non sit. Verùm illi magnopere falluntur, cùm ex antiquis scriptoribus cõstet, omnes episcopos ac presbyteros, qui sanctitate vitæ & doctrina commendarentur, honoris causa sic nũcupari olim consueuisse[q]. Pauca ex infinitis, exempla hîc proferam. Hieronymus in epistolis, Augustinum episcopum Hipponensem subinde Papam vocat. Apud eundẽ, Athanasius, Epiphanius, Euagrius, Alypius, Chromatius, Theophilus Papæ dicũtur. Martinus episcopus Bracarensis passim apud Gratianum, Papa vocatur, & sæpe concilium Martini Papæ commemoratur ab eodem[r]. Sic enim ferè librum

q. not. in c. si Papa. 40. distin.

r. c. episco 8. q. 1, cũ simil.

librum vocant, quem is ex variis Græcorum ſynodis excerpſit atque collegit. Cyprianus quoque Papa crebrò appellatur in iure pontificio [s]. Nam πάππας Græcum nomen à veteribus vſurpatum patrē ſignificat, vel Suida authore. Hinc Arrianus in Bithyniacis ſcribit, Iouem à Bithyniis πάππαν appellari ſolitum fuiſſe. Sed vulgò receptum eſt, vt vni Romano pontifici hoc vocabulum attribuatur. Illud quoque proprium eſſe Romani pontificis nonnulli tradunt, vt ſeruus ſeruorum Dei nuncupetur [t]. Quò pertinent vulgares nec omnino inſulſi verſus, quos Decretorum Gratiani interpres refert [v].

Roma tibi quondam ſuberant domini dominorum:
Seruorum ſerui, nunc tibi ſunt domini.

Verùm hæc vt otioſa omnino, aut certè non admodum vſui futura iam omittimus.

s. c. abſit. 50. diſtinc. c. omnis de conſec. diſt 1. c. 1. de conſ. diſt. 2.

t. not. in prœ. Decret.

v. gl. in c. quoties. 1. q. 7.

De conuentibus eccleſiaſticis, quas Synodos vocant. Cap. II.

De Synodis iam aliquid attigimus ſuperiori capite: ſed ea res pleniorem diſcuſſionem requirit. Sūt autem Synodorū tria genera: Vnum eſt earum quæ à cuiuſque ciuitatis epiſcopo celebrantur. Nam epiſcopus ſacerdotes ac presbyteros parœciæ ſuæ quotannis conuocare ſolet [a]. Sed quoties, aut quo tempore anni iure pontificio non ſatis expreſſum eſt. Itaque hîc ſpectanda erit conſuetudo. Nicœnſis enim concilij ca-

a. c. annis. 18. diſtin. c. Sicut olim. de accu.

non quo certum tempus definitum eſt, de prouincialibus conciliis loquitur, de quibus mox dicturi ſumus [b]. Quod à pleriſque animaduerſum non eſt [c]. Ac tametſi ſolenne ordinariúmque ſit, ſacerdotes qui eccleſias regunt ad Synodum conuocare, non etiam cæteros clericos & archimãdritas ſeu monaſteriorum præſules: tamen ſi iuſta aliqua cauſa epiſcopum moueat, his etiam mandare poteſt vt ad ſynodũ excedant [d]. De ſodalibus mendicantibus aliquando dubitatum fuit. Verùm Gregorius pontifex conſtituit eos ab epiſcopis cogendos non eſſe vt ſolennibus ſynodis adſint [e]. Illud animaduerſione dignum eſt, eos qui ad ſynodum ire non compelluntur, canonibus in ſynodo editis obtemperare nihilominus debere. Olim hi conuentus indicebantur vt epiſcopus ſimul cum presbyteris de diſciplina cleri, de cauſis eccleſiaſticis, de doctrina diuina deliberaret. Nihil enim quod paulò grauius eſſet, epiſcopi abſque eo cœtu ac veluti ſenatu quodam facile decernebant [f]. Sed huius honeſtiſſimi inſtituti vix vmbrã hodie retinemus. Synodus prouincialis eſt conuentus epiſcoporum cuiuſque prouinciæ, qui à metropolitano aut patriarcha cõuocatur [g]. Addit Gratianus authoritate etiam Romani põtificis præſente ipſius legato concilia prouincialia celebrari [h]. Quamuis autem hic conuentus præcipuè epiſcoporum ſit: tamen ab Innocentio tertio conſtitutum eſt, collegia eccleſiaſtica, quæ vulgò

b. ca. habeatur. 18. diſt.
c. gloſ. prag.
d. c. quod ſuper his. de maio. & obe. c. epiſco. c. vlt. 18. diſt. c. vlt.
e. 28. q. 2. not. in c. dilectis. de off. ordi. c. ex ore de priuil.
e. cap. nimis. de exceſ. prælа.
f. 15. q. 7. in decre.
g. c. regula. 3. diſt. & tota. 18. diſt.
h. d. c. regula.

gò Capitula vocamus, etiam conuocari debere [i]. Quod tamen plerísque iuris pontificij doctoribus parum probatur [k]. Archimandritas inuitos adesse non cogi, vulgò receptum est, quod singuli episcopi posteà ipsis exponant, quæ in concilio gesta, constitutáque sunt [l]. Sed verius est, non hos tantum, sed interdum etiam laïcos homines adesse debere: quòd vel eorum intersit fortassis, vel necessarium sit eorum consilium [m]. Nec aliter hoc definiri posse videtur, cùm ex varietate causarum pendeat. Et animaduertendum est huiusmodi synodos secundum veteres canones bis in anno aut saltem semel celebrari [n]. Ac in eo conuentu tractantur & iudicantur causæ ecclesiasticæ, totiúsque cleri mores reformantur, & corriguntur, vt scribit Iustinianus [o], & synodus Antiochena constituit [p]. Cuius rei gratia testes, qui dicuntur synodales, constitui moris est, sicut & in cuiusque episcopi synodo [q]. Nam si quid grauius occurrat in conuentu episcopi, & presbyterorum quod maioris & amplioris conuentus iudicium postulet, aut si quis ab eo iniuria se affectum conqueratur, ad concilium prouinciale id deferendum est [r]. Illud quæsitum est an episcopus in eo conuentu deponi ac de gradu suo deiici possit. Et certum est priscis temporibus id vsitatum fuisse [s]. Sed pontificiis quibusdã decretis talis condemnatio prohibita est, inconsulto Romano pontifice [t]. Sed & Gratianus ait huiusmodi con-

i. c. vlt. de his quæ fiunt à præl.
k. nota. in. c. graue. de pb.
l. c. decernimus. 18. dist.
m. not. in dic. c. graue. c. ad sedẽ. 35. q. 5.
n. c. habeatur. & seq. c. quoniam. 18. d stin.
o. nouel. 123. de sanct. episc.
p. c. propter. 18. dist.
q. c. episcopus in synodo. 35. q. 6. c. præterea, de test. cog.
r. c. si quis à pprio 21. q. 5. s. cõcilio Antiocheno. c. 12 c. si quis à pro prio. 21 q. 5.
t. c. accusatus & sequen. 3. q. 6. not. in cap. ex tuæ. de cler. nõ resid.

cilia ad corrigendum, non etiam ad constituendum, vel diffiniendum efficacia esse [v]. Verùm hanc Gratiani sententiam improbant multi existimantes synodum prouincialem canones constituere posse, qui intra prouinciæ fines vim habeant [x]. Cuius rei pleraque exempla ex veterum monumentis proferre licet. Sanè in iudicandis causis ecclesiasticis antiquitus multum Romanæ sedi tributum est, adeò vt plerunque eius sedis arbitrio iudicia episcoporum atque adeò conciliorum prouincialium vel infirmarentur, vel rata manerent. Quod vel ex canonibus Sardicensis concilij perspici potest [y]. Ac si tametsi magna sæpe fuerit hac de re contentio, & canonibus concilij Mileuitani ab episcopis Africanis prohibitæ fuerint huiusmodi prouocationes [a], quas etiam magnopere detestatur Bernardus libro tertio de consid. Romani pontifices ad extremum obtinuerunt, vt eorum iudicio cæteri omnes episcopi subessent, vtque ipsi nullius censuræ essent obnoxij [b]. Quod ad causas tamen attinet in quibus ad Romanam sedem hodie interponitur appellatio, decreta Basiliensis concilij in Gallia ferè obseruantur, nec discutitur aut iudicatur Romæ negotium, sed in qua diœcesi lis cœpta est, in ea iudices dantur [c]. Superest vt de Synodo vniuersali & œcumenica aliquid dicamus. Ac imprimis quæritur, qui interesse huic synodo debeant: quod Panormit. fatetur nullo iure expressum esse [d].

Et sa-

v. 18. *distinct. in princ.*

x. *glos. ibid.*

y. *c. si quis episcopus. 2. q. 6.*

a. *c. placuit. 2. q. 6.*

b. *c. cũcta per mũdum. 9. q. 3. c. nemini. 7. q. 4.*

c. *tit. de causis. in prag. et in concord.*

d. *in c. graue. de præb.*

Et sanè magna canonum decretorúmque pontificiorum varietas hîc reperitur. De episcopis orbis Christiani minus dubitatur, & extat in decretalibus formula & conceptio iurisiurandi, qua obstringuntur omnes episcopi, vt ad synodum veniāt [e]. De monasteriorum antistitibus, presbyteris, & quibusdam aliis clericis aliquot exempla leguntur in iure pontificio [f]. Reges præterea ac Imperatores, non adfuisse tantum synodo, sed & præfuisse legimus [g]. Sed & alios quoque laïcos homines interdum concilio adhibitos fuisse constat [h]. Verùm illud, scrupulum plerisque iniicit, quòd immensa illa quorumlibet clericorum turba non videtur absque magno incommodo, & confusione ad hunc conuentum admitti posse. Deinde alienum videtur ab ecclesiastica disciplina, vt laïci de ecclesiasticis negotiis iudicium faciant [i]. Confusio autem vitari potest, si ex singulis prouinciis moderatus aliquis numerus eruditiorū ac probatiorum eligatur, & ad synodum mittatur. Nam & alioqui pastoribus destitutæ manerent Ecclesiæ. De laïcis verò nihil aliud respondendum nunc occurrit, quàm quod Nicolaus Pont. scribit ad Micha. imperatorem [k]. Vbinam legistis, inquit imperatores antecessores vestros synodalibus ,, conuētibus interfuisse, nisi fortè in quibusdam, ,, vbi de fide tractatū est quæ vniuersalis est, quæ ,, omnium communis, quæ non solum ad clericos, verùm etiam ad laïcos, & omnes omnino ,,

e. c. ego. de iureiur.
f. c. in nomine domini. 23. distin. c. Adrianus 63 dist.
g. c. futuram. 12. q. 1. c. nos ad finem. 96. dist. c. si quis ingenuus. 29. q. 2. c. Adrianus. 2. 63. distinct.
h. c. ad sedem 35. q. 5.
i. c. bene quidem. 96. dist. c. non placuit. 16. q. 7.
k. 96. distinc.

pertinet Christianos? Quamuis enim iudicia ecclesiastica soli exerceant sacerdotes & clerici [l], tamen vbi de eo negotio agitur quod ad Ecclesiam vniuersalem pertinet, quæ non solum ex clericis, sed etiam ex laïcis constat [m]: æquum non est laïcos ab huiusmodi deliberationibus summoueri, sed communi potius decreto omnia diffiniri, quod & ab ipsis Christi apostolis obseruatum fuisse satis Lucæ testatur historia [n]. Atque ita celeberrimi iuris pontificij doctores senserunt [o]: tametsi Panormitanus in libro quæstionum, laïcis deliberationem & consilium permittens, iudicium ac diffiniendi facultatem adimat. Nolim tamen in hunc conuentum quoslibet laïcos passim recipi, sed cum regibus & principibus eos qui in quaque prouincia insignis alicuius doctrinæ, & sanctitatis nomine celebrantur [p]. Idque si vnquam aliàs, maximè hoc sæculo necessarium est, quo episcopatus & sacerdotia indoctissimis hominibus & à religione alienis deferri solent. Priscis temporibus rarum ac prodigio simile habebatur, aliquem Ecclesiæ præfici, qui diuinarum literarum doctor non esset, nec ideò laïcorum cõtemnebatur iudicium. Cùm igitur hodie episcopi nostri paucis exceptis, sacrarum literarum scientia cæteris ex populo longè inferiores sint, quonam ore soli de rebus diuinis iudicium sibi arrogabunt?

l. d.c. bene qui.
m. c. Ecclesia. de consec. distinct. 3.
n. Acto. 15.
o. gl. c. Adrianus 1. 63. distinc. gl. c. vlt. de his quæ fiunt à prel.
p. dic. c. ad fidem.

De Diaconis, Hypodiaconis, & aliis inferioris ordinis & gradus clericis. Cap. 12.

Hucusque de iis ecclesiarum administratoribus tractauimus qui ministri doctrinæ diuinæ dicũtur: iam de cæteris est videndũ, id est, Diaconis, Hypodiaconis, &c. Dicũtur autẽ Diaconi verbo græco episcoporũ ministri, nec episcoporum modò, sed etiã presbyterorũ, vt concilio Carthaginiensi quarto [q] sancitum est. Et quãuis Diaconi seu ministri vocabulũ episcopis quoque ac presbyteris conueniat magis quàm principis aut domini, atque ita olim vsurpatum sit, tamen iis de quibus loquimur propriè id tributum est, vt facilior esset eorum à cæteris distinctio. Appellantur & læuitæ aliquando, propter similitudinem ministerij: lege siquidem Mosaica instituti sunt læuitæ, vt Aaroni sacerdoti inseruirent, ac ministrarẽt [r]. Quamobrem in cœtu sacerdotum, aut coram sacerdote aliquo diaconis sedere vetitum est [s]. Institutio autem eorum orta est ab Apostolis, quanuis presbyteri seu Episcopi à Christo ipso instituti sint, vt ait Cyprianus [t]. Cùm enim Apostoli in diuina doctrina occupati ministrare nõ possent mensis, quæ pauperibus tum parari solebant, septem Diaconos, siue ministros eius operis gratia cõstituerunt [v]. Eorum igitur officium olim in cura pauperũ præcipuè, & rerum earum quæ Ecclesiæ offerebantur, pauperum clericorúmq; alendorum gratia versaba-

q. c.37. c. diaconi. 93 dist.

r. 21. dist. c. 1.

s. c. peruenit. c. nõ oportet. 93. dist.

t. c. dominus. 93. dist.

v. Act. 6. c.

x. c. præcipimus. 12. q. 1. c. in sancta. 92. dist. y. c. cleros. 21. dist. c. perlectis. 25. dist. a gl. prag. tit. de æta. & qual. card. verb. cardinales.

tur [x]. Hinc fit vt hodie in Ecclesia oblationes ad altare factas recipiant, cum hypodiaconis suis [y]. Proinde quidam iuris pontificij consultus non leuis apud nostrates authoritatis, Diaconus, inquit, hospitalitatis nomen est, presbyter ætatis [a]. Sed posteà id munus auctum est, vt Clemētis & Euaristi rescripta indicant. Ait enim Clemens, Diaconi Ecclesiæ sint tanquã oculi episcopi oberrantes, & circunlustrãtes cum verecūdia actus totius Ecclesiæ, perscrutãtes diligentius si quem videant vicinum fieri præcipitio, & proximum esse peccato, vt referat hoc ad episcopum & ita episcopo suggerere, quæ ad cultum Ecclesiæ & disciplinam eius pertinent, diaconis cura sit [b]. Et Euaristus, Diaconi, inquit, qui quasi oculi vidētur esse episcopi, in vnaquaque ciuitate septem debent esse, qui custodiãt episcopum prædicantem, ne ipse episcopus ab insidiatoribus quoquo modo infestetur, aut lædatur à suïs, aut verba diuina detrahendo, aut insidiando polluantur, vel despiciãtur, sed veritas spirituali redoleat feruore, & pax prædicata labiis cum voluntate animi concordet [c]. Hieronymus quoque ad Rusticum de Diaconis ita loquitur, vt magnum fuisse eorum munus in Ecclesia facilè appareat. Diaconi, inquit, sunt quos in Apocalypsi legimus, septem angeli ecclesiarū, hi sunt septē candelabra aurea: hi sunt voces tonitruorū, virtutū operatione præclari, humilitate præditi, quieti, humiles, euãgelizantes pacem, annūtiantes bona, dissentiones

b. c. diaconi. 93. dist.

c. c. diaconi 2. 93. dist.

&

& rixas & scandala resecantes: docētes, soli deo » colloquētes in templo, nihil penitus de mundo » cogitātes: dicentes patri & matri, Nō noui vos: » & filios suos non agnoscentes. Sine his sacerdos » nomen non habet, ortum non habet, officium » non habet. hic minister Dei dicitur: quia scriptū » est: Maior est qui ministrat, quàm cui ministra- » tur. & sicut est in sacerdote ministratio, ita in » ministro sacramenti dispensatio. Sacerdotibus » etiam propter præsumptionem non licet de mē- » sa domini calicem tollere, nisi eis traditus fuerit » à diaconis: ita enim dominus noster omnipotēs » vniuersa disposuit, vt qui maiorem se esse credi- » derit, minor esset: & qui minor videretur, maior » existeret. Denique quàm hoc verum sit, ipse per- » pende. Læuitæ componunt mēsam domini: Læ- » uitæ sacerdotibus cùm sacramenta benedicunt, » assistūt: Læuitæ ante sacerdotes orāt: vt si distin- » ctio locorum creditur in mundo, etiam in altari » Dei videant sibi episcopi qui superbi sunt, dia- » conos anteponi: si humilitatem diligunt, & dia- » coni maiores se esse in eo quod sunt humiles, re- » cognoscant: tunc demum vt aures habeamus ad » Deum, diaconus acclamat, ipse prædicat, ipse » hortatur, ipse etiam commouet astantibus sacer- » dotibus, ne leuiter hāc vocem qua loquitur hæc, » & pacem annuntiat, audiant, aut negligenter a- » spiciant. Sufficit huic ordini, tantum fuisse per » Deum concessum, vt non solus sacerdos in tem- » plo Dei solum agere & implere videatur [d]. Ex

[d] d. c. diaconi. §. 93. dist.

quibus locis planum vt arbitror factum eſt, tum doctrinam diuinam & ſacrorum procurationem, tum diſciplinam eccleſiaſticam ad diaconorum munus & functionem aliquatenus pertinere, quanuis non ſolùm epiſcopis, ſed etiam presbyteris inferiores ſint. Extiterunt ſanè nonnulli quondam adeò vecordes, vt eos presbyteris anteponendos, nedum exæquandos eſſe contenderent, aduerſus quos acriter inuehũtur Hieronymus [e], & Auguſtinus [f]. Et hanc ſcribit Hieronymus cauſam fuiſſe tantæ inſolentiæ & ſupercilij, quia diaconos paucitas honorabiles, presbyteros turba contemptibiles faciebat. De Diaconis Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus vulgò appellatis, qui moribus noſtris epiſcopos omnes non modo presbyteros antecedunt, paulò pòſt diſſeremus. Hypodiaconi longo poſt Diaconos tempore inſtituti ſunt, quòd diaconi omnia quęcunque ad miniſterium ſuum pertinent, obire & exequi præ multitudine negotiorum non poſſent, nondum videlicet inſtitutis ordinibus, qui inferiores dicuntur. Subeſt ergo Hypodiaconus diacono, vt presbytero diaconus, iuxta vetus prouerbium δοῦλος πρὸ δούλου, δεσπότης πρὸ δεσπότου, idque vox ipſa ſatis indicat [g]. Archidiaconi ex corpore diaconorum creari primùm ſoliti ſunt eadem ratione qua & Archipresbyteri ex presbyterorum ordine, de quibus ſuprà locuti ſumus [h]: nempe vt quæ ad diaconorum officium ſpectant, tam ipſi exequerentur, quàm à diaconis

e. in Epiſt. ad Euag. c. legimus. 93. diſt.

f. in quæſtio. vet. & noui. teſta. q. 101.

g. c. cleros. 21. diſtin.

h. dic. c. legimus.

diaconis exequenda perficiendáque curarent ac iuberent[i]. Horúmq; institutionem nouam non esse ex eo constat, quòd Hieronymus eorum meminerit ad Nepo.& veterum alij plerique[k]. Tradunt & historicorum nonnulli Laurentium martyrem sub Sixto Pont. Ramano hoc munere functum, & pecuniæ ecclesiasticæ custodiam habuisse. Porrò huic diaconorum cœtui qui sub episcopo oblationum omnium obuentionúmque ecclesiasticarum curam habebant, cùm valdè excreuissent ecclesiasticæ possessiones ac reditus, adiuncti sunt œconomi, vel potius in œconomos hoc onus reiectum est[l]: vt liberius possent diaconi presbyteris sacramenta dispensantibus in Ecclesia assistere & ministrare: & ne prædiorum possessionúmque procuratio variæque lites, quæ earum rerum nomine moueri solent, à sacro spiritalíque munere eos auocarent[m]. Horũ crebra mentio est in constitutionibus Iustiniani. Tametsi autem presbyterorum gradus quàm diaconorum longè sublimior nunquam non habitus sit,& contradicentium ambitiosa temeritas grauissimorum virorum authoritate repressa semper ac damnata: illud tamen obtineri ad extremum non potuit, vt archidiaconi in presbyteros, atq; adeò in archipresbyteros ipsos potestatem non haberent. Idque excusatur hoc prętextu,quòd Archidiaconi non modo inspectionem & obseruationem, vt olim, sed coërcitioné etiam iurisdictionémque

i. c. perlectis. 25. dist. c. volumus. 89. distinct. & 94. distinct. cap. si quis c. vlt.

k. histo. trip. lib. 5. cap. 48. Theod. lib. 2. cap. 13.

l. c. quoniam c. in noua. 16. q. 7.

m. cõc. Chalced. c. 26. & hispal. 2. c. 9.

habeant, & veluti quodam magiſtratu fungantur ᵑ. Maximæ autem dignationis hoc munus fuiſſe ſuperioribus ſæculis in Gallia, vel illud argumēto eſt, quòd noſtrorum annalium ſcriptores memoriæ prodiderint, Ludouici Craſſi Frācorum regis filium in Eccleſia Pariſiēſi hoc munere functum fuiſſe. Quāquam id alia etiam ratione factum dici fortaſſe poteſt.

n. c. 1. de offic. archid. c. perlectis. 25. diſt.

De Cardinalibus Romanæ Eccleſiæ, cur ita vocentur & vnde ortum habuerint. Cap. 13.

Ordo poſtulare videbatur vt poſt Pōtificem Romanum, de ampliſſimo purpuratorum collegio, qui Cardinalium nomine cēſentur, diſſeremus: ſed quia inter eos epiſcopi quidam ſunt, alij presbyteri, alij diaconi, melius eſſe duximus & ad docendum accommodatius de diaconis aliquid prius attingere. Et videntur Cardinales appellati quaſi præcipui atque primarij, cæteríſque epiſcopis, presbyteris, & diaconis digniores ac præſtantiores, non aliter ac magiſtri quidam militum dicuntur Cardinales in vetere indice ciuilium, militariúmque officiorum, qui abſque vllius authoris nomine æditus eſt. Nam epiſcopo Romano ad tantæ maieſtatis faſtigium euecto, par erat non ſolùm epiſcopos vrbi vicinos, à quibus conſecrabatur, ſed presbyteros & diaconos quoque eiuſdem vrbis ſimul cum capite ſuo paula-

paulatim crescere, cùm præsertim horum consilio vt quiuis episcopus siue archiepiscopus in Ecclesia regenda ab initio vteretur, vt ex iam dictis perspicuum est. Non enim videntur presbyteri vrbis Romæ aut diaconi multo maioris olim dignationis, quam aliarum ecclesiarum fuisse. Idque Hieronymus Ecclesiæ Romanæ presbyter & ipse crebrò affirmat. Cuius temporibus Cardinalis appellationem in vsu nondum fuisse verisimile est, cùm nusquam ea vox in scriptis eius reperiatur. Deducitur autem à cardine, nisi fallor, quo sustinentur & voluuntur ostia siue ianuæ. Eorum siquidem consilio, nutu & authoritate totus orbis christianus moueri, volui, sustentaríque creditur. Inde apud Latinos authores hæ loquendi formulæ manarũt, In eo rei cardo vertitur, id est, ex eo tota res pendet: &, Cardinem causæ in aliquo ponere, id est, summam litis constituere. Quintil. Hîc causæ cardinem » ponit, in quo si victus fuerit etiam in sequẽtibus ruit. Quanuis igitur vsitatũ non fuerit apud veteres Cardinalis vocabulum, tamen ratio probabilis ostensa est, quamobrem summa illa Ecclesiæ columina nunc ita appellentur. Sed omittẽdum non est aliquanto latius olim acceptũ fuisse vocabulum ab iis, qui illud fabrefecerunt atque vsurparunt. Nam Gregorius magnus sæpenumero in epistolarum volumine de episcopis loquẽs sacerdotes cardinales eos appellat, quòd presbyteris, vt suprà diximus, maiores & excel-

o. c. relatio. c. illud. 21. q. 1. c. pastoralis. 7. q. 1.
p. c. 2. de off. archipresb. lib. 5. decret.

lentiores sint[o]. Et Leo[p] presbyteros cardinales meo iudicio vocat, nō quosuis presbyteros, sed qui in maiore Ecclesia, quam cathedralem dicimus, rem diuinam simul cum episcopo suo faciunt: Canonici hodie vulgò appellati. Mitto quod in quibusdam ciuitatibus, cuiusmodi Rauenna est & Compostella, etiamnum sacerdotes quidam præcipui hoc nomen retinent. Sed splendor amplitudóque Senatus illius Romani, qui ex cardinalibus constat, facit vt hodie in cæteris ecclesiis, excepta Romana, ludibriis obnoxia sit non minus quàm Iuetotij regis apud nos ista appellatio[q]. Hi enim à regio non longè absunt fastigio, eorúmque insigne est ruber pileus. Cuius vsum Innocentius IIII. ornandi eius ordinis causa ipsis concessit. Ex his facilè est colligere quod interpres Decret. quodā in loco scribit, Episcopi cuiusque ciuitatis maiorem quàm diaconi aut presbyteri Romanæ Ecclesiæ cardinalis dignitatem esse. Quod vel authoritate Augustini confirmatur in quadam ad Hieronymū Romanæ Ecclesiæ presbyterum Epistola. Quāquam, inquit, secundum vocabula quæ vsus obtinuit, episcopatus sit presbyterio maior: Augustinus tamē Hieronymo minor est[r]. Nec aliam esse causam presbyterorum aut diaconorum vrbis Romæ, quàm cuiuscunque alterius ciuitatis demonstrat Hierony. in Epistola ad Euag.[f] Quod quidem sacrosanctæ potestatis eleuandæ gratia nunc à me dictum nolim quisquam existimet

q. gl. c. pudor. 32. q. 2.

r. c. quanquā 2. q. 7. vbi gl.

f. c. legimus 93. distin. vbi glos.

ſtimet, ſed vt fons & origo eiuſdem magis innoteſcat. Verùm hæc inualuit conſuetudo, quæ ſpecioſis quibuſdam rationibus vulgò defendi ſolet, vt tam presbyteri quàm diaconi Romanæ Eccleſiæ cardinales longo interuallo omnes alios epiſcopos ac presbyteros antecedant[t]. Ac tametſi ad dignitatem epiſcopalem promoueri eos quotidie videamus, certum tamen atque exploratum eſt, contra veteres canones & inſtituta maiorum id fieri, cùm aſſidui in Eccleſia parœciáque ſibi commiſſa more aliorum cuiuſque diœceſeos presbyterorum, aut diaconorum eſſe debeant[v]. Itaque veniam eis & gratiam canonum impetrare neceſſe eſt.

t. glo. in preg. ſan. in verbo. legitime. tit. de nu. & qual. card.

v. c. 2. de cler. non reſiden.

Qui fuerint olim Oſtiarij, Lectores, Exorciſtæ, Acoluthi, & cæteri omnes qui clerici appellantur: vnde mos tondendi capitis ortus ſit, atque item conſuetudo canendi in ſacris ædibus. Cap. 14.

IN VETERI Eccleſia non erat hæc munerum diſtinctio, quæ poſtea in vſum venit, vt alij Oſtiarij dicerentur, alij Lectores, Exorciſtæ, aut Acoluthi, ſed Diaconorum Hipodiaconorúmque muneri coniuncta erant hęc omnia[x]. Huius rei locuples teſtis eſt Hieronymus[y], qui ordines quinq; ac veluti claſſes totius Eccleſiæ deſcribens poſt epiſcopos, presbyteros & diaconos, nec oſtiariorum, nec lectorum, aut acoluthorum mentionem vllam facit:

x. c. 1. 21. diſt. c. vlt. 60. diſt.

y. in. 19. c. Eſaiæ.

ſed fideles omnes in quarto ordine locat, & catechumenos in poſtremo. Verùm procedente tempore vnum idémque munus in plura diſpertitum eſt, idque à Caio Pontifice Romano primùm, vt quidam ſcribũt: eiúſque partitionis faciendæ magna oblata eſt occaſio. Nam vt ſeminarium quoddam eſſet eorũ, qui epiſcopis, preſbyteris & diaconis ſuccederẽt, alebatur ſumptu publico magnus iuuenũ numerus Eccleſiæ miniſterio conſecratorum, qui interim non ſolùm inſtituebantur in ſtudio literarum, ſed portio aliqua etiam munerum eccleſiaſticorum ipſis cõmittebatur. Eorum nempe quæ leuiora minorı́ſque momenti eſſent, quæque antea à diaconis obiri ſolebant, vt his veluti rudimentis quibuſdam ad maiora grauioráque obeunda præpararentur. Ac ne qua confuſio perturbatióque eam functionem impediret, diſtincta ſunt diuiſaque inter ipſos officia, ita vt vnuſquiſque ſuo muneri bona fide incumbens, de alieno ſolicitus non eſſet. In qua diſtributione gradus quidam ideò conſtituti ſunt, quòd eorum munerum alia aliis digniora videbantur, nec poterat quiſquam ad maius promoueri, qui in minore anteà verſatus non fuiſſet. Sed de his gradibus conſtituendis, ac diſcernendis, quia non conuenit inter iuris pontificij theologiæque doctores, & ſubdifficilis eſt explicatio propter varietatem locorum ac temporum, quæ authorum locis, qui de ea re ſcripſerunt, nonnihil tenebrarũ obduxit, ſequat

diſtin-

distinctionem ordinémque traditum à Gelasio Syluestróque pontificibus Romanis apud Gratianum [a], qui quatuor classes ponunt, ostiariorum, lectorum, exorcistarum, acoluthorum, nec dissimilis est enumeratio Leonis Pontificis [b], nisi quòd iis omnibus præponit clericos, sicut & synodus Carthagin. psalras [c], quasi psaltarum aut clericorum distinctus sit à cæteris ordo, isque infimus omniũ. Nam Isidori descriptiones non moror, in quibus mihi nõ videtur vsquequaque ordinis rationem habuisse [d]. Primus igitur gradus, vt ab infimis incipiamus, eorum est, qui Græcè πύλωροι, Latinè ostiarij dicuntur, quibus aperiendi & claudendi templi cura mandatur, eósque repellendi & excludendi, quibus sacra communione interdictum est [e]. Hi numero certum fuerũt in Ecclesia Constantinopolitanã, authore Iustiniano [f]. Secundus gradus est eorum, qui sacras scripturas ex suggesto in Ecclesia recitant, & hi ἀναγνωσαὶ, id est, lectores dicuntur [e]. Quo munere aliquando functum fuisse in Ecclesia Iulianum imperatorem testis est Theodoritus [g]. Author est etiam Socrates in Alexandrina Ecclesia nõ solum fideles, sed etiam catechumenos huic ministerio adhiberi solitos fuisse, cùm in cæteris ecclesiis id minimè obseruaretur [h]. Tertius gradus est Exorcistarum, quorum officium erat catechumenis & energumenis, qui à cacodæmone vexabantur, manus imponere, & solennibus quibusdam imprecationi-

a. c. illud 77. dist. c. de subdiacono. 93. distin.
b. c. et seriatim. 32. dist.
c. c. psalmista. 23. dist.
d. c. cleros 25. dist. c. perlectis. 25. dist.
e. dict. c. perlectis.
f. Nouel. 3.
e. d. c. perlectis.
g. lib. 3.
h. Tripar. lib. 9. c. 38.

bus, & obsecrationibus dæmones fugare [i]. Vlpianus noster exorcizare verbum impostorum esse scribit [k]. Nec mirum est ab Vlpiano Christianæ religionis hoste acerrimo impostores fuisse ministros Ecclesiæ appellatos, cùm & Christo ipsi idem aliquando obiectum fuerit [l]. Nam Vlpianus (vt obiter id referam quod de eo Lactantius scribit) rescripta principum contra Christianos lib. 5. de Offic. procons. collegit, vt doceret quibus pœnis affici oporteret eos qui se cultores Dei confiterentur. Horum exorcistarũ non meminit Iustinianus in lib. τῶν καρῶν, quod in Ecclesia Constãtinopolitana, vt existimo, vsitatum non esset hoc ministerij genus, sed meminit Valentinianus [m]. Quartus gradus est eorum qui Acoluthi Græcè dicebantur, id est, comites seu ministri; ideò fortassis quia episcopum comitabantur quocunq; proficisci vellet. Nam episcopus magno famulitio stipatus iam olim incedebat, vt author est Iustinianus [n]. Et extat rescriptum cuiusdam Põtificis apud Gratianum, quo præcipitur episcopis vt comites semper aliquos secum ducant famæ suspicionisque vitãdæ causa [o]. Vel ideò Acoluthi appellati sunt, quòd funus vnà cum canonicarum & ascetriarum cœtu comitarentur. Nam eos id munus obire solitos fuisse satis perspicuum est ex constitutione Iustiniani [p]. Sed nescio quomodo tãdem factum est vt hoc munus in luminariorum curam posteà conuersum sit, & doctores nostri passim acolu-

thos

i. dict. c. perlectis.
k. l. 1. ff. de extra cognit.
l. Matth. 27.
m. l. presbyteros. C. de episco. & cler.
n. Nouel. 6.
o. c. iubemus. de consec. distinct. 1.
p. Nouel. 59.

thos ceroferarios interpretentur [q]. An autē cantores propriam classem ordinémque distinctum à cæteris habuerint, nécne, quæri solet, & hoc sensisse videtur Isidorus [r], cuius sentētia authoritate Iustiniani vtcunque iuuatur [s]. Et fortasse aliquo tempore, & aliquibus in ecclesiis ita obseruatum est. Ego autem puto omniū ordinum ac præsertim inferiorū, de quibus antè diximus, commune fuisse psallendi officium [t]. Mouet me quod Pontifices, quorum suprà meminimus, in ordinum catalogo hunc non recenseant [v]. Ideò autem Leo Ponti. in primo ordine posuit clericos, eósque ostiariis præposuit: & synodus Carthaginiensis psaltas, siue cantores: quia recens cooptatis in clerum non statim proprium concedebatur officium, quanuis permitteretur eis vnà cum cæteris in choro psallere, ídque sine vlla episcopi ordinatione [x]. Verùm quia nihil habebant quod cæterorum commune non esset, quanuis & psaltæ, & clerici verè dicerentur, in certam classem eos non retulit Gelasius. Vtcunque se res habeat, certum est eos non minus inter clericos, quàm cætéros de quibus suprà diximus numerandos esse, cùm diuino cultui addicti mancipatíque sint [θ]. Nam quamuis appellatione τῶν κλήρων in sacris libris fidelium grex contineatur, qui cuiq; episcopo siue presbytero fortè obtigit gubernandus [y]: tamen peculiariter his hoc nomen tribuitur consuetudine loquēdi vulgò recepta, qui sacro ministerio Ecclesiæ dediti

q. dict. c. perlectis.
r. dict. cap. perlectis.
s. nouel. 3.
t. c. in sancta. 92. dist.
v. c. illud. 77. dist. c. à subdiacono. 93. distinct.
x. dict. c. psalmista.
θ. c. duo sunt. 12. q. 1.
y. 1. Petri. c. 5

deuotíque sunt, ideò fortassis, quia olim sorte eligi solebãt, vel quòd eos Deus velut sorte quadam in suos elegisse videatur [a]. Specialiter autem hoc nomine designari solent ij qui raso tonsóque capite in clerum recepti nullo adhuc proprio ministerio funguntur, nec aliud nomẽ proprium habent, vnde autem hic mos tondendi radendíque ortum habuerit, vix certò cognosci potest. Quidam exemplo Nazaræorum Mosaicæ legis inductum id putant, de quorum instituto mentio est in libro Numerorum [b]. Nazaræi verò dicebantur, vt quidam eruditi interpretantur, qui vt liberius vacarent legi discendæ & expendendæ benignitati Dei, aliorum commercio se abdicabant ad tempus, & Domino se totos dedebãt: Vel qui cùm profusius vino, & reliquis corporis deliciis vsi fuissent, posteà seueriori vitæ generi se mancipabant, vt corpus affligerent. Alij à sacerdotibus Ægyptiis id ortum asserunt, quorum meminit Herodotus [c]. Alij hunc fuisse morem antiquum testantur, vt ij demùm comam nutrirent, qui elegantiæ, ornatus & lauticiæ studiosiores essent. Ideóque vt clerici inanis cuiuscunque apparatus, & splendoris se contemptores profiterẽtur, statutum fuisse ne quis in clerum nisi vertice raso admitteretur [λ]. Et huic sententiæ maximè suffragatur quod Æmilius, & alij quidam non leues authores scribunt, olim in Longobardia capillum barbámque ponere, sanctioris cuiusdam deditionis argumen-

a. c. duo sunt. 12. q. 1.

b. cap. 6.

c. in Euterpe.

λ. Aug. de op. monac. ad finem. & in retract.

gumentum fuisse [d]. Nam & apud Francos, vt idem ait [e], promissa barba intonsúsque capillus Regiæ nobilitatis insigne habebatur. Adde ꝙ apud Lacedæmonios quondam ingenui tãtùm comam alebant. Inde illud Aristophanis [f], cuius meminerunt Parœmiographi, δοῦλος ὢν κόμην ἔχεις, Seruus cùm sis, comam habes. Curiositatem verò & delicias veterum Romanorum in coma & capillis insectatur Seneca [g], his verbis: Quid illos ociosos vocas, quibus apud tõsorem „ multæ horæ transmittuntur, dum decerpitur „ siquid proxima nocte succreuit, dum de singu- „ lis capillis in consilium itur, dum aut disiecta „ coma restituitur, aut deficiens hinc atque illinc „ in frontem compellitur? Quomodo irascuntur „ si tonsor paulò negligentior fuit, tanquam vi- „ uum tonderet? Quomodo excandescũt, si quid „ ex iuba sua decisum est? si quid extra ordinem „ iacuit, nisi omnia sua in annulos suos recide- „ runt? Quis est istorum qui non malit Rempub. „ suam turbari, quàm comam? qui non solicitior „ sit de capitis sui decore, quàm de salute? qui „ non comptior esse malit, quàm honestior? Hos „ tu ociosos vocas, inter pectinem speculúmque „ occupatos, &c. Ego in plerisque constitutioni- „ bus obseruaui tonsuram pœnæ genus, ídque graue & ignominiosum fuisse, quarum nonnullæ quæ Principum Romanorum sunt, apud Harmenopulum extant, aliæ inter cõstitutiones Caroli Magni, & quorundam aliorum Franciæ

d. Æmil. in Caro. Magno.
e. Æmil. in Clodo. et Clota. 2.
f. in Auib.
g. lib. de breuit. vitæ. c. 12.

regum referuntur. Tantus erat hominum eius temporis in comam suam affectus. Sed & Paulus in epistola ad Corinthios indecorum ait viros comatos esse, ídque naturam ipsam satis nos docere scribit [i]. Quæ Pauli admonitio huius clericorum instituti fortè causa fuit [k]. Verùm vt ad cantiones reuertamur, sciendum est hunc canendi morem longè antiquissimum, & iam inde ab apostolorum temporibus in Ecclesia vsitatum fuisse. Quod vel ex epistolis Pauli facilè animaduerti potest. Testatur id ipsum & Plinius Cæcilius in quadam ad Traianum epistola, in qua de Christianis ita loquitur: Affirmabant hanc fuisse summam vel culpæ suæ, vel erroris, quòd essent soliti stato die ante lucem conuenire, carménque Christo quasi Deo, secum dicere inuicem, &c. Sobria enim illa musica & pronunciationi vicinior quàm cantui, quam in Alexandrina Ecclesia fertur instituisse Athanasius [l]: facit vt verborum sensus efficacius influat in animos auditorum, non illa operosa & theatrica quæ hoc tempore in Ecclesia frequentatur. In plerisque sanè ecclesiis serò admodum ritus canendi receptus est, cùm Augustinus [m] scribat tempore Ambrosij primùm in Ecclesia Mediolanensi institutum, ac inde in alias occidentales ecclesias perductum fuisse. Et Theodoritus author est [n] Flauianum, & Diodorum in Ecclesia Antiochena morem Dauidicos psalmos decantandi in duas partes, diuisis canentium

i. 1. Cor. 11. c.
k. c. prohibete. 24. dist.
l. Augusti. lib. 10. confes.
m. in lib. 9. confes. c. 7.
n. lib. 2. c. 24.

tium

tium cœtibus, induxisse. Hodie sic ista modulatio vbique probatur, vt inter omnia Ecclesiæ ministeria tãquam præcipuum maximéque necessarium habeatur, celebretúrque. Nulliúsque rei tutela maior est ac sumptuosior in sacris ædibus. Nec tantum iis cantionibus vacant inferiorum ordinum clerici, quibus hæc cura olim mandabatur, sed sacerdotes etiam & diaconi, quibus officio cantãdi aliquãdo interdixit Gregorius, ne vel hi à pauperum cura, vel illi à doctrina diuina propter hoc psallendi onus auerterentur [o]. Adde quod sicut ex ordine presbyterorum & diaconorum antiquitus creati sunt archipresbyteri & archidiaconi, sic cantorum choro hodie præsidet vnus, præcentor vulgò appellatus, penes quem est auspicatus melodiæ, quod Græci ἐνδόσιμον vocant [p]. Quo in munere plurimum inesse dignitatis creditur, adeò vt vel archipresbyteris ipsis, nisi fallor, præponi soleant.

o. c. in sancta. 92. dist.

p. c. cleros. 21. distinct.

De scholæ ecclesiasticæ magistris & doctoribus. Cap. 15.

Quanuis episcopi officium sit populum in Ecclesia docere, tamen apud Paulum doctores à cæteris Ecclesiæ ministris & pastoribus distinguuntur [q]. Fuerunt enim antiquitus ecclesiasticæ scholæ, ad clericorum & aliorum egentium eruditionem institutæ: quibus scholis præ-

q. Ephe. 4.

ſiciebantur magiſtri, qui nō literas modo ſacras, ſed Grammaticā etiam & liberales diſciplinas docerent. Erat igitur hoc munus à paſtoris officio diſtinctum & ſeparatum. Qua ratione Gregorius epiſcopum quēdam obiurgat, quòd Grāmaticam profiteatur [r]. Et veteris huius conſuetudinis in Alexandrina Eccleſia meminit Euſebius [s]: in qua Eccleſia functos eo munere fuiſſe Pantenum, Origenem, & Achillam viros doctiſſimos refert [t]. Idémque de Didymo Alexandrino ſcribit Ruffinus [v]. Recentioribus verò canonibus ſtatutum eſt, vt non ſolum in maioribus ſeu cathedralibus eccleſiis, ſed in cæteris etiam inferioribus magiſtri, doctoréſque liberalium artium iuuentutis erudiendæ gratia ab epiſcopo & collegio eccleſiaſtico conſtituantur [x]. Sed inualuit conſuetudo, vt ab epiſcopo, ſcholarchus quidam omnibus his ſcholis eccleſiaſticis præficiatur, qui magiſtros deligat, & cætera quæ ad ſcholarum tutelam neceſſaria ſunt, procuret & exequatur.

r. c. turbat. 37 diſt. c. cū multi. 86. diſt.
ſ. lib. 5. eccle. hiſto. c. 10.
t. lib. 6. c. 3. lib. 7. c. 29.
v. lib. 11. eccl. hiſt. c. 7.
x. c. de quibuſdam. 37. diſt. c. 1. c. quia nonnullis. de magiſt.

De ſacris ordinationibus, & cur olim abſolutè quenquam ordinari vetitum ſit. Cap. 16.

Preſbyter, Diaconus, Hypodiaconus, Lector, &c. nomina quondā fuerunt certorum miniſteriorum, ac onerū in quaq; eccleſia, nec vllus horum erat qui munus illud ſuū non exequeretur.

Nam

Nam quia absolutè & sine titulo ordinationes fieri vetabantur, certum erat ministerium cuiusque siue presbyteri, siue diaconi, siue lectoris, &c. & cuique certus locus assignabatur, cui velut mancipatus adstrictúsque erat[y]. Verba concilij Calchedonensis hanc prohibētis ordinationem hæc sunt, „Μηδένα ἀπολελυμένως χειροτονεῖσθαι, μήτε πρεσβύτερον, μήτε διάκονον, μήτε ὅλως τινὰ τῶν ἐν τῷ ἐκκλησιαστικῷ τάγματι, εἰ μὴ ἰδικῶς ἐν ἐκκλησίᾳ πόλεως, ἢ κώμης, ἢ μαρτυρίῳ ἢ μοναστηρίῳ ὁ χειροτονούμενος ἐπικηρύττοιτο, &c.„ Quæ verba refert Gratianus L X X. dist. vbi possessionis legitur, pro pagi, sed fortassis interpres νόμης legit, non κώμης. Huic consentaneum est, & quod ibidem ex concilio Placentino recitatur. „Sanctorum canonum statutis cōsona sanctione decernimus, vt sine titulo facta ordinatio irrita habeatur, & in qua Ecclesia quis intitulatus est, in ea perpetuò perseueret[b].„ Posteriores verò constitutiones Pontificum huic iuri derogauerunt, quibus constitutum est, vt irrita non sit ordinatio, sed is qui ordinauit, ordinatum si egens sit, interim alere cogatur, dum certus ei titulus assignatus fuerit[c]. Quæ constitutiones confusionem incredibilem & dedecus attulerunt Ecclesiæ. Idque satis prospexerat futurum Iustinianus, vt ex nouel. III. facilè colligitur. Sed ad rem. Quia igitur reditus ferè aliquis, siue, vt loquimur, beneficium cum ministerio coniunctum erat, simul cum ministerio & beneficium ipsum conferebatur. Non aliter

[y] gl. c. vlt. 66. distin.

[b] c. sanctorũ. 70. dist.

[c] c. 2. c. episcopus. c. cum secundũ. de præbend.

ac hodie cùm Princeps magiſtratum creat, annonas & ſtipendia illi magiſtratui attributa cõcedere eadem opera intelligitur. Hinc factum eſt, vt omnes clerici, tutelæ cæterorúmque munerum perſonalium vacationem habeant, ne videlicet ob munera publica à functione miniſterióque ſuo auocentur [d]. Argumento illud eſt, quòd iis demum hæc vacatio tribuitur qui in miniſterio ſuo occupati ſunt [e]. Hodie nec diaconis, nec aliis inferioribus clericis vllus locus eſt in Eccleſia, vllúmve miniſteriũ, aut munus quod exequãtur. Sed quia priſcis canonibus ſtatutum eſt, vt nemo presbyter ordinetur niſi per omnes gradus inferiores aſcenderit, ideò dicis cauſa; vt ita dicam, gradatim ordinari ſolent, ídq; certo quodam ſoléníque ritu, vt ad honorem preſbyterij, aut quemuis alium ſublimiorem capeſſendum idonei reddantur. Potéſtque dici imaginaria hæc ordinatio, quomodo olim imaginaria militia dicebatur ſine vllo labore & exercitatione. Presbyteri autem ordinantur certo etiam ritu ac cæremonia, non vt eccleſiam certam regant, certúmve populum, vt olim fiebat, ſed vt ſi fortè contingat eos ad curationem alicuius Eccleſiæ promoueri, ij quaſi iam conſecrati atque initiati eam ſuſcipere, beneficióque illi coniuncto frui poſſint. Ac interim miſſas paſſim celebrare eis permittitur, vel gratis, quod perrarò fit, vel accepta ab aliquo leui tenuíque mercede. Itaque Vtopienſes presbyteri nõ inſulſè fortaſſis nec

d. l. presbyteros. C. de epiſ. & cleric.

e. l. generaliter. C. de epiſc. & cler. c. generaliter. 16. q. 1.

nec ineptè dici poterũt, vt à germanis illis presbyteris qui certas ecclesias regunt, discernantur. Septem verò huiusmodi ordinationum gradus vulgò esse dicuntur, totidémque sacramenta, quanquam de numero controuersia est inter iuris pontificij theologiæque doctores. Primus est Presbyterorum, Secũdus Diaconorum, Tertius Hypodiaconorum, & sic deinceps. Proinde tam onus procurationis Ecclesiæ rerúmque ecclesiasticarum, quàm emolumentum beneficiúmque illi cohærens ab ordinatione moribus nostris ita separatur, vt ordinatio absq; iniuncto onere beneficióque collato fiat [f]. Et hæc quidem verbi significatio hodie vulgò probatur, nec eam improbare volo. Ego autem latius hoc vocabulum in tota hac disputatione ferè accipio, nempe pro quacunque ad ministerium ecclesiasticum promotione. Et hoc sensu Archiepiscopi, episcopi, archipresbyteri, archidiaconi, præpositi, decani, œconomi, archimandritæ rectè dicuntur ordinari, cùm eliguntur, creantur, instituuntur. Estque hæc significatio apud iuris põtificij quoque authores vsitata [g]. Nam & apud veteres Latinos ordinari dicebatur is, qui ad honorem magistratúmve aliquem prouehebatur. Tranquillus in Vespas. Quendam è charis ministris dispẽsationem cuidam quasi fratri petentem cùm distulisset, ipsum candidatum ad se vocauit, exactáque pecunia quantam is cum suffragatore suo pepigerat, sine mora ordinauit. Idem in Domiti.

f. c. cũ secundum, de præbend.

g. 60. distin. c. 1. 2. 3. c. abbatem. c. nullam. 18. q. 2.

Auditus est certè dum ex eo quærit ecquid sciret, & quid sibi visum esset ordinatione proxima Ægypto præficere Metium Rufum. Hinc consequitur presbyteri duplicem ordinationem esse. Vna est, cùm solenni ritu consecratur, & idoneus redditur ad Ecclesiæ gubernationem, quãuis nulla ei Ecclesia tum assignetur quam regere possit. Altera est, cùm ei certa Ecclesia committitur regenda, certúmque beneficium confertur sine vllo ritu, ac cæremonia: etenim verbo ordinationis vtitur Gratianus in vtraque significatione[b].

b. c. adiicimus. 16 q. 1. vide c. pastoralis. 7. q. 1.

De *pseudoclericis*. *Cap.* 17.

Diximus in superiori capite veteres canones hodie frigere & negligi, quibus cautum erat vt nemo absolutè clericus ordinaretur. Qua ex re plurimum incommodi natum est in Ecclesia Christiana. Nam quia nulli certo muneri destinantur qui vulgò ordinari solent, & rasum habere verticem satis est, vix vllus reperitur, qui ad sacrum illum ordinem non adspiret, vt eius ordinis priuilegiis atque immunitatibus fruatur. Cùm autem nemini ferè hæc initiatio negetur ab antistitibus, qui fortassis è re sua credunt esse quamplurimos sibi obstrictos, subiectósque homines habere, nunc perditissimus quisque ac profligatissimæ vitæ in eum ordinem cooptatur, & ad illud veluti impunitatis asylum confugit.

fugit. Quondam ij demùm clerici habebantur, qui munere suo fungebantur in Ecclesia, nec alius quisquam priuilegia istius ordinis sibi vindicare audebat [i]. Sed hodie inualuit ea consuetudo aut corruptio maxima potius, vt ad seueritatem iudiciorum publicorum eludendam, detonsum caput cum antistitis nescio cuius elogio, id est grauissimorum scelerum impunitatis symbolo quodam, iudicibus ostendere sufficiat. atque hinc fit vt principum atque magistratuum in tanta támque manifesta indignitate conniuentiam satis admirari non possim. Sed de hoc genere clericorum, aut pseudoclericorũ potius, aliis in locis infra differemus.

i. not. in c. vlt. de vita. & honest. cler. l. generaliter. C. de episco. & cleric.

De canonicorum collegio. Cap. 18.

De canonicis satis antè dictum videtur ea parte, qua de presbyteris & aliis quibusdam Ecclesiæ ministris disseruimus. Nam canonicorum collegium quod veluti senatus quidam est Ecclesiæ, vt verbis vtar Hieronymi [k], ex his conflatum est. Dicti autem videntur canonici à canone siue regula, quia communem quandam vitæ regulam, institutúmque obseruant, ideóque canonicè viuere dicuntur à Gregorio [l]. Quo sensu canonicas quasdam mulieres à Iustiniano dictas arbitror [m]. Nam ecclesiarum ministri antiquitus certis se votis obstringebant, ferè non aliter ac monachi, de quibus mox dicturi sumus. Nec

k. c. Ecclesia. 16. q. 1.

l. c. quoniam. 12. q. 1.

m. Nouel 59.

eorum vitæ ratio à monachorum instituto multum discrepabat. Sed posteaquam horum sodalitiorum nonnulla iis vinculis soluta liberatáque sunt: factum est vt cæteri ab imperitis qui vim Græci verbi parum assequebantur, non simpliciter canonici, sed canonici regulares vulgò dicerentur, quasi diuersa esset vtriusque vocis significatio. Quod si quis à canone dictos potius esse contendat, id est, pensione, siue annona quæ ipsis distribuebatur velut pro stipendio & mercede, equidem non repugno. Canonicam enim ordinariámque ac certam pensionem ij tantum accipiebant fortè, qui in id collegium cooptabantur: cæteris Ecclesiæ ministris siue clericis pro cuiusque merito aliquid erogari solebat, ex oblationibus incertis, quæ fiebant in Ecclesia. Nam ea est ferè eius verbi significatio apud veteres [n]. Vnde videtur & canonica illa portio nomen accepisse, cuius mentio crebra est in iure pôtificio [o]. Quanuis Innocentius III. satis probabiliter canonicam legitimam interpretetur [p]. Habent hæc canonicorum collegia suos quosdam præfectos, qui vel præpositi vel decani secundum cuiusque Ecclesiæ consuetudinem dicuntur.

n. l. placet. C. de sacro. eccl. l. 1. C. de indict. tit. c. de cano. fruen. vrb. Romæ. & lib. τῶν νεαρῶν const. 128.

o. c. vlt. de testa.

p. c. officij de testa.

De ministris Ecclesiæ qui clerici non sunt. Cap. 19.

Quidam sunt ministri in ecclesiis, qui laïci atque adeò plebeij nonnunquam, magis quàm clerici

clerici cẽſentur. Huiuſmodi ſunt œconomi qui diſpẽſationem facultatum eccleſiaſticarum ſub epiſcopo habent, quorum meminit ſæpe Iuſtinianus [q]. Item ſyndici ſiue defenſores & apocriſiarij ſiue reſponſales, qui cauſis forenſibus nomine Eccleſiæ & legationibus dant operam [r]. Hi quoque qui nolarum æncarum pulſatione & campanę ſonitu conuocant populum, Eccleſiæ miniſtrant atque inſeruiunt. Sed nemo horum ideo clericus eſſe intelligitur. Eadem eſt cauſa eorum qui ad ægrotãtium curam adhiberi olim conſueuerant, & Parabolani ideò fortaſſis dicebantur, quia παράβολον ἔργον, id eſt, rem periculi ac diſcriminis plenam tractabant [s]. His annumerandi ſunt & decani de quibus loquitur Theodoſius [t]. Nam hos in numerum clericorum non referri ſatis apertè oſtendunt Iuſtiniani conſtitutiones quibus eorum officium deſcribitur [v]. Quanuis nonnulli decanos pro clericis & canonicis accipiant [x]. Sed cur inter clericos non numerantur, dixerit aliquis, ſicut oſtiarij & acoluthi, quorum munus non magis ſpiritale quàm iſtorum eſſe videtur [y]? Reſpondeo oſtiarios, acoluthos, & alios huiuſmodi de quibus ſuprà dictum eſt, ideò clericos cẽſeri, quia in clerum recipiantur vt aliquanto ſpiritalia tractent, & preſbyterorum atque epiſcoporum officio fungãtur: Sed onus claudendi templi vel aliud ſimile, vt interim ſe exerceant, & ad ſacram functionem ſe præparent, ipſis iniungitur. Alij verò qui ſpi-

q. ſub. tit. de ſacro. Eccleſ. & tit. de epiſ. & cler.
r. tit. de Synd.
s. l. placet. C. de epiſc. & cle. & l. parabolani.
t. l. nõ plures.
l. qui ſub prætextu. C. de ſacroſ. eccl.
v. Nouel. 43. & 59.
x. Alc. in dict. ll.
y. gloſ. in c. 1. 1. q. 3.

ritali administrationi dicati consecratíque non sunt, quanuis Ecclesiæ inseruiant ac ministrent, inter clericos non sunt habendi. Constitutionibus tamen plerísque cautum est, vt nó nisi ex clericorũ cœtu ad tractanda Ecclesiæ negotia quisquam assumatur [a]. Quod ius aliquam vtilitatem habet, si opera quædam sordida seruiliáque demas, & earum rerum procurationem quæ ab instituto clericorum abhorrent, cuiusmodi sunt forenses controuersiæ [b]. Nam laïcorum opera & labore in talibus negotiis vti magis decet.

a. c. indicatũ. 89. dist. c. in noua. 16. q. 7. c. decernimus, de Iudic.
b. l. repetita. C. de episco. & cler.

De monasteriis & monachis, eorúmque statu, conuersatione, & instituto. Cap. 20.

Absoluto tractatu de clericis ac ministris Ecclesiæ, optimum iudicauimus & de monachis eorúmque officio & instituto aliquid attingere, quandoquidem eius rei cognitio valde vtilis & necessaria est in re beneficiaria. Dicebatur auté olim monachi verbo Græco homines à cæterorum consortio segregati, & quietam tacitámque vitam durissimè & laboriosissimè in montibus, saltibus, ac speluncis degentes, idque certis legibus ac institutis, de quibus mox videbimus. Iidé & Eremitæ & Anachoretæ, & hesycastæ vocari solebant authore Iustiniano [b]. Hinc Hieronymus ad Paulinum: Si cupis, inquit, esse quod diceris, monachus, id est, solus, quid facis in vrbibus,

b. Nouel. 5.

bibus, quæ vtique non sunt solorum habitacula, ,, sed multorum [c]? Et Pelagius Pontifex Romanus de eorum officio differens, hæc tria ipsis attribuit, quietem, orationem & laborem manuum [d]. Labore enim suo monachi olim victũ sibi aliisque egenis parabant, vt Chrysostomus, Augustinus, aliique veteres tradunt, adeò vt celebretur in ecclesiastica historia cuiusdam monachi apophthegma, Monachus qui nõ operatur, latroni par iudicandus est [e]. Quapropter ,, Iustinianus [f], Duabus, inquit, potissimum in re- ,, bus operam & diligentiã reponere oportet Mo- ,, nachos, vt aut sacris vacent scripturis, aut quas ,, manuarias vocare solẽt artes monachos decen- ,, tes meditentur exerceántque: siquidem mens ,, inerti otio dedita haudquaquam sanè quicquam ,, bonorum pepererit. Ac illud quidem ex Hieronymi aliorúmque scriptis liquet, literis præsertim sacris operam eos dare solitos fuisse, vt nõ morum probitate vitæque sanctimonia tantum excellerent cæteris, sed etiam doctrina [g]. Itaque mirum videri nõ debet quòd vitam monasticam Iustinianus vt rem sacram ac diuinam tantopere commendet [h]: cùm ij non tantum sibi, sed etiam vniuerso generi humano, precibus suis apud Deum, exemplo, doctrina, labore & industria multum prodessent. Non enim natura abhorrebant ab hominum congressu, quod Aristoteles non immeritò damnat, tales improbos esse dicens, aut homine præstantiores. Nec

c. c. si cupis. 16. q. 1.
d. c. de præsentium. 16. q. 1.
e. tripart. histo. lib. 8. cap. 1.
f. Nouel. 133.
g. c. sic viue. c. si clericatus, 16. q. 1.
h. Nouel. 133.

ita ocio dediti erant, more pseudomonachorum nostri temporis, vt nihil in commune conferrent, & se homines esse, id est, ad societatem hominum iuuandā natos non recordarentur. Non ignoro quosdā in eo grege repertos fuisse, quorum superstitio nemini sano probari queat. Nā Theodoritus [m] scribit monachum quendam sexaginta annos neque locutum cum vllo, neque à quoquam conspectum fuisse. Sed rara admodum fuisse hæc prodigia compertum est. Proinde ex monasteriis velut ex quodam seminario, legi & assumi consueuerant ad munera ecclesiastica, qui probatissimæ inter ipsos vitæ & eruditionis habebantur: Vt Augustinus cùm alibi sæpe, tum maximè ad Aurelianum scribens testatur [n]. In qua quidē promotione & graduum ratio habebatur, de quibus antè disseruimus [o]: & eorum antistitis seu archimandritæ consensus erat necessarius [p]. Et quoties ad ministeria Ecclesiæ eos vocari contingebat, monasticum institutum officiúmque deserere cogebantur, vt maiore præstantioríque fungerentur munere: quia simul vtrumque obire & exequi non poterant: sicut & clerici cùm vitā monasticam amplectebantur, militiam suam, vt ait Gregorius, munúsque clerici amittebant [q]. Officium enim clerici est docere & pascere populum, monachus verò, vt ait Hieronymus, non doctoris, sed plangentis habet officium [r]. Quam ob causam nulli in monasteriis reperiebantur sacerdotes, aut

m. lib. 4. c. 28.

n. c. nos autē. c. legi. 16. q. 1.

o. c. monachos. 16. q. 1.

p. c. monachi. c. cum pro vtilitate. 16. q. 1.

q. c. nemo. c. p̃sbyteros. c. ne pro cuiuslibet. 16. q. 1.

r. c. monachus c. alia. c. hinc est. 16. q. 1.

aut clerici [s]: sed tanquam cæteri ex populo qui laïci Græcè dicuntur, ad communem omnium ædem sacram, percipiendorum sacramentorum causa se conferebant [t]. Quod & Iustinianus satis apertè ostendit [v]. Sed & sacerdotem accersebant interdum qui ipsis liturgiæ, quam missam vocamus, solennia celebraret, vt à monachis Scythi factum aliquando fuisse refert Hieronymus [x]. Ac idcirco suberāt tam monachi, quàm eorum antistites, Ecclesiæ presbyteris & clericis [y], ipsisque longè inferiores habebantur [a]. Verùm vt hac molestia liberarentur monachi, posteà cœperunt ex his aliqui in suis monasteriis presbyteri ordinari, sed ita vt in cœtu tantum suo, sacramenta administrarent, & velutí quandam ecclesiam inter se constituerent, nec ad alias ecclesias amplius accedere aut alienos presbyteros aduocare cogerentur [b]. Atque ita ratio excogitata est qua idem & presbyteri, id est, pastoris atque doctoris, & monachi officio fungeretur sine vllo, vt videbatur, incommodo. Cuius instituti mentio est in historia tripertita [c]. Quare cùm quidā episcopus prohiberet in certo monasterio liturgiam celebrari, acriter eo nomine increpauit eum Gregorius [d]. Idémque Bonifacius fecisse legitur [e]. Hac via patefacta omnes monachi, passim sine vllius Ecclesiæ gubernatione sacerdotes creari cœperunt, quanuis ea turba monasterio fortassis non adeò necessaria esset, credo vt ea re maiorem sibi dignitatem

s. not. c. non est. de regula.

t. Panor. in c. dilectus. de capel. mona.

v. Nouel. 133.

x. c. hinc etiā. 16. q. 1.

y. not. in dict. c. cū dilectus.

a. c. à subdiacono. 93. dist.

c. generaliter. 16. q. 1.

b. c. 1. c. peruenit. c. interdicimus. 16. quæst. 1.

c. lib. 8.

d. c. Agapitus. 16. q. 1.

e. c. sunt nonnulli. 16. q. 1.

conciliarent. Nam vt ſupra diximus, monachorum ordo gradu clericorum erat inferior. Præterea variis cõſtitutionibus poſteà ſancitum eſt, non ideò monachum ab inſtituto vitáque monaſtica recedere poſſe, quòd in aliena Eccleſia clericus ordinatus ſit, non quòd ſimul cum eccleſiaſtica procuratione, monaſtica obire munia vſquequaque compellatur, quod vtique fieri nequit, ſed vt habitum monaſticum retineat, cæteráque huiuſmodi obſeruet, quorum executionem Eccleſiæ miniſterium non impedit[f] Quàuis autem ſupra dictum ſit, monachos in cœtu ſuo tantum ſacramenta adminiſtrare, nec populum eos regere poſſe: tamẽ ſi intra monaſterium Eccleſia aliqua ſit, in eóque populus regi ſoleat, conſtitutum eſt abſque eorum conſilio presbyterum illi Eccleſiæ ab epiſcopo præficiendum non eſſe[g]. Nam veriſimile eſt ibi Eccleſiam initio inſtitutam eſſe, vt populus fidelis à viris ſanctis & eruditis, quales ferè tum monachi erant, priuatim doceri & admoneri commodius poſſet, tametſi palàm docendi & concionandi ad populum facultatem non haberent, vt antè docuimus. Poteſt & alia huius conſtitutionis ratio adduci, ſed ea ex his quæ mox dicentur ſatis eluceſcet. Fuerunt poſtea & aliquæ extra monaſteria Eccleſiæ, hodiéque ſunt ita ſubiectæ & obnoxiæ monaſteriis, vt ab ipſis aut certè ipſorum arbitrio & voluntate presbyteri in eis ordinentur atque inſtituantur, idque accidit, vel quia in mona-

f. c. de monachis. c. hic eſt. 16. q. 1.

g. cap. 1. de capel. mona.

monaſterij prædiis cõſtructæ ſunt fortaſſis ædes ſacræ, in quas populus ſacramentorum cauſa conuenit: vel quia à dominis prædiorum monaſterio id ius poſtea conceſſum eſt, & aliis quibuſdam modis, de quibus ſuo loco differemus [h]. Et harum quidem eccleſiarum duo ſunt genera: Quædam enim à monachis tantùm reguntur, aliæ à quibuſcunque aliis ſacerdotibus: quia ſic ab initio inſtitutum eſt, vel conſuetudine longa introductum [i]. Ex his perſpicuum eſt quantum iuris & authoritatis monachorum natio in populum & Eccleſias paulatim ſibi vindicarit & acquiſierit.

h. c. illud. c. cũ paſtoralis. c. cum ſæculũ de iure patr. not. i c. de monachis. de pb. c. paſtoralis. de donatio. i. c. poſſeſſiones. de reb. eccle. nõ alie. c. cũ de benefic. de præb. in 6. cle. quia regulares. de ſup. neg. prælat.

De *monachorum*[redacted] Cap. 21.

Monachorum variæ [redacted] profeſſiones ſunt, ſed eos tantùm perſequi in animo eſt, qui ad inſtitutum noſtrum conferunt, & ad rem beneficiariam maximè pertinent, cuiuſmodi ſunt Benedictini, omnium vt fertur, antiquiſſimi, & qui Canonici regulares vulgò appellantur. Cùm primùm igitur exoriri cœperunt monachi, idque in Ægypto, congruentem nomini ſuo vitam, id eſt, ſolitariam agebant. Et quanquam ſtatis horis ferè in vnum locum eos conuenire moris eſſet, tamen ſimul non commorabantur, ſed domunculas ſparſim per montes & ſaltus extructas habebant, vnde non ſolum monachi, ſed etiam Eremitæ & Anachoretæ meritò dice-

bantur. Sed posteà visum est conducibilius ac decentius in eisdem ædibus eos habitare & viuere, omnia habētes inter se communia, & paupertatis, castitatis obedientiæque votis obstrictos, quàm Timoniano quodam more in speluncis delitescere [k]. Quod & Iustinianus constituit [l]: & concilio Agathen. [m] & Aurelian. [n] confirmatum est [o]. Cœnobia tunc ea loca à communione vitæ, verius quàm monasteria à solitudine appellata sunt [p]. Sed monachi appellationem nihilo secius hi retinuerunt, quòd ea conuersatio nō multum adhuc abesset à solitudine: Et Benedictini sunt appellati, quòd vir sanctimonia clarus Benedictus honestorum inter eos quorūdam institutorum author fuisset. Deinde cùm in vrbibus & celebribus locis manentes viri ecclesiastici, horum monachorū vitam & institutum sequi in animum inducerent excepta solitudine, quia conuersari cum populo & multitudine propter ecclesiasticum ministerium cogebantur, canonicorum regularium nomen aptius eisdem & accommodatius visum est, quàm monachorum. Quod institutum æmulati sunt & alij ministerio nulli ecclesiastico addicti [q]. Nam & nostra patrúmq; memoria in plerisque cathedralibus ecclesiis sacerdotes & clerici qui nunc canonici simpliciter & sine adiunctione dicuntur, simul cum episcopo suo huic monastico vitæ generi erant addicti: & aliquas huiusmodi ecclesias adhuc superesse existimo [r]. Itaq; dice-

k. c. si clericatus. 16. q. 1.
l. Nouel. 133.
m. cap. 38.
n. cap. 18.
o. ca. monachū. 20. q. 4.
p. dict. nouel. 133.

q. not. ī c. causam quæ, de iudic.
r. c. si quis 58. distin. c. quorundam. 84. distinc. not. in dict. c. causā quæ. & c. quid Dei timorē. de sta. monacho.

dicebantur non ſimpliciter vt nũc canonici,ſed regulares ab illo peculiari inſtituto , ac regula quam amplectebantur, & hoc modo diſcrimen inter eos deſignabatur , & aliarum eccleſiarum canonicos,qui huiuſmodi ſe votis non alligauerant,ídque ſupra à nobis oſtẽſum eſt. Hæc [redacted] cuius author Auguſtinus perhibetur cùm Hipponenſis epiſcopus eſſet, latè Chriſtianũ orbem peruagata eſt,adeò vt eorum cœnobia hodie,in quibus locis monachorum nomen deletum non eſt,nuſquam non reperiantur . Sed effectu à cæteris monachis differre non videntur [f]: quanuis plerique aſſerãt in odioſis monachos eos habendos non eſſe [t].

f. c.2.de poſtul.
t.not.in dict. cap.quod Dei timorem. de ſta. mona.

De monachorum gradibus & officiis. Cap.22.

Inter monachos atque eos qui regulares dicuntur,non minus quàm inter clericos , gradus officiorum & adminiſtrationũ hodie reperiuntur , quorum inſigniores & præcipuos cæteris omiſſis breuiter hîc perſtringemus : Nam ſicut clericis cuiuſque Eccleſiæ præeſt epiſcopus , ita ſingulis monaſteriis præſidet vnus qui à Iuſtiniano & pleriſque veterum archimandrita , & cœnobiarcha,à cæteris vulgò Abbas appellatur. Hinc intra monaſterij ſui ſepta præfectum quẽdam,ſiue vt loquuntur Priorem clauſtralẽ conſtituit ; cuius vicaria vtatur opera vigilantiáque in hís , quæ ad ſodalitatis gubernationem ſpe-

ctant. Et quia plerunque extra monasterium minores aliqui conuentus, & sodalitia monachorum sunt eidem archimandritæ subdita: alij quidam præfecti eò cum libera potestate & authoritate dimittuntur, quos Priores conuentuales appellant. In quibus autem locis conuentus ille desyderatur, quem verisimile est olim nusquam defuisse, hi præfecti alia atque alia nomina sortiuntur, de quibus hîc non est magnopere laborandum. Omnibus autem non solum præfectis, sed etiam archimandritis præsidet vnus, qui à

y. Nouel. 133. Iustiniano Exarchus vocatur [y]. Ac haud scio an is sit quem ἀρχιστράτηγον vocat Hieronymus ad Pammach. Sed certæ tantum sectæ monacho-

x. not. in c. ne religiosi. de regul. rum hos summos antistites nouerunt [x]. Et notandum est quanuis in plerisq; cœnobiis & monasteriis hodie votis illis solennibus & religiosis alligari non soleant, de quibus paulò antè diximus, sed more clericorum viuant qui sæculares dicuntur, pristinam tamẽ appellationem adhuc retinent. Quod ideò adieci, ne quem fortè admiratio teneat, cùm in abbatiarum aut prioratuum sæcularium mentionem inciderit.

De mendicantium sodalitate. Cap. 23.

Sodales mendicãtes ideò à monachis separauimus, quoniã ab eis differre vidẽtur. Monachorum enim propria est solitudo, & secessus quidã à cæterorum hominũ cõsortio: à quo hi multum abhor-

abhorrent, cùm palàm docere euãgelium,& ad populum concionari soleant. Itaque fratres sodalésque dictitãtur magis quàm monachi [y]. Eisdem tamen votis & aliquanto grauioribus obstringũtur quàm monachi, cùm nec singuli,nec vniuersi quicquam proprium habere queant: & votiuam mendicitatem, nedum paupertatem, quæ illius germana est, vt apud Aristophanem Chremylus ait, si minus re,at certè verbis profiteantur [a]. Discrimen autem πενίας καὶ πτωχείας, id est,paupertatis & mendicitatis docet Aristophanes: cuius hi sunt versus in Pluto.

y. Panor. in c. causam quæ. de iudici.

a. c. exiit. de verb. signif. in 6.

πτωχοῦ μὲν γὰρ βίος, ὃν σὺ λέγεις, ζῆν ἐστὶ μηδὲν ἔχοντα.
τοῦ δὲ πένητος ζῆν φειδόμενον καὶ τοῖς ἔργοις προσέχοντα.
περιγίνεσθαι δ' αὐτῷ μηδὲν, μὴ μέντοι μηδ' ἐπιλείπειν.

Porrò hi mendicorum cœtus suos habent præfectos, custodes siue obseruatores, & administros,tã vniuersales quàm prouinciales,per quos velut quædam Respublica inter eos regitur, & administratur exemplo monachorum de quibus iam diximus.

De Monialibus. Cap. 24.

Non solùm viri,sed mulieres etiam apostolorum, Christi tempore ministerio Ecclesiæ addicebantur, vt constat ex epistola Pauli ad Timotheum: Et harum mulierum quæ diaconissæ dicebantur,crebra in iure tum pontificio, tum ci-

uili eſt mentio: cúmque mortem quaſdam Eccleſias retinere etiam nunc accepimus. Verùm procedente tempore inſtituta ſunt collegia, ſiue monaſteria virginum Deo cõſecratarum, & ſolennibus votis obſtrictarum, vt de monachis antè dictum eſt. [redacted], ac ne canonicarum quidem, quarum meminit Iuſtinianus [b]. Hæ in ſingulis parthenonibus ſuis, ſuas habent antiſtitas exemplo monachorum, quibus nihilominus parent quàm monachi archimandritis ſuis. De his autem aliquot extant conſtitutiones Iuſtiniani, quibus vetat ne duplicia monaſteria, id eſt, virorum ſimul & mulierum vſquam ſint, & vt eunuchi in ſingulis monaſteriis conſtituantur, qui ipſarum negotia gerant [c]. Sed quicquid ad harum monialium inſtitutum & vitæ regulam pertinet, Bonifaciana conſtitutione & Clementina plenius continetur [d].

b. Nouel.59.

c. Nouel.123. & 133.

d. c. periculoſo. de ſta. reg. in 6. cle. attẽdentes. de ſta. mona.

De ſacerdotiis veterum Romanorum ante Chriſtianiſmum. Cap. 25.

In iuris pontificij libris mentio reperitur Pontificum, Flaminum, Augurum, aliorúmque huiuſmodi ſacerdotum, qui apud priſcos Romanos ante Chriſtianiſmum in vſu fuere [e]. Nec veteris illius ſacerdotij cum noſtro inutilis videtur eſſe collatio, cùm præſertim Latinè ſcribenda ple-

e. c. cleros. 20. diſt. c. in illis. 80. diſtin. & 26. q. 3. q. 5.

pleraque vocabula inde mutuemur. Itaque de eo pauca quædã ex multis hic dicturus sum, quæ ad nostrum institutum magis spectare existimaui. Fuerunt autem hæc ferè sacerdotum genera: Pontifices, Augures, Flamines, Curiones, Feciales, Vestales, Salij, Duces celerum, &c. Põtifices omnibus sacris ac cęremoniis præerant, & sacerdotum omnium erant maximi ac supremi, id quod ostendit Cicero in Orat. pro domo sua, & lib. II. de Lęgib. Huic Pontificum collegio qui præerat, Pontifex Maximus dicebatur, cuius officium & authoritatem describit Liuius [f] de Numa Pompilio loquens his verbis: Omnia publica priuatáque sacra Pontificis scitis subiecit, vt esset quò consultum plebs veniret, ne quid diuini iuris (negligendo patrios ritus, peregrinósque asciscẽdo,) turbaretur. Nec cælestes modo cæremonias, sed iusta quoque funebria placandósque manes, vt idem Pontifex edoceret, &c. De eorum etiam munere, authoritate, dignitatéque plura scribit Halicarnasseus [g]: & nos ex Pandectis iuris ciuilis quosdam locos obseruauimus, vt cùm dicitur, Pontificem, dum sacra facit, in ius vocari nõ posse [h]. Pontificali authoritate compelli hæredes ad monumentum ædificandum [i]. Pontificem de religiosis locis consulendum esse [k]. Pontificem à quibusdam muneribus non excusari [l]. Sed longè eorum maxima authoritas in legum actionibus conspicitur, quas scribit Pomponius apud collegium ponti-

f. lib. 1.

g. lib. 2.

h. l. 2. de in ius vocan.

i. l hæreditas de peti. hæredit.

k. l. vlt. de mortuo infer.

l. l. vlt. de mune. & hono.

m. l. 1. de orig. iur.

„ ficum fuiſſe[m]. Nam vt Valerius ait, Ius ciuile per „ multa ſęcula inter ſacra cęremoniáſque deorum „ immortalium abditum, ſoliſque pōtificibus no„ tum fuit. Quanta autem huius pontificatus dignatio fuerit, vel hinc æſtimare licet, quòd Imperatores Romani, vt auguſtiores eſſent, ferè eo ſacerdotio fungebantur. Sed cur hi ſummi ſacerdotes ita appellati ſint inter veteres tum Græcos, tum Latinos authores non conuenit. Scæuola, vt refert Varro[n], dicebat pontifices dici à poſſe & facere. Nam verbum facere apud Plautum, Ciceronem, Virgilium, & alios ſcriptores probatos, pro ſacrificare accipitur, ſicut δρᾶν ἀντὶ τοῦ θύειν apud antiquos, vt docet Athenæus[o]. Sed idem Varro à ponte eos dici mauult, quòd ab eis Sublicius pons factus primum, ac ſæpè reſtitutus ſit. Plutarchus in Numa aliam etymologiam adfert. Verùm hanc inueſtigationem, quæ non eſt magni vſus, libēter miſſam facimus. Augures qui à Græcis οἰωνοπόλοι dicuntur, auſpiciis præerant, vt ſacris pontifices[p]. Erant enim artis diuinandi periti, & ſigna à diis miſſa interpretabantur, vt Halicarnaſſeus ait, quāuis ab vna ſpecie, id eſt, ab auium garritu nomen acceperint. Tantum autem venerationis, & authoritatis eorum collegio acceſſit, vt nihil publicè ſine auſpiciis, nec domi, nec militiæ gereretur[q]. Vt non immeritò ſcribat Cicero[r] authoritatem rerum bene gerendarum augurio contineri. Itaque nobiliſſimis quibuſque & lectiſſimis ciuitatis Romanæ

n. lib. 10. de ling. Latina.

o. lib. 14.

p. Cic. lib. 1. de natura deorum.

q. Cic. lib. 1. de Diuina.

r. in Orat. de Aruſp.

manæ viris hoc ſacerdotiũ deferebatur: erátque perpetuum, adeò vt nemo quamlibet flagitioſus eo ſeſe abdicare cogeretur [f]. Quanta verò horum Augurum authoritas fuerit in Republica, docet Cicero [t]: cuius hæc verba ſunt, Maximũ „ & præſtantiſſimum in Republica ius eſt Augu- „ rum, & cum authoritate coniunctum. Neque „ verò hoc, quia ſum ipſe augur, ita ſentio: ſed quia „ ſic exiſtimare nos eſt neceſſe. Quid enim maius „ eſt, ſi de iure quærimus, quàm poſſe à ſummis „ imperiis, & ſummis poteſtatibus, comitatus & „ conſilia, vel inſtituta dimittere, vel habita reſcin- „ dere? Quid grauius, quàm rem ſuſceptam diri- „ mi, ſi vnus Augur alium dixerit? Quid magnifi „ centius, quàm poſſe decernere vt magiſtratu ſe „ abdicent conſules? Quid religioſius, quàm cum „ populo, cum plebe agendi ius aut dare, aut non „ dare? quid leges non iure rogatas tollere? nihil „ domi, nihil militiæ per magiſtratus geſtum ſine „ eorum authoritate poſſe cuiquam probari? Ac huius authoritatis memorabile exemplum refert Plutarchus [v], in hanc ſentẽtiam: Cùm Au- „ gures comitiis conſularibus vitio creatos conſu- „ les renunciaſſent, cõfeſtim ſenatus literis ab ex- „ ercitu eos reuocauit, quatenus depoſito conſula- „ tu hoſtibus vt conſules bellũ non inferrent. Fla- „ minius acceptas literas non antè aperuit, quàm „ collata pugna verſiſque in fugam Barbaris, in a- „ grum eorum excurſionẽ feciſſet. Redeunti igi- „ tur & multa referenti ſpolia, non proceſſit ob- „

f. Plutarchus in problem.

t. lib. 2. de Leg.

v. in Marcel.

„ uiam populus, quia reuocatus nō continuò mā-
„ datis paruerat: sed tā is, quàm ipsius collega con-
„ sulatu se abdicare coacti sunt. Flamines, quos Dionysius Græcè στεφανοφόρους vocat, diis singulis erant attributi [x], à quibus cognomina habebant, authore Varrone [y]: vt flamen Dialis, Martialis, Quirinalis, Carmentalis, Pomonalis, &c. & quia inter Deos qui colebantur, aliquod discrimen erat, non omnium flaminum par erat dignitas, vt Festus ait. Proinde is qui sacra Ioui faciebat, id est, Dialis, maximæ dignationis habebatur, de quo multa annotauit Gellius. Maiorum minorúmque flaminum meminit Festus, & archiflaminum Gratianus in rhapsodia sua. Sed & flaminicarum, id est, mulierum, quæ hoc sacerdotio sicut viri fungebantur, mentionem apud veteres quoque comperimus. Verùm omnia sigillatim hîc persequi ab instituto nostro est alienum, qui hæc veluti πάρεργα quædam breuiter perstringere voluimus. Curiones singulis erant ascripti curiis, quæ numero xxx. erant Romæ, vt Dionysius scribit, & pro curialibus sacra faciebant. Horum verò nec genus sacrificandi, nec insignia describuntur ab eodem, quibus rebus maximè à Flaminibus differebant. Illud ex Festo didicimus, quod minimè prætereundum hîc est, Curionem maximum à veteribus eum dici, cuius authoritate curiæ, & curiones omnes regebantur. Huiúsque meminit præter Li-
„ uium & alios veteres Arnobius [a]: Sedét inquit, in

x. Cic. lib. 2. de Legib.
y. lib. 4. de ling. Latina.
a. lib. 4. aduer. gent.

in ſpectaculis publicis ſacerdotũ omnium, ma- „
giſtratuúmque collegia, Pontifices maximi, & „
maximi Curiones, ſedét quindecim viri laurea- „
ti, & Diales cum apicibus Flamines, ſedent au- „
gures interpretes diuinæ mentis & voluntatis, „
necnon & caſtæ virgines perpetui nutrices & „
conſeruatrices ignis. Quem locum ideò hîc re- „
ferre volui, quia ſacerdotiorum Romanorum breuem deſcriptionem continet. Fecialiũ, quos εἰρηνοδίκας appellat Dionyſius, collegiũ belli cauſa inſtitutum fuit: Cùm enim religioſus vir, ac quietis publicæ ſtudioſus Numa animaduerteret bellũ, quód abſque iuſta cauſa infertur, nihil aliud, quàm latrocinium eſſe, totam eam rem ex arbitrio ſacerdotum ac religioſorum hominum pendere voluit. Non enim licebat Romæ bellum mouere, niſi cognita cauſa feciales id iuſtũ eſſe pronuntiaſſent. Itaque fœlicitatem & ſucceſſum Romanorum in bello, huic inſtituto & religioni quidam aſſcribere non dubitauerunt. Quænam autem fuerit horum fecialium authoritas, & qui ritus præter eundem Dionyſium Plutarchus docet in Numa. Veſtales erant virgines, quæ Veſtæ deæ ſacra faciebant, & ſacrum ac ſempiternum cuſtodiebant ignem: de quarũ inſtitutione, ritu, cooptatione, caſtitate videnda ſunt quæ Dionyſius, Plutarchus, Gellius, & quidam alij memoriæ prodiderunt. Hæc enim, quæ vulgaria ſunt & protrita accuratius hîc deſcribere inſtituti noſtri ratio non ſinit. Præter

hos ſacerdotes, commemorantur & Salij, qui Marti ſacra facientes choreis & ſaltationibus dabant operam, ὑμνηταὶ τῶν ἐνοπλίων θεῶν, vt Dionyſius ait. Erant & duces Celerum, qui tametſi milites eſſent & regum cuſtodes: tamen ſtata quædam ſolenniáque ſacrificia celebrabãt nec vllos alios commemorat Dionyſius, diligentiſſimè omnia perſecutus ſacerdotia, quæ à Numa inſtituta fuerunt. Ait enim leges ſacrorum Numam ita libro vno complexum fuiſſe, vt tota ea deſcriptione in octo partes diſtributa, de ſingulis ſacerdotiis, quorum erant totidem genera, ſeparatim diſſereret. Reperitur tamen aliorum apud authores ſacerdotum mentio, cuiuſmodi ſunt Fratres aruales, Rex ſacrificulus, duumuiri & decemuiri ſacrorum Galli, Epulones, & qui Titij ſodales dicũtur. Quorum ſacerdotiorum explicatio, & cognitio ex Tito Liuio & aliis veteribus petenda eſt. Extat & Pomp. Læti non inutilis ea de re libellus. Quod verò titulo Feneſtellæ circunfertur eiuſdem argumenti opuſculum, recentiſſimi ſcriptoris eſſe nemo dubitat, qui alicuius ſit in re literaria iudicij. Vnum ſupradictis adiiciendum eſt, quod à cæteris prætermiſſum eſſe miror, priſcos Romanos non modò ſacerdotes habuiſſe, qui Diis ſacra facerent: ſed etiam miniſtros quoſdam ſacrorum ac ſacerdotũ iis non abſimiles, quos in ſacris noſtris Diaconos appellamus. Eóſque Camillos tũ dictos fuiſſe teſtes ſunt Dionyſius [b], Plutarchus [c], Feſtus & Seruius,

b. lib. 2.
c. in Numa.

Seruius, cum plerisque aliis. Et hactenus de sacerdotiis vrbis Romæ, quibus similia quædam in prouinciis atque municipiis fuisse dubium non est, quorum in iure ciuili crebra est mentio [d]. Nam Phœniciarchia, & Syriarchia in constitutione quadam Impe. Constantini, nomina sunt prouincialium sacerdotiorum [e], & Martianus [f] vetat Flamini municipali & sacerdoti prouinciæ ne vxorem ducat ancillam, scenicam, tabernariam, & cæt.

d. l. 1. ad. l. Iul. de am. l. in honorib. de vac. mun.
e. l. 1. C. de nat. lib.
f. tit. de mat. Senat.

G

LIBER SECVNDVS DE ORIGINE, DIFFINITIONE AC DIVISIONE beneficiorum.

ARGVMENTVM.

Superiore libro de ministeriis officiísque ecclesiasticis, propter quæ beneficia conferuntur, satis copiosè disputatum fuit: Iam de beneficiis ipsis tractãdum est, & ab origine eorundem diffinitionibúsque ac diuisionibus incipiendum.

De facultatibus Ecclesiæ, earúmque origine & processu. Cap. I.

VT BONORVM, quæ Ecclesia possidet, origo, finis & vsus rectius intelligatur, à Christi vsque ac legatorum eius siue apostolorum temporibus repetenda est nostra oratio. Ac imprimis constat ex sacra historia Christum facultates aliquas, quanuis pertenues habuisse: nec ita vixisse eum, vt nihil proprium obtinens mẽdicare cogeretur, quod nonnulli asserere non dubitarunt ali-

aliquando, sed meritò eorum opinio damnata est[a]. Mendicitas namque in valētibus & otiosis res est minimè toleranda, & furti speciem habet[b]. Oblatam enim sibi pecuniam, aut quocunque modo quæsitam Christus diligenter custodire solitus fuit, ex qua victum vestitúmque tam sibi quàm sectatoribus & comitibus suis cōpararet[c]. Hinc Augustinus, Habebat dominus loculos à fidelib. oblata conseruans & suorum necessitatibus, & aliis indigentibus tribuebat. Tunc primùm ecclesiasticæ pecuniæ forma est instituta, & vt intelligeremus quod præcipit nō esse cogitandum de crastino, non ad hoc fuisse præceptum, vt nihil pecuniæ seruetur à sanctis, sed ne Deo propter ista seruiatur, & propter inopiæ timorē iustitia deseratur[d]. Mortuo atque sublato in cælum Christo, apostoli discipulíque & cultores eiusdem non mediocrem pecuniæ vim possedisse leguntur, adeò vt quanuis ingens esset eorum numerus, tamen nemo inter eos egens reperiretur. Nam vt scribit Lucas de fidelibus Christianis, qui tunc Hierosolymis erant: Multitudinis credentium erat cor vnum & anima vna, nec quisquam eorum quæ possidebat, aliquid suum esse dicebat, sed erant illis omnia communia. Et quotquot erant possessores agrorum aut domorum, vendentes afferebāt pretia, & ponebant ante pedes apostolorum, diuidebatúrque singulis, prout cuique opus erat. Eadem referuntur à Clemēte, qui illis temporibus fuisse

a. c. 4. §. de verbo. sign. in extra. Ioan. 22.

b. C. de mēd. val. & in auth. de quæsto.

c. Ioan. 13.

d. c. habebat, 12. q. 1.

creditur in epistola, qua fratres & condiscipulos suos ad bonorum communicationem hortatur & incitat [e]. Quòd autem ex prædiorum vẽditione pecuniam cõficere maluerint, quàm ea retinere, & ex eorum fructibus se ipsos alere, Melchiades id factum ideò scribit, quia cùm futuram Ecclesiam in gentibus viderent, prædia possessionésque adipisci in Iudęa vtile non putauerunt [f]. Sed notandum est eos ad communicationem bonorum neminem inuitum compulisse, quòd satis intelligerent eam à Christo non fuisse præceptam, & proprietatẽ distinctionémque dominiorum, quæ consensu hominum naturalem rationem sequentium recepta est, iuri diuino Christianæque religioni repugnantem non esse: ea siquidem est hominum corruptio & improbitas, vt societas humana cõmodè retineri & conseruari nequeat, si quis Platonicam communionem inter homines indiscriminatim constituere velit: Si qui tamen mutuo illo affectu & charitate, quam nobis vnicè commẽdauit præcepítque Christus, cõstantissimè ita ducantur, vt vltrò nõ modò facultates, sed operã quoque suam, laborem, industriam bona fide & citra fraudem vllam in commune conferant, non dubito quin vita eorum in hac æquabilitate & communicatione rerum omnium, & iucundissima, & fœlicissima futura sit. Scitè enim à veteribus illud dictum est, si quis id ciuiliter interpretari magis quàm calumniari velit: Quietissime

e. c. dilectis. 12. q. 1.

f. c. futuram. 12. q. 1.

me victuros homines si hæc duo verba Meum & Tuum de medio tollerentur. Quod & sensit haud dubiè Clemens in epistola, cuius paulò antè meminimus [g]. Ideò autem proprietas & distinctio dominiorum probatur iure gẽtium, cui religio nostra minimè refragatur, quia obtineri ab hominibus non posse creditur in tantis eorum vitiis, vt sine fraude & discordia in ea communione perseuerent. Proinde cùm Ananias agri venditi pretium retinuisset, parte tãtum ad Apostolos delata, Petrus eo nomine illum non damnauit, sed quod dolo, simulatione ac mendacio vsus esset. Anania, inquit, cur impleuit Sathanas cor tuum, vt mentireris spiritui sancto, & fraudares de pretio agri? Nõne prorsus tibi manebat, & vænundatus erat in tua potestate [h]? Hæc omnia satis demonstrant, qualis fuerit status atque vsus bonorum Ecclesiæ, tempore apostolorum: Post eorum verò tempora, cùm viderent sacerdotes & læuitæ, & reliqui fideles per vniuersum orbem dispersi, vtilius fore si hæreditates & agros, quos vendebant, ecclesiis quibus præsidebant episcopi, traderẽt, eò quòd ex sumptibus eorũ, tam præsentibus quàm futuris temporibus plura & elegantiora ministrare possent fidelibus communem vitam ducentibus, quàm ex pretio ipsorum, cœperunt prædia & agros quos vendere solebant, matricibus ecclesiis tradere, & ex sumptibus eorum viuere. Hæc totidem ferè verbis ex Vrbano transcripsimus [i], à

g. gl. in d.c. dilectißimus.

h. Act.c.5.

i. c.videntes. 12.q.1.

quo id quoque decretum fuisse scribunt Platina & quidam alij eum secuti, vt sacerdotibus liceret prædia ac fundos à cultoribus religionis oblatos recipere. Sed falluntur illi meo quidem iudicio, cùm inter Vrbani decreta, quæ extant, excepto eo quod recitauimus, nihil reperiatur quod ad hanc rem pertineat. Ex eo igitur tempore certatim vnusquisque pius & fidelis prædia possessionésque dabat Ecclesiæ: ex quorum fructibus non ministri tantùm, sed quicunq; etiam alij egentes alerentur. Et hinc perspicuum est, quod & supra admonuimus, veteres Christianæ religionis cultores non ita paupertatem affectasse, vt opes nullas sibi parare atque asseruare vellent, quanuis Imperator Iulianus inde ansam arripuerit ecclesias fortunis suis spoliandi. Ecclesiarum enim bona auferens dicebat maximo se beneficio Christianos afficere, nimirum vt pauperes facti citius regnum cœlorum intrarent. Qua arte in philosophos quoque nostri iuris authores vsos fuisse aliquando animaduerti [l]. Ac præ cæteris Constantini celebratur liberalitas in Ecclesiam [m]. Et extat eiusdem constitutio in codice Iustiniani, qua permittit vnicuique bona sua Ecclesiæ relinquere. Licinia quoque diues & potens matrona, bona sua Ecclesiæ Romanæ testamento reliquit, Marcello sedente, vt scriptores ecclesiastici literis prodiderunt. Sed nulli plus contulerunt Ecclesiæ Romanæ, nec magis potentiam eius auxerunt, quàm Pipinus,

l. l. in honorib. de vac. mun.

m. c. Constantinus. 96. distin. c. futurã. 12. q. 1. Tripert. lib. 1. c. 9.

pinus, Carolus, & Ludouicus Francorum reges. Quid ingentia hîc commemorem beneficia in cæteras totius orbis ecclesias vndique à piis hominibus collata, cùm iustum volumē descriptio eius rei desyderet? Quale illud est quod de Hilario Arelatensi episcopo Prosper memoriæ mādauit, nempe eum acceptis fidelium numerosis hæreditatibus, ecclesiam mirum in modum locupletasse [n], ex quo de cæteris cōiectura fieri potest. Ac præter eos reditus, prætérque decimam partem, non modò fructuum, sed etiam negociationis, quæstus & lucri, de qua mox dissere-mus, & alias quasdam largitiones, quotidie in sacro ipso conuentu fiebant oblationes ad altare [o]. Vt mirum non sit, quod nunc omnibus testatum & manifestum est, opes Ecclesiæ in immensum excreuisse. De oblationibus Ecclesiæ Romanæ loquitur Marcellinus [p]: cuius verba quia huius tractatus nostri loca etiam alia quædam illustrant, hîc subiicere volui: Damasus, » inquit, & Vrsicinus supra modum humanum » ad rapiendam episcopalem sedem ardentes, scis- » sis studiis asperrimè conflictabantur, adusque » mortis vulnerúmque discrimina adiumentis v- » triúsque progressis, quæ nec corrigere sufficiens » Viuentius, nec mollire, vi magna coactus seces- » sit in suburbanum, & in concertatione supera- » uerat Damasus, parte, quæ ei fauebat, instante. » Constátque in basilica Sicenini, vbi ritus Chri- » stiani est conuēticulum vno die centum triginta »

n. c. expedit. 12. q. 1.

o. Theodor. lib. 5. c. 18. c. omnis. de con secr. dist. 1.

p. lib. 27.

„ ſeptem cadauera reperta, peremptorum, efferatámque diu plebem, ægrè poſteà delinitam. Neque ego abnuo, oſtentationem rerum conſyderans vrbanarum, huius rei cupidos ob impetrandum quod appetũt, omni contentione laterum iurgari debere, cùm id adepti, futuri ſint ita ſecuri, vt ditentur oblationibus matronarum, procedántque vehiculis inſidentes, circunſpectè veſtiti, epulas curantes profuſas, adeò vt eorum conuiuia regales ſuperent menſas, qui eſſe poterant beati reuera, ſi magnitudine vrbis deſpecta, quam vitiis opponunt, ad imitationem antiſtitum quorundam prouincialium viuerent, quos tenuitas edendi potandíque parciſſimè, vilitas etiam indumentorum, & ſupercilia humum ſpectantia perpetuò, numini veríſque eius cultoribus vt puros commendant & verecundos.

Omnes autem huiuſmodi obuentiones, reditus ac oblationes in ſua poteſtate habebat epiſcopus, vt præcipiunt canones apoſtolorum [q]. Sed ita tamen vt eas res non diſpenſaret ipſe ac adminiſtraret, ſed diaconis, hypodiaconis, œconomis ac defenſoribus earum diſpenſationem diſtributionémque committeret, qui rationem poſteà totius adminiſtrationis ſuæ ipſi redderẽt [r]. Fiebátque hæc diſtributio clericis & miniſtris eccleſiarum [ſ], quorum erat vt plurimum communis vita & cõuerſatio [t], quãuis ad eam communionẽ inuiti nequaquã cogerẽtur [v]. Sed præcipuum locum in hac largitione meritò tenebãt pau-

q. c. præcipimus 12. q. 1. c. peruenit. 15. q. 7.
r. c. epiſcopus 12. q. 1. c. vobis. 12. q. 2.
ſ. d. c peruenit
t. c. quia tua. c. ſcimus. c. nolo. c. nõ dicatis. 12. q. 1.
v. c. certe. 12. q. 1.

pauperes,quorum ingentem numerum alere solebat Ecclesia. Nec enim vlla res vnquam maiori curæ priscis Christianis fuit, quàm pauperum sustentatio, vt plerisque in locis testatur Eusebius. Ac tot tantæque opes eo potissimum consilio in ecclesiam conferebantur, vt inde nutrirentur pauperes, eáque cura mandabatur episcopis, quòd eorum erga pauperes studium omnibus perspectum esset [x]. Quare bona Ecclesiæ passim in veteribus canonibus dicuntur patrimonia pauperum [y]. Qua ratione Augustinus eos qui decimas Ecclesiæ non persoluunt, tot homicidiorum reos futuros ait, quot pauperes fame mortui fuerint, quia rem à Deo pauperibus delegatam suis vsibus reseruent [a]. Proferre hîc possem & alia præclara veterum dicta in hanc sententiam, sed aliquot præcipua tantum referam. Nam omnia persequi infinitum esset. Ambrosius, Aurum Ecclesia habet, non vt seruet, sed vt eroget, & subueniat in necessitatibus. Quid est opus custodire quod nihil adiuuat? An ignoramus quantum auri atque argenti de templo domini, Assyrij sustulerunt? Nónne melius conflat sacerdos pro alimonia pauperum, si aliqua subsidia desunt, quàm si sacrilegus contaminat & asportat hostis? Nónne dicturus est dominus, Cur passus es tot inopes fame mori? certè habebas aurum vnde ministrasses alimoniam, &c. [b]. Hieronymus ad Nepot. Gloria episcopi est pauperum opibus prouidere. Ignominia sa-

x. l. i. C. de episc. aud.
y. c. quia iuxta. 16. q. 1.
a. c. decima. 16. q. 1.
b. c. aurum. 12. q. 2.

cerdotis est propriis studere diuitiis. Idẽ, Amico rapere quidpiam furtum est, ecclesiam fraudare sacrilegium est: accepisse pauperibus erogandum, & esurientibus plurimis illud reseruare, vel cautum, vel timidum est, aut quod apertissimi sceleris est, exinde aliquid subtrahere, omnium prædonum crudelitatem superat[c]. Idem, Clericos autem illos conuenit Ecclesiæ stipendiis sustentari, quibus parentum & amicorum nulla suffragantur stipendia. Qui autem bonis parentum & opibus sustentari possunt, si quod pauperum est accipiũt, sacrilegium profectò incurrunt & committunt[d]. Ex his apparet dispensationem facultatum ecclesiasticarum episcoporum arbitrio commissam fuisse. Verùm ob cupiditatem quorundam parum rectè ac sincerè administrantium, canones veteres modum rationémque dispensandi ipsis præscripserunt, nempe vt quatuor partes tam oblationum quàm aliarum quarumcunque obuẽtionum fiant: quarum vna pauperibus distribuatur: altera clericis: tertia in ædificationẽ templi impendatur: quartam episcopus retineat hospitalitatis exercendæ causa[e]. Sed vt est rerum humanarum conditio in eodem statu nunquam permanentium, hæc communium rerum distributio ad extremum antiquata prorsus & sublata est, ac singulis ministeriis certi reditus adiuncti & assignati, quibus ministri tanquam re propria fruantur: eósque ipsi arbitrio suo dispẽsent atque administrẽt

c.c.gloria.12. q. 2.

d. 16.q.1.c. vlt.

e. c. vobis. c. vulteranæ. c. cõcesso.c.quatuor,& sequẽtibus.12.q.2. c. præsulum. 16.q.3.

ſine vllius aut diaconi opera, aut epiſcopi authoritate: & hos reditus miniſteriis attributos hodie vulgò Beneficia appellamus: cuius verbi ſignificatio & origo pleniùs infrà diſcutietur. Quam partem abſtulerint pauperes in hoc, vt ita dicam, familiæ herciſcundæ iudicio, mihi nondum planè compertum eſt, tametſi quid ipſis hîc acciderit, & quàm humaniter accepti ſint, ſatis ſuſpicor. Sed hac de re aliâs erit opportunior dicendi locus.

De vulgari diuiſione bonorum eccleſiaſticorum in temporalia & ſpiritalia. Cap. 2.

Bonorum eccleſiaſticorum quædam temporalia dicuntur: alia verò ſpiritalia. Temporalia vocant prædia illa & poſſeſſiones, quæ ex principum aliorúmque liberalitate obuenerunt. Spiritalia, decimas & alia id genus, quæ à fidelibus, Eccleſię offeruntur. Nam decimas primitiáſque, aut quæ loco primitiarum offerri ſolent, arbitrãtur iuris pontificij doctores diuino iure ſacerdotum & Eccleſię miniſtrorum eſſe, quòd lex Moſaïca eas exolui præcipiat. Itaque res diuinæ dicuntur, quòd eas vnius Dei benignitati, non cuiuſquam hominis munificentiæ acceptas referamus. Sacræ verò & ſpiritales, quòd huiuſmodi oblationes Deo præcipuè conſecrentur, & animæ ſpirituíque noſtro maximè exiſtimentur cõferre. Reliquæ autem poſſeſſiones, quas non à

Deo, sed ab hominibus accepit Ecclesia, prophanæ omníque religione puræ habentur, ideóque temporales vulgò appellatæ sunt. Nam quæ diuina sunt ac spiritalia, eadem perpetua esse & nũquam interitura creduntur: cætera omnia caduca, fluxa & temporaria. Hinc ea videtur fluxisse appellatio: Sed vt ingenuè dicam quod sentio, diuina & sacra aliquãto rectius & significantius appellari posse mihi videntur, quæ spiritalia vocant, vt nõ incommodè sic efferatur diuisio. Bonorum ecclesiasticorum quædam diuina sacráque sunt: alia humana ac prophana. Huius ergo diuisionis, quam iuris pontificij consulti probãt, fundamentum est lex Mosaïca: de quo quid sentiendum sit, viderint alij. Certè si Thomæ aliorúmq; theologorum opinionem sequamur, vereor vt consistere possit[f]. Existimãt enim illi decimas non idcirco deberi sacerdotibus, quòd lege Mosaïca id præcipiatur, cùm ea lege non astringamur, nisi quatenus præceptum aliquod morale iurísque naturalis continet[g]. Naturalis enim lex, quam, vt Paulus ait, gentes habẽt scriptam in cordibus suis, nunquam abrogatur. Itaque quanuis honestum piúmque sit, ac iuri naturæ consentaneum, quo benemerentes de nobis remunerari iubemur, ministros Ecclesiæ & pastores alere ac fouere. Determinatio tamen certæ quantitatis eo nomine præstandæ, puta octauæ vel decimæ partis bonorum, &c. non tam iuris naturalis est, quàm Mosaïci, id est, quod

f. not. in c. in aliquibus de decim.

g. c. translato, de constit.

Deus

Deus per Mosem Iudæis tantùm, non etiam aliis gentibus & populis ad tẽpus constituit. Quæ sententia si vera est, equidem non video cur potius decimæ, quàm alij reditus Ecclesiæ, siue diuini, siue spiritales dici debeant. Verùm vtcunque theologi suam tueantur sententiam, inficiari nemo poterit, vetustissimam esse consuetudinem de soluẽdis decimis in Ecclesia, quam sanctissimi & doctissimi quique veterum maximè comprobarunt atque commendarunt [b].

b. c. reuertimini. c. decimæ. 16. q. 1.

Vnde dicatur beneficium. *Cap. 3.*

De origine facultatum ecclesiasticarum admirabilíque earum incremento, & vt possessiones omnes ac reditus, qui antè communes erãt, diuisi sint, & certis ministeriis assignati, satis demonstrasse videmur superiori capite. Cur autem Beneficium appelletur certa illa redituum portio, quæ cuique ministerio obtigit, videdum est. Nam plerique hanc vocem vt barbaram omnino & ineptam refugiunt, & sacerdotia malunt quam beneficia hos reditus appellare. Verùm, nisi fallor, sacerdotium pro munere ac dignitate magis quàm pro reditu aut obuentione accipi videtur apud Latinos authores. Et constat hæc sacra stipendia non tantùm sacerdotibus, sed aliis etiam ministris cõcedi. Animaduertendum igitur est, moris fuisse veteribus prædia quædam ac possessiones militibus tribuere, vt hoc bene-

ficio deuincti animosiores ad Remp. tutandam redderentur. Id factum ab Alexandro Seuero testis est Lampridius, quem & alij imperatores ante Iustinianũ secuti sunt, vt ex eorum constitutionibus apparet [i]. Meminit & prædiorum huiuscemodi militarium Constãtinus quidam imperator apud Harmenopulum [l], eáque στρατιωτικὰ κτήματα, & στρατιωτικοὺς τόπους vocat. Quibus perquam affinia sunt ea, quæ ob fidem & obsequium fruenda conceduntur, moribus non Longobardorum modò, à quibus hoc prædiorum fruendorum genus manasse ad nos videtur, sed etiam nostris, & omniũ propè totius Europæ populorum ac gentium. Et hæc quidem prædia nõ ineptè beneficia à quibusdam appellata sunt: & beneficiarij qui ea possident. Nam & beneficiariorum militum mentio est apud Cæsarem in Comment. sensu haud omnino dissimili, & apud plerosque alios authores, quorum pura Latináque est oratio. Hunc verò morem qui in rebus prophanis receptus erat, imitati sunt ecclesiastici viri, & prædia possessionésque ob ministeriũ Ecclesiæ singulis ministris adscriptas Beneficia vocauerunt, (quæ vtinam beneficia plerisque hodie non sint) quia post eam, de qua iam diximus, diuisionem hi reditus ecclesiastici magnam cum illis militaribus prophanísque beneficiis affinitatẽ habere credebantur, id quod alio in loco ostensurus sum. Itaque non tantum de ministeriis, sed etiam de beneficiis ecclesiasticis hoc

i. C. de fund. limitro.

l. lib. 1.

hoc noſtrum σύνταγμα inſcribere voluimus, vt veterem ſimul & nouam loquendi cõſuetudinem in Eccleſia titulus indicaret. Nam ita hoc argumentum apud veteres tractatum offendimus, vt miniſterij ferè mentio fiat, non prouẽtus aut ſtipendij alicuius. At poſtquam honos non onus affectari cœpit, & quæſtus eſt habita ratio magis quàm muneris atque officij, vnà cum moribus hominum mutata eſt loquendi ratio. Vt exempli gratia: ſolebant ita diſputare antiquiores, vt quærerent, quis Eccleſię miniſtrum ordinare, & quis ordinari deberet. Recentiorum verò quæſtiones hæ ſunt vulgò vſitatæ, quis beneficium conferre, cui conferri poſſit, &c. Quod igitur primarium ac præcipuũ meritò habebatur quõdam, id nunc acceſſionis cuiuſdam locum vix obtinet. qua in re tanta eſt indignitas, vt eam diſſimulare nemo bonus poſſit. Nam ſi Plinius ſuo tempore conqueſtus eſt ex gemmis confici vaſa in quibus aurum, acceſſio eſſet, cùm gemmæ vaſis aureis accedere ſoleant, quanto iuſtior hac de re futura eſt bonorum virorum querela? Hoc autem ideò hîc adiicere volui, vt oſtenderem veteres canones de miniſteriis loquentes, quanuis ætatem, vt ita dixerim, non ferant, & magna ex parte antiquati ſint, tamẽ ad hanc diſputationem de beneficiis plerũque trahi poſſe. Hinc natæ ſunt illæ theſes: Qui poteſt ordinare, poteſt beneficium conferre. Qui poteſt ordinari, poteſt beneficium capere, & contra: Qui non

poteſt ordinare, non poteſt beneficium conferre. Qui non poteſt ordinari, non poteſt beneficium capere [m]. Ordinationem verò hîc latè accipimus, pro quacunque ad ſacrum miniſterium aliquod, aut munus eccleſiaſticum promotione, vt ante explicatum fuit.

m. gloſ. c. ſi eo tempore de reſcript. in. 6. glo. c. de his. 28. diſtin.

Quid ſit beneficium, beneficij eccleſiaſtici dominium, vſusfructúſue cuius ſit, & an penſiones annuæ atque hoſpitalia, beneficij appellatione contineantur, Cap. 4.

Explicatio verborum qua iam vſi ſumus, ſufficere poſſe videtur iis qui ſimplicitatem amant in iuris interpretatione, attamen vt iis quoque faciamus ſatis qui hac ſimplicitate non contenti ſubtiliorem & accuratiorē interpretationem requirunt, trademus definitionem beneficij, nō perfectam quidem illam fortaſſis, & omnibus Dialecticæ legibus inſeruientem, ſed quæ quantum rei natura patitur, ab earum legum præſcripto non longè recedat. Sit igitur hæc definitio: Beneficiũ eſt res eccleſiaſtica, quæ ſacerdoti vel clerico ob ſacrum miniſterium vtenda imperpetuum concedatur. Cuius definitionis ſingula verba ἀμαθέστερον, vt dicitur καὶ σαφέστερον hîc explicanda ſunt. Ac imprimis dicitur res, quoniam non miniſterium ipſum ſiue officium, ſed commodum potius inde proueniens beneficium appellatur.

pellatur. Proinde is qui dignitate ecclesiastica ornatus est sine reditu ac prouentu, cuiusmodi sunt Archidiaconi quidam, quos imaginarios & honorarios vocare soleo, is beneficiarius dicendus non est. Dicitur ecclesiastica, quòd ea bona Deo & Ecclesiæ dicata cõsecratáque sint, ex quibus huiusmodi reditus constant [n]. Dicitur Sacerdoti, &c. quoniam si quid fruendum concedi soleat laïcis hominibus ex bonis Ecclesiæ, quales sunt ij de quibus diximus X I X. capite primi libri, id beneficium propriè non dicetur. Dicitur ob sacrum ministerium, quia sicut beneficia militaria ac prophana militibus ac prophanis hominibus ob fidem & obsequium dantur, ita hæc sacra beneficia, Deo consecratis ob sacram spiritalémque functionem conceduntur. Itaque hæc beneficia sacra spiritaliáq; quodammodo esse dicuntur, quia tametsi prouentus sacri non sint, sed prophani; tamen sacro ita cohærent muneri, vt separationem nõ recipiant [o]. Nec vlli conceduntur, qui ad munus illud obeundum idoneus non sit, puta sacerdoti aut clerico, vt iam dixi. Nam licet ostiarij, aut acoluthi munus, prophanum fortè quibusdam videri possit: quia sacræ ædis ostia claudere, & alia id genus exequi etiam laïcus potest, idque nos quotidie fieri videmus, & experimur, tamen considerandum est, quod supra admonuimus, clericos eos dici, qui sacris initiati sunt, & ad sacram functionem delecti ac destinati, sed in leuioribus

n. c. res Ecclesiæ. 1. q. 3.

o. c. 1. c. si quis obiecerit. 1. q. 3. c. ad nostrã, de simo. c. vlt. de rescr. in 6.

muneribus institutionis cuiusdam causa adhuc occupantur & exercentur, nec eis assignatur potissimum reditus ecclesiastici, vt ostia claudant, sed vt interim alantur ac instituantur, & sacerdotum episcoporúmque perpetuum extet seminarium. Proinde annonæ siue præbendæ ecclesiasticæ laicis hominibus & in canonicorũ collegium minimè cooptatis solitæ concedi ob nolarum æ̨nearum pulsationem, aut aliud huic simile ministerium, beneficia ecclesiastica propriè non dicuntur, sed abusiuè, & latissima significatione p. Spiritalia autem officia quæ sint, facilè ex his quæ diximus in superiore libro, perspici potest, veluti doctrina Euangelij, administratio sacramentorum, ordinatio ministrorum Ecclesiæ, excommunicatio, absolutio, dedicatio ecclesiarum, & alia id genus quæ episcoporum, presbyterorum, & diaconorum propria sunt q. Et quoties dubitatur an reditus, de quibus hîc loquimur, ad spiritale sacrúmque ministerium constituti destinatiq; sint, necne: quia facti quæstio est magis quàm iuris, vulgò traditum est ad signa, notas & coniecturas recurrendum esse. Itaque si basilica siue ædes sacra, altare, tintinabula, cœmeterium, & alia id genus, in eo de quo quæritur loco, reperiantur, sacrum ac spiritale beneficium esse iudicabimus, nisi contrariũ appareat. Dicitur V tendæ: quia dominium & proprietas clericorum non est, sed quàm diu viuunt, & munere suo funguntur, fructibus perceptis

p. not. in c. cũ M. de Const. & in c. dilecto. de præbẽ.

q. Sel. 1. par. q. 7.

ceptis ad alendum se familiámque suam, vtuntur. Quòd si præter victum vestitúmque necessarium aliquid supersit, id alienare tanquam domini non possunt, sed egentibus erogare debēt, extátque hac de re cōstitutio cuiusdam synodi, quam vir quidam eruditus diram vocat [r]. Cui alia similis reperitur concilij Antiocheni [f]. Contendit enim eos vsumfructum beneficiorū suorum habere, & fructus tāquam stipendium aliquod mercedémq; sui laboris capere. Quod nec ratione, nec æquitate caret. [redacted]. Initio ægrè admodum hoc datum est Ecclesiæ, vt prædia possessionésque sibi relictas aut donatas retineret. Et satis constat ex epistola Hieronymi ad Nepot. legibus Christianorum principum aliquando prohibitum fuisse clericis, ne hæredita-

r. c. episcopus. 10. q. 2.
f. c. episcopus. c. vlt. 12. q. 1.

tes caperent. Nam vt in omni genere mediocritas illa, quam optimus poëta auream vocat, meritò commendatur, ita modus facultatum summopere hîc necessarius est. Bonifacius martyr aliquando interrogatus, an liceret ligneis calicibus in sacris vti, ita respõdisse fertur: Olim aurei sacerdotes ligneis vasis, nũc lignei aureis vtũtur. Haud dubiè sentiens immodicis opibus facilè sacerdotes & gubernatores ecclesiarũ corrumpi [r]. Quæ ratio impulit veteres illos, vt clericis præter victum necessarium nihil permitterẽt ex facultatibus ecclesiasticis sumere, nec puto quicquam salubrius potuisse constitui ad cohibẽdam eorum cupiditatem, & πλεονεξίαν, non quod hæc ad viuum, vt dicitur, resecanda, & summo iure cum eis agendum existimem, quod nec canones exigũt, opinor: sed quia verissimum est illud Satyrici poëtæ: Nemo satis credit tantum delinquere, quantum permittes, adeò indulgent sibi latius ipsi. Legimus in historia tripertita, [s] episcopum quẽdam Constantinop. nomine Chrysanthum, nihil ex reditibus ecclesiasticis capere solitũ fuisse, nisi dominico die panes duos: nec desunt alia huiusmodi exempla in scriptoribus ecclesiasticis: ex quibus apparet quænam fuerit veterum de bonis ecclesiasticis eorúmq; vsu & administratione, sententia. Nec verò dissimile fuit quorũdam politicorum hominum in Rep. iudicium, ídque satis ostendit Anaxander, qui interrogatus cur Spartani pecunias in ærarium publi

r. c. vasa de cõsecr. dist. 1.

s. lib. 11. c. 10.

publicum nõ colligerent, Ne,inquit,earum custodes corrumpantur. Itaque beneficiarios vsuariis magis quàm vsufructuariis cõparandos esse non vno in loco Panormit. docet [v]. Nec vllum arbitror canonem esse,cui repugnet hæc sententia, quanuis ea moribus nostris recepta nõ sit [x]. Dicitur imperpetuum,quia cùm ad tempus minister Ecclesiæ ordinari non possit, necesse est beneficium ipsum, quod ministerio cõiunctum est, perpetuum esse [a]. Nam & de beneficiis militaribus ac prophanis idem cõstitutum est, quibus hæc perquàm vicina similiáque esse iam admonuimus [b]. Excipitur tamen Romanus pontifex, qui velut legibus canonibúsq; solutus beneficia ad tempus conferre posse dicitur [c]. Inde consequitur præfecturas illas monasteriorum, quas vulgò Prioratus claustrales vocant,beneficiis non annumerari quia perpetuæ nõ sunt, sed precariæ tantum ac temporariæ administrationes [d]. Hactenus de diffinitione Beneficij:cuius vt magis elucescat vsus, tractandæ hîc sunt duæ vulgares quæstiones:quarum vna est de Annuis siue pensionibus: altera de hospitalibus ædibus: an scilicet appellatione Beneficij contineantur. Nam contingit aliquando,vt ex reditibus,beneficij certa portio quotannis alicui pendatur authoritate Romani pontificis,vel alterius episcopi ob certas causas,de quibus alibi differemus [e]. Sed huiusmodi pensio,quæ Annuũ genere neutro propriè ac latinè dici posse nobis videtur,

v. in c. vlt. de pecul. cler. & in rep. c. cum esses de testa.

x. glo. pragm. tit. de anna. in verbo. acquisitos.

a. c. 1. de cap. mo. in 6.

b. tit. in quib. caus. feud. amitta. §. vlt. in vsib feudo.

c. not. in c. veniens, de fil. presbyt. c. si gratiosè. de rescrip. in 6.

d. Host. in c. de multa. de præbend. Sel. q. 21. par. 3.

e. c. nisi essét, de præb.

beneficium non est [f]. Cùm enim ob nullum in Ecclesia sacrum ministeriũ constituatur, & non tantùm clerico, sed etiam laïco competere possit, satis perspicuum est definitioni quam tradidimus, non conuenire [g]. Sed de his infrà plenius. Quòd ad secundam quæstionem attinet, sciendum est, studium ingens Christianorum in omnes egenos, debiles, senes, peregrinos ac pupillos semper extitisse, adeò vt omnes passim Ecclesiæ nosocomia sua, xenodochia, brephotrophia, orphanotrophia, gerõtocomia, ptochotrophia haberent: quorum mentio est apud Iustin. [h] Ea omnia nos hodie hospitalia vocare solemus, quæ vox apud veteres Latinos in vsu fuit, pro ea parte domus, quam opulentiores hospitibus aduenientibus instruebant, eáque vtitur noster Vlpianus [i]. Sed quæritur an huiusmodi Hospitalia in numerum beneficiorum referenda sint. Et constat ex diffinitione Beneficij, si ab homine priuato propria authoritate instituta sint, Beneficia non esse: quia res ecclesiasticæ non sunt. Quod si in ea institutione episcopi authoritas interuenerit, ne hoc quidem casu beneficium dici meretur [l], quia eorum redituum procuratio & administratio nõ clericis, sed quibuscunque viris probis & idoneis mãdari solet, qui administrationis suæ rationem exemplo tutorum & curatorum reddere coguntur. Et hæc ita accipienda sunt, nisi ex ipsa institutione, aut vt loquimur, fundatione, contrarium appareat.

f c. quãuis, de præbẽ. in 6. not. in c. ad audiẽtiã, 2. de resc.

g. c. possessiones 16. q. 1. not. in c. præterea 1. & 2. de trãsact. gl. pragm. tit. de collatio §. itẽ quod vniuersitates, in ver. beneficiorum.

h. tit. de episc. & cler. Theodor. lib. 5. eccle. hist. c. 18. Sozome. lib. 6. trip. c. 29.

i. l. si verò, de his qui deiec. vel effud. Vitru. lib. 6.

l. cle. 2. de præbend.

Quod in synodo Viennensi Clemens V. constituit [m]. Nam contingere potest vt beneficium sacerdoti attributum sit, ita vt præter sacerdotalem functionem, onus quoque pauperes alendi subeat. Certè apud Nicephorum in ecclesiastica historia, Euphemij cuiusdam mentio reperitur, qui simul & ptochotrophus & presbyter fuit.

m. cle. quia contingit, de religio. do. l. orphanotrophos. C. de epis. & cler. Fel. in c. de quarta, de prescrip. & c. in nostra, de rescrip.

Beneficiorum diuisio & qualitas.
Caput 5.

Explicata diffinitione, aliquot diuisiones beneficiorum docendæ sunt, ad nostri temporis mores accommodatæ: quarum in forẽsibus controuersiis hodie magnus est vsus. Ac summa quidem diuisio hæc est: Quædam Beneficia titulum habent dignitatis: vt episcopatus, archidiaconatus, &c. Quædam habent curam animarum sine dignitate, vt parœcia. Alia neque dignitatis titulum habent, neque curam animarum, sed simplicia nudáque beneficia sunt. Inter hæc tamen aliqua differentia reperitur. Nam quædam aliquid eminentiæ, ornamenti, & decoris habent, vt canonicorum præbendæ. Quædam infima sunt atque humilia, de quibus omnibus sigillatim hîc differemus.

Quæ sint dignitates ecclesiasticæ, & quot modis accipiantur.
Caput 6.

In rebuſpublicis honores diſtinguũtur à muneribus [n]. Et diffinitur honor, adminiſtratio Reipub.cum dignitatis gradu. Munus verò, adminiſtratio Reip. ſine titulo dignitatis [o]. An autem adminiſtratio dignitatem habeat nécne, ex conſuetudine & hominum exiſtimatione iudicari ſolet [p]. Similiter in rebus eccleſiaſticis quædam adminiſtrationes titulũ dignitatis habent, & Dignitates à põtificibus appellantur [q], ídque ferè accidit quoties adminiſtratio cum iuriſdictione aliqua & poteſtate coniuncta eſt [r]. Sed hæc exẽplis illuſtriora fient. Epiſcopus ſummam in Eccleſia dignitatem habet, & quáuis alius alij præponatur, veluti archiepiſcopus epiſcopo, archiepiſcopo patriarcha, & his omnibus Põtifex, ſiue epiſcopus vrbis Romæ: idem nihilominus ordo horum omnium eſſe dicitur. Vnde omnes epiſcopi, fratres à Põtifice Rom. vocari ſolent [ſ]. Archimãdritæ ſiue cœnobiarchæ, qui & Abbates dicuntur, proximum epiſcopis locum hodie obtinent, quanuis olim, vt ſuprà diximus, omnibus clericis poſtponerẽtur [t]. Archidiaconi quoque, Archipreſbyteri, primicerij dignitatem habent in Eccleſia, eorúmque munus anteà nobis deſcriptum explanatúmq; eſt, de quibus ſpeciales extant tituli lib. 1. Decret. Decani nõ quorum meminit Iuſtinianus, ſed qui vulgò ſic appellantur, hoc tempore, item Præcentores, præpoſiti & cæteri ſimiles, de quorũ officio perſcriptum nihil eſt in põtificio iure, dignitate præditi ſunt,

n. tit. de muneri. & honor.

o. l. honor. de mun. & honor.

p. l. vlti. de mune. & ho.

q. tit. de præben. & dig.

r. gloſ. in c. 1. de conſuet. in 6. Panor. & alij ĩ c. de multa, de præb.

ſ. c. quam graui de crimin. fal.

t. c ſi quis deinceps. 16. q. 7. c. 1. de æta. & qual. c. 2. de iud. vbi not.

si consuetudo ecclesiarum, quæ maximè hîc spectatur, in numerum dignitatũ officia huiusmodi referat. Id quod nominatim de Decano scriptum reliquit Bernardus [v]. Sed notandum est, hæc ministeria, de quibus postremò locuti sumus, propriè & vsitate, dignitates appellari in pontificio iure. Itaque specialius hîc accipitur dignitas, quàm suprà diximus, vt videlicet episcopatum non comprehendat [x]. Quæri solet an præfectus monastici conuentus, qui Prior conuentualis dicitur, aut sodalium mendicantium siue præfectus, siue custos & obseruator, dignitatem habeat. Et receptum est eos habere, quoniã appellatione prælatorum continentur, & iurisdictionem aliquam habent [a]. Idem traditum est de vicario generali, episcopi, non de eo qui extra ciuitatem in aliqua diœcesis regione constituitur, quem foraneum vocant [b]. His exceptis nullus clericus in Ecclesia dignitatem habere dicitur, nisi generaliter hoc verbum accipias. Nam adeò latè patet aliquando huius verbi significatio, vt omnes clerici dignitatem habere dicantur [c]. Atque hinc colligi potest, triplicem huius vocis significationem esse. Nam imprimis generaliter omnem gradum ecclesiasticũ significat. II. Omnem administrationem, cum qua coniuncta est iurisdictio. III. Archidiaconatum, & alia huiusmodi officia, de quibus iam diximus. Hinc existit quæstio, cùm sit tam varia huius vocabuli significatio, quo sensu accipi debeat. Sed

v. in c. ex parte, de cler. non resid.

x. c. dilectus, de conc. præb.

a. not. in c. edoceri, de rescr. cle. 1 eo. titu. glos. in cle. dudũ, de sepult. Fel. in c. insuper, de testib.

b. not in cle. etsi principalis, de rescrip.

c. c. denique 4. distin. c. reperiuntur, 1. q. 1. c. si quis post. 51. dist.

ex locis communibus de interpretatione definiri poteſt, ac imprimis ſubiecta materia, & mens diſponentis ſpectari debet. Itaque in materia odioſa, quæ interpretatione adiuuari non debet, ſed potius reſtringi appellatione dignitatis, non continetur epiſcopatus, veluti ſi de gratia legis, ſiue canonis facienda agatur [d].

d. Panor. in c. cũ Vinton. de elect. Sel. in 1. par. q. 3.

De curatione animorum. Cap. 7.

Ordo poſtulat vt de beneficiis, quæ propter curam animorum dantur abſque vllo dignitatis titulo, aliquid dicamus. Hæc autẽ beneficia habere dicuntur presbyteri, quibus Eccleſia aliqua parochialis curanda regendáque committitur. Nam ea diœceſeos pars, cuius curationem habent ſinguli presbyteri ſub epiſcopo parochia, aut fortaſſe rectius parœcia appellatur [e]. Budæus noſter iamdudum admonuit hæc aliter latinè exprimi poſſe, vt curia dicatur, quam nos parochiam vocamus. Curiales verò parochiani ipſi, & Curio presbyter, qui parochianorum curationẽm ac gubernationem habet. Non me latet parochiam vſurpari pro tota diœceſi epiſcopi, quæ multas complectitur eccleſias [f]. Sed hîc aliter accipitur. Cura autem presbyteri, ſiue Curionis in ligatione animarum, vt ſcriptura loquitur, & earũ abſolutione præcipuè verſatur. Sicut enim noxios à ſacra communione arcet, ita veniam poſcentes abſoluit, vt ſuprà docuimus. Itaque iuriſdi-

e. c. omnes baſilicæ, c. nullus, 16. q. 7

f. c. bonæ rei, 12. q. 2. c. apoſtolicæ, de donatio.

iurisdictionem quandam spiritalem exercet, quæ pœnitentialis fori potestas vulgò dicitur. Sunt & alij qui disciplinam & contentiosam exercent iurisdictionem, & causas forenses iudicant, quæ iudicia ad Ecclesiam aliquando pertinere supra admonuimus. Et quia spiritalis est ea iurisdictio, eam exercens dicitur etiam curam animarum habere, quanuis fortè nulli curiæ seu parœciæ præfectus sit[g].

g. Innocēt. in c. cum satis, de off. archid. c. dudū, 2. de elect. extr. execrabilis. ad finem de præb.

Simplicia beneficia quæ sint, & præbendarum vocabulo quid significetur.
Cap. 8.

Inter beneficia simplicia, quæ nec titulum dignitatis habent, nec curam animorum, primum gradum tenent canonicorum præbendæ. Nam ea maioris cuiusdam dignationis splendorísque existimantur, quàm cætera, propter ius suffragij, quod habent in collegio honoratissimo, adeò vt separatim de his tractare commodius videatur[h]. Præbenda autem vulgò dicitur annona quædam sodalibus siue canonicis alicuius Ecclesiæ in compensationem ministerij sui pręstari solita[i]. Vtitúrque hoc verbo Cassiodorus[l]. Præbenda aliquanto rectius & latinius πλατωτικῶς quis vocauerit, exemplo veterum linguæ Latinæ scriptorum, à quibus eam vocem vsurpatam esse animaduertimus[m]. Sed & canon ea quoq; præstatio dici poterit, vt antè diximus. Huiusmodi

h. Panor. in c. vlt. de præbē.
i. c. si monachus. 16. q. 1.
l. lib. 5. variarū, in epistola ad Ampeliū quēdam scripta.
m. l. inuiti, de test. Gel. lib. 5. c. 4.

autem annonæ siue præbenda, ideò sacra spiritaliáque existimantur [n], quòd sodalibus tantùm siue canonicis Ecclesiæ dicata sint, quos sacris initiatos esse necesse est: quorúmque sacra spiritalísque functio habetur, quanuis animarum curationem, quam olim habebant, nũc deseruerint [o]. Nihil tamen prohibet ex reditibus Ecclesiæ cõmunibus partem aliquam, quæ canonicis adscripta nõ sit, laïcis hominibus vt laboris industriæque suæ mercedem largiri, vt puta æditui, aut iis quibus cãpanæ tinnitus cura mãdatur. Quod genus erogationis per me licet vt præbenda siue præbendam quisquis voluerit appellet, sed quia nihil sacri spiritalísque habet, multum differt ab ea, de qua hîc differitur, quam muneri sacro spiritalíque dicatam esse dicimus [p]. Et quia Canonicorum corpus & sodalitium ex variis Ecclesiæ ministris conflatum est, quorum aliqui sacerdotes sunt, alij inferiorum ordinum clerici: item alij doctores Theologiæ, alij magistri & professores literarum, magna hinc præbendarum diuersitas nata est. Nam quædam sacerdotales dicuntur, quarum nemo capax est, nisi sacerdos: aliæ inferiorum ordinum clericis conferri possunt, & hæc varietas in quibusdam ecclesiis obseruatur [q]. Præterea quædam Theologales sunt appellatæ, quæ Theologiæ doctoribus tantùm in cathedralibus ecclesiis assignantur. Sunt & magistrales dictæ, quæ literarum magistris & præceptoribus attribuuntur [r]. Sed hæc omnia accuratius

n. c. dilecto, de præbend.

o. c. 2. de institutio.

p. not. in c. cũ M. de constitutio.

q. c. cui de nõ sacerdotali. c. ei cui de præbend. in 6.

r. c. quia nonnullis, de magn. & in pragm. sanct.

ratius infrà disputabuntur. Ex iam dictis facilè apparet, quænam sint reliqua beneficia, quæ simplicia appellantur. Nam ideò simplicia dicũtur, quia beneficia tantum sunt, nec eis vlla qualitas inest, ex iis quas supra commemorauimus. Quoties igitur beneficium tale est, vt beneficiarius curam alterius non habeat, sed aliter diuinæ rei incumbendo, munere suo defungatur, simplex beneficium vocari solet. Exempla passim obuia sunt.

Beneficiorum diuisio in regularia & sæcularia. Cap. 9.

Secunda diuisio beneficiorum hæc est, cuius explicatio ex iis quæ superiore libro disseruimus de monachis, omnino pendet. Beneficiorum quædam Regularia dicuntur: alia verò sæcularia. Regularia sunt, quæ monachis & regularibus tantum acquiri possunt. Sæcularia, quæ clericis etiam sæcularibus, id est, monastico voto reguláque non obstrictis. Cuiusmodi censenda sunt omnia beneficia, nisi contrarium ostendatur. Nam si constet ita institutam fuisse ecclesiã, vt à monachis siue regularibus gubernetur, Regulare beneficium dicendum erit [f]. Verùm spatio temporis, nempe X L. annorum, status beneficij potest mutari, vt ex regulari sæculare, aut contra ex sæculari regulare fiat [r].

[f] glos. prag. tit. de collatio. § itẽ quod ad dictas. t. c. cùm de beneficio, de præben. in 6. cle. 1. de sup. neg. prælato.

LIBER TERTIVS, DE HIS QVI POSSVNT BENEFICIA CONFERRE.

ARGVMENTVM.

Post diffinitiones diuisionésque beneficiorum ecclesiasticorum, proximus locus est de iis, qui beneficia cõferre ac distribuere possunt. Et quia frequentes de ea re incidunt controuersiæ, propterea quod varij nõ solùm sacerdotes, pontifices, episcopi, antistites, sed alij etiam prophani homines hoc ius vt fructuosum valde, ne quæstuosum dicam, certatim sibi vendicent, hic locus separatim hic tractandus fuit.

Quorum beneficiorum distributionem habeat Romanus Pontifex, & quemadmodum is ordinari eligique debeat. Cap. I.

DE HIS qui beneficia conferre possunt tractaturi à Põtifice Romano incipiemus, qui primus episcoporum, primámq; sedem occupare dicitur. Et huius quidẽ disputationis nostrę duę sunt præcipuæ quęstiones. Vna de potestate Romani episcopi

episcopi in beneficia & ministeria Ecclesiæ. Altera de promotione ipsius atque ordinatione. Quod ad primũ attinet, sciendũ est eum priscis temporibus nullum ius nullámque potestatẽ ordinandorum sacerdotum aut clericorum extra propriam diœcesin sibi vindicasse. Nam veteribus canonibus episcopus à metropolitano & aliis qui sunt in prouincia episcopis, iubetur ordinari electione cleri, ac plebis cõsensu hanc ordinationẽ antecedente [a]. Cæteri verò clerici ab episcopo suo ordinãtur, nõ à Romano episcopo, sed cum assensu plebis & ciuium, vt de episcopo iam dictum est [b]. Cùm ergo pontifex Romanus secundum antiquos canones in alienis ecclesiis neminem ordinare, id est, ad ministeriũ Ecclesiæ promouere possit, satis perspicuum est ex his, quæ secundi libri cap. III. diximus, ecclesiastica beneficia totius orbis ab eo conferri nõ posse. Nec verò dubium est, quin vetustiores sanctioresque vrbis Romæ episcopi sede Ecclesiáque propria contenti, reliquis episcopis ecclesiarum ipsis commissarum liberam administrationẽ reliquerint, quasi vrbis vnius magis quàm orbis episcopi, vt antè annotauimus. Quæ ratio fortè episcopum nescio quem mouit, cuius meminit Æmylius [c], vt paulò liberius Gregorio vndecimo pontifici Romano responderet. Cùm enim Gregorius tum Auenione sedens, ab eo sciscitaretur, cur sedem suam non inuiseret: Si quis, inquit, te roget cur vrbem tuam Romam tãdiu ab

a. 62.63.64. 66. dist.

b. 67. dist.

c. li. 9. de reb. gest. Fran.

episcopis suis desertam non adeas, multò minus habeas quod respõsurus sis quàm ego. Posteriores verò pontifices sese intra hos fines non continuerunt, sed velut domini regésque omnia pro potestate agere, ac vniuersalis Ecclesiæ gubernationem sibi arrogare non dubitarunt. Itaque dicitur Pontifex Romanus plenam, liberam, nullísque legum vinculis adstrictam dispositionem omnium beneficiorum habere, & cum omnibus episcopis quoties ei libuerit concurrere, eósque omnes præuenire vacuum beneficium conferẽdo, & anteuertere posse, ídque constitutionibus aliquot expressum est [d]. Quæ quidem ipsæ satis tolerabiles essent, si nihil grauius inde consecutum fuisset. Non enim facilis erat Romanis põtificibus in tot prouinciis, quot habet Christianus orbis longissimè ab vrbe Roma distantes, ea præuentio & occupatio. Ideóque nõ multum incommodi seu publicè, seu priuatim, poterat afferre. Verùm hac via patefacta, mox ratio excogitata est aliquanto certior & expeditior, qua cæteris episcopis conferendorum beneficiorum facultatem adimerent. Inualuit enim mos, antiquis omnino incognitus, diplomatum expediendorum, quibus beneficia nondum vacantia mandantur certis personis conferri, cùm ea vacare contigerit. Gratiæ expectatiuæ vulgò dicuntur, & mandata de prouidendo, de quibus infra. Hæc de priore quæstione. Nunc de Romani episcopi ordinatione tractandum est, quæ quidem

d. c. cũcta per mundum. 11. q. 3. c. proposuit, de conc. præb. c. ad honorẽ, de auth. & vsu pal. c. 2. c. dudũ, de præb. in 6. cle. 1. vt lite pend. glos. pragm. tit. de electio. in verb. reseruationes.

quidem olim à cæterorum episcoporum electione non multum differebat. Vicini etenim episcopi, qui Cardinales dicebantur, clericis cardinalibus Romanæ Ecclesiæ conuocatis, de ordinatione cum eis tractabant ac deliberabant. Deinde requisito non solùm reliqui cleri, sed etiam populi consensu, Pontifex ab ipsis ordinabatur & consecrabatur, vt sexta Synodus statuit [e]. Quòd si diuersa fortè essent suffragia, vincebat sententia plurimorum [f]. Eligebatur verò presbyter, aut diaconus Ecclesiæ Romanæ, qui per omnes gradus inferiores ascenderat [g]. Aliarum ecclesiarum episcopi etiam Cardinales ideò non eligebantur, opinor, quia vetitum erat canonibus ne episcopus vnius Ecclesiæ ad aliam transiret. Quoniam autem multitudinis cõsensus videbatur necessarius, par erat & principis voluntatem non negligi: & eò magis quòd ad compescendam furentis plerũque populi temeritatem, eius authoritas ac maiestas plurimũ valeret. Itaque sine Imperatoris Romani consensu & authoritate non solebat antiquitus Romæ pontifex ordinari [h]. Eadémq; ferè potestate singuli reges in ecclesias regni sui vtebantur [i]. Sed non ideò ius eligendi clero ademptum erat. Verùm posteà Carolo Magno & Othoni imperatoribus, vltrò ius eligẽdi pontificis Romani omnino concessum ac permissum est [l]. Quod cùm videretur cleri populíq; Romani libertatem infringere, tandem instantibus Romanis ponti-

e. c. in nomine domini, 23 distinct.
f. c. si trãsitus. 79. dist.
g. c. nullus. 79. dist.
h. c. Agatho. c. vota. c. quia sancta. 63. distinct.
i. c. cum lõgè, 63. dist.
l. c. Adrianus. c. in synodo. 63. dist.

ficibus, sese non amplius eo iure vsuros confirmarunt atque iurarunt m. Forma autem iurisiurandi, quæ apud Gratianum hodie legitur, authoritatem & consensum imperatoris, qui antè adhibebatur, ipsi fortassis nō aufert, sed plenam illam potestatem arbitrio suo eligendi, quæ Carolo concessa fuerat. Qua tamen in re amplius deliberandum est n. Hæc ferè ex Gratiano decerpsimus, quibus posteriores aliquot constitutiones Romanorum pontificum addendæ sunt. Vna est Alexandri tertij: in qua id præcipuum reperitur, quòd electionem à duabus partibus Cardinalium fieri necesse est, cùm antea maioris partis sententia sufficeret o. Altera est Gregorij decimi in concilio Lugdunensi, quæ formam electionis præscribit: & disertè ea cautum est, Cardinales absentes decem dierum spatio tantummodo expectandos esse p. Tertia est Clementis quinti in concilio Viennensi edita, quæ pauca Gregorianæ addidit constitutioni, non multum digna quæ hîc referantur q.

m. c. ego Ludouicus, cū c. seque. 63. dist.

n. c. cū Adrianus. 63. dist.

o. c. licet, de electio.

p. c. vbi periculū, de elect. in 6.

q. cle. ne Romani, de electio.

An concilium œcumenicum beneficia conferat, & an ei subsit Romanus pontifex. Cap. 2.

Tractatur quæstio, an synodus œcumenica, siue vt loquimur, cōcilium vniuersale Ecclesiæ, beneficia possit conferre. Quæstionem facit, quòd pontifex Romanus, cui hoc ius competit,

petit, ſubeſſe dicitur concilio, & eo inferior eſſe: Quod an verum ſit, ante omnia diſcutiendum eſt: Et videtur hoc imprimis iuri diuino conſentaneum eſſe, vt Eccleſia quam repreſentat ſynodus, poteſtatem omnimodam habeat, vtq; pontifex ſe ei ſubiectũ agnoſcat. Non enim vni Petro, cuius dicitur ſucceſſor Pontifex Romanus, data eſt à Chriſto poteſtas ligandi & ſoluendi, ſed toti Eccleſiæ [a]. Quanquam inficias non eo cæteris apoſtolis eum præpoſitum fuiſſe. Hinc, temporibus apoſtolorum quoties ordinandus fuit aliquis, ſiue epiſcopus, ſiue diaconus: vel aliquid decernẽdum, quod ad Eccleſiam pertineret, nunquam id ſibi ſumpſit Petrus, ſed toti Eccleſiæ permiſit. Illud fuit in eo pręcipuum, quòd cæteros conuocare tanquam princeps apoſtolorum, & de his quæ agenda forent, apud eos orationem habere ſolitus fuit [b]. Sicut hodie apud nos curiæ parlamentalis præſes Senatum cogit, primus in Senatu, cùm opus eſt, verba facit, multáque alia exequitur, quæ præſtãtiam quandam perſonæ quam gerit facilè oſtendant. Non ideò tamen maior aut ſuperior tota curia eſt, nec poteſtatem in vniuerſos Senatores, aut contra eorum iudicia quicquam decernendi habet: quinimo ipſius curiæ, cuius caput eſſe præſes dicitur, de controuerſiis omnibus iudicium eſt, non præſidis. Adde quod curia in ipſum, ſi res exigat, vt in quemuis aliũ ius dicit, & animaduertit. Et hæc quidem olim ita ſe habuerũt. Verùm

a. *Matth.* 18. *c. quodcũque.* 24. q. 1.

b. *Acto. cap.* 1. 6. 15.

nescio quo modo tandē factum est, vt summum in omnes Christianos imperiū vni sit tributum, vtque legibus omnibus, canonibúsque synodalibus imperatorum exemplo solutus sit. Nam Paschalis decretali epistola cautum expressúmque est, nulla concilia Romanæ Ecclesiæ legem præfigere posse [c], & in decretis quibusdam synodalibus Romani pontificis excepta reperitur authoritas [d]. Quæ varietas diu magnam in Ecclesia perturbationem dissensionémq́, peperit [e]. Sed Constantiensis synodus hanc dirimere voluit controuersiam, statuítq; in iis, quæ ad fidem religionémque pertinent, aut Ecclesiæ tam in capite quàm in membris constitutionem & reformationem, cōcilio pontificem subesse, eíque obtemperare oportere. Id quod veteribus quibusdam canonibus satis conuenit [f], & synodo Basiliensi posteà confirmatum est [g]. Vt igitur ad propositam quæstionem redeamus, nec ius quo nunc vtimur, nec mores, qui vt Plautus ait, optimas leges perducunt aliquando in potestatem suam, videntur permittere, vt synodus vniuersalis beneficiorum conferendorum potestatem sibi vindicet, cùm episcopatus distincti sint, & certis personis hæc potestas attributa. Nec veterum exemplo carere videtur vsquequaque hæc sentētia, cùm Theodoritus scribat [h], Nectarium in concilio generali episcopum Constantinop. ordinatum fuisse, sed non sine clericorum omnium ciuiúmque approbatione. Ac tametsi non inuitus

c. c significasti. de electio.

d. c. ideo. 25. q. 1.

e. Panormit. in prima suarum quæstionum, & in tractatu de concil. Basil.

f. c. Anastasius. 19. dist. c. si papa. 40. distinct.

g. tit. de po. sa. con. in prag.

h. lib. 5. c. 9.

inuitus fatear authoritate Romani pontificis synodum conuocari [i],quod ex Eusebio, Socrate, Theodorito cæterísque scriptoribus ecclesiasticis discere licet, id tamen parum ad rem pertinere existimo, multúmque ab iis dissentio, qui in eo firmamentum suæ opinionis constituunt. Non enim hîc quærimus an pontificis totiúsque synodi cõsensu facta collatio valeat nécne,quod indubitatum est, sed an quod synodus de ea re decreuerit, vel maior pars synodi etiam dissentiente pontifice ratum sit.

i. c.multis,17 distinct.

De legato Romani pontificis. Cap. 3.

Quãuis Romanus pontifex, vt iam diximus, concurrat cum omnibus ordinariis in beneficiorum collatione,legatus tamen ipsius in prouincia sibi commissa eodem iure non vtitur,nisi sit Cardinalis. Nam si põtifex ex collegio cardinalium aliquem sibi legauerit,qui vulgò legatus à latere dicitur, hoc præuentionis siue occupationis ius ei competit [k]. Potest & beneficia nondum vacantia reseruare certæ persónæ, ita vt secuta, deinde vacatione ordinarius ea conferre non possit [l]. Ad beneficia tamen vacatura ius concedere ei non licet [m]. Nam mandata quibus hoc ius tribuitur, odiosiora sunt reseruationibus, & maiorem captandæ mortis alienæ occasionem præbent. Reseruatio enim non impedit, quo minus vacans posteà beneficium,

k. c.1.de offic.leg.in 6.

l. c.præsenti, de off.lega.in 6.

m. c.dilectus, de præben.

ab eo qui reseruauit, cuiuis pro ipsius arbitrio conferatur [n]. Sed notandum est beneficia quædam esse, in quæ legatus, quanuis Cardinalis sit, nullum ius habet: cuiusmodi sunt ampliora beneficia ac dignitates, de quibus in quadam constitutione loquitur Bonifacius [o]. Item beneficia ad patroni laïci præsentationem spectantia [p]. Nam patroni clerici alia causa est [q], vt suo loco demonstrabimus.

n. glos. in c. 1. de offi. leg. in 6.
o. c. de liberatione, de offic. lega. in 6.
p. c. cũ dilectus, de iur. patro.
q. c. dilectus, de off. lega. in antiq.

De episcopis cæterisque, qui ordinarij collatores dicuntur. Cap. 4.

Beneficiorum collatio nõ nisi extra ordinem Romano pontifici competit, vt iam diximus. Nunc videndum de iis, qui ordinario quodam iure beneficia conferre possunt. Qua in re sic distinguendum videtur. Quoties vacat episcopalis sedes, collegium eius Ecclesiæ futurum episcopum eligit [a]; quam electionem confirmat Metropolitanus [b]. Idem obseruatur in Metropolitani ipsius electione, quem ab vniuersis collegis electum confirmat Patriarcha, sicut & Patriarchã ipsum confirmat pontifex Romanus [c]. Non dissimilis est causa abbatis. Is enim à monachis eligi [d], & ab episcopo confirmari solet [e]. Præbendas autem Ecclesiæ cathedralis, ac dignitates eiusdem receptius est ab episcopo conferri, sed totius collegij ecclesiastici cõsensu accedente, nisi consuetudo contraria ostendatur [f].

a. c. 1. de elec.
b. c. cùm dilectus, de ele.
c. antiqua, de priuileg.
d. c. vlt. 16. q. 7. c. abbatem, 18. q. 2.
e. c. 2. 18. q. 2.
f. c. ea noscitur de his quæ fiunt à præla. not. in c. cum ecclesia Vulterana, de electio.

In ecclesiis verò inferioribus, quæ collegij nomine & titulo insignitæ sunt, præsentatio quidem ad prælatum collegiúmque ipsius Ecclesiæ pertinet, sed episcopi tanquam superioris est institutio[g]. Cætera beneficia quæ nomine collegij non censentur, confert episcopus: sed in hac collatione, cleri collegiíque consensus siue cōsilium requiritur[h]. Et notandum est simul atque quis electus est & cōfirmatus, ius beneficiorum conferendorum ei competere, licet nondum consecratus sit[i]. Quod adeò verum est, vt ne inductio quidem vlla in possessionem sit necessaria, nisi beneficium ab alio prius occupatum sit[k]. Sed & sine confirmatione vlla interdū hoc iure vti potest: veluti si episcopus aliquis cis Alpes electus sit, cuius confirmatio à Romano pontifice pendeat. Nam interim ei deneganda non est administratio, si totius collegij suffragia meruerit[l]. Item Antistita monialium post electionē statim administrare īcipit[m]. De fiduciariis antistitibus, id est, quibus velut fiducia contracta, commendātur Ecclesiæ moribus nostris, lib. V. dicemus.

g. c. nullus. 16 q. 7. not. in d. c. cū ecclesia.

h. c. nouit. c. quanto, de his quæ fiunt à præla.

i. c. nosti. c. transmissam.

k. c. qualiter, de elect. c. auaritiæ. eod. tit. in 6.

l. c. eum qui, de præb. in 6.

l. c. nihil, de electio.

m. c. indemnitatibus. §. si verò, de elect. in 6.

De curatore dato episcopo, quem vulgò coadiutorem appellamus. Cap. 5.

Cùm episcopus ob morbum animi vel corporis aliámve huiusmodi causam fungi munere suo non potest, durum inhumanúmque visum est, eum episcopatu suo deiicere, sed ne Ecclesia

paſtore deſtituta maneat, datur ei adiutor atque diſpẽſator rerum eccleſiaſticarum, quem nos & curatorem poſſumus appellare: qua de re multa leguntur apud Gratianum [n]. Huius rei exẽplum eſt apud Euſebium [o] de Alexandro, qui adiutor datus eſt Narciſſo Hieroſolymorum epiſcopo, quòd is iam ſenio fractus pontificis munia obire non poſſit, Et conuenit inter omnes, ſi quaſi non ſanæ mẽtis homini datus ſit huiuſmodi curator, eum poſſe beneficia conferre, quia plenam adminiſtrationem habet [p]. & incertum eſt, an & quando epiſcopus ad ſanitatem mẽtis reuerſurus ſit [q]. Si verò propter ſenium vel morbum corporis, qui vſque ad animum non penetret, datus fuerit curator, crebrior opinio eſt, collationem beneficiorum nihilominus ad epiſcopum ipſum pertinere [r]: idque exemplo minoris, qui ſine authoritate ſui curatoris contrahit matrimonium [ſ]. Sed mihi videtur alia cauſa eſſe matrimonij quàm beneficiorum collationis. Nam curator minoris rerum ipſius tantùm adminiſtrationem habet, non etiam perſonæ: itaque mirum non eſt, ſi in nuptiis contrahendis minimè requiratur eius conſenſus. Cùm autem generaliter datur hîc curator, rerum eccleſiaſticarum diſpenſatiõnẽ ſiue adminiſtrationem habet [t]. Itaque non video cur beneficiorum conferendorum facultas hac generali conceſſione non contineatur. Fateor tamen hoc caſu æquum eſſe ita curatorem dari ab initio, vt epiſcopo libera

n. 7. q. 1.
o. lib. 6. eccleſ. hiſto. c. 9.
p. l. inter bonorum, de ad mi. tut.
q. l. ambiguitatem. C. de vſufr.
r. glo. pragm. tit. de collat.
ſ. l. in copulandis. C. de nup.
t. c. quanuis. 7. q. 1.

bera conferendorum beneficiorum facultas relinquatur: aliáque huiusmodi salua ei maneant, quorum executionem morbus senectúsve non impedit. Sed de his alibi copiosius [v].

De collegio ecclesiastico vacante sede episcopali. Cap. 6.

Paulo antè diximus collationem beneficiorum iure quodam ordinario ad episcopum spectare, nisi mentis compos non fuerit, &c. Nunc quæritur mortuo episcopo, & vacante sede episcopali, quis possit beneficia cõferre. Et iure cautum est collegiũ ipsius Ecclesiæ, quod vulgò Capitulum appellatur, interim conferre non posse, sed collationem futuro episcopo integrá relinquere debere [a]. Quod est accipiendum, nisi collatio ad collegium ipsum cum episcopo cõmuniter pertineat. Hæc enim communio efficit, vt deficiente vno, potestas conferendi ad alterum deuoluatur [b]. Potest sanè collegium electiones cõfirmare, & præsentatos à patronis instituere [c], quoniam ea res futuro successori non adeò grauis est, vt beneficiorũ collatio. Nam tametsi beneficia principaliter conferantur, vt ecclesiis cõsulatur, non personis: tamen episcopus cui vult gratificatur conferendo, & ita viros probos sibi conciliat, ac deuinctos reddit, adeò vt collatio beneficiorum in fructibus ipsius episcopatus numerari soleat [d]. Receptum quoque est interim

v. tit de cler. ægrot. in 6. c. gradi, de sup. neg. prælat. in 6. c. is cui. de elect. in 6. c. venerabili, de offi. deleg. in antiq.

a. c. 1. ne sede vac.

b. eo. tit. in 6. c. c. cum olim, de maio. & ob.

d. not. in d. c. cum olim.

dum vacat epiſcopatus,licere collegio Eccleſiã commendare,& viro idoneo adminiſtrationem concedere,donec eligendus epiſcopus miniſtrũ paſtorémq; ei præfecerit[e]. Illud animaduertendum eſt quãuis collegium eccleſiaſticum beneficia non conferat, ea tamen quæ iuriſdictionis ſunt, expedire & exequi poſſe[f].

e. not. in d.c. cum olim, & c.bonæ, de appel.

f. tit. de maio. & ob. in 6. not. in d.c.cũ olim.

De propontifice, qui Vicarius appellatur. Cap. 7.

Certi iuris eſt vicarium generalem epiſcopi beneficiorum conferendorum ius nõ habere[g]. Poteſt tamen ſpecialiter ea facultas ei cõcedi ab epiſcopo, nec cuiquam alij qui vicarius generalis non ſit[h]. Quo caſu beneficia vacãtia quibuſcunque perſonis idoneis rectè confert, præterquam ipſi epiſcopo, cuius vice fungitur[i]. Cùm enim vna & eadem perſona eſſe intelligãtur, inter dantem ac recipientem beneficiũ nihil intereſſet, quod abſurdũ videtur[l]. Verùm ſi vicarius, qui poteſtatem ſubſtituẽdi ab epiſcopo accepit, aliquem ſibi ſubſtituerit, non prohibetur ſubſtitutus vicario beneficium conferre, cùm ab epiſcopo magis quàm à vicario ſubſtitutus intelligatur[m]. Quanuis autem beneficia non conferat vicarius generalis, confirmare tamen electos & præſentatos à patronis inſtituere poſſe creditur.[n] Tractari ſolet an epiſcopus vicario ſuo certi tãtum beneficij conferendi facultatem concedere poſſit. Quod dubitationem non habet, ſi de beneficio

g. c. vlt. de off. vica.

h. not. in d.c. vlt. c. de liberatione. §. vlt. de offi. lega. in 6. c. ſtatutum, de præb. eo. lib.

i. c. 2. de conſ. in 6.

l. c. vlt. de inſt.

m. l. item eorum. ff. quod cum vni. vo.

n. c. ex frequẽtib. de inſtit. c. dilecto, de præb.

neficio iam vacante loquamur. Sed si nondũ vacet beneficium, vulgò traditum est hanc facultatem ne vicario quidem cõcedi posse [o], ne fraus fiat Lateranensi concilio, quo beneficiorum nõdum vacantium collatio tanquam inducens votum captandæ mortis alienæ prohibetur [p].

o. c. cõstitutus, de conc. præb.

p. c. nulla, de conc. præb.

De conductore. Cap. 8.

Conductor redituum obuentionúmque episcopalium, an possit beneficia conferre quæsitũ est. Solent enim antistites nostri temporis nouo more ac veteribus incognito, muneris sui vacatione impetrata, ecclesiarum sibi creditarum reditus omnes fruendos locare, vt lib. VIII. dicemus. Et videtur non posse, cùm id ne vicario quidem ipsi liceat, vt suprà diximus. Ius tamen præsentandi habet, vt ex Alexãdri rescripto colligitur, quod nõnulli interpretatione ita restringunt, vt de conductione ad non modicum tempus facta intelligatur [q].

q. c. ex literis, de iure patro.

De possessore. Cap. 9.

Qui ius non habet conferendi beneficia, si bonæ fidei possessor sit, nihilominus conferre potest. Quod adeò verum est, vt ea collatio proprietarij ipsius collatione prior habeatur [a]. Nam collatio beneficiorũ, vt antè admonuimus, fructuum pars esse intelligitur: & constat bonæ fi-

a. c. cũ olim, de cau. poss. c. querelam, de elect. c. cõsultationibus, de iure patro.

dei possessorem fructus consumptos lucrari [b]. Proinde si malæ fidei possessor contulerit beneficium, irrita est ea collatio. Et quorundam sententia est, hoc casu collationem à proprietario, qui non possidet, factam valere. Sed opinio contraria verior est, cùm propria authoritate inuasorem spoliare non debuerit [c].

b. §. si quis à non domino, inst. de re diuis. c. grauis, de redit. spol.

c. c. in literis, de rest. spo. Panor. in d. c. cōsultationib.

Sequestrum beneficia conferre posse: & obiter explicati duo loci, qui inuicem pugnare videbãtur, Iuliani scilicet & Florentini iureconsultorum, aduersus aliorum sententiam. Cap. 10.

Quæstio est cõtrouersi iuris, an sequester beneficia conferre possit. Sequestrem vocamus eũ apud quem res controuersa deponitur, vt finita lite & controuersia, restituatur victori [d]. Et probabilior mihi videtur eorum opinio, qui existimant eum conferendi ius habere [e], nō quòd possideat: nam & possessor esse, & non esse potest. Qua de re magna est inter iuris Doctores contentio, nec satis conuenit quando possidere dicendus sit. Ego autem ita sentio, si ea mente sequestratio fiat, vt ipsa possessio, de qua existit cōtrouersia, dimittatur, sequestrem possidere, aliàs custodiam rei tantum ei commissam videri. Sed si incertum sit, qua mente id factum fuerit, possessionem in eum translatam minimè interpretabimur: id quod ex Iuliani verbis apertissimè colligitur [f]. Nec me mouet quod Florẽtinus scribit

d. l. sequester, de verb. sig. l. ei apud quem l. proprie. l. licet, de pos.

e. Innocent. in c. examinata, de iud. Fel. in c. cũ Bertoldus, de re iud.

f. l. interesse, de acquiren. poss.

bit[g], Rei depositæ proprietas apud deponentem manet, sed & possessio, nisi apud sequestrum deposita est. Nam tunc demum sequester possidet, &c. Quibus verbis significare videtur sequestrũ semper possidere, quanuis depositarius non possideat. Hæc enim verba nõ rectè meo iudicio ab interpretibus vulgò accipiuntur, sed mihi videtur is sensus esse, rei depositæ possessionem apud deponentem manere, nisi ipsa possessio deposita est, id est, nisi res animo dimittẽdæ possessionis tradita est, vt Iulianus ait[h]. Nam deponere verbum, dimittere significat, vnde imperiũ deponere, magistratum deponere, & similes locutiones. Et Vlpianus cap. 34. de acquiren. poss. deponere possessionem dixit eodẽ sensu: Animo, inquit, deponere & mutare possessionẽ nos posse Celsus & Marcellus scribũt. Cui interpretationi mirum in modum congruunt & sequẽtia eiusdem Florentini verba: Nam tunc demum sequester possidet, id est, eo tãtum casu possidet sequester, cum possessio apud ipsum dimissa depositáque est. Et subiicitur ratio. Id enim agitur ea depositione, vt neutrius interim possessionis tẽpus procedat. Dixerit aliquis: Nihil ergo opus erat sequestri mentionẽ facere, sed generaliter excipere sufficiebat, nisi deposita est possessio id est, dimissa. Respondeo sequestri mentionẽ ideò factã esse à Florẽt. quòd penes depositariũ non soleat possessio dimitti, nisi sequester sit. Vt igitur ad propositam quæstionem reuertamur, quanuis se-

g. l. licet, depos.

h. d. l. interesse.

quester fortaſsis nō poſsideat, eum nihilominus beneficia conferre poſſe arbitror. Nemo ſiquidē inficiari poteſt, quin adminiſtrationē habeat nō temporalium modò, ſed etiā ſpiritalium [i]. Itaque fructuū collectio ad eum pertinet, in quibus & beneficiorū collatio numeratur. Adde quod vtilitas exigit, vt primo quoq; tempore eccleſiis vacantibus prouideatur [k]. Non obſtat huic ſententiæ quòd fructus rei ſequeſtratæ debent reſtitui victori, quos ſequeſter conſumere hîc videtur [l]. Nam id accipiendū eſt de fructibus, qui conſeruari poſſunt: at collationē beneficiorū differre, donec finē acceperit cōtrouerſia, fauor Eccleſiæ nō permittit: nec vlla eſt alia horū fructuum reſtituendorū ratio. Taceo quòd tametſi viros bonos conferendis beneficiis demereri fructus nō exiguus meritò habeatur, quo nō temerè quenquam priuari oportet [m], nimis tamen præfractè hoc ius defendere haud ſcio an ſacerdotem deceat: ſuſpicionem certè πλεονεξίας cuiuſdam, atq; adeò turpis quæſtus effugere vix poteſt, qui tanti hoc ius facit, vt pro eo ſibi aſſerendo tanquā pro reditu quouis cōmodóque pecuniario dimicandum putet. Nihilomagis obſtat quòd ſequeſter nomine tantū alieno adminiſtrat, & creditori ſimilis videtur, quē cōſtat ob ius patronatus, quod cum vniuerſitate ei obligatum eſt, pręſentare ad beneficium obtinēdum neminem poſſe [n]. Ceſſat enim hîc ratio, cuius ante meminimus, cum patronus, idémque debitor interim præſentare queat.

i. cle. de ſeq. poſ.

k. c. ne pro defectu, de electio.

l. cle. de ſeq. poſ.

m. gloſ. c. cum olim de ma. & obed.

n. c. cum Bertholdus, de re iud.

queat. Nullus autẽ litigatorũ, quãdiu res ſequeſtrata eſt, eius rei nomine quicquã exequi poteſt.

Ius conferendorum beneficiorum in Gallia regem habere, & vnde id ius quod Regalia dicimus, ortum habuerit. Cap. II.

Quædam ſunt in Gallia cathedrales ſeu epiſcopales Eccleſiæ, quibus rectore paſtoréque deſtitutis, ſi quæ beneficia interim vacauerint, dũ aliquis in demortui pontificis locum ſuffectus fuerit, rex noſter iure ſuo, ſed certo quodam modo ea confert ac diſtribuit. Nam quæ beneficia pontifex ipſe viuus ac ſuperſtes conferret (exceptis, quæ parochiales dicuntur, eccleſiis) eorum collatio interim principis eſt: idque ius, Regalia vulgò appellatum, ſingularia quædam præcepta habet: de quibus variis in locis huius tractatus noſtri diſſeremus[a]. Nec dubitandum eſt, quin hoc ius regi competat, ſaltem ob temporis vetuſtatem quæ hominum memoriam excedit[b]. Sed quia collatio beneficiorum res ſacra ſpiritalíſque eſſe dicitur, ideóque à laïcis prophaníſque hominibus aliena[c], ſunt qui hanc conſuetudinem ex errore magis, quàm ratione profectam eſſe contendant[d]. Cuius opinionis refellendæ gratia non dicã quod Marſilius Patauinus ante annos ducentos ad Ludouicum IIII. Imperatorẽ Romanorum ſcripſit, nempe beneficiorum diſtributionem rem omnino prophanam tempora-

a. c. generali, de elect. in 6. gloſ. pragm. tit. de annat.
b. c. 1. de præſcr. in 6.
c. c. decernimus, de iud.
d. Archid. in c. imperium, 10. diſtin.

lémque iudicãdam esse, quæ principibus ac magistratibus prophanis magis quam episcopis cõueniat. Quæ res fortè quondam ex regibus nostris nonnullos impulit, vt proceres ac milites prophanos monasteriis præficerent, eísque monasteriorum opes fruendas largirentur. De quibus ita scribit Æmylius [e], Summi proceres prophani locupletissimorum cœnobiorum opes beneficio regum acceperant, ac monachis tantum in sumptum suppeditabant, quantum necessarius vsus postulabat, ex eísque ipsi deligebãt qui non Abba (nam id sibi nomen velut amplissimũ arrogabant) sed decurio vocitaretur. Per multas ætates is mos tenuerat, iam episcoporũ iura inuadebant. Simplex coacto concilio diuitias Põtificum sanctas esse constituit. Cœnobiorum libertas sanciri nondum poterat, quòd eorum facultatibus Robertus magister equitum ac Vgo fratres militem alebãt, ac iam cum factionis suæ hominibus ad occupandum regni ius enitebantur. Idem lib. V. Cœnobiorum opes prophanis proceribus attributas in Francia, ostẽdimus. Robertus Francus rex eum morem soluit. Henricus rex paternæ sanctitatis ea in re fuit æmulus. [1] Quanuis igitur beneficia ecclesiastica Marsilius non minus prophana esse cẽsuerit, quàm quæuis alia prædia, & reges Franciæ prophanis hominibus ea erogare non dubitauerint, tamen nec ratione, nec exemplis huiusmodi ius Regaliorum tueri velim. Illud dicam quod lib. 1. iam attigi, &

e. lib. 3. in Carolo Simplice.

& cuiuis mediocriter docto homini, facilè me probaturum ſpero, in his Regalibus nihil eſſe, quod à Chriſti apoſtolorúmq; doctrina,& veterum Eccleſiæ patrũ canonibus & inſtitutis magis diſcrepet, quàm in pontificia beneficiorum collatione. Nam ſi ad priſcorum inſtitutorum normã omnia exigere velimus,nullũ eſt in Gallia beneficium,nullũ Eccleſiæ miniſteriũ, quod abſque regis cõſenſu cuiquã deferri poſſit. Conſtat enim ſecundum veteres canones in eligẽdis Eccleſiæ miniſtris,nõ ſolùm cleri, ſed etiam populi conſenſum maximè requiri:idq; ab apoſtolis etiam ipſis obſeruatum fuiſſe poſteà docebimus lib. V. Cùm igitur princeps nõ modò vnus è populo,ſed totius populi κορυφαῖος ſit,in quem omne ius quod populus habet, aut poteſt habere,transfuſum eſt, ſatis liquet veteribus canonibus hoc ius ei ablatum non eſſe. Adempta ſiquidem populo ob tumultus fortè ac ſeditiones eligendi facultate,magna ratio ſuadet vt in principes populi ac magiſtratus,magis quàm in ſacerdotes tranſlata ea poteſtas intelligatur. Dixerit aliquis, principẽ ius omne quod clerus olim habebat hîc ſibi vindicare, adeò vt nullum clero, antiſtitibúſque ſuffragium relinquat.Quod vtique perquàm abſurdum eſſe videtur. Nam etſi nominationem illam,qua principes velut eccleſiarum ac monaſteriorũ patroni,vtuntur,de qua ſuo loco dicemus,tolerabilem eſſe fateantur plerique, quòd clero ſuum ius hîc ſaluum maneat,

nulla tamē ratione fieri aiunt, vt plenum ius ministeria beneficiáque ecclesiastica deferēdi principes habeant. Verùm admonuimus lib. 1. ordinationem, consecrationem ac probationem ministrorum Ecclesiæ, quæ olim cum beneficij collatione coniuncta erat, regem sibi non arrogare, sed antistitibus liberam omnino atque integram dimittere. Videant igitur antistites ne vllos ordinent clericos absolutè & sine certa functione in Ecclesia, vt concilio Chalcedonensi præcipitur, cuius lib. 1. meminimus: vel ne quenquam ordinent, qui ministerio Ecclesiæ dignus non sit, cui rex eum præficere voluerit. Hoc si facere in animum induxerint, nec passim quoslibet canonibus ecclesiasticis soluere, vt fieri hoc tempore solet, confirmare ausim hoc ius Regaliorū à nominatione illa, quæ fundatoribus patronísque ecclesiarum recepto iure competit, nō multum differre. Itaque meritò antistitibus, qui grauiter eo nomine de regibus conqueruntur, obiici potest vetus prouerbium, ἀασύπτυς κρεῶν ἐπιθυμεῖ. Ex iam dictis perspicuum est, si vetustissimorum canonum atque institutorum ratio habeatur, principem in omnia Ecclesiæ ministeria atque beneficia plurimum iuris & authoritatis habere: tantum abest vt ius Regaliorum, quo nunc vtitur in quibusdam tantum ecclesiis, nulla authoritate aut ratione in mores perductum dici debeat. Posteriora verò decreta Romanorum pōtificum, item synodi ecclesiasticæ, quantum

tum regibus ac imperatoribus hac in re tribuāt, vel ex Gratiani rhapsodia satis notum est, ex qua nos quæ sequūtur excerpsimus [f]. Adrianus pontifex Romanus cū vniuersa synodo Romæ congregata, Carolo Magno ius cōcessit Romanum pontificem creādi, præterea statuit, vt archiepiscopi & episcopi per singulas prouincias ab eo inuestituram acciperent, vtque aliter consecrari non possent [g]. Nec verò ista concessio, vt priuilegium aliquod ex mera pōtificis gratia & liberalitate profectum accipi debet, si vera sunt quæ antè diximus, sed tāquam hominis vltrò bonam fidem agnoscentis confessio. Leo pontifex Romanus cū toto clero ac Romano populo Othoni imperatori idem ius concessit [h]. Concilium Toletanum XII. apertè decreuit episcoporum creationem regij iuris esse [i]. Leo pontifex Romanus quadam epistola Lotharium & Ludouicum imperatores rogat, vt Reatinæ ecclesiæ gubernationem cuidā diacono concedat [k]. Apud Gregorium mētio est cuiusdā monasterij, quod in finibus erat Franciæ, præcipitúrque ne abbas in eo absque Regali prouisione constituatur [l]. Possem & alia quædam non leuiora his testimonia proferre: sed quia volumen illud Gratiani ita vulgò probatum est, vt pars iuris pontificij hodie habeatur, libenter feci vt authoritatibus ex eo sumptis vterer. Nō sum autem nescius quanta fuerit posteà inter pontifices & imperatores quosdam de huiusmodi inuestituris contentio.

f. 63.dist.
g. c. Adrianus ead.dist.
h. c. in synodo, ead.dist.
i. c. cum lōgè, ead.dist.
k. c. Reatina. ead. dist.
l. c. hinc est, 16.q.1.

Quod vel ex Æmylio rerum Gallicarum scriptore luculentissimo cognosci potest. Sic enim
» scribit lib. V. Dum bellum sacrum in Asia ge-
» ritur, & in Europa summus pontificatus cum
» imperio Cæsaribúsque decertabat, quod vetu-
» sta iam cõsuetudine Augusti scipionem sacrum
» annulúmq; pastoralem episcopis cæterísque pa-
» tribus dabant, eámque sacrarum dignitatum ve-
» stituram iuráque regia appellabant, contende-
» bántque illa Carolo Magno à pontifice maxi-
» mo Adriano cum patritiatu, & à Leone cum
» imperio data penes se esse. Idem eodem lib. de
» Henrico imperatore loquens: Paschali necesse
» fuit caput hostis sui corona exornare, ac ius sa-
» crarum vestiturarum fando illi permittere. Di-
» scessus Cæsaris pōtifex habita synodo decretum
» vi factum induxit. Eod. lib. Vestituræ ecclesia-
» sticæ baculíque sacri ac annuli dandi iuri cessit
» Augustus. Et legatus Romanus in gratiam con
» sortionémque piorum recepit: & ius litui dan-
» di ea ratione restituit, vt id priuilegium foret,
» ac homini datum ad posteros non valeret, nec
» exemplo haberetur. Eodem lib. Philippo pri-
» mùm ac deinde Crasso regibus mirum est, quā-
» tum incrementi res sacræ cœperint. Imprimis
» abrogatum est ius Cæsaribus locupletissima sa-
» cerdotia, quibus videretur, dandi, quæ res mul-
» tum virium illorum maiestati detraxit in animis
» popularium. Causa impetratorum victa, indi-
» gnatio tamen manebat & querela. Fuit etiam de
ea re

ea re controuersia non mediocris inter Philippum Pulchrum Francorum regem & Bonifacium VIII. cuius meminit idem Æmilius lib. VIII. Post tantas igitur, tamque diutinas concertationes, hoc ius, quod Regaliorum appellatur, in sacra beneficia solum retinuerunt reges nostri, & credibile est eos ita decidisse ac veluti transegisse cum Romanis pontificibus, cùm totum obtinere quod petebant, ipsis non liceret. Certè illud ius concilio Lugdunensi primùm, cui Bonifacius VIII. præfuit [a], deinde Basiliensi probatum atque confirmatū est [b]. De hoc autem iure melius erit fortassis pauca quædam obiter subiicere ad forensem vsum necessaria, quamuis ea disputatio ab huius libri argumento paulo alienior esse videatur. Ac imprimis sciendum est, hoc ius non solùm in distributione beneficiorum, sed etiam in perceptione fructuum consistere. Nam princeps quandiu vacat episcopalis sedes, prædiorum omnium administrationem suscipit, ipsisque arbitrio suo vtitur ac fruitur: idque existimant nonnulli ex clientelarum, seu vt nunc loquimur, feudorum lege ortum esse, quod à vero non abhorret. Nec sanè multum refert, quomodo vacet Ecclesia episcopalis, an morte, an promotione ad aliud munus ecclesiasticum, aliisve modis, de quibus lib. VIII. tractabimus. De eo qui in cardinalium Romanæ Ecclesiæ ordinem & collegium cooptatur, quæstio agitari solita est. Verùm ex iis quæ scripsi-

[a] n. c. generali, de elect. in 6.
[b] §. itē quod dicto, de annat. in prag.

mus lib. I. satis apparet Cardinalis Romani officium huiusmodi esse, vt alterius ciuitatis episcopo id exequi non liceat [p]. Proinde is qui ad eum dignitatis gradum prouehitur, non immeritò dicitur episcopalem honorem amittere. Atque ita sæpe iudicatum est in curia centumuirali, cuius propria ac peculiaris est de Regalibus cognitio [q]. Vt autem vacare desinat episcopalis sedes, quædam requiruntur, quæ vulgari illa constitutione, cuius initium est, DVM episcopus, disertè expressa sunt. Primùm enim nouum antistitem ritè ac legitimè creatum lectúmve esse oportet. Deinde eum vt regis clientem iureiurando in ipsius verba adactum esse, & literas regias iurisiurandi huius solennis nomine apud præfecturam ratiociniorũ receptas perscriptásque esse necesse est. Hoc amplius aliis literis opus est, quibus præfecti ratiociniorũ, regio fundorum episcopalium dispensatori mandent, vt nouum antistitem eisdem frui sinat. Nec antè desinit rex iure suo vti, quàm administrator ille, seu dispensator huiusmodi literas acceperit. Et quia sæpenumero quæri solet, in quas episcopales ecclesias hoc ius Regaliorum rex sibi vendicet, apponam hîc catalogũ, qui apud præfecturam ratiociniorum perscriptus reperitur, in hũc ferè modum: In tota prouincia Senonensi, excepta diœcesi Antissiodorensi Regalia locum habent: in prouincia Rhemensi, excepta diœcesi Cameracensi: In prouincia Bituricensi, excepta

p. Panor. in c. bonæ, de post. prælato.

q. 1361. 20. Noueb. 1384. 2. Iul. 1363. 20. Ianua.

Lemouicensi, Caturcensi, Ruthenẽsi, Albiensi, Mimatensi: In prouincia Turonensi, excepta Maclouiensi, Venetensi, & aliis Britãniæ ecclesiis. In archiepiscopatu Burdegalensi solum, non etiã in aliis eiusdẽ prouinciæ. De Pictauẽsi, quia dubitabatur, præcepit rex vt inquireretur, &c. In tota Normania, Regalia locum habẽt. Superest vt ex præceptis Regaliorũ singularibus quędam hîc perstringamus. Nam omnia persequi nõ est huius loci neque instituti. Ac præcipua quidem eorum præceptorum ad vacantia beneficia pertinẽt, quæ Regaliorum iure rex distribuit, tantisper dum sedes episcopalis vacat. Quęritur enim quandiu vacantia iudicari debeant, vt rex ea cõferre possit: & an ea quæ vacare cœperunt ob mortem, delictum, aut aliam huiusmodi caussam ante Regaliorum incœptorũ tempus, collato alicui beneficio, vacare desinãt. Et receptum est, quãuis beneficium ante id tempus collatum sit à pontifice, si tamen possessio nondum fuerit eo tempore apprehensa; liberum sit regi beneficium vt vacans, arbitrio suo conferre. Dupliciter enim hîc dicitur vacare beneficium. I. Cùm nemini ante tempus Regaliorum ita collatũ est, vt ius aliquod adhuc ei quæsitum sit. II. Cùm is cui fortè collatum est, nõ possidet: tametsi iure communi possessionis ratio haberi nõ soleat. Siue igitur vtroque modo beneficium, siue altero tantum vacet, collatio regis est iure singulari: idque Philippina cõstitutione nominatim cau-

tum est. Sed & quorundam opinio est, durante lite, quæ possessionis nomine mota est sine fraude, adhuc vacare beneficiũ, donec vindiciæ alterutri adiudicatæ fuerint, quãuis fortè quis corpore incumbat possessioni. Secũdum quam opinionem iudicatum est, anno 1387. die 18. Ianua. Idémque dicendum putant aliqui, & si quis per procuratorem tantùm possessioné beneficij adeptus fuerit. Quia constitutio Philippina verã requirit possessionem, nec vllam iuris fictioné admittit. Sed hæc sententia scrupulo non caret, vt aliàs demonstraturi sumus. Adde quod si quis in canonicorum collegium lectus & cooptatus sit, receptio & in possessionem inductio, quæ ab eodem collegio peti solet, adeò necessaria est, vt de ea re collegium appellasse, & omné diligentiam adhibuisse non sufficiat, vt iudicatum est anno 1380. die 27. Nouemb. Aliud ius singulare in Regalibus reperitur, quia pendẽte lite possessio quam statum vocant, interim regia liberalitate subnixo adiudicari, nec aduersarius rem controuersam sequestrari postulans audiri consueuit. Quinimo si triennij continui possessionem alleget, ne hac quidem præscriptione regis beneficiarius summouebitur, cui sola X X X. annorũ exceptio obstare poterit, vt Ludouici X I I. cõstitutione sancitum est. Sed vereor ne cancellos, quos mihi ipse circundedi, iam nimium egredi videar. Itaq; finem hîc facio, reliqua paulo commodius suis quæque locis explicaturus.

L I B.

LIBER QVARTVS, QVIBVS POSSINT BENEFICIA CONFERRI.

ARGVMENTVM.

Sequens locus, est de personis quibus beneficia poßũt distribui, quò nullus est in tota hac disputatione tractatu dignior. Non enim Isocrati assentimur, qui ad Nicoclẽ scribens ait: Non sicut sacerdotium, ita & regnum cuiusuis hominis esse, cùm in his beneficiis conferendis, morum, eruditionis, ætatis, natalium, coniugij, aliarúmque huiusmodi rerum maximè sit habenda ratio, ne parum idonei ad honores ecclesiasticos promoueantur. De quibus sigillatim in hoc libro disserere, & à moribus promouendorum exordiri instituimus.

Quibus præditum moribus, & à quibus vitiis alienũ esse eum oporteat, cui beneficium cõfertur. Cap. I.

In eum qui ordinandus est, & ad sacrum ministeriũ promouendus sic inquirẽdum esse canones præcipiunt, vt morum & vitæ anteactæ potissimũ habeatur ratio[a]. Nam sicut cõstitutio imperatoria

a. c. cũ in cunctis, de elect. c. si quis viduã, 50. dist. c. qui in aliquo, 51. dist. c. priscis, 55. dist.

magiſtros & profeſſores artiũ primùm vult excellere moribus, deinde facundia [b], ita à ſacerdote, morum grauitatem & honeſtatem præcipuè efflagitamus. Scitum etenim illud eſt: Quales in rebuſpublicis principes ſunt, tales & reliquos ſolere eſſe ciues. Quod & ad Eccleſiæ præfectos ac miniſtros pertinere dubium non eſt. Quomodo enim poteſt, inquit D. Hieronymus, præſes Eccleſiæ auferre malum de medio eius, qui in delictum ſimile corruit? aut qua libertate peccantem corripere poteſt, cùm tacitus ipſe ſibi reſpondeat, eadem ſe admiſiſſe quæ corripit [c]? Sed & aliam rationẽ affert Iuſtinianus noſter [d]: Si hi, inquit, quorum munus eſt orare pro populo, indigni miniſterio Dei inuenti fuerint, quomodo pro populi delictis placare Deũ poterũt [e]? Et conſtat hunc morem iam inde ab initio fuiſſe in Eccleſia obſeruatum, vt nemo ad ſacerdotium ſeu miniſterium Eccleſiæ reciperetur, niſi publicè in eius mores inquiſitione facta. Quod vel Lamprid. teſtatur in Alexãd. Seuero his verbis: Vbi aliquis voluiſſet vel rectores prouinciis dare, vel præpoſitos facere, vel procuratores, id eſt rationales ordinare, nomina eorum proponebat, hortans populum, vt ſi quis quid haberet criminis probaret manifeſtis rebus, ſi non probaſſet, ſubiret pœnam capitis. Dicebátque graue eſſe cùm id Chriſtiani & Iudæi facerent in ordinandis ſacerdotibus, non fieri in prouinciarum rectoribus [f], quibus & fortunæ hominum

b. l. magiſtros C. de profeſ. & med.

c. c. vlt. 25. diſt.

d. nouel. 123.

e. 49. diſt. in pr.

num committerentur & capita. Ob quæ au- „
tem vitia arceatur quis à ſacro illo miniſterio,
Paulus ipſe non vno in loco docet ac demon-
ſtrat[f]. Ex quo ferè ſumpta ſunt ea quæ diffuſiſ- f. 1. ad Timo.
ſimè tractantur à Gratiano, à X X V. diſtin. c. 3. ad Titum
ad L. ſuorum collectaneorum. Ait enim Pau- c. 1.
lus eum eligi epiſcopum ſeu presbyterum de-
bere, qui ſit νηφάλιος, id eſt vigilans, σώφρων, id
eſt ſobrius, κόσμιος, id eſt modeſtus, φιλόξενος, id
eſt hoſpitalis, μὴ πάροινος, id eſt non vino dedi-
tus, μὴ πλήκτης, id eſt non percuſſor, μὴ αἰσχρο-
κερδὴς, id eſt non turpis lucri cupidus, ἄμαχος,
id eſt, à pugna & contentione alienus, ἀφιλάργυ-
ρος, id eſt pecuniæ non auidus, μὴ αὐθάδης, id eſt,
nõ ſuperbus nec præfractus, μὴ ὀργιλὸς, id eſt non
iracundus. φιλάγαθος, id eſt bonarum rerum ſtu-
dioſus, δίκαιος, id eſt iuſtus, ὅσιος, id eſt pius ſiue
ſanctus, ἐγκρατὴς, id eſt, temperans. Hoc autem
ita accipi debet, non vt epiſcopus is demum
eligatur, in quo nihil horum vitiorum peni-
tus inſit: res enim contra naturam penè eſt,
(inquit Hieronymus) ſine peccato aliquem eſ-
ſe, ſed egregium & animi dotibus virtutibúſque
præcellentem multitudini eſſe oportet, vt eius
comparatione (quod idem ait) cæteri grex di-
cantur[g]. Maximè verò illud cauendum eſt, ne g. c. vnum,
quid accuſatione iudiciali criminationéque di- 25. diſt.
gnum ab eo perpetratum ſit. Quod ſatis oſtẽdit
Paulus cum ait eum ἀνέγκλητον, aut quod idem eſt,
ἀνεπίληπτον eſſe debere. Et quanquam Paulus in

eo loco de episcopis loquitur, tamen de cæteris omnibus presbyteris dubium non est, quin ea verba accipi debeant, cùm eo tempore iidem & presbyteri & episcopi appellarentur, vt Chrysostomus & Hieronymus aiunt. De diaconis verò seu ministris ecclesiarum, qui presbyteri nōdum creati sunt, paulò pòst ita loquitur Paulus, vt facilè appareat eum non minorem vitæ integritatem puritatémq; ab illis, quàm à presbyteris exigere. Hinc à nostris traditum est ob crimen hæreseos [h], schismatis [i], ambitus [l], maiestatis [m], sacrilegij [n], falsi [o], periurij [p], homicidij [q]; & alia huiusmodi crimina hominem beneficij incapacem reddi. Et obseruandi hîc sunt canones atque constitutiones, quæ causas continent, propter quas amittitur beneficium, de quibus postea aliquanto plenius differemus. Nam ob easdem causas multo magis beneficiū adipisci quis prohibebitur [r]. Adde supradictis eum, cui nota aliqua infamiæ inusta est, & cuius apud bonos & graues viros grauata est existimatio, beneficium cōsequi non posse [s]. Quod & in eo locum habet, qui reus alicuius delicti postulatus est, quamuis fortè damnatus nondum sit [t]. Idem de eo est dicendum, cui vel sacra communione, vel officio ministerióque suo interdictum est [v]. Hæc autem omnia sic accipienda sunt, nisi veniam restitutionémque impetrauerit beneficiarius vel à summo pontifice, cuius plenissima est in [illegible] hac

h. c. odit, 1. q 1.
i. c. inter hæresim. 24. q. 3
l. l. si quemquam. C. de episc. c. nobis, de simo. c. cū clerici, de pact.
m. c. fœlicis, de pœn. in 6.
n. c. venerabilem, de elect.
o. c. ad falsariorū, de cri. fal.
p. c. querelā, de iureiur.
q. c. accedens, de accusat. c. ad aures, de æta. & qual.
c. vlt. de tēp. ord.
r. c. vlt. 15. q. 1. c. super his, de accus.
s. c. laici. 33. distin. c. vl. de furt.
t. c. vlt. de testi. c omnipotēs de accusa.
v. c. postulatis de cler. excō. c. cū bonæ, de æta. & qual. c. cum dilectus de consuet.

hac re potestas ac libertas: vel ab alio inferiore episcopo cui interdum & gratiam canonis facere permittitur[x].

x. c. 2. decler. non ord. minist. c. 2. de cler. pug. in duel., vbi not.

Quarum literarum atque linguarum cognitione instructus debeat esse beneficiarius. Cap. 2.

Imperitis literarum beneficia cōferenda non esse certi iuris est[a], adeò vt irrita censeatur huiusmodi collatio authore Innocentio, quem & Felinus sequitur[b]. Proinde si quis fortè literarū ignarus ad sacrum ministerium obrepsisse deprehendatur, is confestim ab eo remouendus est[c]. Nam si laïcis prophanísque hominibus doctrina necessaria est, in iis profectò qui cæteris præsunt & se doctores aliorum profitentur, intolerabilis est, nec vllam veniam meretur inscitia[d]. Hinc legitur Osee 4. c. Quia tu scientiam repulisti, ego te repellam ne sacerdotio fungaris mihi[e]. Et Mal. 2. Labia sacerdotis custodiunt scientiam & legem exquirunt de ore eius[f]. Quibus locis admonentur sacerdotes, vt ignorātiam veluti pestem quādam, vt ait Isidorus, & vt legitur in concilio Toletano, matrem cūctorum errorum à se abiiciant[g]. Sacerdotis enim partes sunt, non solum docere verbum Dei, sed etiam contradicentes refellere, ac vt Paulus ad Titum scribit[h], ἐπιστομίζειν. Et rationem omni poscēti de fide sua eos reddere iubet Petrus[i]. Quæ omnia

a. c. illi eratos 36. dist. c. pœnitentes, 55. distin. c. cum in cunctis, de elect. c. vlt. de tēp. ord. in 6.
b. Innocent. in c. cum nostris, de con. preb. Feli. in c. per tuas, de simo.
c. c. vlt. de ætat. & qual.
d. c. si in laicis 38 dist.
e. c. omnes, 38 dist. c. nisi cū pridem. de renunc.
f. c. sit rector. 43. distin.
g. c. ideo, 37. distin. c. 1. 38. distin.
h. c. 1.
i. 1. Pet. c. 3.

absque doctrina & eruditione præstari non possunt [k], periculum siquidem est, ne si cæcus cæco dux fuerit, ambo in foueam cadant [l]. Verum ad hanc eruditionem sibi parandam, studio, labore, vigiliis, meditatione opus est. Cuius rei quodnam locupletius testimonium esse potest, quàm quod Paulus ad pedes Gamalielis legem & prophetas se didicisse testatur [m]? quódque Timotheum ac Titum ad studium & lectionem tantopere hortatur & stimulat [n]? Qua ratione constitutum est, vt beneficiarius studiorum causa absens, integros sui beneficij fructus percipiat [o]. Nec nos mouere debet quòd nostræ religionis Coryphæi literas non didicerint, cùm omnia spiritus sanctus ipsis suggereret, vt ait Hieronymus, essentq; vt loquitur Esaias [p] Theodidacti. Nec verò sacras tantũ literas, id est, vetus & nouum Testamẽtum intelligere sacerdotem oportet, sed canones quoque, qui dogmata & disciplinam ecclesiasticam continent, nosse debet [q]. ac præsertim episcopus, cui ad dirimẽdas de matrimoniis aliisque huiusmodi negotiis controuersias, canonici iuris scientia per quã necessaria est [r]. Alia causa videtur esse iuris ciuilis, cuius studium beneficiariis quibusdam Honorius tertius põtifex interdixit [s]. His etenim opprobrium est, inquit Iustinia. si peritos se velint ostendere forensium disceptationem [t]. Si tamen ius ciuile sacerdos velit legere, non vt in foro versetur, & causas agat, sed vt ex illo æquitatis iustitiæque vber-

k. c. qui ecclesiasticis, 36. dist.
l. c. ideo, 37. distin. c. quæ ipsis, 38. dist.
c. cum sit de æta. & qual.
m. Acto. 22.
n. 1. ad Timot. 4. ad Titum c. 1. 38 dist. c. 1.
o. c. 2. de priuil. in. 6.
p. c. 54.
q. c. nulli, 38. dist.
r. c. 1. de consang. vbi not.
s. c. super specula ne cler. vel mo.
t. l. repetita. C. de episco.

vberrimo fõte aliquid hauriat ac deguſtet, quod ad profeſſionem ſuam conferat, minimè id improbandum reor: nam vt de illo doctrinarum orbe taceam, qui à Græcis ἐγκυκλοπαιδία dicitur, ius canonicum ſiue pontificium, ſaltem id, quo nunc vtimur magna ex parte cum iure ciuili cõiunctum eſt, vt abſque eo commodè tractari nequeat. Quæ ratio fortaſſis mouit Alexandrum cum tota ſynodo Lugdunenſi, vt non modo iuris ciuilis ſtudium permitteret beneficiariis, ſed vacationes quoque & immunitates ſtudioſis largiretur [v]. De Honorio ſanè nobis affirmare religio eſt, quod iuris pontificij interpres Goffredus Beneuentanus in literas retulit, ignorantiam iuris in pontifice notans, nempe Honorium non aliter ac vulpem feciſſe, quæ cùm vuas proceræ cuiuſdam vitis decerpere fruſtrà diu conata eſſet, tandem eas contempſit ac damnauit, quòd ſibi acerbiores viderentur. Alluſit opinor ad illud Gabriæ poëtæ Græci tetraſtichum:

v. c. 2. de priuileg. in 6.

„ κερδὼ βότρυν, βλέπουσα μακρᾶς ἀμπέλου,
„ πρὸς ὕψος ἧρτο, καὶ καμοῦσα πολλάκις
„ Ἑλεῖν, ἀπεῖπε, πρὸς δ' ἑαυτὴν ταῦτ' ἔφη·
„ Μὴ κάμνε, ῥαγὲς ὀμφακίζουσιν μάλα.

Verùm de his iam plus ſatis. Studium medicinæ, ſeu vt loquuntur, phyſicæ, eadem Honorij cõſtitutione non aliter ac ius ciuile prohibitum eſt. Nam medicos rudi illo ſeculo phyſicos fuiſſe appellatos, multis teſtimoniis argumentíſque compertum habemus [x]. Videndum tamen eſt

x. c. ad aures, de æta. & qual.

meo iudicio quorſum hoc medicinæ ſtudiū amplectātur, vt de iure ciuili diximus. Quod enim præfatur Honorius de amplificando theologiæ ſtudio, ſatis oſtendit conſtitutionem de his accipiendam non eſſe, qui eo conſilio ſtudent medicinæ, vt theologiam cōmodius ac fœlicius tum diſcere, tum docere queant. Conſtat enim plurimum commodi atque ornamēti ex medicina, ſicut & ex reliqua philoſophia, theologiæ ſtudio accedere poſſe. Vt mittā quod Galenus doctrinam anatomicam theologię initium eſſe ſcribit, & aditum ad agnitionē Dei. Id quod ſatis probaſſe videtur ſynodus Baſilienſis, quæ profeſſores medicinæ à ſacris beneficiis minimè arcendos eſſe voluit[a]. Ac vt ſummatim omnia complectar, nulla eſt liberalium diſciplinarum, quāuis fortè ethnicorum libris contineatur, quæ ſacerdoti admodum vtilis ac neceſſaria non ſit, ſi modū in ea re adhibeat, & ad eum, de quo iam dixi, ſcopum ſtudia ſua cōferat[b]. Qua de re Baſilius magnus in homilia, cui titulus eſt, De vtilitate capienda ex Gentilium authorum libris, copioſiſsimè diſſerit. Nec aliter veteres illos patres ſenſiſſe veriſimile eſt in ſynodo Carthag. cū epiſcopo præcipiunt ne gentilium libros legat: [c] niſi quis eorum nimiæ ſimplicitati, ne dicam ſupeſtitioni id adſcribere malit. Paulus epiſcopum διδακτικόν eſſe vult, id eſt aptum idoneumq; ad docendum: id enim eſt epiſcopi munus præcipuum[d]. At docere & explicare commodè non poteſt,

a. tit. de colla. §. inſuper. in prag.

b. c. turbat, 37. diſt.

c. c. 1. 37. diſt.

d. c. inter cætera, de offic. ord.

potest,qui in veterum authorũ lectione diu versatus,magnam ac variam doctrinã sibi non comparauerit. Quamobrem Iulianus imperator,qui dictus est Apostata,quòd à religione Christiana defecisset ad hellenismum, scholas Grammaticorum, Rhetorum ac Philosophorum,Christianis,quos Galilæos vocabat, interdixit, futurum sperans vt absque liberali eruditione religionem tueri suam non possent. Author est Amianus Marcellinus [e]. Et Theodoritus [f] his eum verbis vsum fuisse refert: Propriis pennis configimur, ex nostris enim libris arma capiũt,quibus in bello aduersus nos vtantur [g]. De peregrinis linguis, quibus theologiæ fontes continentur, extat Clementis V. constitutio in concilio Vien. edita, quæ nemini non iuris pontificij studioso hodie nota est [h]. Et Augustinus in quadam epistola: Vt veterum,inquit, librorum fides examinanda est, ita nouorum veritas græci sermonis normam desiderat [i]. De libris ethnicorum pulchrè loquitur Beda,cuius verba hîc subiecimus: Turbat acumen legẽtium, & deficere cogit,qui eos à legendis sęcularibus libris omnibus modis existimat prohibendos,in quibus si qua inuenta sunt vtilia,quasi sua sumere licet, alioqui Moses & Daniel sapientia & literis Ægyptiorúmque Chaldæorúmque non paterentur erudiri, quorum tamen superstitiones simul & delicias horrebant. Nec etiam ipse magister gẽtium aliquot versus poëtarum suis vel scripturis vel dictis in-

e. lib.22. & 25.
f. ecclesiasticæ historiæ lib.3.
g. Vide eundem lib. 4.c. 29. & Triper.histo.lib. 6.c.17.
h. cle. 1. de mag.
i.c.vt veterũ, 9.dist.

k. c. turbat. 37. dist.

didiſſet [k]. Sed, vt iam admonui, etiam atque etiam videndum eſt, ne huiuſmodi Sirenes ab inſtituto itinere nos auertant, & τὸ πάρεργον, vt eſt
» in prouerbio, ἔργον fiat. Si quis (inquit Hierony-
» mus, enarrans epiſtolam ad Titum) artem no-
» uerit grammaticam vel dialecticam, vt rectè
» loquendi rationem habeat, & inter falſa & vera
» diiudicet, non improbamus [l]. Idem alibi, Nonne vobis videtur in vanitate ſenſus & obſcuritate mentis ingredi, qui diebus ac noctibus in dialectica arte torquetur? &c. [m] Et Gratianus refert à Gregorio quondam epiſcopum reprehenſum fuiſſe, non quia ſeculares, vt vocant, literas didicerat, ſed quia contra epiſcopale officiũ, pro lectione euãgelica grammaticam populo exponebat [n]. Quæ hactenus à nobis dicta ſunt de beneficiariorum eruditione, ea de epiſcopis accipi volumus, & cæteris animarũ curatoribus, quorum munus in docendo conſiſtit. Nam cæteri clerici ordinum inferiorum, puta, lectores aut cantores, quãuis literarum expertes eſſe non debeant, vt ſcribit Iuſtinia. [o] eorum tamen inſcitia non adeò Eccleſiæ pernicioſa eſt, toleratúrque in eis qualiſcunque literatura, modò vt pſallendi ac legẽdi periti ſint, aut aliàs ad munus ſuum obeundum inſtructi [p]. Atenim nimium ſeueri cenſores ac rigidi pleriſque fortaſſis videbimur, qui rerum omnium tam humanarum, quàm diuinarum ſcientiam à ſacerdote exigamus, cùm vel in vna aliqua arte ac diſciplina excellere difficillimum

l. c. ſi quis artem, 37. diſt.

m. c. nonne, 37. diſt.

n. c. turbat, 37. diſt.

o. Nouel. 6. & 123.

p. not. in d. c. cũ in cunctis. & in d. c. illiteratos.

ficillimum ſit. Sed quid mirum nos in theologo ac ſacerdote idem requirere, quod in Oratore Cicero, in architecto Vitruuius? Eſt enim artium omnium vt præſtātiſſima, ita longè operoſiſſima ac periculoſiſſima, quæ ad curam animarum pertinet [q]. Nec verò perfectam illam omnibuſque numeris abſolutam rerum cognitionem, quæ nuſquam fortaſſis reperitur, ita deſydero, vt non hîc mediocritatem amplectēdam eſſe cenſeam, & nos homines eſſe, id eſt in magna caligine & rerum ignoratione verſari, obliuiſcar. In his enim tenebris beneficio ſacróque miniſterio dignus is iudicari poteſt, qui mediocrem earum rerū, de quibus diximus, ſcientiam eſt aſſecutus, quíque talis eſt quales vulgò homines eruditos appellare ſolemus [r]. Nec diſcrepat ab hac ſententia, quod de ſuo architecto ſcribit Vitruuius in hunc modum: Non debet, nec po- ,,
teſt architectus eſſe grāmaticus vt Ariſtarchus, ,,
ſed non agrammatos: nec muſicus vt Ariſtoxe- ,,
nus, ſed nec amuſos: nec pictor vt Apelles, ſed ,,
graphidos non imperitus: nec plaſtes quemad- ,,
modum Myron ſeu Polycletus, ſed rationis pla- ,,
ſticæ non ignarus: nec medicus vt Hippocrates, ,,
ſed non aniatrologetos, nec in cæteris doctrinis ,,
ſingulariter excellens, ſed in his non imperitus, ,,
&c. Verùm ad hanc perfectæ eruditionis ideam ,,
reſpicere debet is qui alium ordinat, & beneficium ei confert: ac eò digniorē exiſtimare, quo propius ad eam perfectionem acceſſerit. Nec

[q] q. i. ante, 46. diſtinc. c. cum ſit, de ætа. & qual.

[r] r. c. cum nobis olim. de elect. c. niſi cum pridē. §. pro defectu, de renunc. l. ſciendum. ff de ædil. edict.

enim vlla certa regula aut conſtitutione id definiri poteſt, ſed eius arbitrio tanquam viri boni ac prudentis id committitur, vt magnitudine muneris ſeu miniſterij perpenſa, cæteríſque circunſtantiis omnibus diligenter conſideratis, de doctrina & eruditione iudicium faciat. Et ſi qui ſint à ſtudio literarum penitus alieni, & patinis magis quàm paginis incumbentes, cuiuſmodi noſtra fert ætas quàplurimos, quod vtinam verè ne dicerem, eos ceu peſtem quandam auerſetur, nec ad vllum beneficium miniſteriúmve admittat [f]. Hæc autem eo libentius hîc explanare volui populariter quidem, & craſſa, vt aiũt, Minerua, ſed niſi fallor vtiliter, quòd vulgaris illa ſcientiæ diuiſio in eminentem, mediocrem, & ſufficientem parum commodè ac eruditè ab interpretibus tradita tractáque nobis videatur [t].

f. gloſ. prag. tit. de elect. §. deinde.

t. not. in d. c. cũ in cunctis, de elect.

An ob vitium corporis à ſacro miniſterio beneficióque repelli quis debeat. Cap. 3.

Cùm quæritur an ob vitium aliquod corporis debeat quis repelli à ſacerdotio, multũ refert an quis hoc malo ſe affecerit, afficiendúmve curauerit, an violentia, aut natura id ipſi contigerit: & hi caſus diſtinguendi atque ſeparandi ſunt. Quod ad primum attinet, præcipiunt canones apoſtolorum [a], vt ἀκρωτηριάζων, id eſt, vt vulgò interpretantur, qui ſibi ipſi virilia amputauit, clericus minimè efficiatur, quòd ſui ipſius homicida ſit,

a. c. 21.

ſit, & inimicus creationi Dei [b]. Nam is neque virorum, neque mulierum numero habēdus eſſe videtur, vt olim Romæ in cauſa Genutij cuiuſdam decretum fuit, cuius meminit Valerius [c]. Eadémque cauſa eius eſt, qui ſponte digitum aliúdve membrū huiuſmodi ſibi abſciderit, tanquam inimicus creaturæ Dei, vt diximus [d], quod Ammonio monacho quondā accidiſſe ferunt [e], qui aurem dexteram ſibi amputauit, ne epiſcopus ordinaretur. Nam verbi ἀκρωτηριάζων, quo canon vtitur, latior videtur eſſe ſignificatio, quàm vt de virilium amputatione tantum intelligatur. Excuſatur ſanè is qui valetudinis cauſa ſecari ſe à medicis paſſus eſt. Nam quanuis id conſultò factum fuerit, nec abſoluta fuerit hæc neceſſitas, tamen valetudinis ratio & inſtans periculum, quod vitare voluit, veniam meretur [f]. Si quis autem ſuperſtitione, vel impatiētia libidinis ductus, aut malæ alicuius ſuſpicionis vitandæ cauſa ſeipſum caſtrauerit, vt quondam Origenes feciſſe traditur ab Euſebio [g], & alius quidam nomine Leontius, cuius apud Theod. mentio eſt [h]: ſiquis inquam ſibi ob huiuſmodi cauſam genitalia exciderit, ſacro miniſterio indignus iudicatur [i]. Grati ſunt enim deo eunuchi, quos caſtrauit voluntas, non neceſſitas, vt inquit Hieronymus [k]. Sed de his iam ſatis. Ad eos qui nō ſponte & conſultò mutilati ſunt veniamus. Si quis igitur per vim à barbaris ac latronibus, puta eunuchus factus eſt, aut ita natus, is ordinari non

b. c. ſi quis abſciderit. c. hi qui. c. ſi quis pro ægritudine, 55. diſtin. c. ſignificauit, de corpo. vit.

c. lib. 7. c. 7.

d. c. qui partem, 55. diſt.

e. hiſto. triper. lib. 8.

f. c. ſi quis à medicis. 55. diſt. c. ex parte. de corp. vit.

g. lib. 6. eccle. hiſto.

h. lib. 2.

i. c. hi qui, 55. diſt.

k. c. qui ſitit, 55. q. 5.

prohibetur, vt habet vicesimus canon apostolorum, & canon primus Nicęnæ synodi [l]. Proinde Dorotheum Antiochiæ episcopū fuisse scribit Euseb. [m] quãuis natus eunuchus esset. Idem dicendum est, & si casu aliquo fortuito id acciderit [n]. Si quis tamen aliquod membrum, aut partem corporis amiserit, quæ ad ministerium functionémque ecclesiasticam necessaria sit, tametsi casu & sine culpa sua, is ordinari prohibetur, non quia læso corpore est, inquit canon apostol. [o] sed ne ministerium ecclesiasticum impediatur. Quod si fortè claudicet tantum, vel oculo defectus sit, sed ita vt munus suum exequi nihilominus valeat, canones eum nō arcent à ministerio. Non enim, vt inquit canon [p] aposto. » mutilatio corporis ipsum polluit, sed inquinatio » animæ. Posterioribus tamē decretis pontificum ministerio excluditur altero carēs oculo, aut aliter læsus, si ea res magnam ei deformitatem afferat [q]. Quod ex cacozelia quadam legis Mosaicæ profectum videri potest [r], vtcunque eam legem Theologi allegoricè interpretentur [s].

l. c. eunuchus, 55. distin. c. ex parte, de cor. vit.
m. lib. 7. eccle. hist. c. 28.
n. c. præcepta 55. dist.
o. 77.
p. 76.
q. c. si euāgelica, 55. dist. c. presbyterum, de cler. ægrot.
r. Leuit. 21. c. vsque adeò. 33. dist.
s. canone hinc etenim. 49. distinct.

De morbis corporis, qui hominem ministerij beneficiíque ecclesiastici incapacem reddunt, item qui dicantur energumeni & engastrimythi in iure pontificio. Cap. 4.

Quisquis graui morbo laborat, vt ad sacrum munus obeundum non sit idoneus, is beneficij

capax

capax non censetur, quanuis nec eruditio, nec morum probitas, nec aliæ dotes animi in eo desyderētur [a]. Quid enim si morbo comitiali corripiatur, quem Græci ἐπιληψίαν vocant? Nam qui subitò concidit, cuius ex ore spumæ mouentur, vt inquit Celsus, cum membrorū ac neruorum distētione, is ad rem diuinam in Ecclesia faciendam vtilis iudicandus non est [b]. Idémq; de aliis huiusmodi morbis est statuendum, tametsi eum qui iam ordinatus promotúsque est, non deiiciant [c]. Maniaci autem ac fanatici, qui à cacodæmone vexari existimātur, quin ad hūc locum pertineant, minimè dubito, quanuis Vlpiano is morbus animi, magis quàm corporis esse videatur [d]. Nam & hi à sacerdotio repelluntur veteribus canonibus [e]. Et animaduertendum est variis nominibus eos appellari solere: dicuntur enim energumeni, quasi lunatici, vt quidam interpretantur: de quibus sic statuit synodus Carthag. IIII. Vt exorcistæ energumenis manus „ imponant, vt energumeni pauimēta domorum „ Dei verrant, vt energumenis assidentibus in do- „ mo Dei, victus quotidianus per exorcistas op- „ portuno tempore ministretur [f]. Vocantur & „ ἐγγαστρίμυθοι, cuius vocis mentio est apud Aristophanem, quasi dicas ventriloqui. Sic enim eos latinè vocat Augustinus [g], qui spiritum pythonem habere dicuntur [h]. quòd malus quispiam genius (immotis nempe labiis) ipsorum in ventre inclusus loqui credatur.

a. c. cum inter canonicos, de elect.
b. c. communiter. 33. dist.
c. tit. de cler. ægrot.
d. l. 1. de ædil. edi.
e. 78. c. apost. c. maritum. c. cõmuniter c. clerici. c. vsq; adcò, 33. dist.
f. c. exorcista, 23. dist. c. omni die, de consec. dist 5.
g. c. illud, 26. q. 2.
h. Act. 16. c.

Eos qui ex iustis nuptiis procreati non sunt, ad ministerium ac beneficium ecclesiasticum admitti non debere, & qua ratione id constitutum sit. Cap. 5.

a. 56. distinc. & c. 1. de fil. presbyte.

b. c. 23.

c. c. si gẽs Anglorum, 56. distinct.

d. l. quisquis. C. ad l. Iul. maie.

Qui ex iustis legitimísque nuptiis procreati nõ sunt, cuiusmodi sunt spurij seu nothi, & quos naturales appellamus, ij ad ministerium ecclesiasticum admitti prohibentur [a]. Sunt qui authoritate legis Mosaïcæ id confirmare nitantur, propterea quòd in Deuteronomio scriptũ sit [b]: „ Non ingredietur Manser, id est ex scorto natus, „ in ecclesiã domini. Sed viri eruditi ingredi ecclesiam domini interpretantur habere commercium cum populo Dei, & habere ius ducendi Israëlitidem. Quare ad rem ille locus non multum pertinet. Ratio autem huius prohibitionis triplex affertur: Vna, est metus incontinentiæ paternæ: quoniam sæpe accidit vt mores patris sectetur filius, sitque non corporis tantum paterni, sed etiam animi quædam imago. Hinc illud tritum apud Græcos prouerbium, κακοῦ κόρακος κακὸν ὠόν [c]. Fortes enim creantur fortibus, &c. Huc pertinet quod Honorius in quadam constitutione de filiis eorum, qui perduellionis rei sunt, loquens, scriptum reliquit: Paterno deberent perire supplicio, in quibus paterni hoc est hæreditarij criminis exempla metuuntur [d]. Quod si quis mihi aut Herculem ex adulterio natum obiiciat, cuius maximè virtus

tus enituit, aut eos pontifices, quos Damasus apud Gratianum recenset [e], aut si qui sint alij similes, quibus arte benigna, & meliore luto finxit præcordia Titan. Huic respondeo ex Theophrasti sententia, quæ rarò accidunt, ea contemni à legislatoribus [f]. Altera prohibitionis ratio est, vt hoc etiam pœnæ genere plectatur ac vindicetur crimen paternum, quanuis nihil admiserint filij, & reuera alieno laborent vitio [g]. Nam verùm est quod scribit Paulus Iureconsultus [h], tantum esse affectum patris in filium, vt pœna molestiáque filij magis quàm sua terreatur & excrucietur. Qua ratione inductum est, vt libera non sit cum filiis naturalibus testamenti factio, nec possit eis pater quantum voluerit, relinquere [i]. Vnde ob crimen perduellionis, filij quanquã insontes & nulli affines culpæ, puniuntur [k]. Quã de re sic loquitur Cicero in quadam ad Brutum epistola: Nec verò me fugit, quàm sit acerbum „ parentum scelera filiorum pœnis lui, sed hoc „ præclarè legibus comparatum est, vt charitas li- „ berorum amiciores parentes reipublicæ redde- „ ret. Et alibi: Illud videtur esse crudele, quòd ad „ liberos, qui nihil meruerunt, pœna peruenit, sed „ id & antiquum est, & omnium ciuitatum. Huic non dissimile est, quod statuit Constantinus, de muliere, quæ se proprio seruo iunxit, nempe vt filii, quos ex ea coniunctione habuerit, exuti omnibus dignitatis insignibus, in nuda maneant libertate [l]. Tertia ratio est, eorum qui ita nati

e. c. Osius, 56. distinct.

f. l. iura ff. de legib.

g. l. spurij. ff. de decurio. l. legẽ. C. de natur. lib. c. nasci. 56. dist.

h. l. isti quidẽ. ff. de eo quod met. cau.

i. l. vlt. C. de natu. lib.

k. d. l. quisquis.

l. C. de mul. quæ se pro. ser.

ſunt, probrum quoddã & ignominia, ob quam indigni tanto munere iudicantur. Nam etſi prętoris edicto notati non ſint, nec inter infames habiti, tamen ea eſt ferè hominum de ipſis opinio, is contemptus, vt non immeritò macula quapiam aſperſi quibuſdam videantur [m]. Cuius rei argumentum illud eſt, quòd nemo eſt quin tali appellatione vt turpi ac cõtumelioſa offendatur, receptúmque eſt eo nomine actionem iniuriarum competere [n]. Itaque quanuis ſpuriis iure ciuili Rempub. capeſcere liceat, præſertim ſi neceſſitas, & hominum penuria id flagitet [o], tamen alia cauſa eſt ſacri huius miniſterij, quod publicis omnibus, ciuilibúſque muneribus longè præſtat. Nam & Ariſtoteles [p] cenſet viliores humilioréſque perſonas ad ſacerdotium admitti non debere propter honorem qui Deo & religioni à ciuibus eſt impendendus. Id enim maieſtati Dei indulgetur (vt verbis Pauli Iurecõſulti vtar) cuius ſacris vacare ſacerdotes oportet [q]. Non me mouet quod à quibuſdam dicitur ſpurij nomẽ apud veteres ignominioſum nõ fuiſſe, cùm Homerus [r] Teucrum alloquens, eúmque laudibus extollens, νόθον nihilominus appellet.

Καί σε νόθον περ ἐόντα κομίσσατο ᾧ ἐνὶ οἴκῳ.

Sed ne Euripidis verſus ab hac ſententia nos dimouere poſſunt, quibus oſtendere nititur legitimis liberis nothos inferiores non eſſe: ita nanque ſcribit in Antigone.

Ὀνόματι μεμπτὸν τὸ νόθον, ἡ φύσις δ' ἴση.

Et

m. Azo in ſum. Cod. titu. ex quib. cau. ir. iſ. arg. d. c. ſi. gens Anglorum.

n. l 3. vbi not ff. de lib. & poſtu.

o. l. generaliter. l ſpurij. ff. de decurio.

p. lib. 7. polit.

q. l. nõ diſtinguemus. §. ſacerdotio. ff. de recep. arb.

r. lib. Iliad. 8.

Et in Euristheo:

μάτην δὲ θνητοὶ τοὺς νόθους φεύγουσ᾽ ἄρα
παῖδας φυτεύειν. ὃς γὰρ ἂν χρηστὸς φύῃ,
οὐ τοὔνομ᾽ αὐτοῦ τὴν φύσιν διαφθερεῖ.

Et in Andromeda.

Ἐγὼ δὲ παῖδας οὐκ ἐῶ νόθους λαβεῖν·
τῶν γνησίων γὰρ οὐδὲν ὄντες ἐνδεεῖς
νόμῳ νοσοῦσιν, &c.

Non enim veterum hic Græcorum mores respicimus, apud quos non ita magno in pretio pudicitia fuit, sed nostros Romanorúmque tantum, qui nihil antiquius castitate & pudicitia vnquam habuerunt. Cùm igitur hęc ita se habeant, ponendum est, & pro certa firmáq; regula constituendum, eum qui ex iusto matrimonio editus non est, nullum beneficium consequi posse[s]. Idque potissimum in sacerdotum filiis locum habet, cùm ne filij quidem eorum iusti ac legitimi, beneficium paternum capere possint. Paternum vocamus, quod pater ἀμέσως, & nulla media intercedente persona possedit[t]. Regula suprascripta sic accipienda est, nisi quis natalibus restitutus, aut vt vulgò loquimur, legitimatus sit[v]. Nam hæc restitutio naturales filios iustis & legitimis omnino exæquat, vt ait Iustinianus[x]. Præterea professio monastica hanc maculam ex natalibus contractam quadantenus abstergere dicitur[a]. Nam ordinari potest monachus, quanuis nothus sit, sed nullam dignitatem, seu pręfecturam ecclesiasticam cõsequi po-

s. c. cũ in cunctis. c. inotuit. de elect. c. 1. de fil. presbyt. t. c. ad extirpandas. c. ex extransmissa, de fil. presby. v c. per venerabilẽ, qui fil. sint leg. x. Nouel. 74. tit. quib. mod. nat. eff. su. a. Nouel. Iustinia. 5. tit. de mona. c. non liceat. 19. q. 3.

b. c. 2. 56. dist. c. 1. de fil presb. glos. c. vlt. eo. tit.

c. c. innotuit, de elect. c. vlt. de fil. presb.

d. arg. l. quidã. ff. de rei iud.

e. c. dilectus, de fil. presb.

f. c. 1. de fil. presb. in 6.

test[b]. Sed etsi gratiam canonis spurio facere visum fuerit summo pontifici (quod interdum expedit & necessarium est, ne summum ius, quod dicitur, summa fiat iniuria) is quodcunque beneficium adipisci poterit[c]. Plenam siquidem & liberam quidlibet statuendi, permittendi, decernendi facultatem habet Ro. Pontifex in re beneficiaria, quasi legibus omnibus canonibúsque omnino solutus sit, vt supra admonuimus. Eadem causa videtur eius esse, cui pontifex ipse sciens & prudens beneficium contulit, cùm eo casu voluntas eius obscura non sit, eáque tanquã principis pro ratione habeatur[d]. Sed an hæc iuris scripti mitigatio ac moderatio cæteris quoq; pontificibus & episcopis in sua cuique diœcesi permissa sit, quæritur. Et vulgò recepta est hæc distinctio: Si de eo quæratur, qui ad beneficium paternum aspirat, gratia summi pontificis necessaria est, non modo si spurius, sed etiam si verus legitimúsque filius sit[e]. Sin autem de alio quopiam beneficio, nõ de paterno agatur, quod spurius nancisci velit, ad constitutionem Bonifacianam recurrendum est, quam ex recentioribus scriptoribus quidam legisse non videtur. Ea autem constitutio omnem faciendæ gratiæ facultatem, nisi circa minores ordines beneficiáq; simplicia, quibus animarum cura non cohæret, episcopis ademit, & summo pontifici attribuit[f].

Quibus

Quibus sacris initiatum esse eum oporteat, qui ad sacrum beneficium promouetur. Cap. 6.

Nemini potest sacrum beneficium conferri, nisi sacris initiatus sit[g]. Proinde si cui nondum manus imposita est, quanuis fortè clericus fieri & in numeros, vt ita dicam, sacræ militiæ referri mox cupiat, rata non est beneficij collatio[h]. Idem dicẽdum est & de eo qui clericorum more & ritu viuit, nec tonsura, nec veste, nec cæteris rebus quibuscunque ab eisdem differens[i]. Hinc consequens est, si quis obtento iam beneficio clericus effectus fuerit, irritam nihilominus beneficij collationem esse: quia quod initio non ualuit, tractu temporis cõualescere non potest[k]. Verùm imprimis videndum est, vt ea ordinatio manuúmque impositio rectè atque ordine fiat. Aliàs beneficij collatio tanquam laïco prophanóque homini facta nullius momenti plerũque iudicabitur[l]. Exemplis, vt res dilucidior sit, hoc demonstrabimus. Beneficij quod cum animarum curatione coniunctum est, quisquam capax nõ est, nisi ad presbyterij vsque gradum promotus fuerit, nec enim clericum esse hîc sufficit[m]. Sed gradatim ad hunc presbyterij honorem ascendisse oportet. Nam is, cuius virtus in minoribus leuioribúsq; officiis probata non est, vt ad maiores amplioréisque honores non tam ascendat, quàm prosiliat, nec ratio, nec vetus disciplina ecclesiastica patitur[n]. Nam & Paulus vetat

g. c. cũ adeò, de rescrip. c. ex literis, de transac. c. 2. de instit.

h. arg. l. ex eo, de milit. test. not. in d. c. 2. de instit.

i. not. in d. c. 2. Sel. 3. part. q. 6.

k. l. quod in initio, de reg. iur. not. in d. c. 2.

l. glo. prag. tit. de elect. §. deinde verb. ordinibus.

m. c. licet canon. de elect. in 6.

n. 52. 59. dist. & 61. tit. de cler. per sal. pro. l. vt gradatim, demũ. & hono.

ne νεόφυτος episcopus ordinetur, id est qui recens Christianæ militiæ nomen dedit[o]. Quid enim absurdius quàm ei gubernacula tradere, qui remum tenere non nouit? vt verbis vtar Augustini ad Valerium[p]. Itaque his qui beneficium huiusmodi petit non tantum se sacerdotem seu presbyterum esse, sed gradatim & progrediendo per omnes inferiores ordines eò prouectum docere debet. Et quanquam hic rigor interdum laxatus legitur, vt cùm Nicolaus etiamnũ laïcus ad episcopatũ promotus est: Seuerus ex lanificio vocatus est ad archiepiscopatum: Ambrosius nōdum sacra tinctus aqua achiepiscopus est electus[q]: tamen nouorum, vt ait poëta, fatorum exempla contra veteres canones ecclesiasticámque disciplinam non temerè ad consequentiam trahi debent[r]. Hinc tractatur quæstio, si quis non à suo, sed alterius ciuitatis antistite ordinatus sit, an ea ordinatio valeat: & imprimis cōstat, simulátque inter alicuius Ecclesiæ clericos quis receptus est, non posse eum ab alterius Ecclesiæ episcopo ordinari. Id enim cōcilio Sardicensi ideò vetitum est, quòd discordia inter episcopos inde nasci soleret: cautúmque est nominatim ac discertè, vt irrita sit ordinatio. Graue siquidem erat episcopo, qui iuuenem instituere & erudire in sua Ecclesia cœperat, sperans sibi & toti Ecclesiæ imposterũ vsui fore, ob alterius episcopi solicitationem fortassis eo commodo priuari[s]. Itaque quo casu ea ordinatio ad consequēdum beneficium iure

o. 1. *ad Timoth. c. 3, & in decret. 48. dist.*

p. *c. ante, 40. dist.*

q. *c. statuimus 61. dist. Theodor. lib. 4. eccle. histo. c. 6.*

r. *l. 1. de cōst. prin. c. nō exemplo, 26. q. 2. Vide cano. apost. 79.*

s. *c. 1. 71. dist.*

iure pontificio necessaria est, ita ordinatum beneficij incapacem esse arbitror. Verùm is qui nōdum in Ecclesia aliqua facto, vt ita dicam, tyrocinio, ad alienam ecclesiam se contulit, & ibidem ordinatus est, videtur tanquam sacris rectè initiatus beneficium capere posse, cùm ratio suprascripta hîc cesset. Nec me latet constitutionibus pontificum posterioribus, atque adeò conciliis generaliter prohibitum esse, ne quis ab alienæ ciuitatis episcopo ordinetur, quòd perditissimi quique, quorum in patrio solo mores cogniti essent, ad alienam ciuitatem confugere, & ad sacrum munus obrepere solerent[t]. Sed nusquam statutum reperio, vt irrita nulliúsque momenti sit talis ordinatio[v]. Etenim pleraque in iure tum ciuili, tum pontificio facta tenent, quanuis ea fieri prohibeantur[x]. Quæri potest, quomodo probet quis se ordinatum & sacris initiatum esse, si fortassis ea de re controuersia oriatur. Et videtur Theodosij imperatoris constitutio nullam probationem, nisi quæ literis episcopi fiat, admittere[a]. At iure pontificio à clericis peregrinantibus literæ probationis huius gratia minimè exiguntur, sed testes aut etiam argumenta sufficiunt[b].

t. c. 1. c. eos, de tēp. ord. in 6.

v. Guid. pa. q. 449.

x. l. 1. §. biduum quan. ap. l. relegatorum. §. ad tempus, de interd. & rele.

a. l. si qua per calumniā. C. de episc. & cler.

b. c. 2. 3. de cler. pereg.

An cœlibatus beneficiariis necessarius sit. Cap. 8.

Vt intelligamus an coniugati beneficiorum capaces sint, altius repetenda est disputatio no-

ſtra, videndúmque eſt non modò, qui recentioribus conſtitutionibus pontificum, ſed etiam quid priſcis canonibus de ea re ſtatutum fuerit. Igitur vetus Eccleſia coniugatos à ſacerdotio non ſummouebat, modò vnius vxoris mariti eſſent. Si enim habet canon Apoſto. V. Epiſcopus aut preſbyter aut diaconus vxorē ſuam prætextu religionis non abiicito: ſi abiicit ſegregator à cōmunione: ſi perſeuerat, deponitor. Non enim idonea hæc cauſa viſa eſt matrimonij diſſoluendi, tametſi ea Iureconſultis veteribus probetur[c]. Idem & ſynodo Gangrenſi, & ſexta ſynodo ſancitum eſt[d]. Sed & Nicæna ſynodo id quoque comprobatum eſt. Nam vt ſcribit Sozomenus, cùm in Nicæna ſynodo vellent aliqui epiſcopis, preſbyteris & diaconis vxorum ſuarum vſum interdicere, exurgens quidam nomine Paphnutius contradixit, honeſtam rem coniugium eſſe contendens, & caſtitatem cum propria vxore concubitum. Cuius ſententiam ſynodus laudauit & amplexa eſt[e]. Sed & ipſi Apoſtoli Chriſti, Petrus, Philippus, Paulus, leguntur vxores habuiſſe[f]. Hinc Iuſtinianus[g], Epiphanium patriarcham œcumenicum laudat, quòd ex ſacerdotibus genus & originem ducat. Et Harmenopulus[h] de lege clericis matrimonium interdicente differens, verbo ἀκριβείας vtitur, περὶ ἀκριβείας νόμου, inquit, περὶ κληρικῶν, id eſt, de rigore legis, quæ de clericis lata eſt, quandoquidem legiſlator θεομαχεῖν, vt puto, & cum natura pugnare ipſi

c. l. vitricus, de donat. inter vir.

d. c. ſi quis docuerit. c. ſi quis diſcernit 28. diſt. c. quoniam. 31. diſt.

e. c. Nicæna, 31. diſt.

f. lib. 3. eccleſ. hiſto. c. 30.

g. Nouel. 3.

h. lib. 4. proch.

ipsi videbatur. Nec aliter sensisse Chrysippum opinor, qui ducẽdam vxorem sapienti præcipit, ne Iouem Gamelium & Genethliũ violet. Quã-quam id ceu ridiculum notat Hieronymus in Iouin. Ex his autem qui cælibes in clerum peruenerant, id est qui ante ordinationem matrimonium non contraxerant, Canon apostolorum X X V. iubet vt lectores tantùm & cantores, si velint vxorem ducant, cæteris puta diaconis & presbyteris, id non permittit. Constitutum tamen fuit synodo Ancyrana, vt diaconi tantùm, nam de presbyteris nulla mentio est, si in ipsa ordinatione protestati fuissent, se velle matrimonium contrahere, nec posse se continere, postea vxorem ducere possent, & nihilominus in ministerio manere [i]. Adde quod presbyteri, quanuis aduersus votum in ordinatione factum, & expressam professionem, vxorem duxissent excommunicabantur tantùm, nisi gratiam eis episcopus facere voluisset, vt habetur c. X V I. con. Chalcedo. aut à ministerio sacerdotióque summouebantur, vt scribit Iustinianus [k], & habetur in cano. 1. Neocæsar. conc. nec ideo dirimebatur matrimonium [l]. Hodie autem ita ius constitutum est, vt coniugati nullo modo ordinentur, nec ad beneficia aut dignitates ecclesiasticas aspirẽt, id quod de presbyteris sanxit Iustinianus, nouel. 123. 8 Veriti sunt fortè istius iuris authores ne grauissima matrimonij onera functionem muneris ecclesiastici impediãt, nec

i. c. diaconi, 28. dist.

k. Nouel. 22. de his qui nuptias iterant.

l. c. nuptiarũ, 27. q. 1. c. quidam. 27. dist.

6. c. 2. c. cum decorem, de cler. coniug.

immeritò. Negotium habere qui volet, inquit Plautus, nauem & mulieré, hæc duo sibi comparato. Hinc Cicero rogatus ab Hircio, vt post repudium Terentiæ sororem eius duceret, omnino facere supersedit, dicens non posse se vxori & philosophiæ pariter operam dare [m]. Coniugatos accipimus, qui verbis in præsens tempus conceptis nuptias contraxerunt, quanuis fortasse secutus nõ fuerit cõcubitus [n]. Orientalis tamen Ecclesia hanc constitutionem tanquam moribus populi parum congruentem nõ recepit, sed adhuc veteres canones seruat [p]. Quod ad eos attinet, qui cælibes in clerum admittũtur, hoc iure vtimur, vt lectores, cantores & qui in inferioribus ordinibus sunt constituti, nec ad subdiaconatum vsque conscenderunt, vxorem ducere possint, tenétque matrimonium quod ita contractum est, nisi alia causa obsistat: beneficia verò sua minimè retinent, sed statim vacare dicuntur [q], id quod nonnulli accipiunt, etiamsi matrimonium ob aliquod impedimentum efficax non sit: sed hoc inferius disputabitur. Cæteris omnibus, puta hypodiaconis, diaconis, presbyteris, episcopis vxorem ducere fas nõ est, nullúmque est matrimonium, quod ab ipsis contrahitur: præterea beneficiorum suorum amissione mulctantur [r]: nec protestatio diaconorum recipitur, cuius paulò antè meminimus, quoniam episcopi nullos ordinare iubentur, nisi se perpetuò cælibes victuros promiserint [s]. Sed an statim

m. author Hiero. in Iouin.

n. extra. antiquæ, de vo. not. in c.1. de cler. coniug.

p. c. cũ olim, de cler. cõiug.

q. c.1. vbi glo. c. diuersis, de cler. coniug.

r. c. vt lex. 27 q. 1. c. 1. c. 4. de cler. cõiug. c. pen. 27. distinct.

s. c. 1. 28. dist. nouel. Iustin. 123.

tim

tim ac nuptiæ contractæ ſunt, beneficia vacent, an verò priuatio condemnatióque ſit neceſſaria, controuerſi iuris eſt quæſtio, de qua ſuo loco differemus [t].

[t] not. in c. 1. de cler. cõiug.

Digamum à ſacerdotio & beneficio eccleſiaſtico ſummoueri, & qua ratione id canonibus ſancitum ſit. Cap. 8.

Quanuis coniugatus ad ſacerdotium veteribus canonibus admittatur, vt diximus, digamus tamen omnino repellitur. Digamum vocamus non qui eodem tempore duas habet habuítve vxores, quod nunquam in eccleſia orthodoxa permiſſum, Romano autẽ iure ſemper vetitum fuit [a], ſed qui diuerſis temporibus. Sic enim habet canon qui dicitur Apoſtolorum X V I. Qui poſt baptiſmum duabus implicitus fuit nuptiis ,, aut concubinam habuit, is epiſcopus, aut preſ- ,, byter, aut diaconus, aut denique in conſortio ,, ſacerdotali eſſe non poteſt. ,, Cui conſentaneæ ſunt conſtitutiones Iuſtiniani [b]. Idque ſumptum ex Paulo videtur, qui ad Timotheum & Titum ſcribens, epiſcopos & diaconos vnius vxoris viros eſſe vult [c]. Idem ad Timoth. Vidua, inquit, deligatur, quæ vnius viri vxor fuerit [d]. Quorum verborum interpretatio apud Gratianũ extat [e]. Sic apud veteres Romanos ante Chriſtianiſmũ, & alias item gentes, digami à ſacerdotio repellebantur. Hieronymus ad Gerontiam: Hiero-

[a] l. 2. C. de inceſt. nupt.
[b] Nouel. 6. nouel. 22. nouel. 123.
[c] 1. ad Timoth. c. 3. & ad Titũ, c. 1.
[d] 1. ad Timoth. c. 5.
[e] 26. diſt.

„ phanta apud Athenas curatur, & æterna debi-
„ litate fit castus. Flamen vnius vxoris ad sacerdo-
„ tium admittitur. Flaminea quoque vnius mariti
„ eligitur vxor. Ad tauri Ægyptij sacra semel ma-
„ ritus assumitur. Hinc sacerdos vniuiria dicitur à Trebellio Pollione. Nam etsi polygamia humano diuinóque iure permissa sit, vitandæ incontinentiæ causa, tamen à veteribus patribus nō satis honesta iudicata est, quòd immodicæ cuiusdam incontinentiæ argumētum esse videretur: adeò vt non dubitauerit Chrysostomus coniunctionem huiusmodi, scortationem appellare. Et sanè Paulus, vt ab eo, cuius summa sacrosanctáque est apud nos authoritas, incipiam, hortator est virginitatis ac cœlibatus [f]. Præterea satis constat, his omnibus qui plures nuptias contraherent, quanquam laïcis, pœnam olim impositam
„ fuisse. Sic enim legitur in canone III. Neocæ-
„ sar. conc. De his, qui frequenter vxores ducunt,
„ & de his quæ sæpius nubunt, tēpus quidem pœ-
„ nitentiæ iis constitutum, manifestum est, sed cō-
„ uersatio & fides eorum tempus abbreuiat, &c. [g]
„ Item Chrysostomus apud Gratianū, Hac ratio-
„ ne, inquit, & apostoli præceperunt secūdas adire nuptias propter incontinentiam hominum. Nam secundam quidem accipere secundū præceptum apostoli licitum est, secūdum autem ve-
„ ritatis rationem verè scortatio est, &c. [h] Et Au-
„ gustin. Nec contra humanæ verecundiæ sensum
„ audeo dicere, vt quoties voluerint, nubant, nec

f. 1. ad Corin. c. 7.

g. c. de his, 31. q. 1.

h. c. hac ratione. 31. q. 1.

ex corde meo quotaſlibet nuptias condemnare [i]. Hæc ratio mouit antiquos iuris pontificij conditores, vt Digamos ad ſacerdotium non admitterent. Quomodo enim poteſt hortator eſſe viduitatis apud populum, qui & ipſe coniugia frequentauerit? vt inquit Ambroſius [l]. Nec verò tantum à ſacerdotio, ſed ab aliis etiam inferioribus ordinibus eos ſummouendos eſſe putauerunt [m]. Quod ſi fortè ordinationem eorum ſequuta fuerit digamia, vt ſi fortè in inferioribus ordinibus conſtitutus, alteram vxorem duxerit, ſtatim irrita fit ordinatio, digamíque omni priuilegio nudati eſſe intelliguntur, adeò vt à laïcis hominibus, & qui nunquam ordinati fuere, non differant, idque nouo iure pontificio expreſſum eſt [n]. Veteri ſiquidem iure hac pœna tantùm afficiebantur clerici, vt ad ſublimiores ordines nõ pateret eis aſcenſus. Diaconi verò preſbyteríque à miniſterio ſummouebantur, vt ex Iuſtiniano colligere licet [o]. Quod autem nouo iure matrimonium huiuſmodi cum ſacerdotibus diaconíſve contractum non teneat, nemini dubium eſſe poteſt [p], cùm ne monogamia quidem ipſis vllo modo conceſſa ſit poſt ordinationem, vt ex iam dictis apparet. Quod autem diximus humano ciuilíque iure polygamiam iis qui initiati nõ ſunt, permiſſam eſſe de iure ciuili, quod in libros Iuſtiniani relatum eſt, accipi volo. Nam apud Harmenopulum Græcum authorem [q] conſtitutio cuiuſdam Imperatoris legitur, quæ quartas

i. c. vlt. 31. q 1.

l. in lib. de offic. c. vna. 26. diſt.

m c. ſi quis viduã. c. cognoſcamus. 34. diſtinc. c. maritum. 33. diſt.

n. tit. de biga. in 6.

o. Nouel. 22. de his qui nupt. iterant. c. ſeriatim, 32 diſt.

p. c. à nobis, de biga. non ord.

q. lib. 4. tit. 7.

nuptias interdicit omnino, & irritas esse iubet. Quod de digamis hactenus dictũ est, in iis quoque qui viduam duxerunt, locum habet [r]. Nam hos canon apostolorum XVII. digamis omnino comparat, hac vt arbitror ratione, quia digamiam vxoris, quam ducunt, probare videtur, eiúsque digamiæ, occasionem eis præbere. Nam digamia mulierem nõ minus, imò magis quàm virum dedecere videtur. Quare Portia cum laudaretur apud eam (inquit Hieronymus in Iouin.) quædam bene morata, quæ secundum habebat maritum, respondit, Fœlix & pudica nunquam præterquam semel nubit. Itaque lege Mosaïca præceptum fuit, vt Pontifex virginem tantum vxorem ducere posset [s]. Adde si lubet, quod ridicula vulgò res est, & cauillis hominum obnoxia, vxorem viduam ducere, quod vel tritum apud iuris ciuilis doctores dicterium, Bulgari iureconsulti discipulorum in præceptorem satis ostendit [t]. Sed & Verrius Flaccus, vt refert Varro iuris pontificij peritissimus, eos qui viduas ducerent, veteres fossas tergentibus comparare perquàm facete solitus fuit. Hæc enim fuisse eius sententia fertur, quia feriis tergere veteres fossas liceret, nouas facere ius non esset: ideò magis viduis, quàm virginibus idoneas esse ferias ad nubendum [v]. Quamobrem non immeritò præcipit Hesiodus, virginem ducendam esse, vt gratis moribus imbui possit [x],

παρθενικὴν δὲ γαμεῖν, ὥς κ' ἤθεα κεδνὰ διδάξῃς.

r. c.3 c. debitum, de biga. c. si quis viduam. 34. distinct.

s. Leuit. 21.

t. glos. l. rem nõ nouam. C. de iud.

v. Macrob. lib. 1. Satur. c.15.

x. lib. 2. ἔργων καὶ ἡμερ.

Eius-

Eiuſdémque ſentẽtiæ eſt Ariſtoteles [a]. Porrò idem ius eſſe in meretrice, quod in vidua ſatis perſpicuum eſt, ex canone apoſtolorũ cuius ſupra mentionem habuimus [b]. Qui viduã, inquit, duxit aut diuortio ſeparatam à viro, aut meretricem, aut ancillam, &c. [c] Meretrix autem quam canon Græcè ἑταίραν vocat, accipiẽda eſt authore Hieronymo, quæ multorum libidini patet [d], vel vt Auguſtinus ait, cuius publicè vænalis turpitudo eſt [e]. Quæ igitur cum vno aut altero ſe miſcuit, meretricis appellatione nõ cõtinetur [f]. Veruntamen ad hanc quoque canon productus eſt, vt quiſquis talem duxerit, à ſacro miniſterio arceatur [g]. Idque Toletano cõcilio diſertè cautum atq; expreſſum eſt [θ]. De eo autem qui vxorem adulteram retinuit, quid iudicandũ ſit, malo ſynodi ipſius verbis quàm meis referre. Verba ſynodi Neocæſar. c. 8. hæc ſunt: Si cuius vxorem ,, adulterium commiſiſſe, cùm eſſet laïcus, euidenter ,, fuerit probatum, hic ad miniſterium eccle- ,, ſiaſticum admitti non poteſt. Quod ſi in cleri- ,, catu eo iam conſtituto adulterauit, dato repu- ,, dio dimittere eam debet. Si verò retinere eius conſortium velit, non poteſt ſuſcepto miniſterio perfrui [h].

a. lib. 1. œcono.
b. c. 17.
c. c. ſi quis viduam. 34. diſtinct.
d. c. vidua. 34. diſt.
e. c. meretrices. 32. q. 4.
f. l. palam, de rit. nup.
g. c. curandũ, c. præcipimus, 34. diſt. c. qualis. 30. q. 5.
θ. c. qui in aliquo. 51. diſt.
h. c. ſi cuius, 34. diſt.

De beneficiariorum ætate, & legibus annalibus:
Item de iis, qui plura aduerſus canones
beneficia impetrauerunt.
Cap. 9.

Ætatis quoque habẽda est ratio in beneficiis conferendis: idq; nos docet Paulus cùm Timotheo pręcipit, vt nemini citò manum imponat *. Sed & Christus Ioanni, quem maximè charum habebat, ideò prætulisse Petrum fertur, quod hic senex, ille iuuenis admodum esset. Paulus tamen Timotheum adhuc adolescẽtem Ecclesiæ præfecit, cùm nulla adhuc regnaret ambitio in Ecclesia, & eum prudentia senili eximiáq; pietate & doctrina esse intelligeret. Nam sicut veteres Romani, authore Cicerone, leges annales non habuerunt, quas attulit ambitio, vt gradus essent petitionis inter æquales: sic videtur canones ecclesiastici ministrorum ætatẽ definientes ex hominum vitiis profecti esse. „Leges egregiæ, inquit „Tacitus, honesta exẽpla apud bonos ex delictis „aliorum gignuntur. Sic oratorum licentia, Cinciam rogationem: cãdidatorum ambitus, Iulias „leges: magistratuum auaritia, Calphurnia scita pepererunt. Horum igitur canonum constitutio & obseruatio perutilis Ecclesiæ ac necessaria nõ immeritò visa est, in iis præsertim muneribus, quæ grauiora maiorísque momenti sunt. Ratio enim vtilitásque suadet, vt senex aliquis iam maturus, ac vt Homerus ait, παλαιά τε πολλά τε εἰδὼς potius quàm iuuenis rerum imperitus, clauum Ecclesiæ teneat. Idque in omni parte Reipublicæ præceptum maximè tenẽdum, nec vnquam sine graui necessitate violãdum est. Quare Sylla de Mario iuniore dicebat, debere iuuenẽ prius remo,

* 1. ad Timoth. c. 5. c. quid est. 78. dist.

remo, quàm gubernaculo admoueri. Ac tametsi tribunatum militum puero delatum aliquando, atque adeo consulatum apud iuris ciuilis authores legamus[b], tamen arbitror nullam id ætatis hominibus administrationem legibus concessam fuisse, & iuris authores de tribunatu cõsulatúue honorario siue imaginario tantum loqui, quo titulo tenus & absque vlla administratione fungebantur. Nam & militiç huius imaginariæ apud Ciceronem & Tranquil. mentio est. Videamus igitur quæ ætas legibus & canonibus definita sit. Et imprimis episcopus prohibetur eligi, nisi qui XXX. annum excesserit. Idque concilio primum Agathensi, deinde Lateranensi constitutum est[c], quanuis Iustinia. in nouel. XXXV. annorum tempus statuat[d]. Archimãdrita siue abbas cuius ætatis esse debeat, nusquã certo iure definitum expressúmque reperitur. Quare ad canonem de dignitatibus episcopali inferioribus generaliter editũ, cuius mox à nobis mentio fiet, meritò hunc referemus[e]. Mulieri sane monialium curam gerenti, quæ abbatissa dicitur, præstituti sunt anni XXX.[f] Sed eam constitutionem interpretatione ad viros porrigere & extendere dissimilitudo rationis non patitur: cum præsertim exemplo turpe esse dicant Iureconsulti fœmineo vocabulo masculos contineri[g]. In dignitatibus conferendis cuiusmodi sunt decanatus, archidiaconatus, &c. tempus XXV. annorum spectatur. Quod non solum in

b. l. nemo C. de religios. l. vlt. C. de milit. testa.

c. episcopus, 77. dist. c. cũ in cunctis, de electio.

d. Nouel. 123

e. d. c. cũ in cũctis. §. inferiora.

f. c. indẽnitatibus, de elect. in 6.

g. l. si ita scriptũ, de leg. 2.

archimandrita locum habet, vti diximus, sed in præfectis etiam illis monasticorum conuētuum, qui priores conuentuales appellantur [h]. In presbytero ætas XXXV, annorū, aut saltem XXX, annorū requirebatur priscis canonibus [i]. Quod etiam Iustinianus constituit [k]. Presbyterúmque intelligebāt veteres, qui curationem animarum babebat, cuíque certę alicuius Ecclesię committebatur gubernatio. Sed hodie breuius aliquanto temporis spatium, nempe XXV. annorum definitum est [l]. Quo tempore diaconi, subdiaconi, acoluthi & cæteri inferiores clerici ordinari debeant in re beneficiari[illegible], quam hîc tractamus, parum refert. Nam cæremonialis est & imaginaria tantum hæc ordinatio sine vllo onere ac beneficio, quanuis olim promotio esset ad certum ministerium, & cum beneficij collatione coniuncta. Quum igitur ordinationes fiebāt, ad certum ministerium beneficiúmque, non vt nunc absolutè contra Calchedonense cōcilium, alia ætas ordinationi seu ministerio, alia beneficij, quod illi ministerio coniunctum erat, collationi præscripta non erat. De præbendis canonicorum nihil satis expressum offendimus in iure pontificio, sed vulgò receptum est XIIII. annorum tempus, vt minimum requiri [m]. Aliqui septem annos sufficere putant [n]: quorum opinio in simplicibus leuioribúsque beneficiis sine curatione animarum, & dignitate vlla, defendi potest, cùm sit verisimile non alio consilio cleri-

h. cl. ne in agro. §. cæterū de sta. mo.
i. c. presbyter. 78. dist.
k. Nouel. 123
c. nemo, 78. dist.
l. d. c. cū in cūctis. §. inferiora.
m. Panor. in c. super inordinata, de præben.
n. c. si eò tēpore, de resc. in 6. c. ex eo, de elect. eo. lib.

clericis inferioribus hæc assignata esse, quàm vt ex eis ali, & ad ministerium Ecclesię institui possint [o]. Tempus ergo quo potest clericus ordinari, id est septem annorum, hîc inspicitur [p]. Hæc de legibus Ecclesiæ annalibus breuiter dicenda putaui, quibus illud præterea adiiciendum est, solere pontifices Romanos pro potestate passim harum legum gratiam facere, vt telæ quædam aranearum, vt Anacharsis dicebat, esse videantur. Cæteris verò episcopis ita demum permittitur hæc relaxatio, si animarum curationem beneficium non habeat [q]. De huiuscemodi gratia, quod scribit alicubi Budæus noster, continere me non potui, quin hîc adscriberem: Trãslatitium, inquit, esse iãdiu cœpit, interpretatione iuris Mercurialis eos, qui nondum tutelæ suorum bonorum facti sunt, imò verò qui necdum in suam tutelam venerunt, ad annos venisse fingi tutelæ animarum annalium legum solutione. De iis qui ob multitudinem beneficiorum canonibus prohibitam, beneficiorum minimè capaces esse dicuntur, libro octauo differemus.

o. not. in d. c. super inordinata. d. c. si eo tempore.

p. c. de his, 28 dist. c. in singulis. 77. distin. c. vlt. de tẽp. ord. in 6.

q. not. ĩ. c. ei cui. de præb. in 6. cle. vlt. de ætat. & qual. q. c. 1. de æta. & qual. in 6

LIBER QVINTVS, QVIBVS MODIS ACQVIRANTVR BENEFICIA, ET Ecclesiæ ministri ordinentur.

ARGVMENTVM.

Ne homines non idonei ad ministeria honorésue ecclesiasticos aut irrepere aut irrumpere poßint, editi sũt varij canones, quibus ratio munerum huiusmodi distribuendorum continetur: quam hoc libro accuratè ac diffusè exequemur & explicabimus. Nam mores hominum variis ætatibus ac sæculis subinde mutati effecerunt, vt ex vno genere honores ecclesiasticos deferẽdi tandem multa exorirentur, Electio videlicet, Postulatio, Translatio, Coniunctio, Fiducia, Mandatum apostolicum, Reseruatio, Nominatio, & cætera quæ singulis capitibus hìc describuntur.

Quæ sit forma & ratio eligendi ministros ecclesiæ, tã vetus quàm noua: quídq; inter ea beneficia intersit, quæ vulgò collatiua & electiua dicuntur. Cap. I.

DE RATIONE & forma ordinandi ministros Ecclesiæ, nullum in sacra scriptura præceptum extare arbitror, sed ritus ab apostolis obseruatus, quorum exem-

exéplum vice cuiusdam præcepti nobis esse debet, ex aliquot scriptorum sacrorum locis cognosci potest, quæ nos hîc adscripsimus. Ac primum omnium Lucas scribit [a], apostolos hortante Petro in locum Iudæ proditoris Mathiam suffecisse, sed cõuocatis prius omnibus discipulis, quorum cõmuni consensu id factum est. Cùm enim duo ipsis sacro munere digni viderentur, Iosephus & Mathias, quos in cõspectu omnium statuerant, tandem precibus apud Deum fusis, & facta sortitione, in eorum cœtum Mathias cooptatus est. In hac igitur creatione quanuis interuenerit sors, tamen electio aliqua iudiciúmq; antecessit. Idem in creandis diaconis sorte vsos fuisse apostolos nequaquam ait, sed vnà cum discipulis, communi cõsensu elegisse septem, quibus coram tota multitudine post precationem manus imposuerũt [b]. Idem in cooptatione Barnabæ & Sauli, quæ facta est Antiochię, post preces & ieiunium adhibitam fuisse manuum impositionem refert [c]. Idem presbyteros per singulas ciuitates à Paulo & Barnaba cõstitutos fuisse ait, facta precatione cum ieiunio [d]. Ex quo loco sunt qui colligant, suffragio populi creatos fuisse, quod verbum græcum χειροτονεῖν, quo vsus est Lucas, non simpliciter creare significat, sed suffragio & cõsensu populi tantum, quæ manuum eleuatione significetur. Sed hæc sententia apud me dubia adhuc est, cùm id verbum ad alia trásferri plerumq; soleat. Ex authoribus aliis qui sa-

a. Acto. c.1.
b. Acto. c.6.
c. Acto. c.13.
d. Acto. c.14

cri non habentur, Clemens apud Eusebium scri-
bit[e], Iacobum fratrem Domini à Petro, Ioanne & Iacobo apostolis creatum fuisse episcopum, sed is nullius certi ritus meminit[f]. Testatur & Eusebius[g], vita functo Iacobo, omnes apostolos ac discipulos domini, qui tunc superstites erant, ex variis locis in vnum conuenisse, & communicato consilio Symeonem episcopum elegisse. Nec aliud preterea adiicit. De epistola Clementis, qua se Petri successorem in Ecclesia Romana delectum ab eodem fuisse asserit, postea videbimus. Post apostolorum tẽpora editi sunt varij canones de episcoporum & aliorum Ecclesiæ ministrorum ordinatione. Nam canones qui dicuntur apostolorum, à Clemente, vt fertur, conscripti, statuunt, vt episcopus à duobus aut tribus episcopis: presbyter, diaconus, & cæteri clerici ab vno episcopo ordinentur. Nam eo tẽpore cœperat in singulis ciuitatibus vnus episcopus, qui presbyteris omnibus præesset, constitui, eiúsque erat ordinatio & manuum impositio, non presbyterorum. Creatis archiepiscopis & Metropolitanis constitutum est, vt episcopus ab omnibus suæ prouinciæ episcopis, si commodè congregari possint, ordinetur: in eóque negotio primas partes obtineat Metropolitanus, eiúsque præcipua sit authoritas. Sic enim Synodi Nicænæ Græcum canonem interpretor, qui de confirmatione apud nos vsitata non loquitur[h]. Nam præsentibus tam Metropolitano, quàm cæteris

e. eccles. histo. lib. 2. c. 1.
f. c. porro. 66. distin.
g. lib. 3. eiusdẽ historia, c. 11.
h. c. episcopi. 64. dist.

cæteris epiſcopis,fiebat epiſcopi electio,quanuis hodie poſt electionem adiri ſoleant:cuius rei teſtis eſt Cyprianus [i]. Cæteri verò miniſtri, præſente epiſcopo, qui eos ordinabat, eligebantur. Ac ſuffragia non tantùm cleri, ſed etiam populi erant in huiuſmodi electionibus [l]. Quod veriſimile eſt & apoſtolorũ temporibus obſeruatum fuiſſe,licet nõ ſatis exploratum id ſit. Vnde Leo põtifex, Nulla, inquit ratio ſinit vt inter epiſcopos habeantur, qui nec à clericis ſunt electi, nec à plebibus ſunt expetiti, nec à comprouincialibus epiſcopis cum Metropolitani iudicio conſecrati [m]. Idem, Vota ciuium, teſtimonia populorum, honoratorum arbitrium,electio clericorum in ordinationibus ſacerdotum conſtituantur,&c. [n]. Ipſi etiam principes cùm opus erat, authoritatem ſuam interponebant. Nec ſanè æquum erat eos deterioris conditionis,quàm cæteros ciues haberi. Ac ſimilis propemodum fuit ratio creandorũ ſacerdotũ apud veteres Romanos ante Chriſtianiſmum,vt teſtatur Cicero [o],his verbis: Ne hoc quidẽ vidit maiores noſtros tam fuiſſe populares,vt quod per populum creari fas non erat propter religionem ſacrorum, in eo tamen propter amplitudinem ſacerdotij noluerũt populo ſupplicari. Atque hoc idem de cæteris ſacerdotiis Cn. Domitius tribunus plebis vir clariſſimus tulit, quod populus per religionem ſacerdotia mandare non poterat, vt minor pars populi vocaretur: ab ea parte qui eſſet factus,

i. lib. 5. epiſt. 4

l. c. epiſcopus, 24. diſtin. & 63. 67. diſtin.

m. c. nulla, 62. diſt.

n. c. vota. 63. diſt.

o. In 2. oratio. de lege agra. cõtra Rullum.

is à collegio cooptaretur. Rectè tamen constitutum fuit in concilio Laodiceno[p], vt multitudini & plebi non permittatur electio[q]: quæ, vt ait Origenes, sæpe clamoribus aut gratia, aut pretio excitata moueri solet[r]. Quanquam enim populo inuito non dabatur episcopus, tamen immoderatam eius cupiditatem clerus non cogebatur sequi, quasi ex populi arbitrio penderet electio, sed eos docere ac admonere debebant, & grauitate prudentiáque sua ab incœpto reuocare[s]. Electio igitur tam à clero, quàm populo celebratur, episcopo vnò præsente vel pluribus episcopis, vt iam diximus, inquirebatúrq; in mores, doctrinam, ætatem, natales, & cetera de quibus integro libro disseruimus supra. Ac si nulla nota aspersus reperiebatur, propter quam reiici deberet, statim ab episcopo vel episcopis manus ei imponebantur. Nec absque ea inquisitione consecrari ordinaríve poterat[t]. Et plerique authores sunt, palam proponi solita fuisse nomina ordinãdorum, facta omnibus potestate quicquid vellent eis obiiciendi[v]. Hęc fuit vetus forma ordinandorum Ecclesiæ ministrorum. Nec fuit vllum discrimen inter episcopos & alios ministros inferiores, nisi quod hi ab vno, illi à pluribus episcopis ordinabantur. Verùm hæc forma eligendi non solum immutata, sed etiam in quorundam ministrorum ordinatione omnino sublata est, adeò vt plerique citra electionem in Ecclesia constituantur, iure quo nunc vtimur, ponti-

p. c.13.
q. c. nõ est. 63. dist.
r. c. si ergo. 8. q. 1.
s. c. docendus, 62. dist.
t. con. Nice. c. 9.
v. Lamprid. in Alex.

pontificio. Hinc beneficia quædã electione dicimur acquirere: alia collatione quadam & cõcessione, quæ nullam electionem requirat: Nam maiora quædam amplioráque ministeria ac beneficia, cuiusmodi episcopia sunt, solenni electione deferuntur. Cætera ab episcopis, & interdum à collegiis prætermisso illo solenni electionis ritu, tribui & conferri solent. Fit autem episcoporum electio à collegio canonicorum cathedralis Ecclesiæ, eo ritu & ordine, quem Innocentius in quadam synodo præscripsit [x]. Cæteri verò clerici præter canonicos suffragia non ferunt, ac multò minus laïci, qui priscis temporibus interesse electioni, & vere eligere consueuerant [y]. Is igitur in quem omnes canonici, aut certè πολλοὶ κἀγαθοὶ, id est, maior meliórque pars cõnsenserit, post communicationem deliberationémque mutuam, quę solẽnem suffragiorum perscrutationem cõtinuò in ipsis, vt ita dixerim, comitiis sequitur, à collegio eligi debet: id à veteribus dirimere sententias vel suffragia, nisi fallor, dicebatur. Non enim suffragia & sententiæ singulorum hîc numerantur solùm, sed etiam ponderantur, & is potior habetur nõnunquam, quem pars grauior atque melior comprobauerit [a]. Vincítque in dubio numerus, si nulla in meritis candidatorum, aut eligentium affectu, cæterísque huiusmodi, inæqualitas appareat. Ad quam demonstrandam admittitur is, qui contra numerum pugnat, nisi aduersarius duarum

x. c. quia propter, de elect.

y. c. Massana de electio.

a. c. in genesi. c. Ecclesia vestra, de elect.

partium collegij puncta tulerit, vt cõcilio Lugdunensi statutum est [b]. Cùm autem nulla præterquam in calculis atque suffragiis inæqualitas reperitur, non satis est aliquem maiore numero, quàm aduersarium niti vt eligatur, sed maiorem partem eorum canonicorum, qui adsunt, ab eo stare oportet [c]. tametsi iuris ciuilis authores maiorem partẽ anni in interdicto vtrubi aliter interpretati sint [d]. Et notandum est omnes canonicos, qui in prouincia degunt, ad hæc comitia vocandos esse [e]. Alioqui vulgò dici solet, magis obesse electioni cõtemptum vnius absentis, quàm multorum præsentium intercessionem, & contradictionem [f]. Infirmatur enim ob eam causam electio, quanquam aliàs ritè, & plurimorum consensu celebrata, nisi fortè is, qui spretus esse dicitur, quod ita gestum est, posteà ratum habuerit [g]. Post electionem hoc modo factam, confirmatio Metropolitani requiritur [h], nec ante electus quicquam administrandi facultatem habet [i]. eáque confirmatio maturè fieri debet, & inquisitione examinationéque accurata præcedẽte, vt suprà diximus [l]. ita vt omnes audiantur, qui ordinationis impediendæ causa quidpiam obiicere voluerint, quanuis fortè competitores non sint. Quamobrem Bonifacius veterem illam consuetudinem nomina ordinandorum publicè proponendi, cuius antè meminimus, non immeritò repetiit ac renouauit [m]. Quòd si facta diligenti inquisitione electus non repe-

b. c. si quãdo, de elect. in 6.
c. c. Ecclesia. c. Cumana. de elect.
d. l. maiore, de verb. sig.
e. c. coram, de elect.
f. c. bonæ, de elect.
g. c. quod sicut, de elect.
h. c. nihil. c. cum dilectus, de elect.
i. c. nostis. c. qualiter.
l. c. 3. c. nihil, de elect.
m. c. vlt. de elect. in 6.

reperiatur idoneus, non modò non confirmatur,ſed etiam in futuris comitiis, in quibus iteratur electio, iure ſuffragij carent, qui ſcientes prudentéſque talem elegerunt [n]. Confirmationem ſequitur conſecratio,quę olim à confirmatione non diſtinguebatur.Nam canonem illum Synodi Nicęnæ, quem ſupra recitauimus, malè cōuerſum è Græco in Latinum huic diſtinctioni occaſionem dediſſe ſuſpicor [o]. Fit autem hæc conſecratio ab epiſcopis prouincialibus cum authoritate Metropolitani,vt ex canònibus à Gratiano cōgeſtis perſpicuum eſt [p]. Ac tametſi poſt confirmationem res eccleſiaſticas adminiſtrandi ius habeat electus, tamen conſecrare, & alia quædā id genus exequi ei demum licet qui conſecratus eſt [q]. Hæc cùm ita ſe habeant, dubium nō eſt, quin epiſcopium inter miniſteria ſeu beneficia, quæ dicuntur electiua, rectè connumeretur. De cæteris autem quæri ſolet. Et quorundam veterum opinio eſt, conſtitutionem Innocentianam, quæ ritum ordinémque electionis præſcribit, ad omnia eccleſiarum quarūcunque collegia pertinere. Quæ opinio ad veteris Eccleſiæ ritum propius cæteris accedit. Sed moribus comparatum eſt,vt in epiſcoporum tantum & archimandritarum promotione hæc forma ſeruetur. Et ſanè plurimum in hac re conſuetudini videtur tribuendum eſſe. Non enim inſtitutum Innocentij fuit, quæ miniſteria beneficiáque electiua eſſent aut contrà,definire, quod

n. c.cū in cunctis. c. cū Vintoni.

o. c.epiſcopi, 64.diſt.

p. 64.diſtin. & ſeq.

q. c.tranſmiſſam. c. quod ſicut, de elec.

eo tempore fortaſſis erat indubitatũ, ſed in omnibus electiuis formam atque rationem eligendi ideò conſtituere voluit, quòd vnuſquiſque propriam quandam eligendi viam, aut inutilem plerunque, aut perniencioſam eccleſiis pro ſuo ingenio comminiſceretur [r] & excogitaret. Itaque in canonicorum promotione, aut aliorum qui inferiores ſunt, eam formam ſeruari neceſſe non eſt. Sed cur ea beneficia, atque alia huiuſmodi electiua non dicuntur, cùm ſuffragiis omnium canonicorum promotio fiat? Reſpondeo duplicem huius rei cauſam eſſe: una eſt, quia cùm ſuffragiis ſuis protinus beneficium conferant collegæ, nec vllam epiſcopi confirmationem expectent, ſimplex meráque electio nequaquam eſſe intelligitur, quocunque modo ſententiam in conuentu ſuo dixerint. Vt enim beneficium collatione acquiri dicatur, an ab vna aliqua ſingulari perſona, an ab vniuerſitate aut collegio conferatur, nihil intereſt. Sunt qui hæc beneficia mixta appellent: nec id quidem malè, præſertim ſi ſolennis ille conſtitutionis ritus in dicendis ſententiis obſeruetur. Eadem enim opera & eligere & conferre dicũtur, quia nulla ipſis confirmatione poſt eam electionem opus eſt. Altera cauſa eſt, quia quoties Innocentianæ conſtitutionis forma ſeruari non ſolet, ſed conſenſum quoquo modo in cœtu atque conuentu declarari ſufficit, vt fit plerunque, non videtur propriè electio dicenda eſſe, quanuis fortè conſenſus,

r. d.c. quia propter.

ſus, authoritas, aut confirmatio antiſtitis ſuperioris requiratur f. Proinde collatiua dicuntur etiam ea beneficia, quæ epiſcopus cum conſenſu & conſilio collegij confert, quoniam abſque ſolenni ritu conſtitutionis Innocentianæ, is conſenſus voluntáſque declaratur. Cùm autem eximia habeãtur ea miniſteria beneficiáque, in quibus præter ritum ſolennitatémque electionis, confirmationem quoque antiſtitis neceſſariam eſſe maiores noſtri voluerunt, conſtitutum eſt à Bonifacio octauo, vt generalibus diplomatum pontificiorum verbis contineri minimè intelligantur t.

f. gloſ. c. ſicut, de elect. in 6.

t. c. cum in illis, de præbẽ. in 6.

De eo genere ad ſacra miniſteria beneficiáque promouendi, quod vulgò poſtulationem vocamus. Cap. 2.

Antiquis recentioribúſque canonibus multifariam proſpectũm eſt, vt hominum ambitioſorum temeritas retundatur, & vt ne quis indignus promoueatur ad miniſteriũ Eccleſiæ. Volunt enim canones in miniſtrorum electione, morum, doctrinæ, ætatis ationẽ haberi, & cæterarum rerum, de quibus lib. 4. abundè tractatum fuit. Illud etiám nominatím cautum eſt, ne quis epiſcopus ad aliam ciuitatem tráſferri poſſit, de quo plenius infrà differemus. Quod ſi qui contra hanc diſciplinam aliquem elegerint, non ſolùm intercidit electio, ſed electores etiam,

qui ius suffragij habent, eius amissione mulctantur, vt antè diximus. Verùm hæc seueritas absque humaniori interpretatione & ἐπιεικείᾳ consistere non potuit. Quid enim si vir spectatæ integritatis & eruditionis reperiatur, qui sacris initiatus nondum sit, aut iustæ ætatis non sit, nec alius idoneus fortè existat, qui Ecclesiæ præficiatur? Quid si Ecclesiæ magna aliqua vtilitas ac necessitas suadeat, episcopum vnius ciuitatis in aliam transferri? Itaque visum est iuris pontificij authoribus ita rem temperare, vt summum ius æquitati cedat, & nihilominus salua sit priscarum legum canonúmque reuerentia. Non enim temerè electoribus permittitur alienæ ciuitatis episcopum aut nothum hominem vel prophanum, vel nō legitimæ ætatis quasi sacro munere dignum, cōtra leges institutáque maiorum eligere, sed superiorem antistitem adire, ab eóque veniam gratiámque canonum postulare ipsis licet. Qua impetrata eligere ita demum poterunt, si vitium propter quod canones electionem prohibent, libello postulationéq; sua complexi fuerint & nominatim expresserint [a]. Idque iure pontificio sic est constitutum. Sed moribus receptum est vitandi circuitus inanis causa, vt si visa fuerit æqua postulatio, statim ordinetur minister Ecclesiæ, adeò vt postulationis admissio iustæ electionis cōfirmationísque vim ac potestatem habere dicatur [b]. Huius autem postulationis nullum apud veteres exemplum reperio,

a. not. in c. innotuit. de elect. & in c. vlti. de post. præla.

b. not. in c. vlti. de post. prælato.

rio, nisi fortè in promotione Ioannis Chrysostomi, cuius mentio est lib. X. Triper. histo. c. III. Sed ne ea quidem promotio huic nostræ omnino similis est. Nam tametsi vtilitatis ac necessitatis causâ à canonum præscripto nonnunquam recederent, vt docet canon Apostolorum 79. tamẽ quia episcopi præesse electioni, nedum interesse consueuerant, eorúmque ductu & authoritate omnia gerebantur, hæc solẽnis postulatio, quæ hodie vsitata est, omnino fuisset superuacanea. Itaque Theodoritus [c] de Ambrosio loquens, qui sacro ablutus lauacro nõdum erat, eum à populo & episcopis, qui iussu Imperatoris Valentiniani conuenerant, episcopum Mediolani electum fuisse scribit [d]. Quanuis Gratianus ad prisci sęculi mores non respiciens, postulatum fuisse potius afferat [e]. Cùm autem dictum sit postulationis cõprobationem electionis confirmationi parem esse, quibusdam fortassis videbitur inter electionem ac postulationem hodie nihil interesse. Verùm aliquod discrimen, nec id quidem leue adhuc animaduerti potest [f]. Non enim vt electo, ita etiam ei cuius promotio ordinatióque postulatur, vllum ius ex postulatione intelligitur acquisitum esse. Atque ideò interim canonicis variare, & sentẽtiam mutare permissum est, donec antistes aditus, ipsique oblata postulatio fuerit [g]. Nam canonici cùm communi consensu & consilio postulandum esse aliquem decernunt, nequaquam se eum eligere testãtur,

c. lib. 4. eccle. histo.

d. c. statuimus. 61 dist.

e. c. Valentinianus, 63. distinct.

f. c. episcopus. 61. dist.

g. c. bonæ, de post. prælat.

ſed libenter electuros oſtendunt, ſi per leges & canones liceret. Quorum canonum rigorem laxari ac remitti, & eligendi poteſtatem ſibi fieri ſuppliciter petunt, aut certè voluntatem ſuam à ſuperiore antiſtite comprobari, perinde ac ſi vera legitimáq; eſſet electio, quod hodie receptum eſt, vt diximus. Ea ſiquidem petitio ſi iuſta vtriſque Eccleſiæ videatur, pro ſolenni legitimáque electione haberi ſolet, vt nullam aliam electionem poſteà celebrari neceſſe ſit. Quâ ratione vulgò traditum eſt in huiuſmodi poſtulationibus, ritum ordinémque conſtitutionis Innocẽtianæ, cuius paulò antè meminimus, omnino ſeruandum eſſe. Nam licet ex duabus viis altera extraordinaria ſit, nihilominus eôdem ferre ambas, & par in vtraque periculum eſſe videmus. Præterea qui hominẽ ſacro munere indignum poſtulant, non continuò ius ſuffragij, vt electores amittunt, cùm poſcentes veniam, & vitium agnoſcentes confitentéſque, eius quem ordinari deſiderant, canones violare non videantur [h]. Quod tamen eſt ita accipiendum, niſi tale vitium ſit, vt gratiam canonum remiſſionémque ſperare non debeant, vt puta, ſi noxius aliquis ſceleratúſque vir poſtuletur, in quo nulla vitæ emendatio eluceat. Hunc enim quem nefarium eſt promouere, poſtulantes, exemplo eligentium plecti mulctaríq; debere conſtitutum eſt [i]. Quanuis autem electio ac poſtulatio res diuerſæ ſint [l], tamen quibus verbis vtantur poſtulare volen-

h. c. innotuit, de elect.

i. c. 1. de poſt. prælato.

l c. epiſcopus, 61. diſt.

volentes, non multum referre arbitror, modò voluntas eorum obscura non sit. Nam siue postulandum se eligere, siue eligendum postulare dixerint, nihil contra canones facere videntur, si constet eos gratiam ab antistite suo exposcere velle, quia fortè vitium aliquot exponunt propter quod iure suo eligere se non posse vltrò fatentur[m]. Nam & veteres promiscuè his verbis vsos fuisse animaduertimus[n]. Nec me mouet quòd Bonifacius constitutione quadam sua, hoc pronunciandi genus vt captiosum subdolúmque improbauit[o]. Nam aduersus eos edita est ea constitutio, qui sacro munere indignum quempiam eligere cupiunt, sed quia verentur ne patefacta tandem eius indignitate, pœnæ sint obnoxij, his verborum inuolucris improbitatem suam tegere conantur. Quæri solet à quo gratia remissióque, de qua hîc loquimur, postulanda sit. Et quidem Romanus pontifex, cùm de promotione episcoporum agitur, quòd res magni ponderis sit, & ad exemplum maximè pertineat: eo nomine adiri consueuit[p]. Pro cæteris verò maioribus ministeriis ita demum si vitium, propter quod inhibetur electio, tale sit, vt aliis antistitibus gratiam canonum facere nō liceat. Proinde si candidatus XX. annos natus sit, nec animarum curatio petatur, sed aliud quiduis ministerium Ecclesię, apud proprium episcopum hęc venia rectè postulabitur: cùm hoc genus gratiæ inter ea quæ recepit, ac sibi reseruauit Romanus

m. c. post trāslationem, de renunc.
n. c. literas 63 dist.
o. tit. de post. prælato. in 6.
p. not. in c. vlt. de post. prælat.

pontifex non recenseatur [q].

q. tit. de aeta. & qualit. in 6.

Translatio episcoporum quamobrem sit prohibita, aliter explicatum, quàm à iuris Pontificij enarratoribus factum adhuc sit. Cap. 3.

Diximus in superiori capite, episcopũ vnius ciuitatis ad aliam trãsire non posse, sed quia obiter id tantùm attigimus, & res est animaduersione digna, nunc de ea breuiter hic differendũ est. Dubium autem non est, quin hæc sedium mutatio, vt ecclesiis valde perniciosa, iam olim canonibus prohibita sit, idque ex concilij Niceni c.15. Sard. c.1, Antioch. 16. c.21. Chalced. c.5. Carthag. 3. c.38. perspicuum est [e]. Fit & huius prohibitionis mentio, in cõfessione fidei, quam misit Papa Damasus Paulino episcopo Thessalonicæ apud Theodor. [f] Ac idem Theodoritus [t], Eusebium quendam insectatur, qui Nicomedia deserta, cuius erat episcopus, contra canones ad Constantinop. ecclesiam transierat. Cuius prohibitionis rationem hanc esse dicunt iuris pontificij consulti, quia matrimonium quoddam inter episcopum & ecclesiam intelligitur contractum esse, quod hominum arbitrio dissolui non potest, iuxta illud, Quos Deus coniunxit, homo non separet. Itaque aiunt eum qui episcopio se abdicauit, in alia ciuitate eligi & ordinari posse, quòd priori vinculo matrimonij obstrictus esse desierit [x]. Sed profectò longè alia ratio veteres ad id constituendum impulit, quæ concilio Sardicensi

e. d. c. episcopũ. c. propter. 7. q. 1.
f. lib. 5. eccle. histo. c. 11.
t. lib. 1. c. 19.
x. not. in c. vlti. de post. prælato.

dicensi apertissimè expressa est, cuius cōcilij hæc verba sunt, è Græco in Latinum sermonem conuersa, cano. 1. Osius episcopus dixit, non minus » mala consuetudo, quàm perniciosa corruptela » funditus eradicāda est, ne cui liceat episcopo de » ciuitate sua ad aliam ciuitatem transire. Mani- » festa est enim causa qua hoc facere tentant, cùm » nullus in hac re inuētus sit episcopus, qui de ma- » iore ciuitate ad minorem trāsiret, vnde apparet » auaritiæ eos ardore inflāmari, & ambitioni ser- » uire, & vt dominationem exerceāt. Si ergo om- » nibus placet, vt huiusmodi pernicies austerius » vindicetur, nec laïcam communionem habeat, » quî talis est? Vniuersi dixerunt, Placet. etiam si » talis aliquis extiterit temerarius, vt forsitā excu- » sationem afferat, quòd populi literas acceperit, » cùm manifestū sit præmio & mercede paucos, » qui syncerā fidem non habent, potuisse corrūpi, » vt clamarent in Ecclesia, & ipsum petere vide- » rentur episcopū, omnino has fraudes remouen- » das esse damnamus, ita vt nec laïcam cōmunio- » nem in finē accipiat talis, quod si vobis omnibus » placet, statuite. Vniuersi dixerunt, Placet. Huius » autem canonis pars tantū posterior extat, in c. 2. tit. de elect. lib. 1. Decret. sed à iuris pontificij doctoribus, qui ex fonte non hauserunt, parum rectè explicata. Eandē quoque rationē confirmat Leo pontifex in quadam epistola his verbis, Si quis episcopus suæ ciuitatis mediocritate despe- » cta administrationem celebrioris loci ambierit, »

„ & ad maiorem plebem se quacunque ratione „ transtulerit, à cathedra quidem pellatur aliena: „ carebit etiam propria, vt nec illis præsideat, quos „ per auaritiam concupiuit, nec illis, quos per superbiam spreuit[b]. Et in Theodorit.[c] clarè testatur authores canonum huiusmodi translationes prohibuisse, vt ambitionem præciderent. Illud non possum non admirari, quod Socrates[d], priscis canonibus hanc trãslationem episcoporum vetitam fuisse negat, ideóque Proclum quẽdam qui Cyzicenus erat episcopus, Constantinop. episcopum ordinari potuisse contendit[e]: canones enim ante id tempus de ea re editi hodie reperiũtur, quos supra indicauimus. Verumenimuero mutatio hæc tantam potest vtilitatem aliquando afferre ecclesiis, vt non immeritò tolerari debeat. Canones siquidem mutationem sedis interdicentes, de ea non intelliguntur, quam necessitas vtilitásq; ecclesiarum flagitat, sed quæ ex cupiditate & ambitione episcoporum proficiscitur[f]. Cuius rei exempla apud Socratem varia leguntur in historia ecclesiastica, cuius modò mentionem fecimus[g]. Et quædam alia pontifex Antherius refert, vulgóque receptum ac probatum est, quod is de Petro ex Antiochia Romam translato scribit, tametsi de ea re nonnulli dubitent[h]. Sed ne prætextu vtilitatis ac necessitatis leges ecclesiasticæ eludantur & infringantur, hodie vnius Romani pontificis arbitrio hæc transferendi facultas omninò commissa est[i].

b. c. si quis episcopus. 7. q. 1.
c. lib. 5. eccles. c. 8.
d. in eccles. historia.
e. lib. 2. Triper. c. 8.
f. c. mutationes, c. scias. c. episcopus, 7. q. 1.
g. lib. 2. Triper. c. 8. Theodor. lib. 5. c. 8.
h. d. c. mutationes.
i. toto. tit. de trãsla. episco,

Qui

Qui alia via ad episcopalem sedem aspirauerit, pœna aduersus eum iure pontificio statuta est, vt munere vtroque careat [l]. *l. c. si quis epi scopus. & c. seq. 7 q. 1. c. quanto, de trãsla. episc.*

Quale sit nominationis ac præsentationis ius iis competens, qui patroni ecclesiarum dicuntur. Cap. 4.

Præter episcopos canonicósque, quorum antè mentio facta est, sunt aliæ quædam personæ, quarum voluntas & consensus interdum in ordinandis ministris ecclesiarum requiritur. Nam si quis sacram ædem condiderit, atque constituerit clericum, qui sacri ministerij curationem habeat, nominare ei licet, & episcopo offerre, vt ab eo si idoneus iudicatus fuerit, ordinetur, nec potest episcopus absque ea nominatione quenquam in huiusmodi Ecclesia ordinare. Id enim non solùm canonibus pontificiis, sed etiam iure ciuili constitutum est [m]. Sicut enim institutum eius meritò commendatur, qui pio affectu religiosóque ductus, de sententia consilióque antistitis sui, rem suam consecrat Deo, ciusdem proprietate amissa, ita æquum visum est eum aliquid iuris retinere, quod pietatis ipsius singularísque in ecclesiam voluntatis perpetuum monumentum esse possit. Idque adeò probatur, vt vulgò proditum sit, tale ius ei competere, quanuis nominatim non receperit in constituenda Ecclesia [n]. Nec multum refert, vt hoc ius reti-

m. c. decreuimus, 16. q. 7. nouel. 67. 123.

n. c. significauit, de testi.

neat, an basilicam fundauerit, in suóque solo aut extruxerit ab initio, aut dirutam collapsámque restituerit, an verò ad ædificij ministrorúmque tutelam reditum ei vectigálque certum largitus fuerit [o]. Nam sine reditibus, qui dotes ecclesiarum in quibusdam canonibus non malè dicuntur [p], vt dotes prædiorum apud Papinianum [q], nec quicquam ædificaretur ecclesia. Quanuis ergo dominus sit eius soli, in quo basilicam ædificat, aut earum rerum quas Ecclesiæ constitutæ donat: tamen ratio iuris non patitur, vt post consecrationem dedicationémque is locus, aut aliæ res Deo consecratæ, in eius dominio manere dicantur, quanuis eo verbo quidam abusi fuerint [r]. Itaque patroni appellatio magis quàm domini ei cõuenire credita est, quasi Ecclesiæ defensor propugnatórque tantum sit. Potest & idcirco patronus appellatus videri, quòd cum eo qui seruum suum manumisit, aliquam similitudinem habeat. Is enim etsi dominus serui manumissi esse desinat, tamen ius quod dicitur patronatus in iure ciuili, in eum perpetuò obtinet. Horum verò patronorum duo sunt genera, Vnum est laïcorum, ad quos nomine suo ex iis causis, de quibus locuti sumus, id ius pertinet: Alterum est ecclesiasticorum, quibus non suo nomine hoc competit, sed Ecclesiæ potius, cuius gubernationem administrationémque habent. Operæpretium igitur est ea iura, quæ patrono post Ecclesiæ constitutionem supersunt,

o. c. filijs. 16. q. 7.

p. c. decretũ. 10. q. 1.

q. l. 3. de instruc. leg.

r. c. monasteriũ. 16. q. 7.

persunt, breuiter & summatim perstringere. Quorum illud primum præcipuúmq; habetur, quod iam attigimus, nempe eorum qui ecclesiis præficiendi sunt, nominatio. Sic enim à veteribus linguæ Latinæ authoribus dicitur [o]. cui vocabulo & Græcum, quo Iustinianus vtitur, respondet, vulgus præsentationem vocat. Verùm hominem idoneum & sacro munere dignum, ídq; intra certum tempus nominare patronus debet. Nam patrono laïco tempus quatuor mensium, ecclesiastico sex ad nominãdum iure pontificio præscriptum est. Quo tempore præterito absque patroni consensu liberum est episcopo Ecclesiæ ministrum ordinare [s]. Quanuis autem nominãdi ius habet patronus, in eum tamen qui ab episcopo ordinatus est, nullam sibi potestatem vindicat. Quare ne ob culpam quidem gradu suo deiicere eum potest, sed hoc ad antistitis officium spectat. Nec verò rerum Ecclesiæ administrandarum vllam habet facultatem, sed quia patronus est atque defensor Ecclesiæ, si malè versari ministros deprehenderit, non solum admonere eos & increpare, verumetiam deferre, tam apud magistratum ac principem, quàm apud episcopum poterit [t]. Sed & si ad inopiam fuerit redactus patronus, ex prouentibus Ecclesiæ ali sustentaríque debet [v], licet eorum dispensationẽ aliàs non habeat. Nam & is qui seruum manumisit, cui hũc quadamtenus similem esse diximus, à liberto suo alimenta

o. Brut. ad Cic. episto. 7. Plin. lib. 2. & 4. epist.

s. tit. de iur. patro. in 6.

t. c. filiis, 16. q. 7.

v. c. quicunque. 16. q. 7. c. nobis, de iur. patro.

quoq; exigit iure ciuili [x]. Ius igitur patronorum in ecclesias in iis ferè consistit. Et notandum est mortuo patrono id ius ad hæredem ipsius transire [a]. Ac si plures existant hæredes in solidum quidem patroni sunt, non pro partibus hæreditariis [b]. Verùm quod ad nominationem, de qua hîc disserimus attinet, non singuli hæredes in solidum ius nominationis habent, vt melior sit occupantis conditio, sed omnes simul nominãt ac eligũt, in qua electione stirpium magis, quàm capitum rationem habendam esse constitutum est, ita vt plures vnius patroni hæredes, vnius tantùm personæ vicem sustineant [c]. Huius quoque iuris donatio permutatióque permittitur [d]. Sed quia iuris diuini aliquid immixtum habet, honestum visum non est iuris pontificij authoribus, vt pretio cuiquam acquiratur. Ideóque venditio eius prohibita est, nisi vniuersitas quædam prædiorum, cui hóc ius accedat, distrahatur [e].

x. l. si quis à liberis, de lib. agnos.

a. c. considerandum, 16. q. 7.

b. c. 1. de iure patro.

c. cle. 2. de iure patro.

d. c. ex insinuatione, de iure patro. c. nemini. 36. q. 7.

e. c. ex literis, c. de iure. c. cũ sæculũ, de iure patro.

De iure ordinandi ministros Ecclesiæ, beneficiáque conferendi, quod tanquam caducum ad superiorem antistitem deuoluitur. Cap. 5.

Quia sæpenumero contingit, vt qui ius habent promouendi ministros Ecclesiæ, siue beneficia ministeriis assignata conferendi, negligentiores sint in eo negotio: æquum sanè fuit, huic malo atque incommodo idoneum aliquod remedium quærere. Itaque canonibus pontificiis certum

certum tempus definitum est, intra quod si Ecclesiæ vacanti prospectum non fuerit, statim id ius tanquam caducum, ad superiores antistites deuoluitur, ídq; gradatim, vt qui propioris gradus est, primùm adeatur, & eo cessante reliqui sursum versus progrediẽdo, donec ad summum pontificem peruẽtum fuerit [f]. Caducum autem satis commodè ac Latinè dici posse videtur, non aliter ac Iureconsulti veteres caducam hæreditatem, caducum legatum, caducam dotem, caduca bona vocant [g]. Qui versantur in foro, & qui ius pontificium interpretãtur, ius etiam deuolutum, nec id quidem ineptè meo iudicio appellare solent. Sic enim à veteribus iuris authoribus hæreditas, tutela, dominiũ, bona deuolui dicuntur [h]. Sed vt cognoscamus, quod spatium temporis singulis antistitibus, vel sodalitiis canones præscripserint, sciẽdum est si de præsulatu aut cœnobiarcha agatur, trium duntaxat mensium illud tempus esse [i]: Sin de aliis præfecturis atque ministeriis inferioribus, sex mensium [l]. Quod tempus non ex quo vacare cœpit Ecclesia computãdum est, sed ex quo antistes vel collegium vacare eam sciuit, nec impedimento aliquid ei fuit, quo minus Ecclesiæ vacanti consuleret [m]. De tempore patronis ecclesiarum dato ad nominandum, siue, vt loquimur, præsentandum, quod quatuor aut sex mensium est, posteà dicemus. Vnum hîc notandum est, quod vulgò receptum video, ei qui nominatum à patrono

f. c. licet, de sup. neg præla. c. null. 1, de con. præbẽ.

g l itẽ veniũt, de pet. hæred. l. si quis officiũ. l. dote, de ritu nupt. l. 3. de iis quæ in test. delẽ. l. 9. de S.C. Syllã l. 2. si qui aliq. test. prohi. tit. C. de cad. toll.

h. l. pupilli, de solutio. l. ad fiscum, rer. amot. l. in fraudẽ de iur. fisc. l deniq; quod vi aut clam. l. si quis sub conditione, de testam. tut.

i. c. ne pro defectu, de elec. c. obeuntibus, 63. dist. c. post quã, 50. dist.

l. c. nulla. c. dilectus, de con. præbẽ.

m. c. quia diuersitatẽ, de con. præbẽ.

instituendi ius habet, id temporis ſpatium, de quo hîc diſſerimus, tribuendum non eſſe, quod canónes de temporis præfinitione editi, de eo qui nominatum inſtituit, minimè intelligantur. Non enim videtur rationi cōſentaneum, vt poſt ſemeſtre tempus, quod patrono indulgetur ad nominandum, tantundem antiſtiti ad eum qui nominatus eſt inſtituendum concedatur, ne Eccleſiæ nimis diu paſtoribus miniſtríſque ſuis carentes ac deſtitutæ iaceant. Itaq; vtilius eſſe putant iuris pontificij conſulti, ſi moderatum aliquod tempus à ſuperiore antiſtite ſtatuatur, intra quod inſtitutio promotióq; huiuſmodi fieri debeat. Eadémque cauſa eius eſt, ad quem electionis confirmatio pertinet [n]. Et hæc quidem omnia de ceſſatione & negligentia eorum accipienda ſunt, qui ius promouendi vel beneficia conferendi habent. Nam ſi promotus ſit indignus, vel aliter cōtra canones peccatum ſit, &c. caduci iure ordinatio promotióque protinus, & ἀμέσως ad ſummum pontificem deuoluitur: præterquam in inferioribus eccleſiis, vt Bonifacius conſtituit [o].

n. not. in c. nulla, de cōc. preben.

o. c. quanquā, de elect. in 6.

Coniunctio beneficiorum, quam Vnionem vocant, quæ ſit, & quibus ex cauſis permittatur. Cap. 6.

Genus quoddam acquirendi beneficia hodie vſitatum eſt, cùm beneficio, quod quis poſſidet, aliud adiicitur & coniungitur. Nam etſi legibus cano-

canonibúsque pontificiis solutus non fuerit, tamen vtrunq; obtinere potest. Cuius coniunctionis causa est vtilitas aliqua, vel necessitas Ecclesiæ, vt exempli gratia, Si duæ vicinæ ciuitates, pagi vel cõpoleis sint, in quibus multitudo populi non mediocriter decreuerit, si fana diruta sint, quæ reparari ac in pristinum statum restitui facilè nequeant: si duo pastores ex oblationibus commodè non possint ali, & vnus pro tempore sufficere videatur [p]. Ac tales magistratuum coniunctiones multæ apud Iustinianum descriptæ reperiuntur, quales beneficiorum, munerúmque ecclesiasticorũ sunt, de quibus hîc disserimus [o]. Ciuitatum quoque ac populorum, qui in vnum coïerunt, quædam exempla reperiuntur in antiquis monumentis, veluti Albæ atque Romæ apud Liuium. Extat & elegans descriptio Ouidiana [q], in his versibus:

p. c. & tẽporis. c. postquã 16. q. 1. c. 2. de religio. do. c. eã te, de æta. & qual.

o. Nouel. 8. 24. 25. 26. 27. 28. 29.

q. lib. 6. Fasto.

Hæc vbi narrauit, Tatium fortémque Quirinum,
Bináque cum populis regna coïsse suis:
Et lare communi socios generósque receptos,
His nomen cunctis Iunius, inquit, habet.

Hæc autem coniunctio tribus modis fieri posse dicitur [r]. Primus est, cùm duæ Ecclesiæ in vnũ veluti corpus confunduntur & coalescunt, adeò vt vna Ecclesia, vnum ministerium, vnumque beneficium, non duo verè dici possint. Et hanc cõfusionem Iustinianus verbo Græco ἕνωσιν [f], alij vulgò vnionẽ, quasi verbum verbo red-

r. glos. in d. c. & temporis, & in c. 1. ne sede vacante.

f. Nouel. 28.

dentes,sed nõ satis Latinè vocant. Itaque beneficium, quod huiusmodi accessione auctum & amplificatum est,non modo συνημμένον,vt noster Pomponius loquitur,sed etiam ἡνωμένον rectè appellabitur [t]. Secundus modus est, cùm ita connectũtur Ecclesiæ, vt in vnum quasi corpus minimè conflentur, sed vt vna superior sit ac principalis,altera inferior & accessoria. Quo casu in inferiore vicarius, qui sacrum ministeriũ obeat, constitui solet [v]. Tertius modus est,cùm neutra subiicitur alteri,sed ambabus suum titulum gradúmq; retinentibus,idem minister præficitur [x]. Sic enim à Gregorio Cumanam Musitanámque ecclesiam copulatas legimus, vt quãuis vtraque maneret episcopalis,vnum tamẽ atque eundem episcopum haberet [a]. Sed quæritur,cuinam hoc ius coniungendi beneficia competat. Et certi iuris est, Romanum tantũmodo pontificem duos episcopatus coniungere posse,adeò vt ne legato quidem eius id liceat [b]. Aliarũ verò ecclesiarum ἕνωσις, & colligatio episcopis cuiũsque ciuitatis ac diœceseos permittitur [c],modò vt collegij ecclesiastici consensum adhibeant [d]. Beneficium tamen episcopio suo adiungere,vel collegiò consentiente, eos non posse constitutum est [e]. Archimandritæ autem hanc coniungendi potestatem non habent, sed ipsis consentientibus, episcopi cùm opus est,id exequuntur [f]. Verùm animaduertendum est, ita demum hanc beneficiorum coniunctionem valere, efficacémque esse, si ob

t. l.rerũ mixtura, de vsucap.

v.c.extirpandæ.§. qui verò, de præbẽ.

x. c.1.ne se. vac.

a. c.& tẽporis,16.q.1.

b.c.quod trãslationem, de offi.leg.

c. c.sicut vnire, de exces. prælato.

d. c.dudũ,de reb.ecc.nõ al. in 6.

e. cle. si vna, de reb. eccle. non alie.

f. cle.in agro. §. adhæc, de statu monacho.

ſi ob manifeſtam Eccleſiæ vtilitatem neceſſitatémve fiat, ídque cauſa cognita, & iis omnibus vocatis, quorum intereſt [g]. Qua de re celebria Oldradi atque Decij reſpóſa in manibus ſunt [h]. Eſt enim valde alienum à ratione, & canonibus pontificiis contrarium, vt abſque graui cauſa & neceſſitate duabus eccleſiis præficiatur vnus, aut duobus in Eccleſia muneribus fungatur [i], ac multo magis vt duas eccleſias ad vnam redigendo, cultus diuinus aliquod decrementum recipiat. Proinde quiſquis contendit ἰνώσει acquiſitum ſibi eſſe beneficium, ritè ac ſolenniter eam factam docere debet, ſiue à Romano epiſcopo, ſiue ab alio quocunque antiſtite facta proponatur [l].

g. c.1.ne ſe. vac. c. expoſuiſti, de præbẽ. c. dudũ, de reb. ec. in 6.
h. Old conc. 261. Dec. cõ. 275.
i. c. cum non ignores, de præb.
l. l. actor. C. de prob. Old. & Dec. vbi ſup.

De fiduciis eccleſiarum tam perpetuis quàm temporariis, quæ commendationes dicuntur. Cap. 7.

Priſcis temporibus cùm Eccleſiæ vacanti paſtor idoneus ſtatim præfici non poterat, interim vt ea euitarentur mala atque incommoda, quæ vt plurimum ἀναρχία parit, ſolebat Eccleſia vacans probo alicui viro commendari & committi, qui tanquam tutor quiſpiam aut procurator bona fide actus ſui rationem redderet. Hic enim paſtor Eccleſiæ non erat, & ad tẽpus ſolùm conſtituebatur [m]. Itaque poterat & alterius Eccleſiæ miniſtro hæc curatio adminiſtratióque mandari. Non enim cõtra canones pontificios duabus

m. c. conſtitutum, 7. q. 1.

ecclesiis præfici videbatur, aut ab vna ad aliam transferri, cùm vnius Ecclesiæ pastor perpetuus, alterius verò custos temporarius esset [n]. Sed nec illa inquisitio vsquequaque adhibebatur, quã in promotione pastorum ministrorúmve necessariam esse diximus. Proinde ei qui monachus nõ erat, siue regularis, vt vulgò loquuntur, monasterium poterat commendari, donec aliquis ex sodalibus hæteriarcha electus creatúsque esset. Verùm res longè vtilissima, & ad consulendum ecclesiis vacantibus inuenta & excogitata, tandem in ipsarum perniciem pestémque mirabiliter conuersa est. Nam quibus per canones non licet præfici ecclesiis aut monasteriis, moribus comparatum est, vt eisdem Ecclesiæ vel monasteria imperpetuũ, & quandiu viuunt commendentur. Atq; ita concipitur formula huius commendationis in diplomatibus pontificiis, vt libera non solum dispensatio rerũ, sed etiam consumptio atque dissipatio ipsis permissa intelligatur. Et sanè mirum est homines ingeniosos, qui fucum hunc commenti sunt, tantæ corruptelæ non alium colorem quæsiisse, ne tam apertè despici canones, & palam ludibrio haberi viderentur Quasi verò consilium eorum non cuiuis notum perspectúmque sit, qui hac arte corruptelam maximam tueri & adumbrare conantur, qui verbis decoris obuoluunt vitium, & vt Aristophanes ait, ὀνόματι περιπέττουσι τὴν μοχθηρίαν. Itaque etsi vetus nomen adhuc remanserit, &

n. c. clericum. c. qui plures. 21. q. 1. c. obitum. c Gatinensis, 61. distinc. c. dudũ, 2. de electio.

Com-

Commendatio dicatur hoc beneficij acquirendi genus, quod Latinè & propriè fiduciam appellari posse crediderim: tamen res sic immutata ac deleta est, vt priscæ illius fiduciæ, de qua iam diximus, vix imago quædam vmbráve superfit. Vnde vulgò dicitur, titulum hunc fiduciarium hodie à legitimo titulo nihil differre [o]: & fiduciarium administratorem perinde ac iustum verúmque gubernatorem Ecclesiæ fructus sibi acquirere, quanquam si ad veritatis amussim, & veterum institutorum normam hæc exigere velimus, neuter rebus Ecclesiæ aliter quàm vt commendatis vti debet. Idque Leo pontifex ait, & nos suprà annotauimus [p]. Nec aduersatur huic sententiæ, quòd Commendare apud iuris authores nihil aliud est quàm deponere: ac idcirco custos & procurator tantùm videtur dici debere, qui hac ratione promouetur [q]. quoniam, vt diximus, plenior illa conceptio diplomatis pontificij, & mores vbique recepti faciũt, vt non simplex custos, depositarius procuratórve, sed dominus quodammodo habeatur. Nam & procuratores in rem suam appellantur à iureconsultis, qui nihil minus quàm procuratores sunt, & suum, non alienum negotium gerunt [r]. Et certum est huiusmodi procuratoribus fiduciarios istos dispensatores aut vt verius dicam, fucatos dissipatores, de quibus loquimur, perquam similes esse, cùm ipsis nõ Ecclesiæ gratia, sed sua potius (vt rectè quidam aiunt) admi-

- o. not. in c. nemo, de elec. in 6.
- p. c. sine exceptione. 12. q. 2.
- q. l. commendare, de verb. sign. l. Lucius, de pos. c. 1. de pos.
- r. l. qui stipendia. C. de procur.

s. Alc. in l. pactū curato. C. de pact.

t. l. 1. § si sic deposuero, de pos.

v. c. nemo, de elect. i 6. not. in c. si constiterit, de accusatio.

nistratio concedatur [s]. Atque hinc fit, vt fiduciæ huiusmodi perpetuæ nunquam reuocentur, quanuis depositum mandatúmve simplex reuocari possit [t]. Illud postremò annotandum est, quod Roma. pontifex episcopia monasteriáque imperpetuum commēdandi potestatē sibi vnus vindicat, eodémque iure vtūtur cæteri episcopi in fana ministeriáque parœciæ suæ, exceptis curationibus animarum, quas ad semestre solum tempus commendare possunt [v].

De pontificiis diplomatis, quæ vulgus gratias expectatiuas, & mandata de prouidendo appellat, copiosa disputatio. Cap. 8.

Inter genera distribuendorum Ecclesiæ beneficiorum, quæ hodie vsitata sunt, vnum longè celeberrimum est, de quo iam dicturi sumus, per diplomata scilicet pōtificia, quæ vulgò mandata de prouidendo & gratiæ expectatiuæ appellantur. Ex aula siquidem pontificis Romani proficiscūtur diplomata, quibus mandat ac præcipit beneficia quibuslibet cōferri in diem mortis eorum sacerdotum ac ministrorum, qui ipsis fruuntur. Conuenit tamen inter omnes quotquot sunt iuris pontificij enarratores, hanc beneficiorum distribuēdorum rationem apud veteres in vsu non fuisse. Cuius rei argumentum afferunt sanè quàm probabile, quòd ne in volumine quidem decretorū, quod Gratianus edidit vllum exemplū vlláve mētio horū diplomatum repe-

reperitur. Auaritia etenim aulæ pontificiæ, post aliquot sæcula, hoc nouum pecuniæ aucupium adinuenit, quod nunquam veteribus in mẽtem venerat. Ac tametsi speciosæ rationes adduci soleant, quibus tanta αἰσχροκέρδεια tegatur & excusetur, tamen res ipsa loquitur, & nos quotidie satis docet experientia, quantùm hæc lues pestísq; noceat Ecclesiæ. Nam imprimis occasio datur captandæ mortis alienæ, præsertim sceleratissimis & profligatissimis hominibus, qui talia diplomata ferè impetrant. Iurecõsulti veteres, quibus hæc Euangelij lux nondum affulserat, pacta conuentionésque detestantur, quibus hæreditatem suam quis promittit alteri, ne eius hæreditatis spe ad optãdam promissoris mortẽ inuitetur, cùm tamen verisimile sit, inter notos homines & amicos huiusmodi pacta iniri, & eum qui ita paciscitur ac promittit, probabili aliqua causa adduci, vt alteri fidat. Hoc autem diplomatum genere beneficium non ei quem eligit charúmque habet beneficij possessor, cuíque iusta aliqua causa est confidendi, sed homini plerunque nõ solùm ipsi ignoto, sed etiam improbo ac maleuolo, quem libuerit Ro. pontifici nominare, confertur aut conferri mandatur. Deinde lites & controuersias innumerabiles pariunt hæc diplomata, quibus nec Reip. quicquam est exitialius, nec Christiano homine indignius. Verissimum enim est quod Isocrates homo à nostra religione alienus scribit, officium esse boni princi-

pis eas leges condere, quæ inter ciues quàm pauciſſimas lites gignant. Nec dubium eſt cordatis hominibus, nedum Chriſtianæ religionis cultoribus, hanc partem iuris pontificij probari non poſſe. Hæc enim diplomata tantũ offundũt vbique tenebrarum, tantámq; fraudibus & ſtrophis forenſibus feneſtram aperiunt, vt alię ſuper alias contentiones & lites hinc quotidie exoriantur, ac velut Anabatarum more pugnent litigatores & cauſidici, nec iudices quamlibet perſpicaces facilè ius & æquum in tanta caligine perſpicere poſſint. Quæ res efficit vt aſtutiſſimus quiſque, callidiſſimus & improbiſſimus, quanuis nullo iure aut titulo nitatur, ſæpius in hoc certamine victor euadat, & ſimpliciores homines liberaliorı́ſque ingenij iuſtiſſimam cauſam amittant. Non enim libēter tam odioſis litibus ſeſe implicari ſinunt, & ancipitem iudiciorum aleã reformidant, cùm præſertim ad ſtrophas eludendas, quas fraudulenti captioſique homines facilè hîc cōminiſcũtur, nati aſſuefactíque non ſint. Quid? quòd in his litium anfractibus ingenti ſumptu opus eſt, cui ſufficere nequeunt inopes clerici, ideóque opulentioribus cedere coguntur? Præterea hæc πολυπραγμοσύνη pontificum ἀλλοτριεπισκόπων & ipſos auertit à proprio munere functionéque ſua, & alios antiſtites non ſine aliqua fortaſſis iniuria interturbat, vt neutri in tanta confuſione munus ſuum obire poſſint. Ac vt ſummatim omnia complectar, nec neceſſe habeam

ſpeciatim

ſpeciatim enumerare, quæ in canonibus conci-
lij Baſilienſis perſcripta ſunt, illud dicam, quod
aulæ Romanæ quidam alumnus [a] ab alio neſcio *a. Gomeſius.*
quo acceptum in commentaria ſua referre non
dubitauit. Nempe huiuſmodi pontificum di-
plomatis, ius canonicum funditùs euerſum de-
ſtructúmque eſſe. Sunt tamen nonnulli, qui ſtu-
dio, vt credibile eſt, pontificibus blandiendi, aſ-
ſerunt, quicquid habent iuris reliqui epiſcopi
in re beneficiaria, id Rom. pontifici acceptum
ferendum eſſe, quaſi omnia ab ipſo tanquã fon-
te aliquo prodierint. Et cùm poſſit iure ſuo to-
tius orbis beneficia arbitratu ſuo diſpenſare ac
diſtribuere, præclarè cum cæteris agi cenſent, ſi
partem aliquam benignè ſcilicet eis largiatur &
indulgeat [b]. Sed quæ fuerit olim epiſcoporum *b. gloſ. c. quã-*
in hac re poteſtas atque authoritas ſatis antè de- *quã, de elect.*
monſtrauimus lib. III. Vt autem concedamus *in 6.*
Rom. põtifici quiduis impunè hîc licere, tamen
omnes boni, vt ſpero, mihi aſſentiẽtur, nõ modò
quid liceat, ſed etiam quid honeſtum ſit ab eo
ſpectandum eſſe. Quid autem indecentius ac
fœdius in Eccleſia poteſt eſſe, quàm hæc mi-
niſteriorum, functionúmque eccleſiaſticarum
perturbatio [c]? Mitto quod peſſimè videntur
pontifices Romani ſibi ſuæque maieſtati con- *c. c. peruenit,*
ſulere, cùm eo nomine, vt cætera miſſa faciam, *11. q. 1.*
quæ non ſunt huius inſtituti, tantam apud
Chriſtianum populum ſibi conflent inuidiam,
vt niſi Deus aliquis huic rei proſpiciat, magnum

ab vniuersa ruina excidióque periculũ sit. Quãto circunspectiùs Lacedęmoniorum ille rex, qui vxori obiurganti, quod minus ac humilius re-
» gnũ filiis esset traditurus, quàm accepisset, Ego,
» inquit, eo maius relinquam, quo diuturnius. Verùm vt ex diuerticulo in viam redeamus, certũ exploratúmque est ius quo vtimur, quacunque ratione id constitutum fuerit. Quod vt intelligamus, animaduertẽdum est, cùm primùm Romani pontifices cœperunt vbique terrarum beneficia dispensandi facultatem sibi vindicare, parcè admodum ac moderatè ipsos ea potestate vsos fuisse. Non enim imperiosis istis diplomatis terrebant statim episcopos, & ad sibi parendum cogebant, sed vt leuiter primùm tentarent eorum patientiam, literis monere eos ac rogare solebant. Sed cùm preces & monita grauatè ab episcopis reciperentur, ac plerunque ea contemnerent; mox in præcepta conuersa sunt. Verùm ne ea quidem satis neruorum habuere, cùm beneficium interim collatum alij adimẽdum non videretur, sed contumacia tantùm non obtemperantis plectenda. Itaque ratio tandem excogitata est, qua beneficiorum dispensatio ad pontificis Romani potestatem & arbitrium omnino reuocaretur, datis nempe per diplomata executoribus, qui aut episcopos ad parendũ cogerent, aut eis imperium detrectantibus ipsi conferrent. Sic precibus primum vsi pontifices Romani, deinde iussu ac minis, postremò vi aperta, hanc sibi

ſibi poteſtatem comparauerunt. Proſpiciebant enim epiſcopos æquiore animo iugum accepturos, cui paulatim aſſueuiſſent, quàm ſi id ab initio per vim ceruicibus eorum eſſet impoſitum: ſicut Milonem ferunt eò facilius taurum geſtaſſe, quòd eundem adhuc vitulum crebrius ferre ſolitus fuiſſet. Ac fuit tempus, cùm hic ritus obſeruabatur, vt trinas literas eiuſdem beneficij nomine ad epiſcopos mitteret pontifex, quarum vnæ monita tantum, alteræ præcepta, poſtremæ legis actionem atque executionem complecterentur. Verùm hoc ritu antiquato, in quo veteris moris quædam velut reliquiæ conſpiciebantur, vltimas ſolũ, id eſt, executorias, vſus Romanæ aulæ ad hunc vſque diem retinuit: quæ effectum habẽt in octo menſibus tantùm, vt canon pontificius docet. Nam quatuor menſes liberos habẽt reliqui epiſcopi, nec beneficia eo tempore vacantia coguntur iis cõferre, qui talia diplomata impetrant, quanuis nullo non tẽpore pontifex Romanus beneficium vacuum iure occupationis conferat. Sed etſi nullum à põtifice diploma impetratum fuerit, dubium non eſt, quin cæteri antiſtites in ſua quiſque parœcia, eccleſiis quocunque tempore anni vacantibus prouidere poſſint. Sunt autem huiuſmodi executorum pontificis Romani duo genera. Quibuſdam enim ita mandatur executio reſcripti pontificij, vt antiſtites & collegia compellant ad beneficium conferendum, ſacra communione eis in-

terdicta, non etiam vt ipsi beneficium conferãt, aut in possessionem mittant [d]. Itaque hoc mandato ita demũ potestas conferendi adimitur antistitibus, si irritum & inane decreuerit pontifex quicquid aduersus ea factũ fuerit [e]. Alij sunt executores ad prouidendum vulgò appellati, quibus à Romano pontifice mandatur, vt negligentibus episcopis, ipsi prouideant Ecclesię, qua de agitur, & beneficium conferant. Estque magna vis & potestas huius mandati, quia simulátque oblatũ est episcopo vel collegio, omnem prouidendi Ecclesiæ facultatem continuò amittit, & quasi vinculo quodam iniecto constrictas manus habens, beneficium amplius dare non potest [f]. Sed hoc ius Leonina constitutione, cuius sæpe meminimus suprà, magnopere in Francia immutatum est. Nam ea constitutione modus diplomatum quasi vectigalis cuiusdam ab antistitibus exigendi definitus est, ita vt nulli pontifici Romano toto sui pontificatus tempore plura cõcedere liceat. Est enim cõstitutum vt in eos antistites, qui decem beneficiorũ distributionẽ habẽt, vno diplomate contentus sit: in eos verò quibus quinquaginta, aut eo amplius beneficiorum dispẽsatio cõpetit, duobus diplomatis possit vti. Deinde ea cõstitutio nulla diplomata probat, quibus beneficiorum nõdum vacãtium spes offeratur, nisi verbis, ita vt constitutum est, conceptis perscripta fuerint. Est enim præscripta forma & cõceptio diplomatis põtificij, qua prætermissa

d. not. in c. abbatem, de rescript.

e. c. si soli de eo, con. præben. in 6.

f. c. si capitulo. de con. præb. in 6.

missa vel mutata, mandatum pontificis irritum nullúmque habetur. Quod tamen est ita accipiendum, si quid contra voluntatem ac sententiam eorum, qui formulæ exemplum proposuerunt, vel adiectum, vel detractum fuerit. Nam qui existimant id exemplum omnibus negotiis conuenire, vt ne tãtillum quidem ex eo immutare fas sit, per similes iis sunt, qui ex vulgaribus exomologeseos formulis peccata enunciant sacerdoti, etiam ea quæ non admisere confitẽtes. Extat autem formula rescripti siue diplomatis in ea constitutione Leonis plenè descripta, quam nos hîc integram non referemus, præcipuas tantùm eius clausulas discussuri & explanaturi.

Prima igitur clausula diplomatis est, qua pontifex Rom. excommunicatũ absoluit, hactenus vt diploma ei cõcessum valeat. Nam aliàs rescriptum ab eo, qui summotus est à sacra cõmunione impetratum nullas vires habet[g]. Effectus autem huius clausulæ ad nullam aliam rem porrigitur, adeò vt plerique tradiderint, nisi excõmunicatus posteà absolutus fuerit, beneficiũ ei prætextu diplomatis conferri non posse. quæ sentẽtia non solum Leonis formulæ, sed æquitati etiã ac rationi congruit. Interdum quoque hæc clausula ne ad diploma quidẽ, de quo hîc loquimur, confirmãdum prodest, sed eas exceptiones, quæ ab aliis collectæ sunt, omitto. Facilè autem hinc perspici potest, quod antè diximus, singulas huius formulę clausulas nõ in omnibus diplomatis

g. c. 1. de rescr. in 6. c. postulastis, de cler. excom.

necessarias esse. Quid enim si is cui conceditur diploma, piorum ac fideliũ communione summotus non sit?

Secunda clausula est, qua pontifex omnia beneficia eius, cui diploma conceditur, cum veræ eorundem æstimatione ac precio, pro expressis habet, quanuis expressa fortè non sint. Nam rescriptum tanquam obreptitium careret viribus, nisi põtifex huius expressionis gratiam faceret [h]. Cætera verò si quæ insint personæ vitia obtentu huius clausulæ, pro expressis habenda non sunt: quia hanc extensionem formula non admittit. Sed ne hæc quidem clausula vbique necessaria est, cùm beneficia non habentibus constet eam omnino superuacaneam esse. Eadémque est sequentium ferè clausularum ratio.

h. c. si proponente, de rescrip. c. si motu proprio, de præben. in 6.

Tertia clausula est, qua pontifex exprimit, se nemine postulante, diploma vltrò concessisse, quæ clausula omnem obreptionis suspicionem tollit, efficítque vt ea tacuisse nihil noceat, quibus alioquin non expressis pontifici obreptum videretur [i]. Non enim ob conceptionem diplomatis arguendus est is qui ipsum non impetrauit, sed vltrò sibi delatum accepit, tametsi fortè contra leges, aut canones concessum fuerit [l]. Hæc clausula tamen non impedit, quominus vitia personæ, quæ diplomate iuuari vult, ipsi obiiciantur, quasi legibus canonibúsque solutus sit à principe, ídque vulgò receptum est [m]. Alij sunt præterea varij effectus huius clausulæ,

i. c. si motu proprio, de præben. in 6. & reg. cãcel.

l. l 1. C. de pet. bo. sub.

m. gloss. l. si. c. Romanus, de præben.

do

de quibus cæteri diligenter scripsere [n].

Quarta clausula est, qua pontifex ostẽdit non purè ac simpliciter se mandare, sed ita demum si pro alio non scripserit. non enim velle intelligitur pontifex pluriũ beneficiorum dispẽsationem ab ordinario antistite exigere [o]. Et hæc quoque clausula satis demonstrat hãc formulam pro varietate negotiorum mutari posse. Quid enim si antistes quinquaginta beneficiorũ conferendorum ius habeat? Nonne ex iam dictis cõstat pontificem Romanũ duorum beneficiorũ donationem sibi vindicare posse? Itaq; conditio ita concipi poterit, si pro duobus aliis non scripserimus.

Quinta clausula est, qua Romanus pontifex canonicum creat eum, cui diploma cõcedit, hac fine vt ad honores ecclesiasticos aspiret: idque propter morem ecclesiarũ fit, quo honorem ecclesiasticum consequi nemo potest, nisi in canonicorum collegium ascitus fuerit. Et quia hi canonici honoratij suffragia ferre dicũtur, & quædam alia huiusmodi iura habere, quanuis nulla sit eis annona adhuc attributa [p]: ideo Romanus pontifex ne canonicorum numerum augendo eos oneret, nõ simpliciter hîc canonicum creat, sed cum hac adiectione, vt dignitatem siue administrationem obtinere possit.

Sexta clausula est, qua pontifex exprimit se beneficium duntaxat conferri velle, quod post mensem quàm oblatum fuerit antistiti diploma vacauerit. Nam alioqui periculum erat, ne tan-

n. Fel. in c. ad aures, de rescrip. c. causam. 1. c. vlti. de test. Staphil. de lit. grat.

o. c. mandatũ de rescrip.

p. c. pro illorum, de preb.

tiſper mandati pontificij denũtiatio ſuſtineretur ac differretur, dum alicui opimum beneficiũ habẽti mortem inſtare exploratum eſſet. Sic enim futurum erat, vt muneribus expectationum donati à pontifice, opulentiſſima quæque beneficia auferrent. Verùm hæc clauſula facit, vt appetẽte hora mortis facta denunciatio non valde proſit denuncianti, cùm ante finem menſis liberum ſit antiſtiti beneficium alij dare. Clauſula autẽ ſummota pontificis, candidatus non niſi certior factus de imminente beneficiarij morte, & certa iam ſpe deuórato beneficio mandatum denunciaret antiſtiti.

Septima clauſula eſt, qua Roma. pontifex vt legibus omnibus canonibúſq; ſuperior, cuicunque legi, conſtitutioni, priuilegio, conſuetudini derogat, per quam effectus diplomatis impediri poſſet. Hactenus de eo diplomate, quod antiſtitibus, & cæteris mittitur: quorum partes ſunt, vacantibus proſpicere eccleſiis, & eiſdem miniſtros præficere. Cui diplomati aliud ceu appendix quædam accedere ſolet, quod ab executione vulgò nomen accepit. Nam eo diplomate mandat cuipiam alij Romanus pontifex, vt non obtemperante antiſtite, mandatum ipſe exequatur. Nec difficilis eſt hæc poſterior formula, modò vt prior rectè intelligatur.

De exhibitione ac denunciatione diplomatis pontificij.

Man-

Mandatum Roma. pontificis denunciari ac exhiberi debet, vt de nominatione posteà dicemus, fitque ea exhibitio antistiti aut vicario, ad quem dispensatio beneficiorum spectat, non ei cui executio mandati pontificij committitur [q]. Hæc enim denunciatio est necessaria, ne alioqui possit antistes mandati ignorationem causari [r]. Qua ratione mortuo interim antistite successori eiusdem denunciabitur [s]. Cùm autem hæc rescripta pontificis perpetua sint, nullum ad ea offerenda tempus præscriptum esse videtur [t]. quãuis de rescriptis, quæ litium causa impetrantur aliud cõstitutum sit [v]. Tractatum est an ea quoque appendix edi debeat, quæ nõ ad antistitem, sed executorem potius dirigitur: quod non videtur magnopere necessarium esse: nec formula id Leonina apertè requirit: tamen quia controuersum est ius, tutius & consultius erit vtrasque literas edere.

q. c. duobus, de rescr. in 6.
r. c. si capitulo, de conc. præb. cle. causam, de elec.
s. l. qui in alterius, de reg. iur.
t. l. falso. C. de diuer. rescrip.
v. c. si autem, c. plerunque, de rescrip.

De effectu diplomatis pontificij.

Oblatio exhibitióque mandati siue diplomatis pontificis obnoxium quodammodo obstrictúmque beneficium reddit, vt alij conferri nequeat [a]. Quod adeò verum est, vt is qui mandatum denunciauit ac exhibuit, cæteris omnibus anteponatur, quãuis scholarum candidati sint [b]. Sed hoc est ita accipiẽdum, si beneficium quod petitur tale sit, vt ad diplomaticam hanc ponti-

a. c. si capitulo, de cõ. præben.
b. tit. de mãd. apost.

ficis dispensationem pertineat. Quædam enim beneficia his mandatis non includũtur, vt exempli causa, beneficia electiua, in quibus regiæ nominationi locus est [c]. Item beneficia in comitatu Romani pontificis vacantia, quæ pontifices, quibus voluerint, dare solent, atque ita constitutum est [d]. Beneficia quoq; sæcularia iis qui mandatum habent ad regularia obtinenda non obstringuntur, aut contrà [e]. Nec alia, videtur, earum ecclesiarum causa esse, quarum præfectos nominant patroni, qui laïci dicuntur, aut earum quæ in ciuitatibus sunt, vel oppidis muro cinctis, aliarúmve id genus, de quibus in tractatu nominationum dicemus. Cùm autem plures simul ambiunt, petúntq; idem beneficium ab antistite sibi dari, is præfertur cæteris, in cuius gratiam prius rescripsit pontifex, quáuis fortè alius antè suas literas ediderit [f]. Quod si eodem tempore pro omnibus rescriptum fuerit, tunc literarum editionis denunciationísque tempus spectatur: in qua editione si concurrant, poterit antistes aditus, cui visum fuerit gratificari [g]. Canon tamen põtificius in hac gratificatione impetrationis, gradus, temporis, possessionis, patriæ, & quarundam aliarum rerum habẽdam esse rationem ait [h]. Fit etiam interdum vt posterioris melior sit, quàm prioris conditio: veluti si pontifex in posteriore mandato disertè expresserit, vt is anteriori præferatur [i]. Sed hæc clausula apud nos minimè recipitur, quòd contra Leoninam for-

c. tit. de reg. ad præla. no.

d. c. 2. de præben. in 6.

e. §. voluimus, tit. de colla. in cõcord.

f. c. eum, cui, de præb. in 6. c. tibi qui, de rescrip. in 6.

g. c. duobus, de rescr. in 6.

h. reg. cancel. 15.

i. c. pe. de con. præb. in 6.

formulam adiiciatur reſcripto. Idem accidit & cùm prior mandati executionem non proſequitur [l]. Quid enim ſi iuri ſuo expreſſim renunciauerit [m]? Quid ſi eo negligẽte & alias res agente, beneficium fortè alteri iam collatum ſit [n]? Idem & in omnibus caſibus dicendũ, in quibus mandatum extinguitur: veluti ſi is qui obtinuit diploma, poſteà vxorem duxerit [o], ſi aliud beneficium conſecutus ſit, quod ſimul cum eo quod petitur retineri nequeat [p]. Mortuo ſanè pontifice mãdata huiuſmodi expirare vulgô receptum eſt [q]. Quod quidem eſt ita accipiendum, niſi res integra eſſe deſierit [r].

De reſeruationibus beneficiorum tam vniuerſè quàm ſigillatim factis. Cap. 9.

Affines ſunt beneficiorum reſeruationes mãdatis põtificis, de quibus iam diſſeruimus. Nam Roma. pontifex beneficia quædam ſibi reſeruare ac recipere ſolet, vt cùm poſtea vacauerint, ea ſolus conferat, ídque vel vniuerſè, vel ſigillatim. Vniuerſè, cùm maiores (loco exempli) dignitates Eccleſiæ: ſigillatim, cùm certi alicuius fani beneficium reſeruat. Hoc inter mãdata, de quibus diximus, & reſeruationes iſtas intereſt, quod illa ius tribuunt impetrantibus, his verò nihil iuris cuiquam acquiritur, quanuis fortè perſona expreſſa ſit, cuius gratia reſeruatum eſt beneficium: ideóque vacãte poſtea beneficio, liberum

l. §. declarantes, titu. de mand. apoſt.
m. c. ſollicitè. c. audita. de reſt. ſpo.
n. c. ſi tibi abſenti. c. ſi clericus, de præben. in 6. c. tibi qui, de reſcrip. in 6. Panorm. & Fel. in c. capitulũ, de reſcr.
o. c. 1. de cler. coniug.
p. cle. gratiæ, de reſcrip.
q. c. ſi cui, de præben. in 6. §. rectè, inſtit. mãd. Panor. in c. dilectus, 2. de præben.
r. c. ſi ſuper gratia, de offic. de leg. in 6.

s. not. in c. cũ dilectus, de iure patro. & in c. 1. de offi. leg. in 6.

est pontifici, cuiuis alij arbitrio suo id dare [s]. Verùm hæ reseruationes Leonina constitutione, qua nunc vtimur in Gallia, optima ratione sublatæ sunt, sicut & cætera diplomata, quibus beneficiorum nondum vacantium spes ostẽditur. Quod quemadmodum accipiendum sit, antè docuimus. Sed animaduertendum est eas tantùm reseruationes prohiberi, quæ à pontifice Romano fiũt. Nam beneficia, quæ in aula Romana vacant, quæque nõ tam à pontifice, quàm à iure ipso pontificio excipiuntur ac reseruantur, à dispensatione pontificis non eximit constitutio [t].

t. c. 2. de præbend. in 6.

De pontificum diplomatis, quæ vacantium beneficiorum nomine impetrantur. Cap. 10.

De potestate Roma. pontificis in beneficiorum vacantium distributione breuiter disseruimus lib. III. Verùm vt iam orsis quædam attexamus, superiorum capitũ disputatio nos admonet. Nec videtur docendi ratio, quam instituimus, permittere, vt pontificum diplomata, quæ vacãtium beneficiorum nomine impetrantur, ab iis de quibus proximè tractatum fuit, separemus. Romanus igitur pontifex fani cuiuscunque beneficia quocunque tempore anni vacent, iure occupationis largitur, & cum omnibus Christiani orbis antistitibus ita concurrit, vt eos, beneficium dando, anteuertere possit, idque

lib.

lib. I I. docuimus. Donat & suo magis quàm vllius occupationis iure fanorum omnium beneficia, quorum præfecti in comitatu pontificio mortem obierint [a]. Sed quæstio hinc existit, quam in iudicio agitatam memini, An si quæ beneficia vacent eo tempore anni, quod Leonina constitutio scholasticis viris attribuit, pontifex Romanus aliis personis ea beneficia arbitratu suo donare possit? Et cõstitutionis verbis expressum est, liberè pontificem ea beneficia conferre posse. Sed ea verba absque vllo incommodo videntur posse intelligi, modò vt scholarum candidatis, & cæteris quibus alia parte constitutionis hi menses attributi sunt, conferat. Quam interpretationem vtilitas ipsa, quæ, vt Horatius ait, iusti & æqui mater est, hoc præsertim tempore admittendum esse suadet.

a. c. 2. de præ ben. in 6.

De concilio Constantiano ac Basiliensi, & de Pragmatica Gallorum sanctione, Romanorúmque pontificum decretis, quibus eam aut conuellere omnino, aut labefactare studuerunt. Cap. II.

Antequam de nominationibus tam regis quàm scholasticorum conuentuum dicere incipio, licet hîc paulisper digredi, & pauca quædam de duobus nobilissimis conuentibus Constantiano scilicet & Basiliensi, in medium adducere, quorum cognitio ad id quod instituimus,

ſummè eſt neceſſaria. Sigiſmundus Imperator cùm diſſidia motúſque ingentes videret in Eccleſia (erant enim tres Romani pontifices, Ioannes Bononiæ, Gregorius Arimini, & Benedictus in Hiſpania) nihil antiquius habuit, quàm vt pacem & tranquillitatem Eccleſiæ reſtitueret. Itaque magna cura ſtudióque perfecit, vt eius rei gratia, conſenſu regum ac principum ſacer conuentus indiceretur Conſtantiæ: in quo ipſe cum Ioanne pontifice interfuit Nec ſanè irritus fuit eius conatus: nam in eo conuentu, pontificio imperio tribus illis, quos iam nominaui, abrogato, Martinus V. omnium conſenſu & ſuffragiis pontifex declaratus eſt, & omnes ferè contentiones ſublatæ. De conſtitutione verò ac emendatione Eccleſiæ, quia quadriennium iam totum in diſſidentium pontificum negotio conſumptum fuerat, & nimis diu Eccleſiæ ſuis paſtoribus caruerant, nihil confici potuit, eáque res in proximum conuentum ſynodúmque reiecta eſt. Duo autem memorabilia decreta eius conuentus, & ad corrigenda vitia Eccleſiæ magni vſus extiterunt. Vnum, vt conuentus ſiue ſynodus œcumenica, quaſi à Chriſto protinus accepta authoritate, pontificem etiam Romanum parere ſuis decretis cogat: & contumacem dictóque non audientē coërceat. Alterum eiuſdem ſynodi decretū eſt, vt decimo quoque anno conuentus Eccleſiæ habeatur, ac ſub finem cuiuſque conuētus, locus ad proximū celebrandum

dum idoneus à pontifice Romano de ſententia totius conuentus aut ab ipſo conuentu conſtituatur. Nec pontifici id tempus prorogare liceat, ac ne locum quidem mutare, extra quàm ſi neceſſitas aliqua id flagitet, & collegarum conſenſus accedat. Itaque mox ſecutus eſt conuentus Baſilienſis rectè ſi quis vnquam alius legitiméque indictus. Verùm Eugenius, qui in Martini defuncti locum ſuffectus fuerat, modis omnibus hunc conuentum diſſoluere conabatur, nulla ratione decretorum Cõſtantianorum habita, quia ſatis proſpiciebat, niſi ea decreta delerentur omnino, & perpetuæ obliuioni traderentur, fore vt paulatim coactis in ordinem Romanis pontificibus, quorum erat iam inuidioſa poteſtas, maiorem ſibi libertatem Eccleſia vindicaret. Sed Baſileæ congregati patres nequaquàm ab incœpto deſiſtunt, præter paucos quoſdam factioſos, qui ad conuentum alium Eugenij in Italia quo iure quaque iniuria ab ipſo indictum, proficiſcuntur. Nam cæteri quorum & numerus maior erat, & authoritas amplior, egregia conſtantia vſi, Eugenium vt contumacem & factioſum pontificatu deiecerunt, multáque præclarè & vtiliter decreuerunt in eo conuentu, quorum præcipua capita partim ad authoritatem conciliorum aſſerendam, partim ad miniſtros Eccleſiæ ordinandos, in officióque continendos, partim ad rem iudiciariam conſtituẽdam, & lites dirimendas ſpectant. Quare Gallo-

rum rex Carolus VII. ſynodo per oratores ſuos id ab eo contendente, non inuitus fecit, vt ea decreta in regno ſuo tuenda ſuſciperet: ſed habito prius in Biturigum ciuitate procerum, antiſtitum, aliorúmque eruditiſsimorum hominum atque grauiſsimorum conuentu, quorum authoritate & conſilio adductus, ad eius ſynodi decreta confirmanda nobilem illam cõſtitutionem edidit, quæ Sanctio pragmatica vulgò appellatur. Quàm fœda autem ac planè miſerabilis facies Eccleſiæ, quãta rerum omnium perturbatio atque indignitas tum fuerit, vel præſcriptio ipſa procœmiúmque conſtitutionis Carolinæ ſatis indicat. Proinde nihil ea conſtitutione popularius in Gallia, nihil maiore bonorum omnium plauſu vnquam exceptũ fuit. Ante eius promulgationem infinita emanabãt ex aula pontificis Romani diplomata, quæ ordinem eccleſiaſticum & hierarchiam perturbabant omnino atque peruertebant. Antiſtitibus ordinandorum Eccleſiæ miniſtrorum adimebatur & è manibus extorquebatur facultas. Indigniſsimi quiq; paſſim ad munera eccleſiaſtica (viris ſanctitate & doctrina commendabilibus præteritis) promouebantur. Et quod longè turpiſsimum, ac bonis moribus maximè contrarium eſt, non eorum modò qui è viuis exceſſerant, ſed ſuperſtitum etiam ſpirantiúmque hominum ſacerdotia beneficiáque in diem mortis eorum, cuius captandæ dabatur occaſio, conferri ſolebant. Præterea lites

lites & controuersiæ de rebus sacris & spiritalibus Romæ disceptabantur, contra veteres canones, & alia quædam huiusmodi quotidie designabantur, quæ sigillatim hîc recenseri non est necesse. Ex quibus omnibus malorum atque incommodorum Ilias exoriebatur. Nam præter neglectam religionem, cultúmque diuinum, quo nihil potest exitialius dici, exhauriebatur res nummaria pecuniis omnibus ad sacerdotiorum nundinas, id est, ad Romanam aulam exportatis. Nisi fortè quis credat, aut gratis fuisse concessa, aut paruo constitisse ea Romæ, quæ magna ex parte ad quæstum excogitata esse, nemo est adeò rerum imperitus, vt non intelligat. Adhæc litibus omnia feruebant, præsertim inter ecclesiasticas personas. Superiorem causam habens, ob difficultatem itineris, & magnitudinem sumptuum vt plurimum cedere aduersario, & manus dare cogebatur: deserebantur ciuitates populo certatim Romam commigrante, & vt verbis Vlpiani summatim omnia complectar, viribus & viris miserè destituta erat Respublica[b]. Proinde rex Christianiss. Carolus cum vniuersa Galliæ suæ Ecclesia facilè adductus fuit, vt Eugenij cauillationibus valere iussis, tam necessaria eo tempore decreta, quasi cœlitus ad se demissa complecteretur, & sanctione sua cõfirmaret. Scitè etenim ac verè quidam eruditionis nomine vbique terrarum notus ac nobilis, cum quo mihi satis diu magna

b. l. 3. de numer. & honor.

fuit familiaritas & consuetudo, de hac sanctione loquens, Palladium Franciæ eam vocare consueuit. Vt enim Palladis illud simulachrum in vrbe Troiana è cælo quondam cecidisse fertur, ita & hæc sacratissima constitutio ad fouendas Palladis artes, & viros eruditione insignes honoribus & beneficiis ornandos diuino quodam fauore Gallis cócessa videtur: Ac sicut prædictum fuit ab Apolline eius ciuitatis futurum exitium, si id simulachrum extra mœnia portaretur: sic illa sanctio sine maximo nostro incommodo è Republica tolli omnino non potuit. Ea tamen adeò inuisa fuit Romanis pontificibus, ob eam, de qua iam diximus, causam: vt ex annalium scriptoribus constet, nunquam eos quiescere potuisse, donec ea si non penitus conuulsa & abrogata, at certè mirum in modum labefactata imminutáque esset. Non enim obscurum est, quibus machinis Pius II, Sixtus IIII, Innocent. VIII, Alexander VI, Iulius II, Leo X, eam oppugnauerint. Sed nemo acrius Pio eam aggressus est, si nostris annalibus fides habeatur: à quo tamen ipso cùm adhuc priuatus esset, & Æneas Syluius vocaretur, Synodus Basiliensis strenuè contra Eugenium defensa fuerat. ~~Atque hinc facilè apparet, simul cum nomine mutatum hominem, & velut quodam circeo poculo in aliam naturam repentè cóuersum fuisse. Quod & plerisque aliis principatu pontificio exornatis aduersus omnium expectationem accidisse~~ ferunt

~~ferant. Haec enim est axioma certissimum inter id genus homines: Si ius violandum est, regnandi causa violandum: aliis rebus pietatem colas.~~ Pius igitur pontifex à Ludouico vndecimo Gallarum rege inductus, miris technis edictum expressit de huius cōstitutionis abrogatione. Et fama est in ea coïtione pontificem Ioanne Ballua Gallo homine, & apud regem gratioso, qui ad purpuram tūc aspirabat, sequestro & interprete vsum fuisse. Certè constat Balluam magno cum impetu, & gladiatorio, vt ita dicam, animo mādata regis ad curiam centenariam detulisse, vt ea iudicio suo de more comprobaret: & eo nomine contentionem ei fuisse non mediocrem cum regio cognitore, singularis integritatis, constantiæque viro, qui à fano Romani cognominabatur. Is enim tam iniquæ postulationi quanquam sub principe imperiosissimo adeò viriliter obstitit, intercessítque, vt negotium confici non potuerit. Hūc etiam conatum grauiter admodum ac prudenter curia ipsa repressit. Ac circunfertur etiam nunc libellus eiusdem curiæ, quo Ludouico regi persuadere nititur, nihil exitialius Reipublicæ Gallicæ posse contingere, quàm si pontificis Romani ea in re desyderio aut cupiditati potius obsequatur. Religiosior enim hîc videbatur esse rex, apud quem fortassis nulla non in re, vt plerunque fit, sacrosancta pōtificis authoritas habebatur. ~~Idque cum considero, in mentem mihi venit quod Liuius de Bac-~~

[redacted]. Itaque totus ferè liber Ludouico oblatus eò spectat, vt is omni religione exolutus, pontificis authoritatem in eo negotio non magnifaciat, nec tam quid impotentes homines flagitent, expendat & consideret: quàm quid vtilitas regni, atque adeò Ecclesiæ, cuius propugnator est, exigat. Erant enim eo tempore, nec hodie tales plerique desunt, qui aduersus Basiliensem conuentum, Carolinámque constitutionem differentes, simplicioribus hominibus, & diuini iuris humaníque peritia non sat instructis facilè argutiis suis imponerent, vt Ludouico regi fucum eos fecisse mirum non sit. Sed sophisticæ eorum rationes, ne dicam sycophanticæ, nihilomagis eruditos ac pios homines mouere possunt, quàm philosophi nescio cuius argumenta, qui niuem, qua nihil est candidius, atram esse hominibus persuadere conabatur. Et horum calumnias ac sophismata acutè refellit edito nominatim hac de re libello, clari inter Iureconsultos nominis Panormitanus archiepiscopus, qui & ipse conuentui Basiliensi interfuit. Meritò igitur Pij non satis piæ voluntati, & postulatis iniustissimis vehementer ab omnibus reclamatum est: ideóque re infecta eius

eius nuncij atque interpretes abire coacti sunt. Quod cùm animaduerteret Sixtus, non ita multo post constitutionem annuente Ludouico, sed mitiorem paulo, ac pacis cuiusdam fœderísque titulum præ se ferentem, edidit. Verùm ea quoque bonorum omnium consensu, quibus Romanæ artes non incognitæ erant confestim explosa reiectáque est [c]. Ad extremum Leo decimus telam pertexere cupiens, quam Iulius paulò antè exorsus fuerat, post varias coïtiones, quæ in vulgus tandem innotuerunt, non sine perpetuo quorundam nostratium probro, constitutionem promulgauit, qua Pragmaticæ sanctioni multum derogatum est, quãuis ea omnino antiquata abrogatáque non sit, ídque prius inescato mirabiliter Francisco rege, factum est vt nouis assentiretur decretis, quæ ob eam causam conuẽtorum nomen posteà semper retinuerunt, Maluit enim rex scenæ & tempori seruire, cum aliquo suo commodo, quod & ipse fatetur: ac de iure publico aliquid remittere, quàm pro hac Helena toties cum Rom. pontificibus dimicare, cùm præsertim ab illis nonnihil periculi imminere sibi intelligeret. Ac tametsi scholasticus Lutetiæ conuentus, hoc, vt ita dicam, Palladium sibi ereptum ægrè ferens â pontificis decreto ad sacrum Ecclesiæ conuentum prouocasset, obtinuit nihilominus Leo, vt eius prouocationis ratione non habita, decretum suum regia authoritate subnixum curia cẽtenaria reciperet:

c. c. 1. de treu. & pa. in extra. com.

vtque ex eius præscripto in omnibus summis imisque tribunalibus imposterum ius redderetur. Nec dubitat quisquam paulùm modò versatus in foro, quin hac constitutione Leonina, tanquam certo iure in rebus iudicandis hodie vtamur.

De nominatione regia in ordinãdis antistitibus, & quales regis candidatos esse oporteat. Cap.12.

Conuentis regiis ac pontificiis, aut, si mauis, constitutione Leonina, cuius supra meminimus, honores ecclesiastici longè aliter quàm canonibus statutum sit, in Francia deferuntur: ita vt nec electioni, nec postulationi vllus hodie sit locus relictus. Itaque duplex hosce honores conferendi genus apud nos vsitatum est, per nominationem scilicet regiam, & scholasticam, de quibus sigillatim hîc tractabimus. Nominatio autem verbum est maximè huic rei acommodatum & appositum, quo & veteres Latinos authores in re non adeò dissimili vsos fuisse cõperimus. Plin[d]. Sic illa die, qua sacerdotes solent » nominare, quos dignissimos sacerdotio iudicãt, » me semper nominabant. Idem[e], Mihi verò e- » tiam illud gratulatione dignũ videtur, quo suc- » cessi Iulio Frontino principi viro, qui me no- » minationis die per hos continuos annos inter » sacerdotes nominabat, tanquam in locum suum » cooptaret, quod nunc euentus ita comprobauit, vt non

d. lib. 2. epi.
e. lib. 4.

vt non fortuitum videretur. Brut. ad Cic. Is Pansæ locum petere constituit, eam nominationem à te petimus, neque coniunctiori dare beneficium, quàm nos tibi sumus, neque digniorẽ nominare poteſt, quàm Bibulum. Græci nominationem huiusmodi προβολὴν appellant. Quo verbo vsus eſt aliquando Gregorius. Vt igitur à Regia nominatione incipiamus, Caput vnum eſt constitutionis Leoninæ, ad eam nominationem pertinens, quo hæc ferè continentur. Vacante Ecclesia cathedrali vel Metropolitana, episcopus à collegio canonicorum nō eligatur, ſed rex intra ſex menſes virum grauem atque idoneum Romano pontifici offerat ac nominet. Vt autem idoneus habeatur, præter ea de quibus lib. IIII. diſſeruimus, annos vt minimum ſeptem & viginti natum eum eſſe oportet, quanuis veteres canones maiorem ætatem requirant. Præterea neceſſe eſt eum in ſchola aliqua celebri ſolennibus gradibus ac titulis præditum eſſe: nempe Theologiæ aut iuris ciuilis, vel pontificij magiſterio ſiue doctura, qui apex eſt honorum ſcholaſticorum, aut certè huic proximo gradu, quem vulgò Licentiam vocant. Nos aliquanto eruditius vel prodocturam, vel μικροδιδασκαλίαν poſſumus appellare. Romanus verò pontifex principis candidato, in quo nihil horum deſideretur, vacantis Eccleſiæ gubernationem committere debet. Quòd ſi idoneus non fuerit is qui proditus ac nominatus eſt, principis partes ſunt, alium

Q

quenuis intra ſpatium trium menſium digniorem & commodioré nominare. Et hoc quidem trimeſtre ſpatium labitur, ſimul atque repulſam accepit candidatus, & is qui in comitatu pontificis hoc negotium ipſius nomine procurabat, de ea repulſa certior factus eſt. Sunt tamen ex candidatis principis nonnulli, quos pontifex creare antiſtites cogitur: tametſi hæc eis nō inſint, quæ ſcilicet conſtitutione Leonina veteribus canonibus addita ſunt:id eſt,tametſi honores illos ſcholaſticos conſecuti nō ſint. Sic enim ea conſtitutio videtur accipienda eſſe. Nam eos qui ſecundum canones nullo modo idonei ſunt ad regendam eccleſiam, à pontifice ordinari ratio non patitur. In hunc numerum regis gentiles ac conſanguinei & alij illuſtres ſplendidíque homines referũtur. Sæpe enim vtilitas aliqua & ratio temporis exigit, vt huiuſmodi perſonæ, ſi mediocritas aliqua eis adſit, poſthabitis humilioribus, ad ſacra antiſtitia promoueantur: nec aliter id fieri debere conſtitutione ipſa diſertè expreſſum eſt. His adſcribendi ſunt & ſodales mendicantes, quibus lege ſodalitij ſolennibus conuentuum ſcholaſticorum gradationibus interdictum eſt, ſi modò tam excellens ſit eorum virtus & doctrina, vt eos præfici eccleſiis publicè interſit. Quod dictum eſt de epiſcopiis,id in cœnobiarchiis, quas vulgo abbatias vocamus, locum habet, & aliis præfecturis inferioribus, ſi tales ſint, vt electiuæ dici mereantur. Quod quem-

quemadmodum accipiẽdum sit, suprà disseruimus f. Sed animaduertẽdum est inter episcopia & cœnobiarchias aliquid discriminis reperiri. Nam ætas triũ & viginti annorum hîc sufficit, nec scholasticis gradibus ornatum esse principis candidatum necesse est. Monasticæ autem vitæ ac instituto, ídq; eiusdem [redacted] & ordinis (nam sectarum inter hos diuersitas magna est, vt lib. 1. diximus) addictum soléniter eum deuotúmque esse oportet: alioqui nec regis nominatio, nec pontificis ordinatio proderit. Postremò notandum est hoc nominandi ius interdum principi non cõpetere, vtputa, si in aula & comitatu pontificis Romani mortuo antistite vacauerit Ecclesia, quia tunc solius põtificis nutu & arbitrio Ecclesiæ prouidebitur. Eiurato tamen præsulatu principis nominatio adhuc necessaria est, cùm lex de morte tantùm loquatur. Sed & si collegio alicui ecclesiastico, aut monasterio cõcessa fuerit speciali quodam priuilegio facultas pastorem antistitémque eligendi, conuenta regia pontificiáque eisdem non præiudicant.

f. cap. 1.

De scholastica nominatione, qua nunc in Gallia ferè vtimur, compendiosa, sed accurata commentatio. Cap. 13.

Conuentu Basiliensi, & inclyta illa Caroli constitutione, de qua fusè disseruimus, literatis viris tertia honorum ecclesiasticorum pars certa

forma contributa fuerat, exceptis antiſtitiis ac præfecturis, de quibus ſuperiori capite tractatũ fuit. Eámque partem eis ſaluam reliquit pontifex Leo, & ſi forma nõnihil ab eo immutata ſit. Nam beneficia quæ quatuor menſibus vacant, id eſt, tertia parte anni, literarum cultoribus, qui ſcholaſticis gradibus præditi fuerint, conferuntur, ſed ita vt inter eos aliqua ſit diſtinctio. Quidam enim à ſcholaſtico ipſo conuentu ſolenniter nominantur atque commendantur, honores eccleſiaſticos ac beneficia collaturis antiſtitibus. Alij abſque vlla ſcholæ cõmendatione ambiunt, & vtriſque ſui menſes ad petitionem ſunt attributi. Sed de his qui ſcholarum candidati, ſeu, vt loquimur, à ſcholis nominati ſunt, potiſſimum hîc loquimur: de quibus librum vtilem & copioſum Rebuffus noſter cõſcripſit. Et quia diffuſum eſt hoc argumentum ſummatim id tractaturi ſumus, ſed adhibita methodo, quæ res implicatas euoluat ac explicet: & paulò obſcurioribus lucem aliquam adferat. Sũt autem præcipui quidam loci totius tractatus, quos hîc attingere ſingulos decreuimus.

1. *Quis nominare poßit.*

Certo certius eſt ſcholis publicis ac celebrioribus Franciæ hoc ius nominandi, prodendíque beneficiarij competere. Id enim ita conſtitutum eſt, tum vt honoratiores eſſent ſcholæ, quas nullo

lo non honoris, beneficentiæque genere prosecuti sunt maiores nostri [g], tum etiam quia certius ac fide dignius videbatur magistrorum præceptorúmve de discipulorũ studiis, quàm aliorum testimonium [h]. Scholas publicas hic vocamus, publicè, seu, quod idem est, publica authoritate institutas, quas Leo, more vulgari, vniuersitates vocat: non quòd omnium disciplinarum in eis vigeat professio, vt quidam ait [i], sed quòd professoribus ac studiosis literarum, corpus, collegium ac veluti Rempublicam habere liceat, quanuis aliâs id iure prohibitum sit. Id enim significat vniuersitas apud Iureconsultos [l]. Itaque tametsi schola aliqua publica ad certarum tantummodo disciplinarum professionem instituta sit, quales sunt in Gallia pleræque: ea nihilominus hoc iure vtetur. Cùm autem Leo de scholis publicis regni Franciæ passim loquatur in constitutione sua, satis perspicuũ est, in finibus tantum Frãciæ huic scolasticæ nominationi locum esse. Verùm prouincia aut ciuitas Franciæ accedens & coniuncta, quasi pars quædam ipsius ad cõstitutionem nihilominus pertinere videtur [m]. Nec multum referre arbitror, an post constitutionem coniunctio huiusmodi, & ἕνωσις facta, aut schola fortassis noua publicè instituta sit nécne, cùm sermo generalis atque indefinitus futura quoque complectatur. Nam si in constituẽda seruitute ita sit cautum, ne luminibus officiatur, omne lumen tam præsens quàm futu-

g. l. quicquid. C. de aduo. diuer. iud.

h. l. nemini. C. de aduo. di. iud.

i. Eras. in de pronunc.

l. tit. quod cu. vniuer. & titu. de coll. illi. l. actor, rem rat. hab.

m. l. si conuenerit. §. si nuda de pig. act. l. inter socerũ, §. cum inter, de pac. dot.

n. l. ſi ſeruitus, de ſer. vr. præd.. rum contineri veteres reſpôderunt [n]. Atque ita in ſpecie non diſſimili cenſuit Liuius [o], In fœdere Romanorum Carthaginenſiúmque cautum fuerat, vt neutri alteris eorúmve ſociis bellum

o. lib. 1. Dec. 3.

„ inferrent. Saguntinis poſteà in populi Roma.
„ ſocietatem adſcitis bellum intulere Carthaginē-
„ ſes: quærebatur an id cõtra fœdus ab eis factum
„ eſſet. De qua re is ita pronuntiat, Satis cautum
„ erat Sagũtinis ſociis vtrorumque receptis. Nam
„ neque additum erat iis, qui tũc eſſent, nécne qui
„ poſteà aſſumerentur: & cùm aſſumere nouos li-
„ ceret ſocios, quis æquum cenſeret, aut ob nulla
„ quenquam merita in amicitiam recipi, aut rece-
„ ptos in fidem non defendi, &c.

II. *Quis poßit nominari.*

Vt quis nominari poſſit à ſcholaſtico conuentu, non ſufficiunt vulgaria illa, de quibus lib. IIII. diximus, ſed quædam alia neceſſaria ſunt, ex Leonina conſtitutione. Nam gradibus titulíſque ſcholaſticis præditum eſſe eum, qui nominatur, oportet: quorum primus eſt eorũ qui tyrocinij depoſiti inſignia accipiunt, & vulgò Bacalarij dicuntur: ex quo gradu Theologiæ profeſſores duos faciunt: alter eſt eorum qui mellodidaſcali deſignantur: tertius ac ſupremus doctorum ſiue magiſtrorũ eſt, quorum ſuprà mentionẽ habuimus. Scholaſticos titulos cùm dico, eos tantùm intelligi volo, qui à ſcholaſticis conuentibus

uentibus ſolenni & accurata inquiſitione prius facta, deferuntur. Quare doctores codicillares (ſic enim more veterum appellari poſſe videntur, qui diplomate principis ſeu pōtificis, honorarios illos titulos conſecuti ſunt) vulgò receptū eſt, eius nominationis, de qua loquimur capaces non eſſe. Et notandum eſt horum graduum, vel infimum ac minimum ſufficere, vt valeat nominatio, præterquam in medicinæ dialecticéſque ſtudio: cùm in hoc magiſtrum, in illo mellodidaſcalum eſſe oporteat. Littereà tēpus certum conſtitutione definitum eſt, quod in ſtudiis ante ſolennem illam gradationem conſumptum eſſe neceſſe eſt, vt puta in Theologiæ ſtudio, in quo gradus quatuor reperiuntur, tribus ſuperioribus gradibus decem annorum ſpatium, ſex verò annorum infimo præſcriptū eſt. In ſtudio iuris ciuilis aut pōtificij ſummo ac medio ſeptennium, infimo quinquennium eſt ſtatutum. Eadémque eſt ratio medicinæ, niſi quod infimi gradus in ea ratio non habetur, vt diximus. In dialecticæ philoſophiæque ſtudio quinquēnium magiſtris præſtituitur: & iis qui μελλοδιδασκαλίας titulo ornari ſolent[p]. Excipiuntur generoſi homines, & claris natalibus orti, quos nobiles ac gentiles appellamus. In qua nobilitate iudicanda vtriuſque parētis genus ſpectatur. Nam ij ad primum gradum in ſtudio iuris ciuilis aut pōtificij poſt triēnium aſpirant. ídque arbitror conſtitutum eſſe, vt id genus homines ad ſtudium iuris allician-

p. §. prætercaſtit. de colla. in concor.

tur, quibus publicè intereſt Reipublicæ gubernacula potius, quàm tenuis fortunæ hominibus committi, eadem prorſus ratione, qua M. Cicero quondam Romæ ſenatum decreuiſſe ſcribit, vt de principum filiis ſex ſingulis Hetruriæ populis in diuinandi arte inſtituendi traderentur, Ne ,, ars, vt ipſe inquit, tanta propter tenuitatem hominum à religionis authoritate ad mercedem ,, & quæſtum abduceretur. Splendor enim ille natalium nō mediocre calcar eſt ad virtutem. Vnde Saluſtius in Iugurth. Sæpe, inquit, audiui ,, Quintum Maximum, P. Scipionem, præterea ,, ciuitatis noſtræ præclaros viros ſolitos ita dicere, cùm maiorum imagines intuerentur, vehementiſſimè animum ſibi ad virtutem accendi, ,, ſcilicet non ceram illam, neque figuram tantam vim in ſeſe habere, ſed memoria rerum geſtarum eam flammam egregiis viris in pectore ,, creſcere, neque prius ſedari, quàm virtus eorum ,, famam atque gloriam adæquauerit. Quod ſi quis indignetur nobilibus tantum deferri in eccleſiaſticis honoribus aſſequendis, quorum plerique fortaſſis à maiorũ virtute & gloria quàm longiſſimè abſunt, is quæſo Senecam audiat, ita ,, loquentem q: Aliquando daturum me etiam indignis quædam non negauerim in honorem aliorum: ſicut in petendis honoribus quoſdam ,, turpiſſimos nobilitas induſtriis, ſed nouis, prætulit. Non ſine ratione ſacra eſt magnarum virtutum memoria, & etiam plures bonos iuuat,

q lib. 4. de benefic. c. 30.

ſi

ſi gratia bonorum non cum ipſis cadat. Cicero- „
nem filium quæ res conſulem fecit, niſi pater? „
Cinnam nuper quæ res ad cõſulatum recepit ex „
hoſtium caſtris? Quæ Sextum Pompeium, alióſ- „
que Pompeios, niſi vnius viri magnitudo? Tan- „
ta quidem vt ſatis altè omnes ſuos etiam ruina „
eius attolleret. Quid nuper Fabium Perſicum, „
cuius oſculum etiam impediret viri nota boni, „
ſacerdotem non in vno collegio fecit, niſi Ver- „
rucoſi & Allobrogici, & illi trecẽti qui hoſtium „
incurſioni pro Rep. vnam domum obiecerant? „
Hæc debemus virtutibus, vt non præſentes ſo- „
lùm illas, ſed etiam ablatas è cõſpectu colamus. „
Quomodo illæ id egerunt, vt non in vnam æta- „
tem prodeſſent, ſed beneficia ſua etiã poſt ipſas „
relinquerent: ita & nos non vna ætate grati ſu- „
mus. Hic magnos viros genuit, dignus eſt bene- „
ficiis, qualiſcunque eſt, dignos dedit. Hic egre- „
giis maioribus ortus eſt, qualiſcunq, eſt ſub vm- „
bra ſuorum lateat, vt loca ſordida repercuſſu ſo- „
lis illuſtrantur, ita inertes maiorum ſuorum luce „
reſplendeant. „

III. *Quomodo ſit concipienda nominatio.*

Nominatio in ſcripturam debet redigi, vt ex Leonina conſtitutione ſatis apparet, quæ literarum identidem meminit[r]. Quanuis alioqui ſcriptura ad conficiẽdum negotium minimè ſit neceſſaria[ſ]. A ſcriba autem ſcholaſtici conuentus

r. §. præfati §. volumus.

ſ. l. contrahitur, de pign.

describi, & eiusdem conuentus annulo signóue obsignari eam oportet [t]. Cuius signi quænam sit sculptura siue aposphragisma parum refert, modò à consuetudine hîc nõ recedatur [v]. Idémque dicendum est de ea testatione, quæ ad legitimi studiorum temporis fidem faciendam conficitur. Prætereà nominationis formula sacerdotia omnia ac beneficia quæcunque is qui nominatur, obtinet, possidétue vna cum vera iustáque vectigalis obuentionúmq; æstimatione, & quãtitate complecti debet [x]. Cùm enim eos nominare non liceat, qui beneficiis aucti sunt ad quãtitatem ducentorum aureorum, vtile visum fuit in nominationis formula huius quãtitatis mentionem fieri. Qua ratione percepta quæstiones aliquot, quæ ab aliis copiosè hîc tractatæ sunt, facilè definiri poterunt. Quid autem appellatione beneficiorũ cõtineatur, docuimus libro secũdo.

t. §. *præfati.* §. *volumus.*
v. *not. in* §. *possunt. Instit. de testa.*
x. §. *volumus.*

IIII. *Apud quos nominare oporteat.*

Quia nominationis, de qua loquimur, finis & scopus hic est, vt nominato beneficium quod posteà vacauerit, cõferatur, satis constat ita concipiendam esse nominationem, quasi apud eos fiat, qui beneficiorum conferendorum ius habent: cuiusmodi sunt episcopi, collegia, & cæteri, quos lib. 2. commemorauimus. Eadem est patronorum ratio, sed ecclesiasticorum tantùm, quos nominatim exprimit Leonina constitutio,

non

non etiam laïcorum,in quos non ſimili poteſtate & imperio, ac in eccleſiaſticos vti ſolent Romani pontifices. Durum ſiquidem eſt,nec ſacerdotali modeſtíæ congruum,prægrandes vberéſque poſſeſſiones à laïcis hominibus non modò gẽtilitiis hæreditatibus detractas, ſed etiam iuri humano & commercio excẽptas, ita ſacerdotes tenere, vt liberum etiam illud eccleſiarum patrocinium,quod benefici homines receptum voluerunt,ipſis auferatur [a]. Sed de his patronis aliquanto fuſius ſuprà diſputatum fuit.

[a] not. in c. 2. de præb. in 6.

V. *De profeßione ac denunciatione, quam inſinuationem vocant.*

In ſcholaſtico conuentu nominari ſolent literati viri abſentibus antiſtitibus,aliíſue,qui promouendi ad ſacra miniſteria poteſtatem habẽt. Quamobrem ne eius rei ignorationem cauſari poſſint,profeſſio quędam denuntiatióque apud eos eſt neceſſaria. Et eſt conſtitutum,vt quadrageſimæ tempore ea denuntiatio fiat. Triplex autem ac interdum quadruplex teſtatio ipſis edenda eſt. Vna de gradu,quo quis præditus eſt: altera de legitimo ſtudiorum tempore:tertia de nominatione ſcolaſtici conuentus: quarta de nobilitate & genere. Harúmque omnium deſcripta exempla penes antiſtitem, vel patronum aliúmue cui editio facienda eſt, demitti debent. Ac poſtquam edita ſemel fuerint hæc omnia, e-

ditionem repetere candidatus non cogitur, sed quotannis nomen suum profiteri debet, ne fortassis mutasse volũtatem, & nullum amplius beneficium affectare credatur [b].

b. §. *præfati.* §. *teneantur.*

VI. *De effectu nominationis.*

Ea vis est ac potestas nominationis scholasticæ, vt petitio legísque actio sit prodita, qua nominatus beneficium suo tempore vacans petere possit, si modò ritè & ex formula professus fuerit: Tempus autem quod Leonina cõstitutio nominatis attribuit, mensis est Iulius cum Ianuario. Nam cæteri qui gradibus scholasticis insigniti sunt, non tamẽ proditi seu nominati à scholastico conuentu, Aprilem & Octobrem, alij alios menses habent. Quibus omnibus in orbem beneficia conferuntur, nec vlla potuit commodior ratio excogitari, qua viri literati tertiã partem beneficiorum consequi possint, quàm hac circulari collatione. Quæ igitur mense Iulio Ianuarióque vacant ob mortem, inquam, beneficiarij, non ob beneficij eiurationem, adeò nominatis obstricta, vt ita loquar, obnoxiáque sunt, vt suo iure ipsis ea petere liceat, & alij facta collatio irrita sit [c]. Hinc plerique aiunt eum qui alij contulit beneficium, posse mutata voluntate, nihilominus nominato conferre, quæ sententia probabilis est [d]. Sed animaduertendum est, quoties scholæ candidatus petit, curare eum oporte-

c. §. *si quis verò.* §. *vlt.*

d. *c. non præstat. de reg. iur. in 6.*

re,

re, vt non ſimpliciter, ſed tãquam nominato expreſſim beneficium ſibi conferatur: alioqui inutilis eſt collatio. atque ita confuſionis fraudúmque vitandarum cauſa ſæpe iudicatum eſt. Tempus autem intra quod petere debeat nominatus, conſtitutione expreſſum non eſt. itaque videtur id boni viri arbitrio relictum eſſe. Sed æquum eſt ac rationi conſentaneum, Lateranenſis concilij tempus ſpectari, quod ſex menſium eſt[e]. Quòd ſi requiſitus antiſtes petentem ambientémque repulerit, ius conferẽdi, vt caducum ad ſuperiores antiſtites gradatim deuoluitur[f]. vt ſuprà diximus[g]. Et pœna conſtitutione expreſſa eidem irrogatur, niſi iuſtam huius repulſæ cauſam allegauerit[h]. Iuſta verò cauſa poteſt eſſe, exempli loco, ſi is qui monaſticis votis minimè obſtrictus eſt, beneficium petat, quod eius tantum ſectæ atque inſtituti homines capere poſſint, aut contrá. Sic enim habet conſtitutio, vt ſæcularia ſæcularibus, & regularia regularibus, conferantur[i]. Quæ verba à nobis explicata ſunt lib. 2. Sed etſi alius cum ambiente concurrat, qui videatur ei præferendus eſſe, iuſta negandi cauſa eſt. Nam inter nominatos is potior cæteris habetur, qui prior nominatus eſt. Ac ſi plures eodem anno ſint nominati, qui ſummo gradu, id eſt doctura, præditi ſunt, mediis, & medij infimis anteponuntur, quibuſdam exceptis, quos exprimit conſtitutio[l]. Inter eos qui à ſcholaſtico conuentu proditi non ſunt, ſed in candida pura petunt,

e. c. 2. de con. preb.
f. §. ſi quis verò.
g. cap. 5.
h. §. vlt.
i §. & inſuper.
l. §. ſtatuimus.

vt ita dicam, locus eſt gratificationi, ſicut & inter eos qui proditi nominatíque ſunt, cùm nulla inter ipſos diſparitas inæqualitáſque reperitur. Hæc autem circularis promotio collatióque beneficiorum non perpetuò locum habet. Nam in metropolitanis cathedralibúſque eccleſiis annonæ quædam ſunt theologis attributæ, quas præbendas theologales vulgò appellamus, quòd nemini, præterquam theologo, poſſint conferri, quocũque tempore anni vacent [m]. Curatio quoque animorum in ciuitate ſemper ei defertur, qui gradibus ſcholaſticis præditus eſt: aut ſaltem legitimo temporis ſpatio, id eſt triẽnio, vel theologiæ, vel iuri ciuili aut pontificio operam dedit, &c. Nec id modò de ciuitate conſtitutum eſt, quod verbum peculiarem habet ſignificationem in iure pontificio, ſed etiam de quacunque comopoli mœnibus cincta [n]: quæ authore Pomponio oppidum dici poſſe videtur [o]. Adde quòd Romanus pontifex occupationis cuiuſdam iure, à nonnullis exiſtimatur beneficia quocunque menſe vacantia cuiuis conferendi liberam poteſtatem habere. Sed hæc quæſtio, quæ iuris controuerſi eſt, paulò pòſt à nobis diſcutietur.

m. §. ſtatuimus.

n. § ſtatuim⁹. o. l. pupillus. §. oppidum, de verb. ſign.

LIBER

LIBER SEXTVS, DE IIS QVÆ IN BENEFICIIS DISTRIBVENDIS PRÆCIPVE obseruanda sunt.

ARGVMENTVM.

Genera omnia acquirendorum beneficiorum recensuimus in superiore libro, & explicauimus. Sed quia in huiusmodi acquisitione multa necessariò obseruãda sunt, visum est nobis ea statim hîc subiungere, & idcirco separatim hoc libro tractare, quòd superior ad iustã magnitudinem excreuerit.

Beneficium antequam vacet, nec dandum nec promittendum esse: & quàm grauiter in hac re aduersus sacros canones peccari soleat. Cap. I.

BENEFICIA ecclesiastica, vt admonuimus lib. 2, temporaria non sunt, vt publica ciuiliáque munera quondam in Repub. Romanorum, sed perpetua potius, vt in Gallia sunt magistratus regij. Ac talis ferè olim fuit Romæ Auguratus, quẽ Plin.

lib. 4. Epist. existimat insigne sacerdotium esse, quod non adimatur viuenti: hoc tamen interest, quòd sacra ministeria ac beneficia nostri temporis ob maleficium & aliam legitimam causam amittuntur. Auguratus verò ita perpetuus est, vt quamlibet nocens ac sceleratus homo nunquam eo priuari queat, authore Plutarcho[a]. Proinde si quis administrationem ecclesiasticam habeat, nō aliter ei successorē mittere licet, quàm si mortē obierit, aut aliàs vacauerit Ecclesia, quā administrat[b]. Ac fuit quorundam opinio, ne mortuo quidē beneficiario posse beneficium dari, antequā demortui cadauer sepulturæ traditū fuerit[c]. quod tamē vsquequaq; receptū non est. Vacantē verò Ecclesiá aut beneficiū dicimus, cùm præfecto, gubernatore seu administratore caret, nō dissimiliter ac iureconsulti vacantem mulierem vocant[d], χολάζουσαν ἐκκλησίαν dicunt Græci[e], & hac voce vtitur Plin. lib. 10. Epist. vt libr. 8. dicemus. Nec multum refert an possideatur ab alio beneficium, an verò sit vacua eius possessio, vt conferri possit. Sufficit enim in ea causa id esse, vt iure vacans dici queat[f]. Ac sicut viui superstitísque hominis beneficium conferri prohibetur, ita etiam promissio eius interdicta est, quanuis in tempus, quo mortuus fuerit beneficiarius, conferatur. Nec ex tali promissione vlla nascitur obligatio: quod & locum etiam habet, si quis sermone vsus generali, tunc beneficium se daturum promittat, cùm eius dandi facultas se obtulerit.

a. in Proble.

b. tot. tit. de cō. præb. c. nō furem. 7. q. 1. c. c. bonæ. 2. de elect.

d. l. qui cœtu ad l. Iul. de vi. pub.

e. con. Antioch.

f. c. licet, 2. de præben. in 6. c. 1. §. sacri. de homicid. in 6.

tulerit g. Nam huiusmodi promissiones ansam præbent affectandæ captandæque mortis alienæ h: quo nihil est à viri boni officio alienius. Idque vel Demadis illius exemplo edocemur, qui Athenis necessaria funeribus venditantem damnauit, cum probasset magnũ lucrum optasse, quod contingere illi sine multorũ morte non poterat i. Receptum tamen est, vt ascito in collegium canonicorum, annona seu præbẽda quæ posteà vacauerit vtiliter promittatur: quia indecorum visum est, quẽquam sine stipendio canonici munere fungi in Ecclesia l. Pontifex sanè Romanus ab hac regula excipi solet, qui beneficia omnia, licet nondum vacãtia, donandi, conferendi, promittendi, & arbitrio suo distribuendi ac dispensandi potestatẽ sibi vnus vindicat m. Sed æquius erat ac longè decentius, eum nõ imperio tantùm, sed etiam exemplo cæteros episcopos in officio continere. Nam in tanto fastigio collocatus, si leges, canones ac maiorum instituta contemnat exemplo magis quàm peccato nocet Reipub. Christianæ. Atque hinc fit plerunque, vt non adeò grauis cùm in reliquos antistites, tum in gregem ipsum vniuersum eius sit authoritas.

In *commune iubes* (inquit Claudianus) *si quid,*
censésque tenendum:
Primus iussa subi, tunc obseruantior æqui
Fit populus, nec ferre negat, quum viderit ipsum
Authorem parere sibi: componitur orbis

g. c. 2 de con. præben. in 6.
h. c. 2. de cõt. prabẽ. in antiq.
i. Sene lib. 6. de benefic. c. 38.
l. c. relatũ, de præben. glos. c. 2. de con. præb. in 6.
m. c. proposuit, de con. præben.

„ *Regis ad exemplum: nec ſic inflectere ſenſus*
„ *Humanos edicta valent, quàm vita regentis.*
„ *Mobile mutatur ſemper cum principe vulgus.*

Qua pœna autem afficiatur is qui ſuperſtitis hominis nondum vacans beneficium impetrat, tractatum eſt. Et imprimis conſtat eum eccleſiaſtica communione ſummoueri [n]. Deinde ſi quo honore graduque eccleſiaſtico præditus ſit, eo priuatur [o]. Eſt & pœna infamiæ aduerſus eum ſtatuta [p]. Sed ſi quis probabili errore ductus mortuum aliquem eſſe crediderit, iuſtam habere videtur excuſationem [q]. Qua de re Philip. Decius in quodam reſponſo diſſeruit [r].

n. c.1.de con. præben.
o.c.imprimis, 2.q.1.
p.3.q.2.c.audiuimus.
q. c.præſentium. 7. q.1.
r. concil.598.

Omnem ambitum à collatione beneficiorum procul eſſe debere. Cap. 2.

In aſſequendis beneficiis nihil magis fugiendum eſt, quàm ambitus & largitio. Qua de re extat canon concilij Chalcedonenſ.[a] in hæc verba:
„ Si quis epiſcopus per pecuniam ordinatio-
„ nem fecerit, & precio redemerit ſpiritus ſancti
„ gratiam, quæ vendi non poteſt: ordinaueritque
„ per pecuniam preſbyterum aut diaconum, vel
„ quemlibet de his qui cognominantur in clero,
„ promouerit: & diſpenſatorem aut defenſorem,
„ vel quemlibet qui ſubiectus eſt regulæ, pro ſui
„ turpiſſimi lucri commodo: is qui hoc attentare
„ probatus fuerit, proprij gradus periculo ſubia-
„ cebit, & qui ordinatus eſt, nihil ex hac ordina-

a.c.ſi quis epiſcopus.1.q.1.

tione vel promotione, quæ est pro negociatione facta proficiat: sed sit alienus à dignitate vel solicitudine, quam pecuniis acquisiuit. Si quis verò mediator tam turpibus & illicitis datis vel acceptis extiterit, si quidem clericus fuerit, à proprio gradu decidat: si verò laïcus, anathematisetur. Græcè sic habet:

Εἴ τις ἐπίσκοπος ἐπὶ χρήμασι χειροτονίαν ποιήσαιτο, καὶ εἰς πρᾶσιν καταγάγοι τὴν ἄπρατον χάριν, καὶ χειροτονήσοι ἐπὶ χρήμασιν ἐπίσκοπον ἢ χωρεπίσκοπον, ἢ πρεσβυτέρους, ἢ διακόνους, ἢ ἕτερόν τινα τῶν ἐν τῷ κλήρῳ κατηριθμημένων, ἢ προβάλλοιτο ἐπὶ χρήμασιν οἰκονόμον, ἢ ἔκδικον, ἢ παραμονάριον, ἢ ὅλως τινὰ τοῦ κανόνος, δι' αἰσχροκερδίαν οἰκείαν, ὁ τοῦτο ἐπιχειρήσας ἐλεγχθεὶς, κινδυνευέτω περὶ τὸν οἰκεῖον βαθμόν. καὶ ὁ χειροτονούμενος μηδὲν ἐκ τῆς κατ' ἐμπορίαν ὠφελείσθω χειροτονίας ἢ προβολῆς, ἀλλ' ἔστω ἀλλότριος τῆς ἀξίας ἢ τοῦ φροντίσματος, οὗπερ ἐπὶ χρήμασιν ἔτυχεν. εἰ δέ τις καὶ μεσιτεύων φανείη τοῖς οὕτως αἰσχροῖς καὶ ἀθεμίτοις λήμμασι, καὶ οὗτος, εἰ μὲν κληρικὸς εἴη, τοῦ οἰκείου ἐκπιπτέτω βαθμοῦ. εἰ δὲ λαϊκὸς ἢ μονάζων, ἀναθεματιζέσθω.

Extat & constitutio Anathemij imperatoris cuius hæc verba sunt [b], Si quenquam vel in hac vrbe regia, vel in cæteris prouinciis quæ toto orbe diffusæ sunt, ad episcopatus gradum prouehi Deo authore contigerit: puris hominum mentibus nuda electionis consciētia, syncero omnium iudicio proferatur. Nemo gradū sacerdotij venalitate precij mercetur: quantum quisque meretur, non quantum dare sufficit, æstimetur: profectô enim quis locus tutus, & quæ causa pote-

[b] tit. de episc. & cler. in Cod. Iustin. &c.

» rit esse excusata, si veneranda Dei templa pecu-
» niis expugnentur? quem murum integritatis, aut
» vallum fidei prouidebimus, si auri sacra fames
» penetralia veneranda proserpat? denique quid
» cautum esse poterit aut securum, si sanctitas in-
» corrupta corrumpatur? cesset altaribus immine-
» re profanus ardor auaritiæ, & à sacris adytis re-
» pellatur piaculare flagitium: ita castus & humi-
» lis nostris tēporibus eligatur episcopus, vt quo-
» cunque locorū peruenerit, omnia vitæ propriæ
» integritate purificet: non precio, sed precibus
» ordinetur antistes: tantùm ab ambitu debet es-
» se sepositus, vt quæratur cogendus, rogatus rece-
» dat, inuitatus effugiat: sola illi suffragetur neces-
» sitas excusandi: profectò enim indignus est sa-
» cerdotio, nisi fuerit ordinatus inuitus. Cùm sa-
» nè, si quis hanc sanctam & venerandam anti-
» stitis sedem pecuniæ interuentu subiisse, aut si
» quis vt alterum ordinaret, vel eligeret, aliquid
» accepisse detegitur: instar publici criminis &
» læsæ maiestatis accusatione proposita, à gradu
» sacerdotij retrahatur: nec hoc solùm deinceps
» honore priuari, sed perpetuæ quoque infamiæ
» damnari decernimus: vt eos quos par facinus
» coinquinat & æquat, vtrosque similis pœna co-
» mitetur. Quod autem de ordinatione dicitur,
ad beneficiorum concessionem pertinet, quæ o-
lim cum ordinatione ipsa seu promotione erat
coniuncta, vt libro primo diximus [e]. Si quis igi-
tur largitione ad sacrum ministeriū promotus,

e. c. ex multis, 1. q. 3.

aut beneficium assecutus fuerit, ab eo repelli & summoueri debet, cùm irrita sit ac nulla talis promotio [d]. Nec refert an quis pecuniam, an aliquid pro pecunia paciscatur: quia omnes huiusmodi pactiones iure pontificio improbãtur: quibus interuenientibus, gratuita dici non potest collatio [e]. Hic autem ambitus vulgò Simoniacus dicitur à Simone quodam apostolorum contemporaneo, qui mirificam illam diuinámque vim ac potestatem spiritus sancti gratiam infundendi per manuum impositionem, quam habebant apostoli, ab ipsis emere & mercari voluit [f]. Quisquis enim rem sacram spiritalémque precio sibi parat, aut alia re quæ precij vice fungatur, hũc Simonicum, quasi Simonis illius æmulum & imitatorem, appellamus. Nec quicquam interest an ordinatori, an alij, qui fortè competitor noster sit, largiamur aut promittamus. Quòd si quis litem habeat beneficij nomine, & aduersario aliâs liti cedere nolẽti pecuniam det vel promittat ob sumptus in litem factos, & vexationis redimendæ causa, hæc decisio transactióque non videtur ad Simonicum ambitum pertinere: speciem tamen quandam ambitus habere dicitur: & vt fraudibus via præcludatur, meritò improbata est, nisi authoritate antistitis iusta aliqua probabilíque de causa fiat [g]. Cùm igitur ambitus verè non sit, sed commẽtitio iure pro ambitu habeatur, pœna trãsigentem non teneri vulgò receptum est: quanuis transactio ir-

d. c. sanctorum, 1. q. 1. c. cũ clerici, de pact.

e. c. quã pio, 1. q. 2. c. vlti. de pact.

f. Acto. c. 8.

g. c. cum pridem, de pact. c. constitutus, de transact.

h. not. in d. c. constitutus. rita sit [h]. Sed quæritur an librariis, qui tabulas ad fidem ordinationis faciendam conscribunt, rectè aliquid detur. Et generaliter constitutum

g. c. 1. de simon. est à Gregorio, ne quid eo nomine accipiatur [g]. Quod pleriq; sic intelligendum censent, si huiusmodi librariis publicè salariū præbeatur. Nam alioqui opera eorum videtur aliqua remuneratione digna. Et sanè Basiliensis synodus pro labore scribentis moderatam dari mercedem sta-

i. Ses. 21. tuit [i]. Idque Iustiniani constitutionibus consentaneum est, quibus quātitas describitur, quæ ministris episcopi ordinantis, ab eo qui ordinatur

l. Nouel. 123. danda est [l]. Sed & si quis ex substantia facultatibúsq; suis aliquid Ecclesiæ offerre velit, non priuatim aliquibus personis ecclesiasticis, id ab eodem Iustiniano nō solum permittitur, sed etiam maximopere commendatur. Verùm ab inuitis nihil exigitur, modica illa quantitate excepta, quam pro enthroniastico idem definiit.

De annuo vectigali, quod vulgò Annatam vocant, à nouis antistitibus exigi solito, & explicata lex Iulia de ambitu. *Cap. 3.*

Vsitatum est apud nos, & Leonina constitutione, cuius sæpe meminimus, confirmatum genus vectigalis, quod vulgus Annatam vocat. Nam cùm primum recens lectus est, & à rege nominatus, aut episcopus aut cœnobiarcha, Romanus pontifex anni integri fructus eius bene-

ficij percipit, eóſque ſibi ſtatim ſolui ac repræſentari curat. Hoc vectigal, quod annuũ appellamus, nõ quod anniuerſarium, ſed quod vnius anni ſit, quidam à Bonifacio nono inuẽtum, alij à Ioanne X X I I. ſcribunt [l]. Sæpe autem quæſitum eſt, an iure poſſit exigi. Et hæc ferè Theologorum eſt opinio, iuríſque pontificij conſultorum, Romanum pontificem lege ſimoniaci ambitus, vt cæteros epiſcopos teneri, ſi pro ſacris miniſteriis pecuniã accipiat [m]. Nam præter canones, quos ſuprà citauimus, qui pecuniam omnino exigi vetant, hoc genus vectigalis à ſynodo Baſilienſi damnatum eſt: & pœna ambitus aduerſus eos qui hac via ad ſacra miniſteria Eccleſiæ graſſantur, atque adeò aduerſus ipſum pontificem ſtatuta [n]. ~~Neceſſario perſpicio vt ſe excuſare poſſint hoc modo promoti à põtifice~~, quominus in canonum pœnam incurrant, & tanquam vitio creati, vt veteres loquebantur, dignitatem honorémque eccleſiaſticum amittant, ſi quis ad priſcæ inſtitutionis normã potius, quàm receptæ conſuetudinis, hæc exigere velit. Nam quoquo ſe vertant pontifices, quibuſcunque decretis, conſtitutionibus pactíſque hanc exactionem tueãtur, diuinum oraculum ſemper eis opponemus: Gratis accepiſtis, gratis date [o]. Quod cùm ita ſit, conuẽtio inter regem noſtrum, pontificémque Leonem inita turpis omnino ac inhoneſta quibuſdam videtur, ideóque pro non ſcripta haberi ac reiici debere: ita tamẽ vt cætera

[l] Platin.

[m] not. in c. 1. de ſimo.

[n] Seſ. 21.

[o] gloſ. prag. tit. de annat.

~~capita eiusdem conuentionis, quæ à ratione honestatéque non abhorrent~~, ~~nihilominus obseruantur~~. Non me latet à iuris ciuilis authoribus pollicitationes probari, quibus ob sacerdotium pecuniam Reipub. quis promittit p. Sed alia causa est sacerdotiorum Christianæ religionis, vt ex iam dictis cōstat. Deinde vltrò offertur Reipub. ea pecunia, nec eam promittere, aut nō promissam dare quisquam cogitur. Nec verò inficias eo ex fructibus beneficiorum partem aliquam decerpi posse, si necessitas aliqua magnáque vtilitas Ecclesiæ id flagitet. Verùm id coacto concilio fieri debet, vt appareat in Ecclesiæ gratiam & vsum reuera, non in priuatum paucorum hominum commodum eas facultates erogari & impendi. Quòd & in synodo Constant. decretum est q. Sed obiiciunt aliqui quòd Modestinus ait, legem Iuliam de ambitu Romæ cessare, quòd magistratuum creatio ad principis curam pertineat, non ad populi fauorem r. Idémque dicendum putant de pontifice Romano, cuius in Ecclesia summus est principatus, vt ambitus argui non possit. Quibus ego breuiter respondeo legem Iuliam aduersus eos latam esse, non qui Reipublicæ palam aliquid dabāt, quod nulla lege vetitum erat f, sed qui populū viritim distribuēdo pecuniam clādestinis largitionibus corrūpebant. Proinde ea lex in iis magistratibus locūm habere non poterat, quos princeps, non populus, creare solebat. Verùm vt gratis dentur

p. tit. de pollicit.

q. Ses. 43.

r. l. 1. ad leg. Iul. de amb.

f. tit. de pollicit.

hæc

hæc ſpiritalia ſacráque munera, nec eo nomine quicquam accipiatur, epiſcopis omnibus ac põtificibus & voce diuina, & ſacrorum conuentuum canonibus præceptum eſt, quãdoquidem eorum cupiditati & auaritiæ aliter occurri non poterat. Ac vt obiter de principe dicam, quod diſſimulari non poteſt, quanuis nulla lex principem coërceat, nihil tamen videtur magis à regia liberalitate, ſplendore & maieſtate alienũ, quàm ob munera publica à ſubditis pecuniam exigere: id quod Iuſtinianus noſter in quadam conſtitutione grauiter & copioſè demonſtrat, ac dedignari ſe ait imitari eos qui ante ſe imperio pręfuerant, qui pro pecuniis conferentes munera publica caſtigandi eos qui malè & iniuſtè verſabantur in munere ſuo, poteſtatem ſibi ademerant. Sed memoratu dignum eſt, quod idem ait, atque vtinam principes noſtri hoc corruptiſſimo tempore ſæpius id expenderent. Ἀργυρολογεῖν τὰς ἀρχὰς πάσης ἐστὶ πονηρίας προοίμιόν τε καὶ πέρας. Pecunias ex magiſtratibus colligere omnis iniquitatis & iniuſtitiæ principium eſt & finis [t]. Huic conſentaneum eſt & quod Lampridius de Alexandro Seuero ſcribit, Honores iuris gladij nũquam vendi paſſus eſt, dicens, Neceſſe eſt, vt qui emit, vendat. Ego non patiar mercatores poteſtatum: quos ſi patiar, damnare nõ poſſum. Erubeſco enim punire illum hominem qui emit & vendit. At hodie ô turpem notam horum temporum! quotuſquiſque abſque precio, eóque

t. Nouel 8. vt iud. ſine quo ſuff.

ingenti, ad vllum magiſtratum in Republica noſtra prouehitur. Nam etſi principes eam nundinationem minimè probare ſoleant, in iis quidẽ certè magiſtratibus, qui iuri dicendo præficiuntur, nemo tamen eſt qui neſciat ea munera ſuffragatores aulicos, velut in auctione licitationéque publica grandius pretium numerantibus addicere ſolitos eſſe. Itaque vix vllus hodie reperitur commendatione virtutis & doctrinæ vllo honore auctus in Republica, & cui idem verè dici non poſſit, quod Caium Cæſarem Syllæ quondam obiecisse ferunt. Cùm enim Sylla indignabundus Cæſari, ſua ſe in illum poteſtate vſurum eſſe diceret, ridens Cæſar: Rectè, inquit, tuum putas eſſe magiſtratum, quem tuis pecuniis comparaſti.

De annuis ſiue penſionibus, quæ beneficiis velut ſeruitutes quædam imponuntur. Cap. 4.

Beneficia cùm vacant, integrà & ſine vlla diminutione debent conferri. Quare ſi partem redituum antiſtes beneficium conferendo retineat, in legem ambitus cõmittit[a]. Sed nec duobus idem beneficium conferre, aut inter duos idem beneficium diuidere poteſt, niſi ex iuſta aliqua cauſa ritè legitiméque talis diuiſio fiat[b]. Receptum tamen eſt, vt quanuis vni tantùm detur beneficium, nihilominus ei onus imponatur certam portionem ex beneficij reditibus alteri ſingulis

a. tit. vt eccle. benef. ſine dimi.

b. c. maioribus. c. vacãte. c. cũ cauſam, de præb.

ſingulis annis pendendi. Quod genus pẽſitationis annuum neutro genere appellari poſſe arbitror: ídque exemplo veterum, quos ita locutos eſſe crebrò animaduerti[c]. Eſt igitur hoc annuũ delibatio quædam beneficij, qua ex eo quod vniuerſum beneficiarij foret, pars quædam alicui confertur. Sic enim id nobis vtcunque deſcribere ac delineare viſum eſt, exemplo Florentini Iureconſulti in legati definitione[d]. Sunt autem huiuſmodi annuorum tria genera. Quædam enim ob ſacrum ſpiritaléque munus penduntur: vt cùm in Eccleſia aliqua conſtituitur à monachis vicarius, qui eccleſiam ac populum regat: nam huic ex reditibus ſuis partem aliquam idoneam erogare coguntur[e]. Item cùm præter Eccleſiæ rectorem ſiue paſtorem clericus quiſpiam ad Eccleſiæ miniſterium neceſſarius inſtituitur: cui etiam portio redituum beneficij debet à rectore ipſo ſuppeditari[f]. Ac tametſi beneficij, vt ita dicam, hi domini non ſint, ſed hanc portionem velut vſufructuarij, & à dominis quodammodo accipiant, tamen hoc ſtipendium à vero iuſtóque beneficio non differt, cùm ob ſacrum ſpiritaléque miniſterium detur. Alia ſunt annua, quæ ob munus aliquod profanum, ac, vt loquimur, temporale, præberi ſolent, vt puta, aduocatis Eccleſiæ, & iis qui ſonitus tinnitúſque campanæ curam gerunt. Et hæc annua profana omnino ſunt, quæ ob profanum officium profaníſque hominibus tribuun-

c l. ſcio. §. vxori. l. ſicut annuũ. l. titia. §. qui Marco, de an. leg. l. ex annuo. l. ſi ſtipulata, de donat. inter vir.

d l. legatum, de leg. 2.

e c. de monachis. c. extirpãdæ, de præbẽ. c. 1. de præben. in 6.

f c. conquerẽte, de cler. non reſid.

tur[g]. Alia ſunt quæ abſque vllo onere ac miniſterio conceduntur, & ἄπαρτα καὶ ἀνήρατα proueniunt: de quibus hîc potiſſimum tractaturi ſumus. Ac in primis ſciendum eſt, certis ex cauſis hæc onera ſeruitutéſque beneficiis imponi poſſe, non ſolùm à pontifice Romano, ſed etiam ab aliis antiſtitibus, qui inferiores dicuntur. Itaque ſi in fraudem, aut abſque cauſa legitima annuum alicui attribuerint, nihil actum eſſe intelligitur[h]. Sed voluntas Romani pontificis pro iuſta legitimáque cauſa habetur in re beneficiaria[i]. Prima igitur cauſa eſt, cùm quis beneficium eiurat, ac dimittit in gratiam alterius, hoc conſilio, vt pars aliqua fructuum, vnde ſe tueatur, ei ſalua maneat. Nam etſi huiuſmodi conditio à Simoniaco ambitu propè videatur abeſſe[l]: tamen quia totum negotium in voluntatem arbitriúmque pontificis confertur, conuenit inter omnes iuris pontificij doctores impunè id licere. Et ſanè iuſtiſſima plerúmque huius rei cauſa poteſt eſſe, vt ſi ponamus paſtorem alicuius Eccleſiæ ſenio confectum velle miniſterium ſuum cum bona pontificis venia alij cedere, nec tamen eas facultates habere, vt ad victum ei ſufficiant: ídque ſupra alibi annotatum eſt. Secunda cauſa eſt, cùm duo permutare cupiunt beneficia ſua, ſed vnum longè opimius eſt ac vberius altero: tunc enim ipſis conſentientibus pontifex minus ac magis tenue beneficium certæ præſtationi annuæ obnoxium reddit. Tertia cauſa eſt, cùm

g. c. quicunque. 12. q. 2. c. poſſeßiones 16. q. 1 rot. in cle. 1. de reb. eccle. nõ alie.

h. c. extirpandæ, de præb. c. audiuimus, de colluſ. dete. i. cle. 1. vt lit. pend.

l. not. in c. ex parte, de off. de leg.

cùm lis inter duos beneficij alicuius nomine orta est. Quo casu solet pacis concordiæque causa ita res decidi, vt vnus beneficium obtineat, alteri annuum ex eius beneficij fructibus præbeatur [m]. Sunt & aliæ causæ, quas commemorant passim iuris pontificij doctores, sed has tantùm vsus forensis probat in Gallia. Nam etsi quis bene meritus sit de Ecclesia, aut inops, vel infirma valetudine sit, iusta hæc causa annui dandi ex bonis ecclesiasticis habetur [n]. Et hoc prætextu Romanus pontifex Cardinalibus Romanæ Ecclesiæ annua attribuere consueuit, quod absque eo reditu splendorem suum (~~eum luxum dicere non ausim~~) tueri nequeant. Verùm vt supra diximus, quæ causa eum mouerit, inquirendum non esse vulgò tráditur.

m. c. nisi essent, de præb.

n. c. possessiones, 16. q. c. quicũque, 12. q. 2 Oldra. com. 226.

Annuum, de quo hîc loquimur, beneficium ecclesiasticum non esse.

Annua huiusmodi inter sacra beneficia non recensentur, vt iam admonuimus [o]. Proinde quæ de beneficiis constituta sunt iure pontificio, ad ea minimè pertinẽt [p]. Exempli gratia. Laïcis hominibus non minus quàm initiatis attribuũtur: quia nullum sacrum munus ministeriúmue desiderant: ideóque contracto postea matrimonio non amittuntur; Quod tamen plerique accipiẽdum esse aiunt, nisi cùm cedenti beneficio suo annuum constituitur. Quo casu, quia loco be-

o. c. præterea de transf.

p. c. quamuis, de præben. in 6. not. in c. ad audientiã, de rescrip.

neficij datur, naturam quoque beneficij retinet [q]. Præterea mortuo creditore non dicitur vacare, vt impetrari ficut beneficium aliquod poſſit, ſed velut vſuſfructus extinguitur. Remittitur etiam abſque vllius pontificis venia, licet beneficio ſe abdicare nemo poſſit, ſine pontificis authoritate [r]. Cùm enim priuatum alicuius hominis commodum tantùm reſpiciat, cur ipſi de eo paciſci arbitrio ſuo non permittetur [ſ]? Excipitur annuum quod authoritate pontificis pro alimẽtis alicui attributum eſt. Nam ius ciuile non patitur, vt tranſactio de alimentis ſine decreto interponatur [t]. Item poteſt hæc penſitatio, vt alius quiuis reditus, pecunia redimi. Verùm ob eam, de qua iam diximus, cauſam pontificis authoritas accedere conſueuit. Atque ita vulgò ſolent concipi tabulæ, quaſi aliquot annorum penſionibus repræſentatis, ac vt loquitur Seneca, in anteceſſum datis, liberatum ſit ea ſeruitute beneficium. Adhęc, ſi annuum ita ſit alicui attributum à pontifice, vt illud in alium tranſcribere poſſit, nihil prohibet eo nomine pecuniam velut ab emptore accipi. Sed raro hanc tranſcribendi emancipandíque facultatem pontifices concedunt, vti accepimus. Denique non ſicut beneficium, ita etiam hoc ius, quod profanum eſt, cum beneficio permutare licet, quia ſacrarum ſpiritaliúmque rerum cum profanis permutatio non admittitur [v].

q. l. ſi eum §. qui iniuriarũ. ff. ſi quis cau.
r. tit. de renunt.
ſ. l. ſi quis in conſcribendo. C. de pact. l. iure mãdato. C. mand.
t. l. cum hi, de tranſ.
v. c. vlt. de reb. permut. gloſ. prag. tit. de coll. §. item quod ad vniuerſitates, in verb. beneficiorum.

Annui

Annui potestas & effectus quis sit.

Quæ sit potestas & effectus annui, nonnihil antè demonstratũ est. Sed hic locus aliquanto pleniorem disputationem exigit. Itaque animaduertendum est hoc ius simile quadantenus esse vsufructui, quia cum persona extinguitur [a]. Præterea beneficio sic inhæret, vt ipsum sequatur ad quamcunque personam transeat [b]. Nam mortuo beneficiario hoc annuum à successore, qui in vacantem locum suffectus est, posse exigi dubium non est, nisi ex conceptione diplomatis aliud actum esse appareat [c]. Cùm enim ferè non concedatur alicui à pontifice, nisi in perpetuum, & quàm diu vixerit, ratio non patitur, vt finiri morte beneficiarij dicatur. Quod & de præteriti temporis pensionibus, quas vetus possessor beneficij debuit, accipiendum esse videtur, ad quas Ecclesia siue beneficium obligatum est [d]. Nec ideo minus aduersus veterem possessorem, si fructus in vsum Ecclesiæ non impenderit, aut eiusdem fato functi hæredem agetur. Atque ita creditoris erit electio, vtrum conuenire malit [e]. Cùm autem vsufructuario cõparetur is, cui annuum attributum est, tractari solet, an onera quæ dicuntur patrimonialia subire cogatur. Et certum est hospitalitatis onus, & alia huiusmodi quæ ordinaria sunt, beneficiario incũbere, cùm eo nomine maiorem partem fructuum ei dimittẽdam esse receptum sit.

a. §. finitur. Instit. de vsuf.
b. c. si quis laicus, 16. q. 1.
c. d. c. nisi essent, vbi glos. de præben.
d. l. imperatores. ff. de pub. & vectiga.
e. not. in c. 1. de solutio.

Cætera verò quæ extra ordinem indicũtur, proportione sustinet is qui annui nomine partem fructuum capit [f].

f. l. hactenus, de vsufr. l. neque de impẽ. in reb. dot. fact.

Beneficium purè ac simpliciter conferendum esse. *Cap. 5.*

Quia beneficia gratis conferenda sunt, vt antè diximus, receptum est, collationem sub conditione fieri non posse [g]. Excipitur conditio quæ inest collationi, quanuis fortè non exprimatur, vt puta, si vacat beneficium, &c [h]. Nam ea adiectio abusiuè tantùm conditio appellatur: nec vllam vim suspendendi negotium, quod geritur, habet [i]. Quod autem dicitur sub conditione beneficium inutiliter conferri, de inferioribus antistitibus vulgò accipi solet, non de Romano pontifice. Huic enim liberum esse aiunt, quandocunque libuerit conditionem adiicere collationi, modò ea in crimen ambitus iure diuino prohibiti non cadat [l]. Eadem est alternationis ratio quæ conditionis: idque à pontificij iuris doctoribus plerisque in locis memoriæ proditum est [m].

g. c. vl. de pact. not. in c. significasti, de electio.
h. glos. in c. 2. de elect. in 6.
i. l. muto, de tute. glos. c. significatum, de præb. not. in l. actus legitimi, de reg. iur.
l. cle. 1. vt lit. pend. not. in d. c. significasti.
m. not. in c pastoralis, 7. q. 1. in c. 2. de elect. in 6. Fel. in c 2. de appell.

An absque scriptura beneficij collatio ualeat. *Cap. 6.*

Simul atque pontifex beneficium se alicui conferre pronuntiauit, ius ei acquisitum esse intelligitur, tametsi nulla scriptura, nullumue diploma,

ploma, ea de re confectum fuerit [n]. Itaque mortuo statim pontifice à quo beneficium nudo sermone collatum est, irrita minimè est collatio, sed debent à successore diplomata & literæ expediri, in quibus eius concessionis mentio fiat [o]. Quæ literæ ad probationem necessariæ esse dicuntur, contra communes regulas: nec licet beneficiario antequam eas literas acceperit, quicquam attingere, quod ad beneficiū pertineat [p]. Proinde ad fidem collationis faciendam testes non sufficerent [q], præterquam in exceptis casibus, de quibus non indiligenter ab aliis tractatum est [r]. Tametsi Iason ex facto consultus simpliciter responderit, scripturā necessariam non esse [s]. Quæ autem sit authoritas ac fides literarum siue tabularum, quæ ab antistitibus conficiuntur, quandoquidem diffusè ab aliis agitata est quæstio, eam impræsentiarum omittemus [t].

n. c. institutionis, 35. q. 2.

o. Bal. in l. humanū. C. de legib. & in l. vlt. C. de con. ser. ma. c. literis, de rescrip.

p. extra. iniunctæ, de elect. auth. de mād. prin.

q. Panor. in c. in nostra de rescrip. not. in l. pactū quod C. de pact.

r. Fel. in rubr. de constitut.

s. in l. cum pponas filios C. de pact.

t. not. ī c. post cessionem, de probatio.

LIBER SEPTIMVS, QVOD IVS HABEAT BENEFICIARIVS IN BENEFICIO suo, & quemadmodum beneficia retineantur & conseruentur.

ARGVMENTVM.

a. l.vlt.de legib.
b. lib.8. Digesto.

Omne ius nostrum, inquit Vlpianus [a], aut in acquirendo, aut in conseruando, aut in amittendo consistit, eáque diuisione sæpe vsi sunt nostri iuris authores [b], quorum exemplum hîc nos secuti post acquisitionẽ beneficiorum operæpretium duximus, & de eorum conseruatione aliquid scribere, tametsi is locus à cæteris vulgò prætermissus sit.

De decima tam ordinaria & legitima, quàm extraordinaria atque indicta. Cap. I.

ENEFICIVM ecclesiasticum, vniuersitas quædam est variis ex rebus constans, quibus loco stipẽdij cuiusdã beneficiarius fruitur. Ac vt de singulis breuiter dicamus, prædia imprimis ac possessiones,

ſeſſiones, quæ vulgò bona temporalia dicuntur, beneficio inſunt, vt docuimus lib 2. prætereà decimam omnium fructuum partem à populo accipit beneficiarius, de qua etiã diſſeruimus lib. 2. Et quia lex Moſaïca eam dari iubet leuitis & ſacerdotibus, quibus nulla terræ portio data fuit, cum Moſes Hebræis poſſeſſiones diſtribueret [a]: iuris pontificij doctores contendunt, iure diuino eam ſacerdotibus noſtri tẽporis deberi: quòd & pontificum aliquot conſtitutionibus expreſſum eſt [b]. Sed exiſtimant ferè theologi non ideo quenquam iure diuino ad eam præſtationem aſtringi dicendum eſſe, cùm ea lex abrogata ſit, nec hodie nos liget, vt antè diximus [c]. Sunt qui aſſerant, nos ita demum obligari ad decimam dandam, ſi voto ad id nos obſtrinximus [d]. Quaſi hæc decima ſimilis ſit ei, quam veteres ethnici vouere Herculi & conſecrare ſolebant, authore Plutarch. in Problem. Verùm inueterata conſuetudo Eccleſiæ, & variæ conſtitutiones ea de re promulgatæ meram liberalitatem fortaſſis in neceſſitatem conuerterunt. Itaque in hac diſputatione de decima, vt miniſtris eccleſiarum iure debita, & quam ab inuitis exigere poſſint, loquimur. Nec ſolùm de fructibus prædiorum percipitur: ſed etiam de omni artificio, negotiatione, quæſtu, &c. [e] Et hinc vulgaris diuiſio decimæ in prædialem & perſonalem orta eſt [f]. Debetur autem Curionibus potiſſimùm, id eſt preſbyteris qui parœcias regunt, & animorum curatio-

a. c. 1. de deci.

b. c. parochianos. c. in aliquib. de deci.

c. gloſ. c. 1. de deci. in 6.

d. l. 2. de pollicit.

e. c. ex tranſmiſſa, de deci.

f. c. ad apoſtolica, de deci.

nem habent. Id enim ab initio ſic conſtitutum fuiſſe dicitur [g]. Debetur interdum & aliis eccleſiis ſiue monaſteriis, vel ob donationem ritè factam, vel ob longi tēporis poſſeſſionem [h]. Laïci verò huius iuris capaces non eſſe dicuntur: quia ob ſacrum ſpiritaléque munus clericis cōceſſum eſt. Eſt enim Lateranenſi concilio prohibitum, quod tempore Alex. III. ante quadringentos annos habitum eſt Romæ, & quibuſdam pontificū decretis, ne in homines laïcos hoc ius transferatur [i]. Ante illud cōcilium ſacræ decimæ ius, clientelæ titulo militibus attributū fuerat à principibus quibuſdam, ídque totius cleri conſenſu, quòd Eccleſiam populúmque Chriſtianum aduerſus religionis hoſtes propugnarent. Et huius rei authorem fuiſſe in Gallia Carolum Martellum annalibus noſtris proditum eſt. Sed quia id pernicioſum eccleſiis videbatur, ſynodus decreuit, vt ex eo tempore decima in laïcum transferri non poſſet. Quamobrem qui iure clientelæ ſacram decimam ſibi vindicāt hoc tempore, eam ante ſynodum illam Lateranēſem ſibi, vt clientibus Eccleſiæ conceſſam fuiſſe cōtendunt. Cuius rei quia difficilis eſt probatio, vtilitatis cauſa receptum eſt, vt vetuſtam poſſeſſionem iſtius iuris cliētelaris, id eſt, quæ hominum excedat memoriam, probare ſufficiat [l]. Ad decimam autem beneficiariis curionibus præſtandam, adeò obligatur populus, vt nemo excuſetur, niſi huius muneris vacationem impetrauerit, quæ à pontifice Rom.

g. c. eccleſias, 13. q. 1. c. decimæ. c. de decimis, 16. q. 1.

h. c. cum contingat. c. cum in tua, de deci.

i. c. prohibemus, de deci. c. cū apoſtolica, de his quæ fi. à præla.

l. not. in c. cū apoſtolica, de his quæ fi. à præla.

Rom.impetrari solet [m]. Nam consuetudine seu longa possessione hoc ius omnino non tollitur, quāuis minui possit, & decima in duodecimam aut aliam partem, quæ minor sit conuerti. [n] Ex his quæ iam dicta sunt existit quæstio, de noualium decima cui scilicet debeatur, an curioni beneficiario, an verò alij cui ius sacræ decimæ acquisitum sit. Nouale autem hîc intelligitur proscissus nunc primùm ager, qui antè desertus, nec post hominum memoriam cultus fuit [o]: quanuis nonnũquam aliter accipiatur [p]. Ad quæstionem igitur propositā vt breuiter respondeamus, sciēdum est imprimis laïcos qui ius sacræ decimæ sibi vindicant, ex noualibus nihil percipere posse, sed curiones ipsos potius, quibus solis hoc ius olim competebat. De monachis autē, qui olim laïci erant, nunc ferè sunt clerici, & aliis huiusmodi beneficiariis paulò difficilius est iudicium propter constitutionum pontificiarum obscuritatem. Sed vulgò receptum est, si ius sacræ decimæ in certa parœcia disertè concessum eis fuerit, decimam quoque noualium ipsis deberi [q]: quia verba indefinita ad futurum quoque tempus referuntur [r]. Quòd si longa possessione id ius acquisierint clerici, decima noualium non ipsis sed curioni debetur, quoniam in loco recens proscisso nullam vnquam decimam perceperunt. Ideóque vsucaptum ab eis hoc ius verè dici non potest [s]. Addendum & illud est, quanuis ei qui longa fortassis possessione decimā sibi

m. c. dilecti. c. suggestum, c. ex parte, c. licet. c. ad audientiam. c. à nobis, de deci.

n. not. in c. in aliquibus, de deci. c. cōmissum, eo. tit.

o. c. 1. c. quid per nouale. de verb. signi. in decret. l. vlti. de ter. mo.

p. l. sylua. §. noualis, de verb. sig.

q. c. ex parte, de deci.

r. l. si seruitus, de seruitut. vrb. præd.

s. c. cum contingat, c. cū in tua, de deci.

acquisiuit, nominatim decimæ noualium ius ita tributum fuerit, vt non aliter ac decima vetere ea fruatur: concessionem tamen huiusmodi dimidiam partem non excedere, ne curiones & pastores ecclesiarum parœciarúmque nimis grauentur: id quod Alexandrina constitutione plenius continetur [t]. Hactenus de legitima ordinariáque decima satis pro instituto dictum est. Est autem aliud genus decimæ, quam ideo extraordinariam & indictam vocare possumus, quòd à pontifice Romano prætextu belli hostibus nostræ religionis inferendi, alteriúsue necessitatis extra ordinē beneficiariis indicatur [v]. Hodie hāc decimam rex in Gallia beneficiariis indicere ac imperare pro potestate solet, nec vllum ferè certius atque expeditius, quàm ex decumana ista pecunia vectigal habetur.

t.c.statuto, de deci. in 6.

v. clem. vlt. de deci. & cod. tit. in extrau.

De primitiis. Cap. 2.

Affines decimæ sunt primitiæ, id est, primi fructus ex agro suscepti. Nam & hi lege Mosaïca offerri iubebantur Deo, quanuis certa non esset definita quantitas, sed offerentium arbitrio derelicta, vt Hieronymus ait [a]. Itaque prætextu legis diuinæ ad certam eo nomine præstationem populum hodie cogi nō posse inter omnes conuenit. Nec dubium est, quin ea consuetudo, cuius meminit Hieronymus, quæ modum definierat, contraria consuetudine abrogari

a.c.1. de deci.

gari

gari & antiquari potuerit [b]. Et hunc ſanè morem primitiárum offerẽdarum videntur ab Hebræis ipſis accepiſſe Romani, quos ſcribit Plin. lib. 18. deguſtare vina aut nouas fruges ſolitos non fuiſſe, priuſquam ſacerdotes primitias libaſſent.

b. d.c.1.de deci.

De *oblationibus*. *Cap.* 3.

Oblationes dicuntur quæcunque à piis fidelibúſque Chriſtianis offeruntur Deo & Eccleſiæ, ſiue res ſoli, ſiue mobiles ſint. Nec refert, an legentur teſtamento, an aliter donentur [a]. Et hoc vocabulo vſus eſt Vlpian. c. 5 titu. de donat. inter vir. & vxo. Veteres offerumenta vocabant, authore Feſto. Verùm hæc inualuit conſuetudo loquendi, vt oblationes ſpecialiter dicantur, quę altari offeruntur in ſacra liturgia, quam vulgus miſſam, Iuſtinianus noſter ἁγίαν προσκομιδὴν appellat [b]. Huiúſque oblationis, quæ apud veteres vſitata fuit, Theodor. meminit [c]: & nos ſuprà aliquid attigimus lib. 2. Et hæ omnes oblationes, ſicut & decima, de qua iam diximus, inter res ſacras ſpiritaléſque numerantur: adeò vt clerici tantùm, non etiam laïci, eas capiant [d]. Cùm autem in bonis ac reditibus recenſeantur eius Eccleſiæ cui offeruntur, meritò dicendum eſt eas ad eius Eccleſiæ rectorem gubernatorémque pertinere [e].

a. c. qui oblationes. c. clerici. 13. q. 2. not. in c. cauſa. c. cum inter, de verb.
b. Nouel. 123. c. de his, 10. q. 1. c. omnis, de cõſecr. diſt. 1. c. lib. 5. eccl. hiſt. c. 18.
d. c. quia ſacerdotes. c ſãctorum. c. vlt. 10. q. 1.
e. Panor. in c. paſtoralis, de his quæ fi. à prala. ſiue conſ.

De diariis, quæ distributiones quotidianæ appellantur, & cur hoc genus erogationis adinuentum sit. Cap. 4.

Canonicorum beneficia ac præbenda duabus ex rebus ferè constant. Nam in quibus ecclesiis est præbēdorum distinctio, certa prædia ac possessiones obtinent singuli, quas sic in potestate sua habēt, vt reditum ab alio quopiam accipere necesse eis nō sit. Fructus autem huiusmodi sibi acquirunt, si præsentes sint in ciuitate, quāuis in templo quotidie non psallant, aut psallentibus non assistant. Nam quia canonicorū collegium velut quidam senatus est Ecclesiæ, vt diximus lib. 1. permulta sunt ad eorum munus pertinētia, quibus exæquendis Ecclesiæ nō minus, imò verò magis prodesse possunt. Hoc enim psallendi munus quanuis negligēdum non sit, tamē olim inferiorum tantummodo clericorum fuit, nec inter præcipua, ac magis Ecclesiæ necessaria habitum est. Quod & suprà admonuimus lib. 1. Præter eas possessiones qui psallūt in templo, aut sacris cantionibus intersunt, quanuis plerunque in collegium canonicorum cooptati non sint, hi in singulos dies, atque adeò horas stipē recipere solēt, ac veluti quasdam sportulas, quibus à manu vulgò nomen inditum est, quòd tātùm præsenti in manu tradātur[g]. Sunt qui distributiones quotidianas appellēt non ineptè. Ego à Latinis Diaria propriè vocari scio. Qua voce Iustinianū nostrum,

g. c. olim, de ver. sig.

noſtrum, quanuis Græcè ſcribétem [h], vſum fuiſſe comperimus. Verba eius hæc ſunt de diaconiſſa loquentis, quæ cum ſuſpecto aliquo viro habita: εἰ δὲ τοῦτο ὑπέρθηται πρᾶξαι, τῆς ἐκκλησιαστικῆς ὑπηρεσίας καὶ τῶν ἰδίων διαρίων ἀλλοτριουμένη, ἐν μοναστηρίῳ παραδιδόσθω, &c. Videtur autem hoc erogationis genus ideo excogitatum eſſe, vt cùm à beneficiariis vulgò contemneretur pſallendi aut ſacris aſſiſtendi munus, quaſi proprium ipſorum non eſſet, ſpe huius dianomes & mercedis illecti, id munus amplecteretur. Nam iis tantùm qui ſacris interſunt hæ ſportulæ diſtribuuntur: non aliis, niſi fortè eos excuſet valetudo, &c [i]. Et hoc quidem adeò verum eſt, vt de eo qui ob Theologiæ ſtudium abeſt, conſtitutum ſit, huiuſmodi ſportulas eum non conſequi, quanuis cæteros fructus lucretur [l]. Fauor enim ſtudij hoc tantúm efficit, vt abſens pro præſente habeatur: conſtátque ad conſequenda hæc diaria præſentiam non ſufficere, niſi ſacris cantionibus precationibúſque quis aſſiſtat. Nam & aliàs quæ de fructibus & obuentionibus beneficij conſtituuntur, veluti de ſoluenda beneficiorum decima, de hac dianome intelligi non ſolent. Quanuis enim fructus aut reditus non malè dici poſſit [m], munus tamen illud pſallendi, adempto præmio facilè deſereretur à canonicis, cæteríſque Eccleſiæ beneficiariis, quibus ea minutatim diſtribuuntur, vt ſpe quæſtus id faciant, ad quod efficiendum ideo cogi poſſe non videntur: quia ſecũdum ve-

h. Nouel. 123.

i. c. de cætero, de cler. nõ reſid. & tit. de cler. non reſ. in 6.

l. c. licet. de præben. c. ſuper ſpecula, de magiſt.

m. extra Bonifa. tit. de decĩ.

terem inſtitutionem fortaſſis alia fuit eorum in Eccleſia functio. Cuius tamen rei non magnam habuit rationem Bonifacius octauus, vt ex eius conſtitutione apparet [n]. Vnde fit, vt quod in compenſationem miniſterij illius antiquioris ac præcipui datur canonico, tametſi forte in ſingulas hebdomadas, mẽſes, aut dies diſtribui ſoleat, tamen appellatione Diariorum minimè hîc cõtineatur. Nam interdum canonici nullam certam poſſeſſionem pro miniſterio ſuo aſſignatam habent, ſed à diuiſore aliquo frumentum aut vinum ſtato tempore ipſis diſtribuitur. Sed & panes quoque dantur eiſdem illis non omnino diſſimiles, qui à iuris ciuilis authoribus panes ciuiles dicuntur. Eáque cibaria licet cantionibus ſacris non aſſiſtentes, capiunt [o]. Iis autem qui munus ſuum omnino negligunt, & ſine iuſta cauſa abſunt, nulli omnino fructus debentur [p], niſi cõtraria ſit conſuetudo [q].

n.d. extra. de deci.

o. extra. poſtulaſti, & extra. cum nonnullæ, de præbẽ. gloſ. prag. tit. de ann. §. voluit, in verbo fruct b. & tit. quo temp. quiſq. deb. §. iubet, ĩ vrb. diſtributiões, Oldra. con. 38.

p. c. cum dilectus, de cler. non reſid.

q. c. cũ omnes de cõſtitutio.

De reditibus & obuentionibus quibuſdam epiſcoporum. Cap. 5.

Iura epiſcopalia quidam ita deſcribunt, vt partim ad legem iuriſdictionis, partim ad legem diœceſanam pertinere ea dicãt [a]. Quam diſtinctionem Panor. vt ineptam, & nulla ratione authoritatéue nixam improbat [b]. Nobis autem propoſitum non eſt, quicquid ad epiſcopi munus ſpectat hîc exequi, quod cæteri fuſè explicant,

a. gloſ. c. dilectus, de off. ord.

b. d. c. dilect.

cant, ſub tit. de offic. ord. & à nobis non indiligenter tractatum eſt lib. 1. De reditu & prouentu illo tantùm hîc diſſerimus, qui ex epiſcopio percipitur, præter ingentes poſſeſſiones & latifundia, quæ vulgò bona temporalia vocãt. Poſtquã enim reditus Eccleſiæ, qui antiquitùs erant communes, & ab epiſcopo diſtribuebantur, diuiſi ſunt, & ſingulis miniſteriis attribui, quẽadmodum à nobis dictum eſt lib. 2. epiſcopis ſingulis vectigal quoddã ab inferioribus eccleſiis pendi cœptum eſt. Huiuſmodi imprimis illud eſt, quod in ſynodo à ſingulis curionibus, & inferiorum eccleſiarũ gubernatoribus exigũt. Nam duos ſolidos ſinguli epiſcopo dare iubentur[d]. Cuius muneris vacationem habent monaſteria, vt concilio Toletano conſtitutum eſt[e]. Dicitúrque hoc ius vulgò cathedraticum, quòd cathedræ, id eſt honori epiſcopali debeatur. Cathedra enim in iure pontificio pro honore ac munere epiſcopali ſępe accipitur[f]: propterea quòd olim epiſcopi, quorum munus proprium ac præcipuum eſt docere[g], ſedentes in ſolio & cathedra docebant[h]. Ac quoties epiſcopus aliquis creabatur, collocari in eo ſolio atque throno ſolebat, veluti poſſeſſionis cuiuſdã apprehendendæ gratia. Hinc enthroniaſticum à Iuſtiniano dictum eſt[i], honorarium illud, quod epiſcopi munus ſuum auſpicantes Eccleſiæ largiebantur. Hinc etiam dictæ ſunt cathedrales Eccleſiæ, vt à cæteris inferioribus diſcernantur[l].

d. c. 1. c. illud, 10. q. 3. con-querente, de off. ord.
e. c. inter. 10. q. 3.
f. c. non antẽ. c. placuit. c. ſi quis epiſcopus. 7. q. 1.
g. c. inter cæte de off. ord.
h. Euſeb. lib. 7. eccleſ. c. 15. c. 26. Tripar. lib. 5. c. 29.
i. Nouel. 123.
l. c. venerabili, de verb. ſig.

II. Cùm episcopus aut archiepiscopus prouinciæ vel diœceseos suæ ecclesias & monasteria solenni more inspicit, eàrum ecclesiarum vel monasteriorum præfecti hospitio eum recipere, victúmque ei præbere coguntur [m]. Et hæc est illa hospitalitas, quam nostræ religionis antesignani tantopere nobis commendarunt [n]. Cuius forma & ratio quibusdam canonibus atque constitutionibus præscripta est [o]. Hoc autem munus ideo procuratio vocatur, quia Ecclesiæ episcopũ procurant, id est curant, alunt ac tuentur: sicut pueri dicuntur procurari à nutricibus, & equus à domino apud Plautum, & alios authores Latinos, qui propriè ac emendatè locuti sunt.

m c. conquerente, de off. ord tot tit. de censib. c. cum ex officijs, de præscript.

n. 42. dist c. 1.

o. c. placuit. 10. q 1. c 1 & sequen de censib. in 6.

III. Quadrans illius decimæ, de qua paulò antè diximus, debetur episcopo, & eorum prætereà quæ à mortuis testamento relicta sunt ecclesiis inferioribus [p].

p. d. c. conquerente. c. de quarta. de præscrip. c. officij c. requisisti. de testa.

IIII. Indicitur ab episcopis nonnunquam extraordinaria collatio, si necessitas vrgeat: vt puta si ære alieno grauata sit Ecclesia, si ad synodum generalem proficiscendum sit, &c [q]. Aliàs omnis indictio prohibetur [r]. Sed hæc collatio, de qua loquimur, non videtur olim pro potestate & imperio indici consueuisse, vt nunc assolet: precibus enim ac suasionibus eam impetrabant episcopi, non tanquam dominantes, &c. vt Petrus ait. Proinde hoc munus ἀπὸ τῆς χάριτος nomen habet, quasi charisterium quoddam sponte oblatum potius, quàm vectigal vi extortum

q. d. c. conquerente. c. cum apostolus, de censib.

r. c. quia cognouimus. 10 q 3. d. c. cum apostolus.

tum ac expressum sit.

De his quæ sacramentorum, & aliarum huiusmodi rerum nomine contra veteres canones exiguntur. Cap. 6.

Vetant canones non solùm antiqui, sed & recentiores quoque, ne pro ministrandis sacramentis pretium exigatur[a]. Sanctissima etenim res (vt de iurisprudentia Vlpia. scribit) pretio nummario æstimanda dehonestandáque non est[b]. Ac valde improbatur eorum mos qui pro consecratione basilicarum, aut pro monastica professione pecuniam ab inuitis extorquent[c]. Nec eos minus detestantur canones, qui pro sepeliendis in templo vel cœmeterio cadaueribus, aut exequiis pecuniam efflagitant[d]. Earum tamē rerum nomine à sponte liberalitérque offerentibus pecuniam, aut rem aliam accipi canones non prohibēt[e]. Quædam enim honestè accipiūtur, vel authore Vlpiano quæ inhonestè petuntur[f]. Quanuis autem pro huiusmodi rebus nihil exigere liceat, sed absque pretio atque adeò cautione vlla præstari debeant, tamen vulgò receptum est, si quid eo nomine vltro offerri consueuerit, vt talis consuetudo veluti pia & honesta obseruetur, ad eámque obseruandam authoritate superioris antistitis etiam inuiti adigãtur: sed suscepto iam sacramento, aut sepulto cadauere, &c. ne alioquin eas res quisquam mercari

a. c. cum in Ecclesiæ, de simo.
b. l. 1. de extra. cog.
c. c. placuit. c. quàm pio. 1. q. 2.
d. c. questa. & seq. 13. q. 2. c. abolendæ de sepult.
e. d. c. questa.
f. d. l. 1 de extra. cog. c. non sanè. 14. q. 5.

videatur. Proinde sacrifici nostri temporis, qui certam Ecclesiam nullam regunt, postquam sacrum peregerint, si consueta merces ipsis non præbeatur, episcopum adire solent, postulantes non quidem apertè, vt sibi pretium numeretur, sed vt laudabilis consuetudo obseruetur, &c. Quo casu episcopus in laïcos etiam homines iurisdictionem exercet. Hoc autem genus exepiscopalis pecuniæ, quod à veteribus canonibus, & maiorum institutis valde alienum est, ex Innocentij III. constitutione manauit. Quanquam mē longè aliud videtur sensisse, vt plerique iuris pontificij doctores animaduerterunt. Sed [illegible] bis monere nobis consilium non est.

g. c. ad apostolicā, de simo.

An mortuo beneficiario hæres legitimus ei succedat. Cap. 7.

Certi iuris est beneficia ecclesiastica cognationis aut propinquitatis iure cuiquam non deferri [h]. Nam siue vsum habere eos dixerimus, siue vsumfructum, dubium non est, quin illud ius morte ipsorum extinguatur [i]. De fructibus ante mortem perceptis quæstio tractata est, & constat ex iis quæ lib. 2. disseruimus, ad hæredes legitimos non transire, cùm vsuario magis quàm vsufructuario beneficiarius comparādus sit. Itaque is qui in demortui locum suffectus fuerit, quasi dispensator administratórque eos capiet [l]. Sed moribus comparatum est, vt beneficiarij per-

h. c. apostolica 8. q 1. c. 10. de præben. c. adhæc de deci.

i §. finitur. Instit. de vsufruct.

l. c. ad hæc. c. relatū de testa. c. vlt. de off. ord. in 6.

perceptos iam fructus, tanquam vsufructuarij, ad hæredes suos transferant[m].

An beneficiarius successorem eligere, & fructus beneficij testamento legare possit. Cap. 8.

Antiocheno concilio[a] statutum est, vt episcopo successorem sibi cõstituere non liceat[b]. Quo tamen concilio non prohibetur aliquem nominare, quem sibi successorem optet[c]. Id enim à plerisque sanctissimis viris factum est, cuiusmodi sunt Petrus, Athanasius, Augustinus, de quibus postea dicemus, lib. 8. Sed talem nominationem synodus vult irritam esse, nisi episcoporum & clericorum suffragiũ posteà accesserit[d]. Ac huius prohibitionis rationem docet Hieronymus in epistolam Pauli ad Titum, cuius verba Gratianus in Rhapsodia sua refert[e]. Quod ad fructus attinet, animaduertendum est, iure pontificio non permitti beneficiariis eos testamento cuiquam legare, ac ne res quidem alias ex facultatibus Ecclesiæ, aut contemplatione eiusdem acquisitas[f]. Quod est accipiendum, nisi fortè in pauperes eleemosynam cõferre velint: qua tamen in re modus seruari debet[g]. Quanuis enim administrator rerum ecclesiasticarum possit arbitrio suo pauperibus largiri, quæ verè pauperum sunt, vt diximus libro secundo, tamen fraudis vitandæ causa, libera legandi facultas non est ei cõcessa[h]. Quæ verò ad bene-

m. §. is vero Instit. de rer. diuis. l. si fur. l. defuncta, de vsufru. l. qui sit, de vsur. glos. prag. tit. de annat. §. item quod. in verb. acquisitos.

a. c. 23.

b. c. episcopo. 8. q 3.

c. c. apostolica, 8 q. 1.

d. c. plerisque 8. q. 1.

e. c. Moses 8. q. 1.

f. c. fixum 12. q 5. c. cum in officiis. c. ad hæc, de testa.

g. d. c. ad hæc.

h. arg. l. vi-nus si quid in fraud. patro.

ficiarium perueniunt ex amicorum liberalitate, puta, aut artificio aliquo, &c. nec propter Ecclesiam acquiruntur, de his testari potest [i]. Verùm hæc moribus nostris ferè antiquata sunt, permittitúrque beneficiariis de fructibus beneficij aliísque huiusmodi rebus arbitratu suo testari [l].

i.c. quia nos. c. relatum, de testa.
l. glos. prag. tit. de annat. verb. acquisitos.

Quibus ex causis rerum ecclesiasticarum alienatio permittatur: Quæ forma in huiusmodi alienatione debeat obseruari, & declaratus canon Agathensis concilij ad eandem rem pertinēs, qui vulgò malè intellectus magnam iudiciorum varietatē peperit. Cap. 9.

Rerum ecclesiasticarum alienatio canonibus prohibita est, nec earū modò quæ sacræ habentur, & hominum commercio exemptæ, cuiusmodi sunt ædes ipsæ, ius decimæ, vasa consecrata, &c. sed prædiorum etiam ac possessionū, quæ bona temporalia vulgò appellantur [a]. Non enim beneficiarius harum rerum dominus est, & ius vtendi solummodo habet: eáque prohibitio alienationis ad monasteria xenodochia, nosocomia, & alia huiusmodi pia loca pertinet [b]. Sodalitia tamen & φρατρίας, quas vulgò confraternitates appellamus, hîc non comprehendi rectè Baldus cēsuit, quòd profanę societates sint [c]. Nam & regiis constitutionibus ea Comi Bacchíque conuenticula vt perniciosa Reipub. omnino

a. auth. de non alie. & auth. de alie. & emp. c. nulli, de reb. eccl. non alie.
b. auth. de non alie. & auth. de alie. & emph.
c. Bal. ī d. auth. hoc ius.

nino interdicta sunt. Alienationis autem appellatione continetur venditio, donatio, permutatio, emphyteusis, hypotheca, & cætera id genus negotia, quibus aut dominium, aut aliquod ius proximum & affine dominio transfertur [d]. Sed etsi quis ad longum tempus locauerit, id est, vt vulgò interpretamur, decem annorum, alienare is dicitur, quia hoc genere locationis quasi dominium quoddam transfertur in cõductorem, adeò vt ei in rem actio competat [e]. Quibusdam tamen ex causis rerum ecclesiasticarum alienatio permittitur [f] 1. si æs alienum vrgeat, nec possit ex fructibus satisfieri [g]. Nam & eandem ob causam prædia minorum, qui sub tutela vel cura sunt, distrahere licet [h].

II. Permittitur alienatio rei minus vtilis, vt rem aliam vtiliorem ac fructuosiorem acquirat Ecclesia [i].

III. Si pecunia ad alẽdos pauperes in magna aliqua fortassis caritate annonæ, aut ad redimendos captiuos opus sit, nec ea aliunde suppetat [l]. Hic enim est præcipuus rerum ecclesiasticarum vsus, vt admonuimus lib. 2. Ac vt summatim dicamus, quotiescunq; vel necessitas aliqua, vel manifesta vtilitas Ecclesiæ exigit, receptum est harum rerum alienationẽ permitti [m]. Et hæc in rebus Ecclesiæ profanis maximè locum habent. Sed & sacra quoque vasa, & aliæ res huiusmodi nonnunquam alienantur [n]. Item decima quæ inter res sacras ac spiritales vulgò

d. l. 1. C. de fũd. dot. l. vlt. C. de reb. alie. §. alienationis, in auth. de non alienand. d. c. nulli.

e. Cle. 1. de reb. eccle. non alie. vbi not. l. 1. de superfic.

f. glos. sum. 12 q. 2. Panorm. d. c. nulli.

g. auth. hoc ius.

h. l. 1. de reb. eo. qui sub tute.

i. d. auth. hoc ius, c. vt super de reb. ecclef. non alie.

l. c. aurum. c. sacrorum. 12. q. 2.

m. c. sine exceptione, 12. q 2. c. dudũ, de reb. eccl. nõ alien. in 6.

n. l. sancimus, & auth. seq. C. de sacro. eccles.

habetur [o]. Hoc amplius, Ecclesia aliqua tota interdum alienari potest [p]. Quanuis autem ex iis causis alienatio concessa sit, tamen ne vtilitatis alicuius prætextu temerè & in perniciem Ecclesiæ alienatio fiat, constitutus est certus ordo certáque forma iure ciuili & pōtificio, quam in huiusmodi alienatione seruari oporteat [q]. Sed legibus ciuilibus allegari se non patiuntur viri ecclesiastici, & pontificios canones de ea re editos tantùm recipit consuetudo, per quam dubium non est, quin solennitas mutari possit [r]. Quare formam canonibus præscriptam, quæ vsu recepta est, hîc explicari sufficiet. Forma igitur iuris pontificij hæc est, vt alienationem antecedat diligens tractatus, & communis deliberatio cleri, id est collegarum, qui canonici dicuntur, si Ecclesia tale collegium habeat: deinde omnium consensus, aut certè maioris partis, ac prætereà subscriptio adhibeatur: quibus omnibus superioris antistitis authoritas accedat [t]. Ac cùm de antistite quæritur, locus in quo est alienans Ecclesia, non in quo res quæ alienatur sita est, spectandus esse videtur, quanuis aliqui contrà sentiant [v]. Et tametsi licitationē, subhastationémque solennem ius ciuile requirat, tamē id canonibus ecclesiasticis nusquam expressum reperitur [x]. Sed quæritur, an vt valeat alienatio pretiū in rem Ecclesiæ versum esse oporteat? Qua de re videnda est Panormitani distinctio [a]. Ex iam dictis consequitur alienationem rerum ecclesiasticarum

o. d.c.dudū.
p. c.pastoralis de donat. tot. tit. de his qu. fi. à præla. cle. si vna, de reb. eccl. non alie.
q. auth. de alie. & emph.
r. not. in c. cū causa, de re iud.
t. d.c. fine exceptione. d.c. dudū. c.1. de his quæ fiunt à præla.
v. d. auth. hoc ius.
x. d. auth. hoc ius.
a. c. quod quibusdam de fideiuss. not. in d. auth. hoc ius.

ſticarum ita demum valere, ſi duo concurrant. Vnum eſt, vt ob iuſtam legitimámque cauſam fiat: alterum, vt ordo præſcriptus iure pontificio accuratè obſeruetur. Quòd ſi aliter fuerit alienata res, ea cum fructibus vindicari ac repeti poterit [b]. Sed longi temporis præſcriptione rectè ſe tuebitur poſſeſſor, ſi bonam fidem habeat [c]. Quod tempus à morte tantùm beneficiarij qui alienauit currere incipit, vt concilio Toletano cautum eſt [d]. Excipiuntur ſanè aliquot caſus, in quibus ille ſolennis ordo non requiritur.

Primus eſt, cùm res eccleſiaſtica titulo clientelæ, vel emphyteuſeos concedi ſolita eſt. Poteſt enim more conſueto ab antiſtite dari, quamuis formam canonibus præſcriptam minimè obſeruet [e].

II. Excipiuntur res mobiles quæ ſeruando ſeruari non poſſunt. Nam earum rerum minimè prohibetur alienatio [f].

III. Sunt qui putant factam omiſſa forma alienationem efficacem eſſe, ſi ea nõ noceat Eccleſiæ [g]. Idque colligi videtur ex concilio Agathenſi, cuius hæc verba ſunt, Terrulas aut vineolas exiguas & Eccleſiæ minus vtiles, aut longè poſitas paruas, epiſcopus ſine conſilio fratrum, ſi neceſſitas fuerit, diſtrahendi habeat poteſtatem [h]. Verùm ille canon meo iudicio formam illam cuius ſuprà meminimus nõ remittit. Nam quod ibi dicitur, ſine conſilio fratrũ, de aliis epiſcopis accipi debet, quorum conſenſus eo tem-

b. c. non liceat 12. q. 2.

c. Panor. in c. de quarta. c. non liceat, de præſcr. Guid. pa. q. 150.

d. c. ſi ſacerdotes. 16. q. 3.

e. c. 2. de feud. c. vt ſuper, de reb. eccle. non alie. Bar. ĩ auth. qui rem. C. de ſacro. eccle. Guid. pa. q. 154.

f. c. fugitiui. 12. q. 2. l. lex quæ. C. de admi.

g. Innocẽt. in c. 1. de in integ. reſt. Fab. inſti. de eo cui lib. cau. bon.

h. c. terrulas. 12. q. 2.

pore neceſſarius erat, vt ex canone ſeptimo eiuſdem concilij, & ex concilio Carthaginenſi Toletanóque cõſtat [h]. Itaque cùm neceſſitas ita vrget, vt epiſcoporum conuentus commodè non poſſit expectari, permittit ſynodus Agathenſis ſine ipſorum conſilio non quaſlibet terras ac poſſeſſiones diſtrahere, ſed exiguas tantùm, & quæ non magnum Eccleſiæ fructum afferũt. Qua in re clericorum ſiue canonicorum qui præſentes ſunt, tractatus atque conſiliũ minimè negligendum eſſe videtur: & qui nobis aduerſantur nulla ſatis firma ratione ſuam comprobant opinionem. Quod enim dicitur negotium cum pupillo contractum ſine tutoris authoritate valere, ſi id expediat pupillo, ſic accipiẽdum eſt, cùm pupillus aliquid ſibi ſtipulatur: id enim ipſi damnoſum eſſe non poteſt [i]. Et quod Iuſtinian. ait, pupillum poſſe cõditionem ſuam meliorem facere [l], hunc habet ſenſum, pupillum vtiliter id negotium cõtrahere, ex quo nullum ei damnum contingere poteſt, quódq; ſeruari deſiderat, cuiuſmodi eſt ſtipulatio qua ſibi acquirit. Itaque hæreditatem inutiliter adit, quãuis lucroſa ſit [m]: quia hæreditatis aditio non ſemper vtilis eſt. Similiter alienatio prædiorum pupillarium, quæ inutilis plerunque ac pernicioſa eſt pupillis, abſque decreto prætoris & cauſæ cognitione omnino prohibetur. Nam tametſi in rem minoris aliquando prædia alienẽtur ſine decreto, tamen id perquam neceſſarium eſt, ne aliàs exemplum pupillis

h. §. quod ſi neceßitas, 10. q. 2. c. quicunque. 12. q. 2. c. nullus, 17. q. 4.

i. l. neque. C. de contr. ſtip. l. §. 1. Inſtit. de autho. tut.

m. l. obligari, de auth. tut. §. neque. Inſtit. eo. tit.

pupillis noceat, cuius hîc maximè habetur ratio. Idem enim hîc veremur, quod Augustus quondam militari disciplina: cuius verba apud Macrum hæc sunt, tit. de re milit. Etsi scio fabrilibus „ operis exerceri milites non esse alienum, vereor „ tamen si quicquā permisero, quod in vsum meū „ aut tuum fiat, ne modus in ea re nō adhibeatur, „ qui mihi sit tolerandus [n]. Sic enim multa iure tum ciuili, tum pontificio passim constituta reperiuntur, quæ in speciem iniqua sunt, si quis ad priuati cuiusque vtilitatem respiciat, sed in vniuersum ea prosunt & publicè vtilia esse creduntur. Habet aliquid ex iniquo omne magnū exemplum (vt Cassius apud Tacitū ait) quod contra singulos vtilitate publica repēditur. Illud sanè inficiari nolo, si Ecclesia nō cōqueratur, quia se læsam fortassis nō existimat, valere contractū, in quo solennia defuerunt: ídq; minorum exemplo [o]. Verùm aduersarius prætextu omissæ solennitatis, ab eo contractu recedere inuita Ecclesia non poterit, aut eam nolentem ad contractū obseruandum cogere [p]. Atque ita etiam accipi potest, quod supra diximus, minorem posse conditionem suam meliorem facere [q]. Quod autem obiiciunt nonnulli ex Vlpiani ad D. Marci orationem interpretatione, quanquam subdifficile à plerisque existimatur, tamen facilè, nisi fallor, dilui potest, si quis verba & mentem authoris, id est, D. Marci, expendat, & quid inter eius orationem de alimentis, & orationem D. Seue-

n. *l. officium, de re milit.*

o. *l non eo minus. C. de procurato.*

p. *l. quod fauore. C. de legib.*

q. *§. 1. Instit. de autho. tut.*

ri de rebus pupillaribus intersit, paulò diligentius consideret. Non enim D. Marcus transactionem de alimentis sine decreto factam simpliciter irritam esse vult, sed si ita trãsactum fuerit, vt repræsentatam pecuniã alimentarius consumat: vnde Vlpianus verba orationis interpre-
» tans ita differit, Si transactio sic fuerit facta, vt
» semel numeretur ac repræsentetur quod testa-
» tor particulatim alimentorum nomine præstari
» voluit, decreto prætoris tunc opus est, quod cau
» sa tantùm cognita interponitur. Sin autem ali-
» ter transactum fuerit, vt puta, vt id quod in sin-
» gulos annos erat alicui relictum, consequeretur
» per singulos menses, &c. Huiusmodi transactionem D. Marcus nõ improbat, quasi decretum in ea sit necessarium. Alia causa est alienationis prædiorum pupillariũ à D. Seuero prohibitæ [r]: quia simpliciter prohibita est quocunque modo fiat, sicut & rerum ecclesiasticarum alienatio, de qua hîc differimus. Et hæc nostra sententia est de quæstione vulgò agitata, quæ adeò controuersa est in foro, vt iudicia curiæ cẽtenariæ contraria extent, nec inter classes seu decurias iudicum adhuc conuenire potuerit. Qui contrà sentiunt, æquitatem fortassis aliquam nobis opponent, & simul ecclesiasticorum hominum auaritiam, quorum opes minui magis quàm augeri publicè expediat, vt libro secundo admonuimus. An huiusmodi rationes iudicem mouere debeant, viderint alij. Ego certè meam senten-

r. l. 1. de reb. eo.

tiam

tiam ita ſcripto iure tueor, vt cum iis qui euidẽti æquitate vel vtilitate nitentur, pertinacius contendere nolim. Cùm igitur hæc ita ſe habeant, quæri poteſt, ſi in tabulis nulla ſolénitatis in alienando ſeruatæ mentio fiat, an ob diuturnitatem temporis interueniſſe præſumatur? Et variæ iuris doctorum opiniones reperiũtur, quas ex eorum commentariis ediſcere licet ſ.

ſ. not. in L. ſciẽ dum de verb.

De iudiciis & actionibus, quæ pro beneficiis comparatæ sunt. Cap. II.

Iudicia beneficiorum ecclesiasticorum nomine varia, iure prodita sunt. Sed de his tantùm hîc loquimur, quæ competunt cùm de vniuerso beneficio ac titulo cõtrouersia est. Ac imprimis beneficiario datur rei vindicatio aduersus eum qui beneficium ipsum possidet, seu detinet [a]. Nam etsi beneficium res sacra spiritalisque sit, cuius dominum se dicere non potest beneficiarius [b]: tamen quasi dominus quidam habetur, & expressa causa nõ aliter ac filium suum pater vindicat [c]. Et hoc petitorium iudicium, in quo de iure quod quisque litigatorum habet, præcipuè quæritur, in foro ecclesiastico institui debet: ab eáque cognitione ideo abstinent magistratus, quia ordinatio ministrorum Ecclesiæ, vt res sacra ac spiritalis iudicium Ecclesiæ, non profanorum iudicum requirit. Et constat priscis illis fœlicioribúsque temporibus has controuersias in synodis episcoporum ac presbyterorum magna cum grauitate ac simplicitate dirimi solitas fuisse. Præter iudicium petitorium, & rei vindicationẽ interdictis quoque possessoriis beneficiorum nomine vtimur: in quibus de possessione tantùm contenditur, siue adipiscenda, siue retinẽda, siue recuperanda. Sed moribus nostris retinendæ possessionis interdicta magis frequentãtur. Nec dubitat quisquã hodie rerum

a. l. sancimus. C. de sacros. eccle. c. cũ venerabilis, de exceptio.
b. l. in rem de rei vind.
c. l. 1. de rei vind. Specul. tit. de appel. §. nouissime.

forensium peritus, quin hæc cognitio magistratuum sit, non Ecclesiæ, præterquam si de adipiscenda possessione agatur. Quod & Guido testatur in prima quæstione. Sed rationem huius constitutionis forẽsis nusquam satis explicatam offendimus, & plerisque possessionis causa non minus, quàm proprietatis sacra spiritalísque videtur. Nam pontificis Martini diploma, cuius est apud Guidonem mentio, nullum ius nouum regi aut magistratibus eiusdem tribuit: sed permittit eis, vt si quem ea de re à maioribus morem acceperint, eundem sartum, quod dicitur, & tectum conseruent. Verùm ex iis quæ lib. 1. disputata sunt de ecclesiastica ciuilíque potestate, satis perspicuum est quietis publicæ curam ad principes magistratúsque pertinere. Itaque quanuis eas causas iudicet Ecclesia, in quibus de ministerio ipso & ordinatione agitur, & secundum canones ecclesiasticos iudicari debeant, tamen si quis vim inferat alteri, & ius sibi dicat, nec vsitatis ac legitimis iudiciis experiatur, principis est ac magistratus eam vim cohibere interim dum apud iudicem competentem de iure suo docuerit. Vnde mirum videri non debet, quòd Guido scripsit de interdicto adipiscendæ possessionis magistratus non cognoscere, cùm ob vim illatam minimè competat. Cognoscit igitur magistratus de retinenda aut recuperanda possessione. Ac postquam de vi & possessione pronunciauit, posteà litigatoribus,

toribus Ecclesiæ iudicium subire, ac petitorium iudicium intendere licet. Nec antè id fieri poteſt, quàm iudicium de poſſeſſione finitum, & ſententia omni modo executioni mandata fuerit, vt & iudiciaria lege Franciſci regis cautum eſt [d]. Tametſi autem verè dictum ſit à nobis de iure, quod litigatores ſe habere contendunt, in miniſterio ac beneficio magiſtratum non pronuntiare, ſed de poſſeſſione tantùm ac vi illata: tamen in huiuſmodi iudiciis poſſeſſoriis ea demum poſſeſſio, quæ iuſta eſſe docetur, ad victoriam prodeſt. Idque ideo receptum eſt, ne alioqui cõtra canones abſque inſtitutione poſſideatur beneficium, & homines inexplorati ad munera eccleſiaſtica cum graui Eccleſiæ incõmodo ac decore proſiliant [e]. Quamobrem lex Regia præcipit litigatoribus, vt iam inde ab initio litis inſtitutæ, tabulas inuicem ſibi cõmunicent, quibus de iure ſuo ac titulo docere ſe poſſe confidunt. Sed animaduertendum eſt plenam tituli iuríſque probationem hîc nõ requiri, ſicut in petitorio iudicio, ſed qualemqualem ſufficere, vt colorem aliquem poſſeſſio habeat. Idque in pleriſque interdictis locum habet, quæ cauſam proprietatis continere dicuntur [f].

d. cap.49.

e. c.1. de reg. iur. in 6. not. in c. in literis, de reſtit. ſpol.

f. gloſ. cle. de cau. poſ. d. c. in literis.

De his qui liberè & quietè beneficium triennio poſſederunt. Cap. 12.

Quod diximus in ſuperiori capite ſola poſ-

ſeſſione ius non acquiri in beneficio, niſi adſit titulus ac inſtitutio, id perpetuum non eſt. Si quis enim beneficium triennio poſſederit, ne de proprietate quidem ac titulo vlla poteſt ei amplius controuerſia moueri. Idque ſynodus Baſilienſis primum cõſtituit, litium finiendarũ cauſa, & ne beneficiariorum ius perpetuo incertum eſſet [g]. Cuius ſynodi decretũ æmulati ſunt Romani pontifices in canonibus illis ſuis, qui regulæ cancellariæ appellantur. Hinc etiam manauit Leonina conſtitutio, quæ in Gallia noſtra conuentorum appellationẽ habet [h]. Ea autem conſtitutio quatuor requirit, quæ ſi non concurrant, huic triennij præſcriptioni locus nõ eſt. Primum eſt triennij poſſeſſio eáque continua, non interrupta, vt conſtitutionis verba ſatis indicant. Inde quæritur, ſi quis triennio integro non poſſederit, ſed anno fortè vel biennio, an coniungi poſſit tempus, quo poſſedit is in cuius locũ ſucceſſit. Et certiſſimum eſt, ſucceſſorem authoris acceſsione vti poſſe [i]. Verùm in his miniſteriis beneficiiſque eccleſiaſticis verè nulla ſucceſsio eſt, cùm is cui mortuo vel eiurante altero beneficium confertur, nullum ab eo ius accipiat, ſed ab antiſtite potius qui cõferendi poteſtatem habet, vt lib. octauo docebimus [l].

g. arg. l. 1. de vſucap.

h. tit. de pacif. poſſ. in cõcord.

i. l. Pomponius, de acquir. poſ. l. id tempus, de vſucap.

l. gloſ. prag. tit. de pacifi. poſſeſ.

II. Quãuis de titulo ac iure poſſeſſoris ſcrupuloſa & exacta inquiſitio non fiat, tamen ſpeciem aliquam & colorem tituli legitimæque ordinationis eum habere oportet. Nam ſi prædo ali-

aliquis per vim beneficium occuparit, nec probabilem causam suæ possessionis vllam possit afferre, præscriptione triennij se tueri non poterit [m].

III. Quieta possessio hîc requiritur, quam pacificam vocant: nec sufficit possedisse, sed sine controuersia ac interpellatione possedisse necesse est.

IIII. Videndum est ne aduersarius qui sese ius in beneficio habere contendit, bellica vi, aut aliàs impeditus fuerit, quo minus beneficij sui possessioni incumberet. Quo casu si testatione legitima fuerit vsus, triennij præscriptio ei non oberit.

V. Præter exceptiones constitutione expressas, quædam aliæ addi solent non indignæ quæ hîc breuiter referantur, vt puta, si beneficium de quo est controuersia, perpetuum non fit, sed precarium ac temporariũ, cuiusmodi sunt pleræque monachorum præfecturæ, quas alibi admonuimus propriè beneficia nõ appellari. Nam si antistes superior precariam illam administrationem reuocare & adimere velit, à monastica sanè disciplina alienum est, vt is præscriptione temporis summoueatur [n].

VI. Hæc triennij præscriptio ei non nocere creditur, qui Regaliorum iure beneficium petit ab eo, qui alio iure nititur. Receptum est enim in Gallia, vt XXX. annorum præscriptio tantùm ipsi obiiciatur [o].

m. d. tit. de pacif. poss.

n. Rot. dec. 1. in antiq.

o. glos. prag. tit. de pacif. in verbo, coloratum.

VII. Si euictum fuerit beneficium, quod quis ex causa permutationis acceperat, nec ratio, nec æquitas patitur, vt suum reposcenti exceptio triennij obstet p. His exceptionibus aliæ fortassis accedere possunt, de quibus difficile nō erit opinor iudicium, si quæ hîc à nobis summatim tradita sunt rectè percepta fuerint. Verùm cessante omni exceptione triennij, possessio vim tituli ac legitimæ institutionis habere intelligitur. Ac eo nomine impetrari solet à rege diploma, quo præcipitur magistratui vt possessorem tueatur. Estque eius cognitionis tanta vis, vt iudicium ecclesiasticum & petitorium, cui aliàs possessorium non præiudicat, omnino perimere dicatur. Proinde possessori non solùm acquiritur præscriptio siue exceptio, sed actio etiam, qua aduersus quenuis possessorem experiatur. Nam alioqui aduersus Leoninam constitutionem facilè posset ei molestia exhiberi. Adeò autem verum est hunc possessorem post lapsum triēnij tutum esse, vt ne superiorem quidem antistitem reformidet: cuius est inquirere in eos qui sine titulo beneficia possident q. Hic enim titulo penitus non caret, vt ex iam dictis constat.

p. *c. si beneficia, de præb. in 6.*

q. *tit. de pacif. poss. in cōcord.*

De subrogationibus iudiciariis.
Cap. 13.

Vsitatum est in foro nostro subrogationis iudi-

iudiciariæ genus, quod constitutione quadam Bonifaciana olim prohibitum fuit [a]. Nam si ex duobus litigatoribus, exempli gratia, vnus decesserit, vel beneficium eiurauerit, vetuit Bonifacius, ne beneficium tertiò conferatur, donec lis finita fuerit: idque multiplicationis litium vitandæ causa factum dicitur, ne scilicet noui subinde litigatores, qui lites protelent exoriantur. Sed inualuit hæc consuetudo in Gallia, vt non expectato litis euentu, cuiuis tertio, etiamsi ex numero litigatorum non sit, conferatur beneficium: post quam collationem in locum demortui, vel eiurantis cum quo lis cœpta fuerat, subrogatur hic recens beneficiarius iudicis de ea re cognoscentis authoritate. Ac si fortè coram magistratu regio lis de possessione mota sit, vt hæc subrogatio fiat, diploma à principe impetrari consueuit. Et animaduertendum est, hanc subrogationem intra annum petendam esse, cùm interdicta ipsa, quibus de possessione contenditur, annalia sint [b], Quamobrem lapso anno interdicere volens, amplius non auditur, quanuis ad petitorium iudicium via ei præclusa non sit. Quod est accipiendum, si aduersarius qui præscriptionem annalem opponit, interim possessor fuerit. Nam posidente nouo litigatore, vel eo qui beneficium eiurauit, tempus currere non dicitur. Et notandum est, tametsi beneficium simpliciter collatum sit, tamen ius tantummodo in

a. c.2. vt lit. pend. in 6.

b. l.1. de interd.

petrantem translatum videri, quod mortuus habebat, vel is qui beneficium eiurauit. Itaque ius nō modò suum, sed etiam demortui vel eiurantis demonstrare probaréque cogitur, id est, legitimam ordinationem siue titulum, ætatem, natales eiusdem, & cætera de quibus integro libro disseruimus suprà. Quod in eo locum non habet qui beneficium minimè litigiosum, eo, qui beneficiarius vulgò credebatur, mortuo, vel eiurante adeptus est [c].

c. Panorm. c. cum venerabilis. de except.

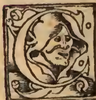

LIBER OCTAVVS, QVIBVS MODIS BENEFICIA AMITTANTVR, ET VACENT.

ARGVMENTVM.

Superest locus nostræ disputationis postremus de amittendis beneficiis. Nos enim antè de acquirẽdis retinendísque beneficiis quàm de eisdem amittẽdis, scribere voluimus, diuidendi rationem ab Vlpiano traditam, & à veteribus Iureconsultis obseruatam secuti: cuius initio libri superioris meminimus. Sunt autem amittẽdorum beneficiorum modi præcipui, Mors, Eiuratio, Delictum, & cæteri, qui sigillatim in hoc libro à nobis tractati explicatíque sunt.

De *beneficiis morte beneficiariorum vacantibus.* Cap. I.

CVM beneficiarij proprietatem ac dominium rerũ ecclesiasticarum non habeant, sed vsum aut vsumfructum, vt antè diximus, consequẽs est, beneficia ad hæredes nõ transire [a]. Itaque dicuntur mortuis beneficiariis

a. §. finitur. Instit. de vsufru.

b. c. susceptũ, de rescr. in 6.

vacare vt aliis cõferre possint [b]. Quo verbo vsus est Plinius lib. 10. Epistol. ad Traianũ, in eadem significatione, Cùm sciam, inquit, domine, ad testimonium laudémque morum meorum pertinere tam boni principis iudicio exornari, rogo, dignitati, ad quam me prouexit indulgentia tua, vel auguratum, vel septemuiratum, quia vacat, adiicere digneris, vt iure sacerdotij precari deos pro te publicè possim, quos nunc precor pietate priuata. Sed notandum est vt efficax sit collatio huiusmodi, duo imprimis necessaria esse. Vnum est, quòd tẽpore collationis, fato functus sit beneficiarius: nam si quis beneficium viui adhuc & superstitis hominis impetrauerit, ne secunda quidem collatio posteà eo mortuo facta valebit. Alterum est, quòd tantum effluxerit temporis à morte beneficiarij, vt pontifex de ea certior fieri verisimiliter potuerit. Qua de re duo canones põtificij vulgares & omnibus noti leguntur. Quod autem dicitur mortuo beneficiario vacare beneficium, id perpetuum non est, sed quasdam exceptiones habet.

I. Cùm in Ecclesia aliqua canonicorum ac annouarum siue præbẽdorum certus definitúsque numerus non est. Tunc enim vno ex canonicis mortuo, nõ continuò vacare dicitur beneficium, vt in eius locum alius sufficiatur [c].

c. c. ex parte, de conc. præben.

I I. Cùm beneficium aliquod episcopo, vel cœnobiarchæ adiunctũ est, ita vt episcopus vel cœnobiarcha ad Ecclesiam regẽdam vicarium,

ídque

ſidque ad tempus, non in perpetuum conſtituat. Nam ea adiunctio facit, vt beneficium, cui proprius alioqui gubernator præficiebatur, velut pars quædã epiſcopij aut cœnobiarchiæ eſſe intelligatur [d].

III. Cùm beneficium authoritate pontificis ob iuſtam aliquam cauſam deletum extinctúmque eſt. Iuſta autem cauſa poteſt eſſe, ſi miniſteria, quibus eccleſiaſticæ facultates attributæ ſunt, Eccleſiæ neceſſaria non videantur, aut inopia tanta ſit, vt miniſteriorum numerum minui oporteat [e].

d. cler. frequẽs de exceſ. prælato.

e. c. cũ acceſſiſſent. de cõſtit. c. vlt. de verb. ſig.

De beneficiorum eiuratione, quæ & reſignatio appellatur. Cap. 2.

Eiuratione amittitur beneficium, vt puta, ſi quis iam ſenio fractus, onus, cui ferendo ſe imparem ſentit, in alium reiici velit, ideóque beneficio ſuo renuntiet. Nam tametſi huiuſmodi hominibus nõ ſoleat beneficium adimi, ſed potius curator adiungi, quem vulgò coadiutorem dicimus: tamen hæc ſpontanea eiuratio, quæ & reſignatio non malè appellatur, ob iuſtam cauſam recipitur [f]. Sed antiſtitis ſuperioris conſenſus atque authoritas accedere debet, nec licet venia non impetrata Eccleſiam ſibi commiſſam deſerere [g]. Id quod Melitium aliquando feciſſe, ſubditorũ inobediẽtia offenſum teſtis eſt Theodoritus [h]. Quod eſt accipiendum, niſi ſummus

f. tit. de renũt.

g. c. admonet, de renũc. l. legatus, de off. præſid. c. ſuggeſtum, &c. ſeq. 7. q. 1.

h. lib. 2. c. 31.

eiuretur pōtificatus Celestini exemplo. Nam & pontificem Romanum eo se abdicare posse constitutum est [i]. Sed & patroni quoque voluntas hîc necessaria est, si talis sit Ecclesia, quæ patronum agnoscat [l]. Quòd si quis diploma obtinuerit à pontifice pro consequendo beneficio, quia nullam adhuc Ecclesiā regit, cuius desertio dānum vllum possit afferre, is cedere ac renuntiare iuri suo absque antistitis venia potest [m].

i. c. 1. de renunt. in 6.

l. Panor. in c. significatum, de præb.

m. c. ad audientiam. 2. de rescrip. l. pe. C. de pact.

Quis possit eiurare.

Quisquis beneficium ecclesiasticum habet, si iusta probabilíque causa ducatur, id eiurare potest. Nec refert corpore sano an infirmo sit, cùm vel instāte morte beneficium eiurare liceat: ídque ab iis fieri solet, qui in gratiam amicorum beneficiis renuntiant [n]. Potest & reus criminis postulatus eiurare, nec postulatus modò, sed etiā damnatus, si à sententia aduersus se lata appellauerit [o]. Impubes tamen si beneficio aliquo auctus sit, id eiurare posse non videtur, propter infirmitatem consilij, quanuis adultus sine curatore id possit [p].

n. c. pe. not. de renunt.

o. l. qui à latronibus. de testa.

p. c. si annun. de iud. in 6.

Quomodo beneficium eiurandum sit.

Eiurari debet apud superiorem antistitem, vt diximus, vel ab ipso beneficiario præsente, vel ab alio, quem eius rei gratia procuratorem dederit.

derit. Nec dubium eſt, quin alieno nomine facta eiuratio valeat, niſi mandatum re integra reuocatum fuerit. Quo caſu procurator de ea reuocatione certior fieri debet, aut is apud quem eiuratur beneficium[q]. Sed videndum eſt, ne quis ad beneficium eiurandum metu adigatur, alioquin, vt pleriſque placet, irrita eſt eiuratio[r]. Præterea purè ac ſimpliciter eiurandum eſt beneficium abſque vlla conditione, pactionéue, ne in crimen ſimoniaci ambitus incurratur[ſ]. Itaque vulgò receptum eſt, eiurationem ita factam non recipi, vt certæ perſonæ, quam nominat & exprimit eiurans beneficium conferatur[t], niſi apud Romanum pontificem fiat. Verùm id nec certo iure definitum eſt, nec magna ratione nititur, meo quidem iudicio. Huiuſmodi enim conditio ad ſimoniacum ambitum minimè pertinet. Veteres plerique non ſolùm doctrina, ſed etiam ſanctitate clari homines ſolebant miniſterij ſui ſucceſſores eligere ac nominare. Nam vt illud mittam, quod de Petro apoſtolo & Clemente ſcriptum eſt, Athanaſius Petrum quendam nominaſſe legitur in hiſtoria eccleſiaſtica[v]. Auguſtinus Erradium, & alij alios complures, quos hîc omnes commemorare non eſt neceſſe[x]. Nec ſatis perſpicio quid inter eam nominationem interſit & eiurationem hãc, qua hodie vtimur, conditionalem, ſi ad rationem & æquitatem magis quàm ad ſubtilitatem quãdam verborum reſpiciamus. Quid enim refert,

q. cle. de renunt.

r. c. ſuper hoc de renunt.

ſ. c. cum pridem c. vlt. de pact. gloſ. in c. ex parte. de off. deleg.

t. not. in d. c. ex parte.

v. Theodor. lib. 4. c. 20. triper. lib. 7. c. 37.

x. Grat. 8. q. 1

an quis ita pontifici dicat, Ego beneficium meũ cum bona tua venia eiuro, & mihi ſucceſſorem dari opto Hieronymũ: an verò ita, Eiuro beneficium in gratiam Hieronymi, qui ſi tibi dignus eo non videatur, id retinere malo, quàm vt cuiquam alij detur. Non enim omnem cõditionem hîc improbant canones, ſed eam demum per quam nũdinatio quædam beneficiorum ecclesiaſticorum induceretur [a]. Quãquam autem rerum non adeò imperitus ſim, vt non ſatis intelligam quid ſpectare ſoleant noſtro tempore, qui talibus eiurationibus vtuntur, tamen affirmare auſim ceſſante fraude, nec turpem, nec inutilem eiurationem eſſe. Finge beneficiarium eo eſſe in Eccleſiam ſuam animo & affectu, vt eam ab alio quodam regi cupiat, cuius & ſanctitatem & eruditionem admiratur: nec aliis ſui ſimilibus fortaſſis, id eſt, in quibus mediocritas aliqua inſit, libenter velit cedere: piaculúmne eſt hanc voluntatem & deſiderium ſuum pontifici enuntiare ac declarare? equidem non arbitror. Hoc tamen iure vtimur, vt pontifices ſiue antiſtites conditionem eiurationi ſeu reſignationi adiectam, velut turpem ac bonis moribus contrariam reiiciãt, & beneficiũ quaſi purè ac ſimpliciter eiuratum arbitrio ſuo alij concedãt, non ſine magna eiurantium captionẹ: præterquam ſi ex cauſa permutationis eiuratio facta fuerit, vt poſteà dicemus.

a d.c. vlt. de pact.

Effectus

Effectus eiurationis.

Eiurato beneficio & alij collato omne ius in nouum beneficiariũ transit, nec priore vita functo, qui in eius gratiam eiurauit, vacare beneficium dicitur. Sed hoc ita intelligendũ est, si huic nouæ collationi posterior consenserit [c]. Nam eo non acceptante, sed repudiãte, potius pristinum ius retinet is qui eiurauit: quasi non existẽte conditione. Ac tametsi iuris controuersi sit quæstio, an ei opus sit noua collatione, tamen curia centumuiralis minimè necessariam esse iudicauit [θ]. Vacat sanè beneficium aliquando morte eiurantis, quanuis alij interim collatũ acceptúmque fuerit: ídque canonibus aliquot pontificiis constitutum est.

c.c. si tibi absenti, de præben. in 6.

θ 23. Ianuarij, 1549.

Primus canon ad eos pertinet, qui cùm sint infirma valetudine, beneficia sua mortis instantis cogitatione resignant: estque expressum eo canone, vt decedente eo qui resignauit intra viginti dies beneficium, licet prius alij collatum, vacare intelligatur. An autem hic canon in beneficiis tantùm à Romano pontifice collatis locum habeat, quæri solet. Et Decius ex facto consultus respondit, de pontifice tantùm Romano canonem accipiendum esse, non etiam de cæteris antistitibus inferioribus: à quo dissentiunt eius canonis enarratores. Sed Decij sententia, decreto Parisiensis curiæ post magnam varietatem iudiciorum tandem comprobata est anno 1550.

die 14. Augusti.

Secundus canon vult, si is qui eiurauit beneficium eiusdem possessor decesserit, vt non aliter valeat interim facta collatio, quàm si eiuratio intra certum tempus publicata & possessio petita fuerit. Quæ publicatio similis est donationum insinuationi, & eandem ob causam, nempe vt vitentur fraudes, inuenta.

De beneficiorum permutatione. Cap. 3.

Magna ratio suadet, vt beneficiariis non permittatur beneficia sua inuicem permutare, & de eisdem, vt de aliis rebus profanis, quarum domini sunt, inter se pacisci. Quò pertinent ea quæ de translatione episcoporum suprà annotauimus lib. 5. Nam & concilio Turonēsi huiusmodi permutatio prohibita est [d]. Estque pœna iure pontificio in permutantes statuta, vt beneficia sua amittant [e]. Proinde si quibus fortè beneficiorum suorum commutatio expedire videatur, adeundus est superior antistes, coram quo vterque beneficium suum eiuret, non simpliciter, sed vt alterum consequatur. Ac si iustam istius commutationis causam esse animaduerterit episcopus, beneficia de quibus agitur quasi vacantia eiurantibus ipsis conferre poterit, non aliis vt constitutum est [f]. Nam nec iis qui expectationum muneribus à Rom. pontifice donati sunt, obnoxia esse hæc beneficia intelliguntur, quamuis ea vacare

d. c. maioribus, de præb. c. quæsitum, de re. permut.

e. c. cū olim. de re. permut.

f. cle. de re. permut.

care

câre dicantur[g]. Huius autem permutationis rara est in veteribus mentio: quia ex cupiditate sacerdotum proficisci credebatur[h]. nec prisca seueritas hoc commercij genus recipiebat, quod hodie vtilitatis velamento, vt pleraque alia adumbrari solet. In recentioribus pontificum constitutionibus quamplurima leguntur[i]: sed bonã partem in superiori capite attigimus, de beneficij eiuratione simplici differentes, quæ cum hac mutua ac reciproca magnam affinitatem habet. Vnum hîc notandum est, si ex altera parte satisfactum non fuerit, quia fortè beneficium traditum non est, aut post traditionem euictum, licere alteri beneficium, quo se abdicauit, repetere[l]. Quo casu nouam collationem nõ requiri verius est, modò beneficiarius vim non inferat alij, sed authoritate publica possessionem apprehẽdat[m].

De beneficiorum multitudine canonibus prohibita. Cap. 4.

Cum beneficiarius ad episcopalem honorem prouehitur, vacat eius beneficium, & alij conferri potest[n]. Idem de eo dicendum est, qui beneficium vnum obtinens, quod animorum curationem habet, aliud simile beneficium cõsequitur. prius nãque beneficium haud dubiè vacat[o]: posterius verò ita demũ retinet, si priore apud ordinarium antistitem sese abdicauerit, &c. ídque,

g. tit. de rerũ permut. in 6.
h. conc. Chalced.
i. tit. de re. permut.
l. c. cũ vniuersorum, de re. permut. c. si beneficia, de præben. in 6.
m. c. cum qui, de præb. in 6.
d. c. si beneficia.
n. c. cũ in cũctis. §. cũ verò, de elect. c. post electionẽ, de cõc. præb.
o. c. de multa, de præben. c. quia nõnulli, de cler. non resid. cle. si plures, de præben.

Innocent. III. & Ioan. XXII. constitutionibus expressum est[p], & antiquo iuri nonnihil derogatum[q]. Si enim prius beneficium non dimiserit, non solùm eo priuatur, sed quorumcunque etiam beneficiorum in posterum obtinédorum incapax redditur[r]. Nam valde absurdum est vni duo munera committi in Ecclesia, nisi grauis aliqua causa, & necessitas id fieri cogat[s]. Itaque concilio Chalcedonensi, & quibusdam aliis vetitum est, ne quis in duabus ecclesiis ordinetur, quod & in muneribus ciuilibus ac profanis imperatorum leges prohibent[t]. Postulat tamen aliquando necessitas, aut vtilitas euidens Ecclesiæ, vt duo pluráue munera ecclesiastica vnus idémque obeat, vt puta, si ea sit hominum idoneorum penuria, vt præstet vnum multis ecclesiis, quàm singulos singulis præfici. Quæ res ad episcoporum cuiusque ciuitatis curã pertinet[v]. In gratiam verò personarum magis quàm Ecclesiæ beneficia coaceruare, quanuis & genere & doctrina aliis antecellant, pessimi res exempli, & antiquis canonibus omnino cõtraria est. Itaque gratiam horum canonum à solo pontifice Rom. cuius voluntas pro ratione habetur, fieri posse constitutum est[x]. Atque ita canones prima specie inuicem pugnantes conciliari posse vidétur, quanuis alij aliter nodum dissoluant. Hinc fit, vt captores beneficiorũ Romam eo tantum confi[illegible], prætextu literaturæ, aut nobilitatis, veniam à pontifice [illegible], quæ nemini, quamlibet indi-

p. d. c. de multa, extra. execrabilis, de præb.
q. c. præterea, de præben.
r. d. c. execrabilis.
s. c. singula, 89. dist.
t. l. libertus, ad municip. l. vl. C. de assesso. l. 5. C. qui milit. pos. not. in l. lectis, de rebus cred.
v. c. sanctorũ, 70. dist.
x. d. c. de multa.

indigno nebuloni, modò is numeret, denegari consueuerit. Qua ex re tanta Ecclesiæ deformatio exorta est, & propè dixerim πανολεθρία, vt nulla vis humani ingenij ad eam indignitatem exprimendam sufficiat. Prodigiosa sanè res est in Ecclesia hæc beneficiorum cumulatio, quæ sine delectu passim recipitur: nec minus mihi monstrosi videtur, qui tot personas in ecclesia sustinent, quàm Briareus ille, qui manus centum habuit, vt est in fabulis, aut Geryon quem trium fuisse corporum perhibent.

De assiduitate beneficiariorum, quam residentiam appellamus. Cap. 5.

Nihil est ab omni ratione alienius, quàm eos præfici ecclesiis, qui munus suum negligant. Itaque aduersus eos qui assidui non sunt in ecclesiis sibi commissis, varij canones editi sunt [a]. Variæ item leges imperatorum, quibus nominatim cautum est, vt absentes clerici si ad ecclesias suas moniti non redierint, beneficia ipsis adimantur [b]. Nec iusta est eorum excusatio qui vicaria quorũdam sacerdotum opera in obeundo munere suo vtuntur, cùm ipsi eo fungi debeāt [c]. Ac indignum est, vt Innocent. ait, conductitiis presbyteris Ecclesiam cōmitti [d]. Hoc amplius, si exiguus tenuísq; sit reditus beneficij, vt ex eo se tueri nequeat clericus, ne hoc quidem casu assiduitatis vocationem habet, cùm ipsi eo benefi-

a. conc. Antioch. conc. Laod. cõ. Sardi. & in decret. 7. q. 1. c. vlt. de cler. nõ resid.
b. Nouel. 6. 58. 123.
c. c. quia nonnulli, de cler. non resid.
d. 21. q. 2. c. vlt.

cio se abdicare liceat [d]. Omne siquidem beneficium propter officium, laborem, & industriam conceditur [e]. Cessante igitur causa propter quã datur beneficium, ratio postulat, vt à beneficiario id auferatur. Nec dissimilis est clericus ab Ecclesia sua absens, militiæ desertori. Quare & cingulum honoris sui eum amittere, & pro ea desertione castigari debere constitutum est [f]. Incidunt tamen causæ interdum propter quas excusatione dignus sit clericus, & ab episcopo suo veniam impetrare debeat [g]. Citra causam verò legitimam non licet episcopo veniam assiduitatis concedere, quanuis Rom. pontifex, quẽ nullæ leges tenent, id faciat. Et hac ratione antistites imaginarij tantùm (quod ad curam onúsquẽ attinet) & codicillares fiunt, cuiusmodi pontifices ac sacerdotes Alexandrũm imperatorem creasse Lampridius scribit. Ex quo veluti fonte mala innumerabilia, atque incommoda in Ecclesiam vniuersam quotidie manant, quæ sine horrore maximo referre nõ possumus. Quid enim indignius est, quàm sacris eos stipendiis frui, qui venialibus diplomatibus, ne dicam vænalibus, subnixi, de regendis ecclesiis ne cogitant quidem vnquam, vt apertè canones omnes illudere, & contemptui habere videantur? Nemo etenim est, qui nesciat eos beneficia reditúsque ecclesiasticos locare, & maius pretium offerentibus addicere consueuisse, non aliter ac quosuis patresfamilias prædia sua, nihil pensi haben

d. c. cõquerente, de cle. non resid.
e. c. vlt. de rescrip. in 6.

f. c. placuit, 21 q. 2. c. peruenit. 7. q. 1.
g. c. cũ ad hoc de cler. nõ resid. c. licet. canon. de elect. in 6.

habentes quàm idoneus ad functionem sacram spiritalémque hic redemptor sit, in quem omne onus, quod subire eos oportebat, reiiciunt. Atque ita hæc geruntur, vt quanuis publicè nota sint hoc sæculo, ficta tamen magis quàm facta olim posteritas fortassis existimatura sit: Nihil de fructuum dilapidatione hîc dicam, quos pauperibus distribui veteres canones iubent: Non enim in tantis vitiis hæc scrupulosius excutere animus est: ac per me licet, vt omnem prouentum iactent, profundant, dissipent. De doctrina sanè diuina, cuius misera plebs mirũ in modum famelica est, ab ipsis omnino deserta conquerimur: Illud enim accidit hoc tẽpore, quod vates futurum prædixerat [h], Emittam famem in terram: non famem panis, neque sitim aquæ, sed audiendi verbum domini: & commouebuntur à mari vsque ad mare, & ab Aquilone ad Orientem circuibunt, quærentes verbum domini, & non inuenient. Et sanè dubium non est, quin hæc pastorum ignauia, errorum omnium & hæreseon, quibus hodie concutitur orbis, magna ex parte fons & origo sit. Nec mirũ est gregem perire, qui pastore destitutus, luporum insidiis quotidie expositus est: Vagos enim quosdã circunforaneos ac mercenarios concionatores in numero pastorum nõ pono, quos longè latéque à pastoribus differre sacris literis edocemur. De his pastoribus vaticinatur Ezechiel [i], & ita eos depingit, vt in eo vaticinio nostri sæculi mores

h. Amós 8.

i. c. 34.

velut in ſpeculo quodam intueamur: verba eius
„ hæc ſunt, Væ paſtoribus Iſraël, qui paſcebant ſe-
„ metipſos. Nónne greges à paſtoribus paſcūtur?
„ Lac comedebatis, & lanis operiebamini, &
„ quod craſſum erat occidebatis: gregem autem
„ meum non paſcebatis. Quod infirmum fuit, nō
„ conſolidaſtis: quod ægrotum, non ſanaſtis: &
„ quod confractum eſt, non alligaſtis: & quod ab-
„ iectum eſt, non reduxiſtis: & quod perierat, non
„ quæſiſtis: & cum auſteritate imperabatis eis &
„ cum potētia. Et diſperſæ ſunt oues meę, eò quòd
„ non eſſet paſtor: & factæ ſunt in deuorationem
„ omnium beſtiarum agri. Errauerunt greges mei
„ in cunctis montibus, & in vniuerſo colle excel-
„ ſo, & non erat qui requireret, non erat, inquam,
„ qui requireret. Propterea paſtores audite verbū
„ domini. Viuo ego, dicit dominus Deus, quia
„ pro eo quòd facti ſunt greges mei in rapinam,
„ & oues meæ in deuorationem omnium beſtia-
„ rum agri, eò quòd non eſſet paſtor, ecce ego ipſe
„ ſuper paſtores requiram gregem meum de ma-
„ nu eorum, & ceſſare eos faciam, vt vltrà non pa-
„ ſcant gregem, nec paſcant amplius paſtores ſe-
„ metipſos, & liberabo gregem meum de ore eo-
„ rum, & non erit vltrà eis in eſcam, &c. Proinde
hac radice non exciſa, aut ego vehementer fal-
lor, aut vix vllæ flammæ his malis finem allatu-
ræ ſunt. Celebratur veteris cuiuſdam philoſophi
dictum, homines non pallio, ſed auribus trahē-
dos eſſe. Quod vel maximè hîc locum habere
ſem-

ſemper arbitratus ſum. Sed iam ſatis aut fortè nimium querelis datum eſt.

De criminibus, propter quæ beneficia amittuntur. Cap. 6.

Ob crimen aliquando beneficium amittitur: idque contingit vel quia ipſo iure vacat, vel quia deponitur beneficiarius cauſa cognita, & beneficio ſuo priuatur. Exemplis, hoc dilucidius fiet, quæ ſequuntur.

I. Ambitus ſimoniaci reus quibuſdam pontificiis conſtitutionibus deponi iubetur [a]. Quæ conſtitutiones iudicium ac ſententiā requirunt, qua beneficiario adimatur beneficium, nec ante eam ſentētiam vacare dicitur. ſed Paulus ſecundus atrocitate criminis, quod in dies magis magíſque inualeſcebat, commotus, decreuit vt pœnas omnes legitimas ſtatim incurrat is, qui hoc flagitium admiſerit, non expectata iudicis ſentētia [b]. Ac mihi quidem videtur generaliter accipienda conſtitutio, ſiue datum aliquid pro ordinatione, ſiue promiſſum fuerit, cùm hæc paria ſint. Nec aliter ſenſit Paulus, ſi quis commodè & abſque cauillatione verba conſtitutionis interpretetur. Sunt tamen qui contendant de datione tantùm, non etiam de promiſſione intelligendam eſſe conſtitutionem [c]: quorum leuiſſimas, niſi fallor, rationes hîc referre operæpretium non duxi. Vnum hîc notandum eſt, de

a. c. de hoc c. inſinuatū, de ſimo.

b. extra. cum deteſtabile. de ſimo.

c. Caſſado. deciſ. 5. Gomeſ. in reg. canc. de trien. poſſ.

beneficio nos hîc non loqui, quod quis per ambitum adeptus est, cùm satis cõstet collationem huiusmodi nullam esse, idque suprà annotauimus: Nostra etenim disputatio ad alia beneficia pertinet, legitimè acquisita, quæ nihilominus propter ambitum amittuntur. Sed quæstio est, an istius pœnæ episcopus gratiam facere possit, de qua quid alij scripserint, si lubet videto [d].

II. Ob incontinẽtiam adimitur clerico beneficium, vt puta si focariam, siue concubinam habeat, nec eam ritè monitus, à se dimittere velit [e]. Nam etsi legibus Romanis permissus sit concubinatus: tamen iure pontificio clericis interdictus est [f]. Ac vt omnis vitetur suspicio, nullam eis mulierẽ, exceptis quibusdam, domi suæ habere licet [g]. Olim monachi ac sacerdotes fœminas apud se retinebant, quæ nec eorum vxores erant, nec concubinæ, sed comites & sociæ cœlibatus, eásque Græci συνεισάκτους: interpretes, vulgò subintroductas vocant. Sed & fœminæ quoque viros sibi conturbernales hoc modo adsciscebant. Verùm Nicæna synodus propter stupri suspicionem hoc contubernij genus improbauit [h]. Cuius meminerunt Iustinianus & Eusebius [i]. De his loquitur Chrysostomus in sermone quodam, πρὸς τοὺς ἔχοντας συνεισάκτους, & Gregorius in quibusdã locis, quæ à Bud. in commentariis Græcæ linguæ referuntur. Quod dictum est de cõcubinatu, id multo magis in mascula venere locum habet [m].

d. *Panor. in c. de simoniacis, de simo.*
e. *c. sicut. c. si autem, de cohab. cler.*
f. *tit. de concub.*
g. *l. cum qui C. de epis. & cler.*
h. *canon. 3. c. interdixit. 32 d st.*
i. *Nouel. 123.*
l. *lib 7. histo. ecclesi.*
m. *c. vt clericorum de vit. & hon. cler. c. clerici, de exces. prel.*

III. Per-

III. Periurium iusta causa est propter quam beneficiũ clerico auferatur. Ac tametsi quidam existiment eum qui peierat cõtinuò beneficium suum amittere, tamẽ receptius est depositionem priuationémque hîc necessariam esse [n].

IIII. Cædis siue homicidij conuictus, beneficio suo priuatur per sententiam iudicis, nec illud ipso iure amittit [o].

V. Ob crimen perduellionis, vacant ipso iure beneficia absque vlla priuatione siue depositione [p]. Eadémque videtur causa hæreticæ impietatis [q]. Nec vlla declaratio necessaria est ante collationem beneficij, vt Ioan. Andr. scribit [r], quanquam ab eo dissentiunt nonnulli [s].

VI. Præter ea crimina quæ iam recensuimus, generaliter dicendum est, si quid grauius admiserit beneficiarius, aut si quæ nota infamiæ eidem inusta sit, eum beneficio priuandum esse. non enim omnia crimina cõprehenduntur certa definitione: sed prudẽtis iudicis est, in iis quæ similia expressis videntur eandem regulam sequi [t]. Qua in re Panor. admonet, priscorum canonum seueritatem vsquequaq; hîc spectandam non esse, propterea quòd huius sæculi homines cum priscis illis conferri non possint, siue staturam & vires corporis, siue mores & ingenium respicias [v], Iuxta illud Satyrici poëtæ,

Terra malos homines nunc educat atque pusillos.

n. c. querelam de iureiur. c. peruenit, de fideiuss.

o. c. 1. de cle. pug. in duel.

p. c. vlt. de homicid. in 6. c. ex literis, de excess. prælat.

q. c. felicis, de pœn. in 6.

q. c. ad abolendũ, de hæret. c. cum secundum, de hæret. in 6.

r. glos. c. commissa, de cler. in 6.

s. Fel. in c. cũ non ab homine, de iud.

t. Panor. in c. at si clerici, de iud.

v. c. fraternitates. 34. dist.

Quo nomine etiam Homerus crebrò admodum conqueritur, vel Plinio authore. Quod autem de infamia diximus, de ea accipiendum est, quæ iure ac legibus irrogatur, non de ea, quæ ex hominum opinione proficiscitur [x]. Præterea ob iuris infamiam, ipso iure non vacat beneficium; sed priuatione ac depositione opus est [a], quanuis in muneribus dignitatibúsque prophanis & ciuilibus aliud constitutum sit [b]. Eadémque ratio munerum publicorum in Gallia (cùm perpetua sint non minus quàm beneficia ecclesiastica) esse videtur. Sunt & alij modi, quibus vacant & amittuntur beneficia, cuiusmodi est professio monastica [c], matrimoniũ verbis in præsens tempus conceptis contractum [d], & ordinatio siue initiatio neglecta ab eo qui beneficium curationi animorum cõiunctum adeptus est, &c. [e] Sed hæc partim ex superioribus libris huius tractatus, partim ex aliorum scriptis cognosci possunt [f].

x. Panor. in c. per inquisitioné, de elec.

a. not. in c. querela, de iureiur.

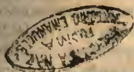
b. l. 2. § miles de his qui not. infa. l. diuus, de iniur. l. infamia. C. de decurio.

c. c. beneficiũ, de regula. in 6.

d. c. 1. de cler. coniug.

e. c. licet canon. c. cõmissa, de elect. in 6.

f. Staphil. tracta. de lite. grat.

FRAN-

Duar. Le bœuf.

